

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади. Заснований у 2005 р. Видається щомісяця. Відповідальний редактор Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій. Упорядник О. Натаров. Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044) 525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, <http://nbuviar.gov.ua/>. Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 1390 від 11.06.2003 р.

Шляхи розвитку української науки

Інформаційно-аналітичний бюлетень
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

№ 4 (142) квітень 2018

У номері:

- *Уряд посилив відповідальність за порушення академічної доброчесності*
- *МОН залучає більше ресурсів для перевірки на плагіат*
- *Українські науковці можуть отримати фінансування на патентування своїх винаходів*
- *Web of Science Awards Ukraine 2018*
- *March for Science*
- *Рейтинг українських закладів вищої освіти за показниками Scopus 2018 р.*

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2018

Київ 2018

ЗМІСТ

Наукові здобутки як фундамент програми урядових звершень.....	3
Міжнародне співробітництво	3
Наука – виробництву	7
Наукові конференції, наради та інші організаційні заходи.....	9
Наукова діяльність у ЗВО	15
До річниці Національної академії наук України: віхи історії і сьогодення....	17
Оцінки ефективності науки в Україні.....	21
Перспективні напрями наукових досліджень	22
Проблеми стратегії розвитку України	23
Наука і влада.....	25
Суспільні виклики і потреби.....	29
Українська наука і проблеми формування інформаційного суспільства..	29
Формування та впровадження інноваційної моделі економіки	32
Проблеми енергозбереження	34
Зарубіжний досвід організації наукової діяльності.....	35
Нові надходження до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського	38
ДОДАТКИ.....	41

Орфографія та стилістика матеріалів – авторські

Наукові здобутки як фундамент програми урядових звершень

Міжнародне співробітництво

03.04.2018

Гранти на участь в Інформаційних заходах та Підготовчих зустрічах: 2-й конкурс

Проект EaP PLUS повідомляє про проведення 2-го туру конкурсу на отримання грантів для участі в інформаційних заходах, пов'язаних із Рамковою програмою Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020» та підготовчих нарадах для розроблення проектних пропозицій і подання заявок на конкурси цієї програми.

[Докладніше див. додаток 1](#)

13.04.2018

Дослідники проблем нерозповсюдження зброї масового знищення можуть отримати грант на навчання в докторантурі в ЄС

Почався прийом заявок на гранти для вступу до докторантури в ЄС у галузі економіки, права або політичних наук на 2018 р.

[Докладніше див. додаток 2](#)

03.04.2018

Європейська інфраструктура з дослідження та розроблення вакцин TRANSVAC оголошує конкурс на надання послуг із розроблення вакцин

Програма TRANSVAC надає доступ до сучасних технологій і послуг для підтримки розроблення профілактичних і терапевтичних вакцин як для людей, так і для тварин.

[Докладніше див. додаток 3](#)

20.04.2018

Літня школа EIT із розроблення нових продуктів харчування

Європейський інститут технологій оголошує проведення Літньої школи з розроблення нових продуктів харчування (New Product Development – NPD).

[Докладніше див. додаток 4](#)

02.04.2018

У квітні й травні триватиме конкурс українсько-австрійських науково-дослідних проектів на 2019–2020 роки

Міністерство освіти і науки України, Федеральне Міністерство науки, досліджень і економіки Республіки Австрія та Австрійське Агентство міжнародного співробітництва в галузі освіти та досліджень оголошують конкурс спільних українсько-австрійських науково-дослідних проектів на період 2019–2020 рр.

[Докладніше див. додаток 5](#)

16.04.2018

У квітні-червні триватиме конкурс українсько-французьких науково-дослідних проектів на 2019–2020 роки

Міністерство освіти і науки України, Міністерство закордонних справ та міжнародного розвитку і Міністерство національної освіти, вищої освіти та досліджень Франції оголошують конкурс спільних українсько-французьких науково-дослідних проектів для реалізації у 2019–2020 рр.

[Докладніше див. додаток 6](#)

10.04.2018

У квітні-червні триватиме конкурс українсько-індійських науково-дослідних проектів на 2019–2021 роки

Міністерство освіти і науки України та Департамент науки та технологій Уряду Республіки Індія оголошують конкурс спільних українсько-індійських науково-дослідних проектів для реалізації у 2019–2021 рр.

[Докладніше див. додаток 7](#)

10.04.2018

МОН закликає українських вчених не поспішати витратити власні кошти і подаватися на грант для отримання прав на свої винаходи

Українські науковці можуть отримати фінансування на патентування своїх винаходів.

[Докладніше див. додаток 8](#)

25.04.2018

Результати конкурсу на отримання грантів для візитів молодих українських учених на місячний термін до Польщі

У 2018 р. Польська академія наук прийме у своїх науково-дослідних інститутах 20 відібраних молодих українських учених для проходження стажування.

[Докладніше див. додаток 9](#)

16.04.2018

Список наукових проектів, поданих на конкурс НАН України та НАН Білорусі 2018 року та спільно рекомендованих до фінансування (Національна академія наук України).

[Переглянути](#)

05.05.2018

Національна академія наук України та Національний університет Сінгапуру уклали Меморандум про порозуміння

Підписано Меморандум про порозуміння між Національною академією наук України і Національним університетом Сінгапуру.

[Докладніше див. додаток 20](#)

19.04.2018

Візит нобелівського лауреата Жюля Оффмана

Національну академію наук України відвідав відомий імунолог і цитолог, лауреат Нобелівської премії в галузі фізіології і медицини 2011 р. Ж. Оффман.

[Докладніше див. додаток 10](#)

13.04.2018

Візит уповноважених представників Національної академії наук України до Інституту океанології Болгарської академії наук

Уповноважені представники НАН України вважають успішним свій візит до Інституту океанології БАН, а двосторонні консультації з питань взаємодії та співробітництва в галузі досліджень морського середовища – плідними й такими, що відповідають духові й букві Угоди про наукове

співробітництво між Національною академією наук України та Болгарською академією наук.

[Докладніше див. додаток 13](#)

19.04.2018

КУП НАНУ налагоджує співпрацю в сфері освіти і науки із заступниками глав місій Вишеградської четвірки

У Київському університеті права НАН України пройшла зустріч із заступниками глав місій Вишеградської четвірки.

[Докладніше див. додаток 11](#)

17.04.2018

Презентовано колективну монографію «Актуальні проблеми сучасного конституціоналізму (на прикладі України та Республіки Польща)» науковців Київського університету права НАН України та Гданського університету

Видання підготовлено в рамках угоди про співпрацю між навчальними закладами.

[Докладніше див. додаток 12](#)

25.04.2018

Компанія Huawei оголосила про старт інноваційної дослідницької програми HIRP OPEN 2018

Видатних переможців HIRP OPEN може бути запрошено для подальшої довготривалої співпраці з Huawei.

[Докладніше див. додаток 14](#)

Загородній А., академік НАН України, віце-президент НАН України, голова наукової ради Цільової програми співробітництва НАН України з ЦЕРН та ОІЯД «Ядерна матерія в екстремальних умовах»

Про виконання Цільової програми співробітництва НАН України з Європейським центром ядерних досліджень та Об'єднаним інститутом ядерних досліджень «Ядерна матерія в екстремальних умовах» // Вісник НАН України. – 2018. – № 2. – С. 33–37.

У доповіді наведено найважливіші результати фундаментальних досліджень у галузі фізики високих енергій, ядерної фізики та інших

суміжних напрямів, отримані в 2016–2017 рр. у рамках виконання Цільової програми співробітництва НАН України з ЦЕРН та ОІЯД «Ядерна матерія в екстремальних умовах».

[Докладніше див. додаток 15](#)

Наука – виробництву

13.04.2018

Керамічний щит для бронетехніки

Видання Міністерства оборони України «Народна армія» опублікувало статтю, присвячену перспективам впровадження та використання однієї з науково-технічних розробок оборонного призначення, створених науковцями НАН України.

[Докладніше див. додаток 16](#)

Долінський А., академік НАН України, доктор технічних наук, професор, завідувач відділу тепломасообміну в дисперсних системах, почесний директор Інституту технічної теплофізики НАН України; Ободович О., доктор технічних наук, головний науковий співробітник Інституту технічної теплофізики НАН України

Екологічні проблеми та енергозбереження при підготовці питної і технологічної води // Вісник НАН України. – 2018. – № 3. – С. 49–55.

У статті проаналізовано екологічні проблеми України, пов'язані із забрудненням р. Дніпро як основного джерела питного і технологічного водопостачання. Обґрунтовано необхідність збільшення використання артезіанських вод, коротко описано відомі способи та обладнання для очищення артезіанських вод. Представлено нове технологічне тепломасообмінне обладнання для інтенсифікації процесу очищення артезіанської води від заліза, марганцю, сірководню, діоксиду вуглецю, фтору, наведено його енергетичні і технологічні показники та порівняльні характеристики запропонованої установки.

[Читати](#)

19.04.2018

Ефективність агропромислового виробництва в Україні зростає, – Гадзало

Завдяки науковим здобуткам учених із генетики, селекції та насінництва, використанню агробіотехнологій за останні роки значно посилився вплив сільськогосподарської науки на ефективність агропромислового виробництва.

[Докладніше див. додаток 18](#)

19.04.2018

Завдяки розробкам НААН урожайність зернових можна підвищити на 8 млн тонн, – Гадзало

Завдяки розробкам Національної академії аграрних наук Україна може підвищити урожайність зернових додатково на 8 млн тонн. Про це йдеться в доповіді «Про підсумки діяльності Національної академії аграрних наук України за 2017 рік та основні завдання на перспективу» Президента НААН Я. Гадзало, зачитаній на урочистих Загальних зборах установи ([Національна академія аграрних наук України](#)).

«Розроблено проект Стратегії відновлення та розвитку зрошувальних та дренажних систем в Україні до 2030 року. Завдяки цьому щорічно додатково планується отримувати 8 млн тонн зернових, 3,5 млн тонн технічних культур та 11 млн тонн плодоовочевих загальною вартістю біля 135 млрд гривень», – повідомив Я. Гадзало.

04.04.2018

Міжвідомча Науково-координаційна рада у сфері науки, освіти та харчової промисловості при НААН

3 квітня 2018 р. в Інституті продовольчих ресурсів НААН відбулось установче засідання міжвідомчої Науково-координаційної ради у сфері науки, освіти та харчової промисловості при Національній академії аграрних наук України ([Національна академія аграрних наук України](#)).

Представники наукових установ, освітніх закладів та галузевих асоціацій у своїх виступах висвітили актуальні проблеми наукового забезпечення харчової промисловості України, забезпечення галузі кваліфікованими кадрами та законодавчо-адміністративні проблеми, що виникають при виробництві продовольчих товарів.

17.04.2018

У Дніпрі створили недорогий фільтр для води, що працює без змінних картриджів

За основу розробники взяли процес очищення води у природі.

[Докладніше див. додаток 17](#)

Наукові конференції, наради та інші організаційні заходи

27.04.2018

Сесія загальних зборів Національної академії наук України, присвячена підсумкам діяльності НАН України у 2017 році

Відбулася звітна сесія Загальних зборів НАН України, в ході якої було представлено отримані минулого року результати фундаментальних і прикладних досліджень, проаналізовано проблеми звітного періоду й визначено основні завдання Академії щодо подальшого розвитку науки й наукового забезпечення інноваційного розвитку держави.

[Докладніше див. додаток 19](#)

26.04.2018

25-річчя НАМН України

Відбулися урочисті збори з нагоди 25-річниці заснування Національної академії медичних наук України.

[Докладніше див. додаток 62](#)

23.04.2018

Перше засідання Національного номінаційного комітету України з премії Нобелівського фонду сталого розвитку

У будівлі Президії НАН України відбулося перше засідання Національного номінаційного комітету України з премії Нобелівського фонду сталого розвитку.

[Докладніше див. додаток 21](#)

16.04.2018

Перелік наукових проектів, відібраних до фінансування за результатами спільного конкурсу НАН України та УНТЦ 2017 року (Національна академія наук України).

[Переглянути](#)

25.04.2018

Премія «Для жінок у науці – 2018»

Стартував прийом заяв для участі у премії «Для жінок у науці – 2018».

[Докладніше див. додаток 22](#)

16.04.2018

Київом пройшла хода на захист науки

У Києві у рамках глобальної ініціативи March for Science відбувся український Марш за науку.

[Докладніше див. додаток 23](#)

13.04.2018

Українські вчені запрошують на Марш за науку

Інтерв'ю ініціаторів Марш за науку – 2018 радіостанціям «Громадське радіо» та «Голос столиці».

[Докладніше див. додаток 24](#)

25.04.2018

Делегація КУП НАНУ взяла участь у роботі Загальних зборів Відділення історії, філософії та права НАН України

24 квітня 2018 р. відбулися Загальні збори Відділення історії, філософії та права Національної академії наук України ([Київський університет права](#)).

Учасники заслухали й обговорили доповідь академіка-секретаря Відділення історії, філософії та права НАН України, академіка НАН України В. Смолія та ухвалили постанову про підсумки наукової діяльності установ Відділення в 2017 р. та перспективи розвитку фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціогуманітарних наук.

05.05.2018

До ювілею Конституції Української Народної Республіки

В Інституті держави і права імені В. М. Корецького НАН України відбувся круглий стіл «100 років Конституції Української Народної Республіки: історія і сучасність».

[Докладніше див. додаток 25](#)

10.04.2018

Урочистості до 100-річчя від дня народження Олеся Гончара

Учені НАН України взяли участь у заходах зі вшанування пам'яті видатного українського письменника і громадського діяча, Героя України, академіка НАН України О. Т. Гончара.

[Докладніше див. додаток 26](#)

26.04.2018

IX Міжнародного медичного форуму «Інновації в медицині — здоров'я нації». IMF-2018

25 квітня у ВЦ «КиївЕкспоПлаза» відбулася церемонія офіційного відкриття IX Міжнародного медичного форуму «Інновації в медицині — здоров'я нації».

[Докладніше див. додаток 63](#)

24.04.2018

Розпочала роботу 38-а Міжнародна науково-технічна конференція IEEE ELNANO-2018

Міжнародна науково-технічна конференція IEEE «ELECTRONICS AND NANOTECHNOLOGY» (ELNANO-2018) є одним із головних щорічних наукових заходів у галузі електроніки та нанотехнологій, який збирає провідних науковців з багатьох країн світу.

[Докладніше див. додаток 27](#)

20.04.2018

Семінар для керівників бібліотек наукових установ НАН України

Відбувся семінар для керівників бібліотек наукових установ НАН України «Робота бібліотек наукових установ НАН України: основні пріоритети та завдання розвитку в 2018 році».

[Докладніше див. додаток 28](#)

27.04.2018

Семінар лекторів Австрійської служби академічних обмінів (OeAD) та директорів Австрійських бібліотек в Україні

У Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського відбувся семінар лекторів Австрійської служби академічних обмінів (OeAD) та директорів Австрійських бібліотек в Україні.

[Докладніше див. додаток 29](#)

20.04.2018

Круглий стіл «Сучасні можливості космічної країни»

Представники підприємств космічної галузі, інститутів Національної академії наук України, закладів вищої освіти, приватних компаній виступили з доповідями в рамках круглого столу «Сучасні можливості космічної країни».

[Докладніше див. додаток 30](#)

11.04.2018

Міжнародна конференція «Права біженців та внутрішньо переміщених осіб: кращі європейські практики та шляхи їх імплементації в Україні»

Національна академія правових наук України спільно з партнерами провела велику міжнародну конференцію, присвячену проблемам захисту прав біженців та внутрішньо переміщених осіб в Україні.

[Докладніше див. додаток 31](#)

17.04.2018

У РІ КУП НАНУ відбулась I Міжнародна українсько-польська науково-практична конференція «Сучасні проблеми правотворення: досвід України та Польщі»

Міжнародний науковий форум поєднав творчий потенціал представників вузівської та академічної юридичної науки України та Польщі у сфері право творення.

[Докладніше див. додаток 32](#)

27.04.2018

«Тиждень психології-2018» в Інституті психології імені Г. С. Костюка

23-26 квітня 2018 р. в Інституті психології імені Г. С. Костюка НАПН України відбувся «Тиждень психології-2018» ([Національна академія педагогічних наук України](#)).

Організаторами наукового форуму виступили Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Рада молодих вчених Інституту, Всеукраїнська громадська організація «Товариство психологів України». Мета заходу полягала у підведенні підсумків діяльності Інституту за 2017 р., презентації наукових та

практичних здобутків працівників та випускників аспірантури і докторантури Інституту, створенні можливостей для активного професійного спілкування, генеруванні нових ідей, обговорення майбутніх наукових та освітніх проектів.

Більш детально із усіма заходами «Тижня психології-2018» можна ознайомитися на сайті Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України – <http://inpsy.naps.gov.ua> та на сторінці Інституту на Facebook-<https://www.facebook.com/kostiuk.in.psy/>

17.04.2018

Лекція професора Яна Де Груфа (Бельгія)

17 квітня 2018 р. у Президії НАПН України відбулася лекція професора Яна Де Груфа (Бельгія), організована Міністерством освіти і науки України, НАПН України, Проектом «Офіс освітніх реформ» ([Національна академія педагогічних наук України](#)).

Професор Ян Де Груф є президентом «Європейської асоціації освітнього права та політики», професором Коледжу Європи (Брюгге, Бельгія), Тілбургського університету (Нідерланди), урядовим уповноваженим з питань університетів (Бельгія, Фламандська громада), завідувачем кафедри ЮНЕСКО з освітніх прав, колишнім уповноваженим місії ЮНЕСКО.

Професор Ян Де Груф висвітлив у лекції такі питання:

- Які основні проблеми освіти постануть у наступному десятилітті?
- Чи зможе наша держава вирішити ці проблеми та як її спонукати до дії?
- Яким чином інновації в освіті можуть привести до більшої ефективності та поліпшення освітніх результатів?
- Якою має бути освітня політика для досягнення поставлених цілей?

Відео: <https://youtu.be/yeiviLbC3OQ>.

20.03.2018

Засідання Президії НАМН України

15 березня 2018 р. відбулось чергове засідання Президії Національної академії медичних наук України. Згідно порядку денного було розглянуто низку питань ([Національна академія медичних наук України](#)).

<...> Президія заслухала інформацію віце-президента НАМН України академіка М. Тронька про роботу Журналу Національної академії медичних наук України. В своїй постанові Президія акцентувала увагу керівників наукових установ і дійсних членів та членів-кореспондентів НАМН України на необхідності підтримки Журналу НАМН України, забезпечення регулярного його виходу в друк. Було одностайно вирішено, що керівники

наукових установ зобов'язані публікувати результати наукових досліджень установи в статтях не рідше 2 разів на рік на сторінках Журналу НАМН України. В річному звіті наукової установи обов'язково подавати інформацію про те, скільки наукових статей в звітному році було опубліковано в Журналі НАМН України. Президія звернулась і до членів НАМН України також щорічно подавати до друку в Журналі НАМН України не менше однієї статті.

18.04.2018

V Міжнародна конференція «Енергетичний менеджмент: стан та перспективи розвитку – REIMS'18»

18 квітня 2018 р. в КПІ ім. Ігоря Сікорського розпочала роботу дводенна V Міжнародна науково-технічна та навчально-методична конференція «Енергетичний менеджмент: стан та перспективи розвитку – REIMS'18» ([Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»](#)).

Метою конференції є всебічний аналіз сучасних аспектів енергоефективності, енергетичного менеджменту й енергозбереження, демонстрація наукових досягнень і пошуку нових рішень щодо проблем енергоефективності й енергозбереження в різних галузях, а також їх практичне застосування на сучасному етапі розвитку енергетичних систем України й у сучасних умовах розвитку вищої освіти у сфері енергетичного менеджменту.

17.04.2018

Науковці обговорюють проблеми телекомунікацій

У Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» відбулися XII Міжнародна науково-технічна конференція «Проблеми телекомунікацій» та X Міжнародна науково-технічна конференція студентів та аспірантів «Перспективи розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій і систем».

[Докладніше див. додаток 33](#)

Наукова діяльність у ЗВО

23.04.2018

Базове фінансування вишів на науку дозволить їм будувати довгострокову дослідницьку політику – заступник міністра Максим Стріха під час конференції в МДУ

В Україні університетська наука показує високі результати майже за всім спектром сучасних знань, тому треба підтримати її базовим фінансуванням, щоб виші могли будувати довгострокову дослідницьку політику.

[Докладніше див. додаток 34](#)

12.04.2018

Рейтинг університетів за показниками Scopus 2018 року

Освіта.ua презентує результати рейтингу українських закладів вищої освіти за даними наукометричної бази даних SciVerse Scopus.

[Докладніше див. додаток 35](#)

04.04.2018

Договір про створення спільного інкубаційного центру

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» уклав з компанією «Zhejiang Golden Egg Science and Technology» (КНР) договір про співпрацю та створення спільного інкубаційного центру.

[Докладніше див. додаток 36](#)

23.04.2018

На базі СУМДУ створять новий структурний підрозділ

До складу Сумського державного університету увійде новий підрозділ, створений на базі ДП «Сумський державний науково-дослідний інститут мінеральних добрив і пігментів». Ознайомитися з відповідним наказом міністра освіти і науки України Л. Гриневич можна [тут](#). ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Об'єднання СумДУ з науково-дослідним інститутом дозволить підвищити якість підготовки випускників вишу. Зокрема, це стосується науковців та студентів, які проводять дослідження у хімічній сфері. Використовуючи обладнання та технічні можливості науково-дослідного

інституту, вони зможуть реалізувати проекти і стартапи, а потім комерціалізувати свої розробки.

12.04.2018

На базі УЖНУ відкриють унікальний Центр геномних досліджень, який розширить можливості діагностики та лікування складних хвороб

На базі Ужгородського національного університету відкриють Центр геномних досліджень. Про це домовився ректор вишу В. Смолданка під час робочої поїздки до Пекінського геномного інституту ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Центр стане першим закладом у Центральній Європі, де проводитимуть складні дослідження з біології та медицини. Працювати над розробками на базі закладу зможуть вчені інших вишів або наукових установ. «Створення Центру є важливим етапом розвитку генетичної науки в нашій країні. За результатами зустрічі наші китайські партнери вирішили безкоштовно передати нам сучасний секвенатор – пристрій, який дозволяє провести аналіз повної точної послідовності неклетидів у всьому геномі будь-якого організму. А можливість зробити генетичний аналіз будь-якої тканини чи пухлини дозволяє прогнозувати складні захворювання», – розповів В. Смолданка. Він також зазначив, що завдяки детальній діагностиці, яку проводитимуть завдяки секвенатору, можна складати індивідуальний ефективний план лікування найбільш небезпечних захворювань людини.

Довідково. Пекінський геномний інститут є однієї з найбільш потужних науково-технологічних інституцій у світі. Фахівці інституту займаються дослідженнями у сфері генетики та геномної біоінформатики.

11.04.2018

У Харківській політехніці створять інноваційний кампус, де поєднають IT-навчання, школу підприємництва та коворкінг

У ХПІ планують створити інноваційний кампус, де студентів безкоштовно навчатимуть інформаційним технологіям. Там, зокрема, збираються зробити простір для розвитку стартапів: працюватиме Школа малого і середнього підприємництва, надаватимуться консультації фахівців бізнесової сфери. Окремо передбачається сучасний коворкінг, який дасть можливість креативним молодим фахівцям отримати робочі місця та доступ до знань ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

«Працюючи над проектом, ми хотіли створити умови, які надавали б талановитим IT-фахівцям, студентам, авторам стартапів та підприємцям повноцінний доступ до якісних знань і ресурсів. Така освітня база дасть розуміння про те, як потрібно розвивати свій бізнес в Україні. Крім того, це

допоможе підтримувати високий рівень харківських фахівців, впроваджувати передові технології у промисловий сектор регіону і підприємництво», – говорять організатори.

Ініціатором створення кампусу є Харківська політехніка та проект UNIT.City.

23.04.2018

У ХНУМГ відкрили Центр трансферу технологій, який стане платформою для співпраці науки, бізнесу та влади

У Харківському національному університеті міського господарства ім. О. Бекетова відкрили Центр трансферу технологій «Мегаполіс». Він має стати місцем для співпраці вчених, представників бізнесу та влади. ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

На базі Центру зможуть займатися студенти вишу та молоді вчені різних наукових галузей. Проекти, за якими вони працюватимуть, стосуються проектування, інформаційних систем та просторового розташування об'єктів. Також створено ІТ-кластер для проведення високоточних розробок. Він зацікавить представників машинобудівного сектора, будівельного та промислового комплексу. Серед переваг використання такого кластеру – економія часу на розробку проектів, економія коштів на виконання проектних робіт, швидке прийняття проектних рішень. Організатори обіцяють, що учасники Центру матимуть вільний доступ до навчальних ресурсів, а також відповідні умови для наукової кооперації.

До річниці Національної академії наук України: віхи історії і сьогодення

29.04.2018

**Горбач Т., с. н. с. відділу джерелознавства Інституту рукопису НБУВ
З нагоди 100-річчя НАН України**

Інститут рукопису НБУВ презентує виставку з нагоди 100-річчя НАН України. Відібрані для виставки експонати, віддзеркалюють початковий період діяльності Української академії наук.

[Докладніше див. додаток 37](#)

17.04.2018

Колективом Інституту архівознавства НБУВ підготовлено електронне наукове видання «Національна академія наук України – 100: головні тенденції розвитку і здобутки: документи і матеріали. Книга 1 : 1918–1945»

Розпочинається тритомна публікація підсумкових документів і матеріалів з наукової діяльності Національної академії наук України за 100-річний період її існування.

[Докладніше див. додаток 38](#)

12.04.2018

Олесь Гончар: людина, яка змогла стати вільною (1918–1995)

У Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського Відділ комплексного бібліотечного обслуговування презентує книжкову виставку «Олесь Гончар: людина, яка змогла стати вільною». ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

На виставці представлені твори про нього, що відкривають письменника для читача як феномен в духовному просторі українства, його літературні надбання, збірки його творів, що дозволяють розглядати постать Олесь Гончара у парадигмі соціальних комунікацій і літературознавства. На виставці експонуються твори, що були редаговані під його керівництвом, перекладені ним твори, щоденники його спогадів.

В електронній бібліотеці «Україніка» із біографією та здобутками Олесь (Олександра) Терентійовича можна ознайомитися за посиланням: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/REF0004270>.

Виставка експонується до 15 травня 2018 р. за адресою: м.Київ, просп. Голосіївський, 3 (станція метро «Деміївська»).

18.04.2018

100 років Олесю Гончару

Відділ формування та використання газетних фондів підготував виставку газет до 100-річчя Олесь Гончара ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

На експозиції представлені матеріали про нього, його дописи до газетних видань. Виставка експонується до 30 квітня 2018 р. за адресою: м.Київ, вул.Володимирська, 62 (м. Льва Толстого).

17.04.2018

Інституту загальної та неорганічної хімії імені В. І. Вернадського НАН України – 100

У Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського Відділ комплексного бібліотечного обслуговування презентує книжкову виставку «Інституту загальної та неорганічної хімії імені В. І. Вернадського НАН України – 100» ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

На виставці експонуються матеріали про історію Інституту загальної та неорганічної хімії імені В. І. Вернадського НАН України, матеріали конференцій, література з тематики досліджень Інституту: хімії і технології високочистих металів, кінетики і електродних процесів у водних розчинах, квантової хімії, термодинаміки і електрохімії розплавлених солей, електролізу, апаратури хлорування води, методи дослідження лікарських рослин, реакцій відновлення окремих сполук, виробництва мила, фізико-хімічних основ очищення води, електролітичного отримання металевих порошків і їх застосування, електрохімії окремих елементів, корозії і захисту металів, іонні розплави, екологічно безпечних окислювачів і їх роль в захисті людини від технологічних і біологічних забруднень.

Виставка експонується до 15 травня 2018 р. за адресою: м.Київ, просп. Голосіївський, 3 (станція метро «Деміївська»).

04.04.2018

Дзеркала та зорі: як працює Головна астрономічна обсерваторія в Києві

Учені Головної астрономічної обсерваторії НАН України розповіли журналістам Інтернет-видання «Вікенд у Києві» про історію та сьогодення своєї наукової установи, а також про розвиток астрономічних досліджень у нашій країні й у світі

[Докладніше див. додаток 39](#)

21.04.2018

Суржик Л.

Джордж Гамота: «Насамперед потрібно визначитися з інфраструктурою науки в Україні»

Майбутнє України залежить від підтримки фундаментальної науки, розвитку інновацій та створення робочих місць із достойною оплатою праці.

[Докладніше див. додаток 40](#)

Попович О., доктор економічних наук, головний науковий співробітник Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України; Костриця О., молодший науковий співробітник Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України

Оцінка можливостей відновлення кадрового потенціалу НАН України // Вісник НАН України. – 2018. – № 3. – С. 67–72.

На основі розробленого авторами методу прогнозування еволюції кадрового потенціалу науки показано, що збереження, а тим більше нарощування чисельності дослідників НАН України неможливе без істотного зростання приходу молоді в наукові колективи. Розраховано необхідні темпи такого зростання для кількох сценаріїв розвитку Академії.

[Читати](#)

19.04.2018

Бюджет на науку

Про організацію наукових досліджень і фінансування науки в Україні та Європі пише провідний науковий співробітник відділу фізики біологічних систем Інституту фізики НАН України доктор фізико-математичних наук С. Єсилевський ([Національна академія наук України](#)).

Чи існують аналоги Національної академії наук України в інших країнах і як здійснюється фінансове забезпечення таких організацій та їхніх співробітників? На ці два запитання, які досить часто ставляться в публічному просторі, на прикладі порівняння України з Німеччиною відповідає провідний науковий співробітник відділу фізики біологічних систем Інституту фізики НАН України доктор фізико-математичних наук С. Єсилевський – у статті, розміщеній в його персональному блозі на ресурсі Site.ua – платформі для блогів найпопулярніших і найвідоміших авторів українського сегменту соціальної мережі Фейсбук.

[Читати](#)

07.04.2018

Богдан Т., доктор економічних наук, зав. відділом державних фінансів Експертно-аналітичного центру «Оптима»

Руйнація української науки як наслідок кланово-олігархічного ладу

Істотне зниження реального бюджетного фінансування, починаючи з 2014 р., вже запустило в дію незворотні процеси, пов'язані з зовнішньою міграцією та працевлаштуванням у інших сферах наукових кадрів, втратою важливих наукових шкіл і напрямів досліджень, погіршенням вікової структури зайнятих у сфері досліджень та розробок.

[Докладніше див. додаток 41](#)

Оцінки ефективності науки в Україні

13.04.2018

Web of Science Award Ukraine 2018

Відбулись організовані компанією Clarivate Analytics семінар «Наукові видання України: реалії та перспективи» і церемонія нагородження Web of Science Award Ukraine 2018, в межах якої відзнаки отримали й учені Національної академії наук України.

[Докладніше див. додаток 42](#)

12.04.2018

Доступ до Scopus і Web of Science мають отримати всі провідні виші та наукові установи України, – заступник міністра Максим Стріха під час вручення «Web of Science Award 2018»

Оприлюднення наукових результатів у визнаних у світі наукових базах – важливий показник як якості наукового дослідження, так і чинник, що стимулює розвиток науки.

[Докладніше див. додаток 43](#)

18.04.2018

Чорнісвич М.

У світовій науці Україна представлена на рівні провідних європейських країн, – Максим Стріха

Про розвиток української науки розповідає заступник міністра освіти й науки України М. Стріха.

[Докладніше див. додаток 44](#)

06.04.2018

Інтерпретація нових експериментальних результатів, отриманих в ЦЕРН

ЦЕРН відзначає внесок учених Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України в пояснення найновітніших спостережень в експерименті ТОТЕМ.

[Докладніше див. додаток 45](#)

Перспективні напрями наукових досліджень

18.04.2018

Засідання Президії НАН України

Президія НАН України заслухала і обговорила доповідь директора Інституту української мови НАН України доктора філологічних наук П. Гриценка «Стратегії сучасних лінгвістичних досліджень і завдання академічної лінгвоукраїністики».

[Докладніше див. додаток 46](#)

04.04.2018

Засідання Президії НАН України

Президія НАН України заслухала і обговорила доповідь провідного наукового співробітника Інституту фізики НАН України доктора фізико-математичних наук С. Єсилевського «Молекулярне моделювання біологічних систем: стан та перспективи».

[Докладніше див. додаток 47](#)

25.04.2018

Про хід реалізації унікального космічного проекту «Aerosol-UA», розробленого українськими науковцями

Передбачено виготовлення і запуск на орбіту Землі спеціалізованого супутника для дослідження атмосферних аерозолів та їхнього впливу на зміни клімату.

[Докладніше див. додаток 48](#)

Стойка Р., член-кореспондент НАН України, доктор біологічних наук, професор, завідувач відділу регуляції проліферації клітин та апоптозу Інституту біології клітини НАН України

Перспективи створення наноносіїв для доставки генетичного матеріалу в клітини // Вісник НАН України. – 2018. – № 3. – С. 19–32.

У доповіді наведено найвагомші результати багаторічних експериментальних досліджень, проведених науковцями Інституту біології клітини НАН України у співпраці з іншими академічними установами, з розроблення та вивчення нанорозмірних носіїв для ефективної доставки нуклеїнових кислот у клітини живих організмів. Отримані результати є важливими для подальшого розвитку генної інженерії та генної терапії і дають змогу розширити сферу застосування їх досягнень у біотехнології та

медичній практиці. Наголошено на необхідності подальшого розроблення і глибшого вивчення нових нанорозмірних матеріалів для скерованої доставки як ліків, так і генетичних матеріалів до клітин-мішеней в органах і тканинах.

[Читати](#)

Проблеми стратегії розвитку України

19.04.2018

Засідання Президії НАН України 18 квітня 2018 року

На черговому засіданні Президії НАН України віце-президент НАН України, голова Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України академік С. Пирожков представив Національну доповідь «Україна: шлях до консолідації». Доповідь є інтегрованим результатом наукових досліджень, виконаних у межах дослідних проєктів установ Академії у галузі соціогуманітарних наук у 2017 р.

[Докладніше див. додаток 49](#)

04.04.2018

Засідання Президії НАН України

На спільному засіданні Президії Національної академії наук України та Колегії Державної служби статистики України обговорено співдовідь «Про наукове забезпечення проведення перепису населення».

[Докладніше див. додаток 50](#)

Шапар А., член-кореспондент НАН України, доктор технічних наук, професор, директор Інституту проблем природокористування та екології НАН України; Міхєєв О., доктор біологічних наук, головний науковий співробітник відділу екологічних основ технологій природокористування Інституту проблем природокористування та екології НАН України

Концептуальні підходи до розуміння процесів антропогенної дестабілізації екологічних систем // Вісник НАН України. – 2018. – № 3. – С. 56–66.

Виходячи з уявлень про екологічну стабільність і механізми природної саморегуляції розглянуто процеси дестабілізації екологічних систем під впливом антропогенних чинників, обговорено причини їх виникнення та тенденції розвитку. Схарактеризовано ознаки, які відображують наявність процесу дестабілізації екологічної компоненти складних техноекосистем. Обговорюється необхідність збереження і підтримки еволюційно вироблених процесів природної саморегуляції як основи для здійснення заходів з

відновлення та оптимізації дестабілізованих екосистем. Вирішення цих проблем має стати пріоритетним завданням у розробленні та реалізації стратегій сталого розвитку з метою гармонізації взаємодій техно- і біосфери в межах раціонального (екологічно спрямованого) природокористування.

[Читати](#)

Кудряченко А, доктор історичних наук, професор, директор Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Сучасні світосистемні трансформації та стратегічні пріоритети зовнішньої політики України // Вісник НАН України. – 2018. – № 3. – С. 13–18.

Доповідь присвячено широкому колу проблем, пов'язаних з аналізом сучасних світосистемних трансформацій, що насамперед зумовлено їх відчутним впливом на розв'язання актуальних завдань з інтеграції України до світової спільноти та формування стратегічних пріоритетів зовнішньої політики країни. Показано, що без глибокого розуміння сучасних світосистемних трансформацій неможливо підійти до розроблення оптимальних цілей і стратегій національного розвитку та убезпечити його в довгостроковій перспективі.

[Читати](#)

13.04.2018

Попова О., доктор економічних наук, головний науковий співробітник Інституту економіки та прогнозування НАН України

Село дрейфує...

У статті, опублікованій у щотижневику «Дзеркало тижня», проаналізовано особливості реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні.

[Докладніше див. додаток 51](#)

06.04.2018

Ткаченко Л., кандидат економічних наук, провідний науковий співробітник Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України,

Накопичувальний рівень пенсійної системи: якою може бути українська модель?

Під час дискусій довкола заходів пенсійної реформи увагу було прикуто до змін у правилах призначення пенсії за віком та формули її обчислення,

тоді як питання другого накопичувального рівня і, зокрема, встановлення чіткої дати його запровадження залишилися майже непоміченими.

[Докладніше див. додаток 52](#)

Наука і влада

04.04.2018

Президент Національної академії наук України академік Б. Є. Патон зустрівся з Першим віце-прем'єр-міністром України – Міністром економічного розвитку і торгівлі України С. І. Кубівим

НАН України звернулася до Уряду з проханням підвищити посадові оклади працівників Академії починаючи з 2019 р.

[Докладніше див. додаток 53](#)

04.04.2018

Засідання Комітету 04 квітня 2018 року

Відбулося засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти ([Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти](#)).

Порядок денний включав такі питання: 1. Про внесення змін до складу робочої групи з доопрацювання проекту Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» (реєстр. № 7466 від 28.12.2017, КМУ) до другого читання. 2. Про затвердження внесення до порівняльної таблиці проекту Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» (реєстр. № 7466 від 28.12.2017, КМУ) додаткових пропозицій народних депутатів України. 3. Проект Закону про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав (реєстр. № 7466 від 28.12.2017, КМУ) (друге читання).

[Рішення до питання 1](#)

[Рішення до питання 2](#)

[Протокол 82](#)

[Стенограма 04-04-2018](#)

11.04.2018

Комітет рекомендує Верховній Раді прийняти за основу законопроект щодо перерахунку пенсій науковим працівникам, журналістам, працівникам органів місцевого самоврядування та іншим

Члени Комітету з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення розглянули проект Закону України про внесення змін до деяких

законодавчих актів України (щодо перерахунку пенсій науковим працівникам, журналістам, працівникам органів місцевого самоврядування та іншим).

[Докладніше див. додаток 54](#)

25.04.2018

Стипендія Президента молодим науковцям НАН призначатиметься на 2 роки та надаватиметься за новими, прозорішими правилами

Стипендія Президента для молодих науковців Національної академії наук відтепер призначатиметься точно на 2 роки, а граничний вік отримання стипендії для докторів наук піднято з 35 до 40 років.

[Докладніше див. додаток 55](#)

25.04.2018

Зміни до порядку про присвоєння вчених звань: посилено відповідальність за академічну недоброчесність та покращено доступ до науково-педагогічної діяльності осіб з інвалідністю I групи

Уряд посилив відповідальність за порушення академічної доброчесності під час отримання вченого звання.

[Докладніше див. додаток 56](#)

19.04.2018

Україна може пишатися своєю наукою та обдарованою молоддю, – Глава Уряду на фіналі конкурсу Малої академії наук

Глава Уряду наголосив, що завдання влади зробити кожну дитину успішною і побудувати країну такою, аби в ній хотілося залишатися й працювати.

[Докладніше див. додаток 57](#)

27.04.2018

МОН пропонує для громадського обговорення проект наказу «Про затвердження змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 17 жовтня 2012 року № 1112»

До Міністерства освіти і науки України звернувся Науковий комітет Національної ради з питань розвитку науки і технологій з ініціативою внести зміни до наказу МОН від 17 жовтня 2012 р. № 1112 «Про опублікування

результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 2 листопада 2012 р. за № 1851/22163, оскільки відповідно до пункту 12 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, мінімальну кількість публікацій, які розкривають основний зміст дисертації, визначено саме цим наказом ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Враховуючи те, що Науковий комітет – це робочий колегіальний орган Національної ради з питань розвитку науки і технологій, що представляє інтереси наукової громадськості, Міністерство освіти і науки України пропонує для громадського обговорення наданий Науковим комітетом [проект наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 17 жовтня 2012 року № 1112»](#).

Зауваження та пропозиції до проекту просимо надсилати до 25 травня 2018 р. на адресу dak@mon.gov.ua

13.04.2018

Лілія Гриневич: ми робимо реформи в сферах освіти та науки, бо для безпеки в сучасному світі військової сили недостатньо, потрібен людський капітал

Міністерство освіти і науки України перебуває в процесі здійснення щонайменше чотирьох реформ, які безпосередньо впливають на розвиток людського капіталу.

[Докладніше див. додаток 58](#)

25.04.2018

Маємо не тільки нарощувати бюджет на науку, а й давати науковцям більше варіантів отримати фінансування їх проектів, – Максим Стріха

Заступник міністра освіти і науки М. Стріха наголосив, що збільшення фінансування наукової сфери в Україні зараз є одним з ключових завдань, але не менш важливо – забезпечити українським науковцям можливість отримувати кошти під свої проекти з різних джерел.

[Докладніше див. додаток 59](#)

10.04.2018

Делегація ДКА провела зустрічі з міністерствами та відомствами Аргентини

5-6 квітня 2018 р. делегація ДКА відвідала з робочим візитом м. Буенос-Айрес (Аргентина). В рамках візиту проведено зустріч з Державним секретарем з питань науково-технологічного розвитку Міністерства науки, технологій та виробничих інновацій¹ Аргентини Агустіном Камперо ([Державне космічне агентство України](#)).

Під час переговорів сторони висвітлили пріоритети космічної діяльності своїх країн, обговорили стан взаємодії України та Аргентини у космічній сфері та можливі напрями і форми його розвитку. За результатами зустрічі сторони підтвердили доцільність обговорення технічних аспектів майбутньої співпраці за участі установ Аргентини, що безпосередньо відповідають за формування космічної програми країни та її практичну реалізацію.

25.04.2018

Через недофінансування аграрної науки Україна може постати перед загрозою продовольчій безпеці, – Гладій

На сьогодні розвиток науки вимагає кращого фінансового забезпечення як з боку влади щодо законодавчої та організаційно-економічної підтримки, так і зі сторони Академії в плані пошуку додаткових джерел фінансування.

[Докладніше див. додаток 60](#)

24.04.2018

НААН сплатила до бюджету в 2,5 рази більше, ніж отримала з нього, – Гладій

Посилення податкового навантаження на державні підприємства НААН у вигляді відрахування 75 % прибутку дослідних господарств, що вилучається державою до бюджету у вигляді дивідендів, призвело до «втрати» близько 100 млн грн, які могли б бути використані на розвиток науки.

[Докладніше див. додаток 61](#)

¹ Міністерство відповідає за координацію наукового, технологічного та інноваційного розвитку Аргентини з метою зміцнення нової продуктивної моделі країни та підвищення конкурентоспроможності аргентинської економіки.

19.04.2018

На Харківщині можуть відкрити представництво Східнокитайського НДІ «Фотоелектроніка»

Питання розширення співпраці в сферах науки, технологій та освіти з представниками Китаю обговорили керівники структурних підрозділів ХОДА. Зокрема, мова йшла про розширення співпраці в сферах вакуумної електроніки, виготовлення малорозмірних керамічних і металевих виробів за допомогою 3D-принтерів, перероблення сміття за допомогою плазмового устаткування ([Харківська обласна державна адміністрація](#)).

Як зазначив заступник директора Східнокитайського НДІ «Фотоелектроніка» Хе Чжаочан, співпраця його установи з українськими підприємствами має більш ніж 20-річну історію. «Ми хотіли б розширювати співпрацю і пропонуємо створити на Харківщині представництво нашого інституту. Будемо раді, якщо ви в законних рамках допоможете нам у цьому», – сказав Хе Чжаочан.

За його словами, представництво допоможе активізувати спільні проекти в наукових дослідженнях, впровадження українських технологій в Китаї, а також буде сприяти налагодженню торгових відносин.

Суспільні виклики і потреби

Українська наука і проблеми формування інформаційного суспільства

04.04.2018

МОН залучає більше ресурсів для перевірки на плагіат, – підписано меморандум з компанією «Антиплагіат»

Українські вищі навчальні заклади безкоштовний доступ до ще одного сучасного сервісу перевірки наукових робіт на плагіат.

[Докладніше див. додаток 64](#)

24.04.2018

Велика українська енциклопедія має стати національним проектом Української держави, – Богдан Червак

Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво» презентувала нові видання, які містять методичні рекомендації для створення електронних енциклопедій та електронної версії Великої української енциклопедії.

[Докладніше див. додаток 65](#)

Сергієнко І., академік НАН України, доктор фізико-математичних наук, професор, директор Інституту кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України

Математичне та програмне моделювання складних систем з використанням суперкомп'ютерних технологій // Вісник НАН України. – 2018. – № 3. – С. 39–48.

Ефективність застосування суперкомп'ютерних технологій розглянуто з точки зору реалізації основних парадигм математичного моделювання: високопродуктивні обчислення, комп'ютерна математика і програмне забезпечення. Ефективна реалізація цих чинників дозволяє істотно перерозподілити роботи з постановки і розв'язування задач між користувачем і комп'ютером порівняно з традиційними технологіями, автоматизувати процес дослідження та розв'язання задач, забезпечити достовірність комп'ютерних розв'язків та істотне скорочення часу математичного моделювання.

[Читати](#)

Попик В., член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор, генеральний директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Здобутки та перспективи розвитку національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: до 100-річчя від часу заснування // Вісник НАН України. – 2018. – № 3. – С. 33–38.

У доповіді, присвяченій 100-річчю від часу заснування Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, проаналізовано результати науково-інформаційної та науково-дослідної діяльності установи, спрямованої на забезпечення сучасних інформаційних потреб науки, освіти, культури, державного управління та загалом українського суспільства. Обговорено проблеми, які сьогодні гальмують подальший розвиток Бібліотеки. Окреслено перспективи розбудови національного науково-інформаційного простору.

[Читати](#)

12.04.2018

Всеукраїнський бібліотечний «Біографічний рейтинг»

[Інститут біографічних досліджень НБУВ](#) із нагоди 100-літнього ювілею Бібліотеки та 25-ліття Інституту започатковує «Біографічний рейтинг», мета якого виявлення та популяризація доробку в галузі біографістики та біографіки вчених, краєзнавців і бібліологів України, а також оприлюднення регіональних і краєзнавчих праць, які залишаються поза увагою, не зважаючи на часто високий науковий рівень виконання. «Довгий список» Рейтингу

формується на основі пропозицій провідних бібліотечних установ України за номінаціями: «Життєпис», «Колективна біографія», «Біобібліографічний покажчик», «Джерелознавча праця». До участі допускаються видання 2017 р., опубліковані в Україні накладом до 500 примірників ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Інформаційна сторінка [Всеукраїнський бібліотечний «Біографічний рейтинг - 2017»](#)

13.04.2018

Кібербезпека, цифрові права та блокчейн: у НЮУ реалізували правничий проект щодо новітніх технологій

У Національному юридичному університеті ім. Ярослава Мудрого реалізували міжнародний проект «Право та цифрові технології». Для учасників організували юридичні майстерні, презентували LegalTech стартапи. Загалом у заходах взяли участь фахівці з Естонії, Литви, Німеччини, Канади та України ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Серед учасників проекту – представники юридичних фірм, ІТ-спеціалісти та вчені. Вони розказали студентам про використання електронних доказів під час вирішення спорів, правове регулювання та оподаткування в ІТ, електронне урядування. Окремо учасники обговорили криптовалюту, блокчейн та цифрові права людини, які є новим для світу явищем.

27.04.2018

КНУ підписав договір із компанією «Антиплагіат»

26 квітня 2018 р. Київський національний університет імені Тараса Шевченка уклав Договір про співпрацю із компанією «Антиплагіат». Відтепер КНУ буде використовувати програмний продукт, розроблений цією компанією, – сервіс пошуку ознак плагіату Unichesk. Договір підписали проректор із науково-педагогічної роботи (перспективний розвиток) О. Рожко та довірений представник компанії «Антиплагіат» А. Сідлярєнко ([Київський національний університет імені Тараса Шевченка](#)).

Компанія «Антиплагіат» визначила для себе соціальну місію – підвищення якості освіти в Україні за рахунок імплементації принципів академічної доброчесності в університетську культуру та покращення академічної мотивації студентів та викладачів. Створений у 2014 р., сервіс Unichesk працює та впроваджується у понад 60 українських ЗВО, у низці міжнародних університетів, зокрема США, Іспанії, Індії, Латинської Америки, та кількох міжнародних школах (США, Бельгії тощо). Сьогодні

сервіс здобув визнання близько мільйона людей із різних куточків світу. Ним користуються студенти, викладачі, блогери, публіцисти, письменники та редактори.

Формування та впровадження інноваційної моделі економіки

11.04.2018

Розмір премії Кабміну за інновації цього року можуть збільшити вдвічі – уже визначено 5 робіт-претендентів на неї

Уряд визначить, яким буде розмір Премій за розроблення і впровадження інноваційних технологій цього року. Торік він становив 100 тис на одну премію. Наразі розглядається можливість, щоб цього року ця сума була збільшена вдвічі.

[Докладніше див. додаток 66](#)

27.04.2018

На сайті МОН розміщено результати півфіналу конкурсу стартап-проектів Всеукраїнського фестивалю інновацій

Міністерство освіти і науки України оприлюднило результати півфіналу конкурсу інноваційних та стартап-проектів Всеукраїнського фестивалю інновацій. Ознайомитися зі списком відібраних учасників можна за [посиланням \(Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України\)](#).

Попередньо учасники, які увійшли до півфіналу, мають надіслати коротке відео про проект (тривалість до 1 хв.) та оновлену презентацію на адресу olena.kharina@gmail.com. Термін подачі матеріалів для відбору в фінал – до 10 травня 2018 р. (до 18:00 за київським часом). Остаточне визначення переможців відбудеться 16 травня 2018 р.

Докладніше ознайомитися зі зразками відео та презентацій можна тут <https://bit.ly/2vTPyDm>

25.04.2018

Власенко В.

Переможцями конкурсу MBioS Challenge стали 6 стартапів

Журі першого в Україні конкурсу біомедичних стартапів MBioS Challenge оголосило переможців.

[Докладніше див. додаток 67](#)

10.04.2018

Винахідників та інноваторів запрошують на конкурс InnoDnipro, де на фінансування проектів передбачено півмільйона гривень

До 30 квітня триває прийом заявок на конкурс проектів та стартапів InnoDnipro, де переможець отримає грошову винагороду. Учасникам пропонують використати ці кошти для реалізації конкурсного проекту або презентації напрацювань на виставках, конференціях тощо. Пропозиція зацікавить винахідників, які мають цікаву ідею щодо освоєння нових технологій ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

У конкурсі може брати участь кожен, хто має напрацювання у інноваційних галузях науки або виробництва. Важливо, щоб запропоновані розробки були перспективними для міста або країни в цілому.

Докладніше про пріоритетні напрями досліджень, вимоги до проектних робіт, а також календар конкурсу за [посиланням](#).

20.04.2018

Підоричева І., кандидат економічних наук, завідувач відділу Інституту економіки промисловості НАН України

Незручна правда

Про інновації та їхню роль в оновленні вітчизняної економіки – у статті завідувача відділу Інституту економіки промисловості НАН України кандидата економічних наук І. Підоричевої.

[Докладніше див. додаток 68](#)

29.04.2018

Снігова О., кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу економічного зростання та структурних змін в економіці Інституту економіки та прогнозування НАН України

Smart-спеціалізація та stupid-реалізація

Одним із важливих напрямів реалізації положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, а також економічної інтеграції із загальним ринком ЄС і забезпечення включеності в глобальні ланцюги доданої вартості є реалізація в Україні ідеї smart-спеціалізації. Застосування цього новітнього підходу визначається як ключовий компонент співпраці в рамках Європейської політики добросусідства щодо можливості використовувати європейські структурні та інвестиційні фонди.

[Докладніше див. додаток 69](#)

04.04.2018

Про науку й інновації в Україні

Старший науковий співробітник відділу фізичної електроніки Інституту фізики НАН України кандидат фізико-математичних наук А. Сененко: якщо Україна дійсно прагне створити інноваційну економіку, то без розвитку наукових досліджень не обійтись.

[Докладніше див. додаток 70](#)

13.04.2018

Яковлєв А., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та маркетингу Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»,

Комерціалізація результатів досліджень – найслабша ланка інноваційної діяльності

Інновації стають успішними, коли відбувається їх ефективна комерціалізація. Щоб бути успішними на ринку, треба ще до початку створення інновації на основі прогнозування знаходити потенційних покупців. На жаль, бізнесові структури не завжди відгукуються на вимоги часу.

[Докладніше див. додаток 71](#)

28.04.2018

Богапов Г., випусковий редактор онлайн-версії тижневика «Дзеркало тижня», керівник порталу HiTech.Expert

Нікому замовляти...

Для вітчизняної економіки та її конкурентоспроможності на світовому ринку важливо розвивати насамперед високотехнологічні виробництва. Це дозволить не тільки створити нові робочі місця, забезпечити приплив інвестицій, а й перемогти в економічній конкуренції та у війні на Сході

[Докладніше див. додаток 72](#)

Проблеми енергозбереження

27.04.2018

Екологічні впливи гідроенергетики залишаються недооціненими

У Верховній Раді України відбувся круглий стіл «Екологічні аспекти розвитку гідроенергетики в Україні».

[Докладніше див. додаток 73](#)

27.04.2018

Оголошується конкурс наукових проектів в рамках цільової програми наукових досліджень НАН України «Біопаливні ресурси і біоенергетика» на 2018–2022 рр.

Основною метою Програми є залучення нових біологічних ресурсів для отримання різних видів біопалив, розроблення та впровадження технологічних рішень щодо отримання рідких видів біопалив, біогазу, а також ефективного використання твердих видів палив за рахунок практичного запровадження сучасних технологій біоенергоконверсії для подолання енергозалежності України від третіх країн.

[Докладніше див. додаток 74](#)

20.04.2018

«Біоетанольна схема» допоможе Україні в диверсифікації виробництва, – Гадзало

Президент НААН Я. Гадзало заявив, що у рамках диверсифікації виробництва Україні слід звернути увагу на «біоетанольну схему».

[Докладніше див. додаток 75](#)

Зарубіжний досвід організації наукової діяльності

Європейський досвід організації наукової діяльності

Міжнародні та національні організації в галузі дослідження науки : короткий довідник / відп. ред. Б. А. Маліцький, Ю. О. Храмов. – Київ. «Видавництво «Фенікс», 2017. – С.34–35.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ТОВАРИСТВО ІСТОРІЇ НАУКИ (European Society for the History of Science, ESHS).

Засновано 2003 р. з метою популяризації історії науки і техніки в Європі. Сприяє європейському співробітництву в галузі історії науки, яке розуміється в найширшому сенсі, при цьому перш за все спрямовано на європейський контекст та забезпечення високого рівня міждисциплінарних досліджень з історії науки в Європі. Завданнями Товариства є також сприяння розвитку співробітництва між його членами, збереження та забезпечення доступу до наукової спадщини; консультації з питань викладання історії науки; ознайомлення широкої громадськості з історичними, культурними та соціальними аспектами науки.

Першу міжнародну конференцію ESHS за темою «Наука в Європі – Європа в науці: 1500-2000» проведено 4-6 листопада 2004 р. в м. Маастріх (Нідерланди) з метою вивчення європейських перспектив у історії та історіографії науки. Друга міжнародна конференція ESHS «Глобальне та локальне: Історія науки та культурної інтеграції Європи» відбулася 6-9 вересня 2006 р. в Кракові (Польща)

для розгортання творчого діалогу та обміну досвідом між представниками різних країн Європейського Союзу. Третя міжнародна конференція ESHS «Стили мислення в науці і техніці» проведена 10-12 вересня 2008 р. у Відні (Австрія) з метою вивчення впливу філософських, культурних, релігійних, політичних та економічних факторів і міжкультурних відносин на розвиток науково-технічної думки. Наступні конференції відбувались 18-20 листопада 2010 р. у Барселоні (тема: «Циркуляція науки і техніки»), 1-3 листопада 2012 р. в Афінах (тема: «Науковий космополітизм та місцеві культури: релігії, ідеології, товариства»), 4-6 вересня 2014 р. у Лісабоні (тема: «Взаємодія науки, технології та медицини»), 22-24 вересня 2016 р. у Празі (тема: «Наука та влада, наука як влада»). В конференціях 2008 р. (Відень) та 2010 р. (Барселона) брали участь представники України з Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України, Київського політехнічного інституту та Дніпропетровського університету.

Офіційним журналом Товариства є «Центаурус» міжнародний журнал англійською мовою про історію науки та її культурні аспекти, заснований 1950 р. У ньому друкується широкий спектр оригінальних наукових робіт, оглядових статей, заміток і коментарів з історії різних наук – математики, фізики, біології, медицини, техніки, наук про Землю, їх соціальні та культурні аспекти. Журнал містить огляд поточних книг і статей з історії науки, а також коментарі читачів.

За видатні досягнення та значний внесок у галузі історії науки Товариство присуджує премію імені Густава Нойнчвандера, засновану професором Е. Нойнчвандером 2011 р. в пам'ять про свого батька. Премія становить 10000 євро та складається з грошової винагороди, диплома, а також права поставити пленарну доповідь на конференції.

25.04.2018

Молоді вчені обговорили на конференції Eurodoc головні проблеми розвитку науково-дослідної кар'єри

Єврокомісія разом зі стейкхолдерами шукають альтернативні методи оцінювання впливу досліджень на розвиток науки і суспільства.

[Докладніше див. додаток 76](#)

06.04.2018

Романенко О., доктор філософії в економіці, доцент КНТЕУ, член Ради молодих вчених при МОН

Гарет О'Нейл: «Критичний підхід і вільне висловлення думок є вирішальним для демократії в Європі»

Про те, що хвилює європейську наукову молодь, розповів президент Європейської ради докторантів і молодих учених Гарет О'Нейл.

[Докладніше див. додаток 77](#)

03.04.2018

Обсъждане на нова Стратегия за развитие на БАН

На совместной сессии Общего собрания Болгарской академии наук и Собрания академиков и членов-корреспондентов 2 апреля 2018 г. Обсужден проект Правления БАН «Стратегия развития Болгарской академии наук 2018–2030» ([Българска академия на науките](#)).

Проект Стратегии был представлен заместителем председателя БАН членом-корреспондентом К. Хадживановым. Документ состоит из двух основных частей. Первая часть аналитическая и анализирует структуру, ресурсы и деятельность Академии. Вторая часть определяет видение развития БАН, основные и конкретные цели, политику и конкретные мероприятия для их реализации.

Азербайджанська Республіка

18.04.2018

Учреждение «Дня науки» является свидетельством большого внимания и заботы, которые оказываются отечественной науке

«Распоряжение Президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева об учреждении «Дня науки» является свидетельством большого внимания и заботы, которые оказываются отечественной науке», – отметил президент Национальной академии наук Азербайджана, академик А. Ализаде на очередном заседании Президиума НАНА, которое состоялось 18 апреля. Академик подчеркнул, что, согласно данному Распоряжению, ежегодно 27 марта будет отмечаться в Азербайджанской Республике как «День науки» ([Национальная академия наук Азербайджана](#)).

Руководитель НАНА сообщил, что это Распоряжение, подписанное Президентом И. Алиевым с учетом значения науки в развитии общества, является составной частью научной политики. В ходе широкомасштабных реформ и научной политики, проводимых главой государства, Академия добилась больших успехов. Учреждение этого исторического дня ставит перед НАНА еще более серьезные задачи.

[Распоряжение Президента Азербайджанской Республики об учреждении «Дня науки» в Азербайджанской Республике.](#)

Република Білорусь

26.04.2018

Завершила работу сессия Общего собрания НАН Беларуси

26 апреля завершила работу сессия Общего собрания Национальной академии наук Беларуси. В ней приняли участие представители академической, вузовской и отраслевой науки, молодые ученые страны <...>

По итогам работы сессии Общего собрания принято Постановление «Об утверждении отчета Национальной академии наук Беларуси за 2017 год», Постановление «О внесении дополнений и изменений в Устав Национальной академии наук Беларуси» и Постановление «О внесении изменений и дополнений в Положение о выборах членов Национальной академии наук Беларуси» ([Национальная академия наук Беларуси](#)).

Нові надходження до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених [Текст] : колект. монографія / [Артюхов А. та ін. ; за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. [та ін]. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. – 168 с.

Розглядаються основні проблеми, пов'язані з доброчесністю, з якими стикаються учасники освітньо-наукового процесу закладів вищої освіти; визначається роль наукової етики в розвитку успішної кар'єри науковця. Наводяться основні принципи академічної доброчесності, якими мають керуватися молоді вчені; розглядаються національні та міжнародні нормативно-правові засади для утвердження академічної доброчесності в науковому середовищі.

Видання буде корисним усім, хто працює в системі освіти і науки та займається науково-дослідною та техніко-конструкторською діяльністю, зокрема керівникам закладів, науково-педагогічним і науковим працівникам, молодим ученим, аспірантам і докторантам, магістрантам, студентам та всім, хто цікавиться проблемами академічної доброчесності.

Шифр зберігання: ВА817687

Економіко-екологічні аспекти сталого розвитку [Текст] : [колект.] монографія / [В. М. Базилевич та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук Ж. В. Дерій ; Чернігів. нац. технол. ун-т. – Чернігів : ЧНТУ, 2017. – 149 с.

У колективній монографії аналізуються проблеми сталого розвитку. Розглядаються теоретичні та прикладні аспекти еколого-економічних компонент сталого розвитку. Розкрито актуальні питання альтернативної енергетики, безпечного розвитку економіки та її окремих секторів, методологічних аспектів екологізації економіки, еколого-економічних проблем землекористування та охорони земельних ресурсів та ін.

Колективна монографія виконана в межах наукової теми дослідження «Розвиток економіки в умовах глобалізаційних викликів: національний та регіональний виміри» (державний реєстраційний номер 0116U003596) і

розрахована на широке коло вітчизняних фахівців, науковців, політиків, причетних до розробки та впровадження заходів політики сталого розвитку, студентів та викладачів та усіх тих, хто цікавиться економіко-екологічними питаннями розвитку національної економіки.

Матеріали монографії представлено у авторській редакції. Відповідальність за зміст несе автор.

Шифр зберігання: ВА817816

Незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності: проблеми теорії та правозастосування [Текст] : [монографія] / Майданевич А. Г., Світличний О. П. - Київ : Компринт, 2017. – 259 с.

В монографії на основі сучасних методологічних підходів, доктринального аналізу теоретичних джерел різних галузей права, узагальнення нормотворчої та правозастосовної практики у сфері незаконного використання об'єктів права інтелектуальної власності, розкрито особливості порушення суб'єктивних прав власників та законних користувачів об'єктів права інтелектуальної власності. Запропоновані нові або уточнені визначення низки правових категорій, понять та правозастосовної діяльності пов'язаної з охороною інтелектуальної власності.

Розрахована на науковців, працівників правоохоронних органів, аспірантів, студентів юридичних факультетів вищих навчальних закладів.

Шифр зберігання: ВА817993

Право інтелектуальної власності [Текст] : термінол. слов. / Іванов Ю. Ф., Куриліна О. В., Іванова М. В. ; Нац. акад. внутр. справ. – Київ : Освіта України, 2017. –281 с.

Розвиток будь-якої сфери діяльності людини: науки, культури, промисловості, сільського господарства є результатом творчої діяльності особистості, а відтак – об'єктами права інтелектуальної власності. Інтелект, знання і творчий потенціал людини в умовах стрімкого розвитку інновацій в сучасному світі набуває все більшого значення.

У словнику на основі чинного законодавства розкривається термінологія права інтелектуальної власності. Довідник містить близько 1000 визначень, які розкриваються в нормативно-правових актах. Видання має на меті надати допомогу в упорядкуванні понятійного апарату в сфері інтелектуальної власності, підвищення ефективності правового регулювання, сприяння поширенню правової культури та свідомості.

Шифр зберігання НБУВ: ВА814904

Праці викладачів та професорів Національного університету «Києво-Могилянська академія» 2011-2013 рр. [Текст] : бібліогр. покажч. / Нац. ун-т «Києво-Могилянська акад.», Наук. б-ка ; [уклад.: Г. В. Войнаровська, О. Л. Жолудь, О. В. Олофінська]. – Київ : НаУКМА, 2017. – 342 с.

Видання містить праці професорсько-викладацького колективу та співробітників Національного університету «Києво-Могилянська академія» за три роки – з 2011 по 2013 рр. Результати наукових досліджень професорсько-викладацького колективу представлено у вигляді монографічних досліджень, підручників, статей у наукових збірниках та часописах, доповідях на конференціях, семінарах та ін.

Основним джерелом отримання інформації про публікації робіт викладачів є щорічні наукові звіти кафедр університету.

Покажчик складається з двох розділів: перший «Загальні праці» надає інформацію про довідкові видання університету, праці Сергія Мироновича Квіта – президента НаУКМА у 2007–2014 рр. та В'ячеслава Степановича Брюховецького – першого ректора, почесного президента НаУКМА. Другий розділ «Науково-педагогічна діяльність університету» складається з трьох підрозділів: перший містить матеріали наукових конференцій, збірників, які розташовано за хронологічно-алфавітним принципом.

Другий підрозділ – публікації викладачів за факультетами університету. У межах факультетів праці систематизовано за кафедрами. Третій підрозділ – це видання наукових інститутів, центрів і лабораторій НаУКМА.

Покажчик має довідково-інформаційний характер і призначений для широкого кола наукових працівників, викладачів та аспірантів.

Шифр зберігання : ВА815966

Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в умовах інтеграційних процесів [Текст] : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 25 жовт. 2017 р. / Харків. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва ; [редкол.: О. В. Ульяновченко та ін.]. – Харків : Діса плюс, 2017. – 319 с.

До збірника увійшли результати досліджень вітчизняних та іноземних науковців, аспірантів і студентів, які висвітлюють актуальні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектора України та інших країн.

Розраховано на вчених, викладачів, аспірантів та фахівців, які займаються питаннями інноваційного розвитку аграрного сектора економіки.

Шифр зберігання: ВА817765

Публікації Інституту електродинаміки Національної академії наук України [Текст] : бібліогр. покажч. за 2007-2016 рр. / НАН України, Ін-т електродинаміки ; [уклад. Л. М. Нікітіна]. – Київ : [б. в.], 2017. – 22 с.

Сфера діяльності Інституту електродинаміки пов'язана з поглибленням теоретичних основ електротехніки, розробкою науково обґрунтованої стратегії розвитку електроенергетики України, побудовою наукових основ створення високоефективних пристроїв видобутку, передачі та перетворення електричної енергії, енергозберігаючих технологій, пошуком та розробкою нових принципів побудови засобів вимірювання електричних та магнітних величин.

У 2007 році з нагоди 60-річчя було видано бібліографічний покажчик публікацій інституту за 60 років. У цьому випуску зібрані наукові праці: монографії, навчальні посібники, підручники, статті та доповіді конференцій, які друкувались протягом 2007–2016 років.

Шифр зберігання НБУВ: P132407

Фінансування відтворення людського капіталу в регіонах України [Текст] : монографія / М. Г. Олієвська ; Держ. навч.-наук. установа «Акад. фінанс. упр.», Наук.-дослід. фінанс. ін-т. – Київ ; Рівне : НУВГП, 2017. – 286 с.

У монографії висвітлено теоретико-методологічні та прикладні аспекти фінансування відтворення людського капіталу в регіонах України. Узагальнено теоретичні засади фінансування відтворення людського капіталу. Розкрито зарубіжний досвід фінансування відтворення людського капіталу. Проаналізовано фінансування формування та розвитку людського капіталу в Україні. Запропоновано нові механізми фінансування відтворення людського капіталу в Україні. Обґрунтовано заходи щодо удосконалення фінансування відтворення людського капіталу в регіонах України.

Розраховано на науковців, фахівців із питань фінансування освіти, охорони здоров'я та соціального захисту, викладачів та аспірантів.

Шифр зберігання: ВА817905

ДОДАТКИ

Додаток 1

03.04.2018

Гранти на участь в Інформаційних заходах та Підготовчих зустрічах: 2-й конкурс

Проект EaP PLUS повідомляє про проведення 2-го туру конкурсу на отримання грантів для участі в інформаційних заходах, пов'язаних із Рамковою програмою Європейського Союзу з досліджень та інновацій

«Горизонт 2020» та підготовчих нарадах для розроблення проектних пропозицій і подання заявок на конкурси цієї програми ([Національна академія наук України](#)).

Кінцева дата подання заявок – 31 травня 2018 р. (кандидати можуть подавати заявку на участь лише в одному заході з тих, що заплановані на період до 31 серпня 2018 р.). Форму подання необхідно заповнити і надіслати не пізніше ніж за місяць до початку обраної події.

Перевірку відповідності заявки формальним критеріям здійснює локальний (український) партнер проекту. Подання, що не відповідають формальним критеріям, до процедури оцінювання не допускаються. Критерії та процедура подання заявки зазначено в [Посібнику для подання заявки](#).

Виплата грантів здійснюватиметься у вигляді відшкодування транспортних витрат (проїзд, проживання, організаційні внески для участі у заході, вартість візи, добові або фактично понесені витрати) відповідно до чинного законодавства України.

Заявки необхідно надсилати на адресу партнера проекту в Україні – О. Коваль: nip@fp7-ncp.kiev.ua. Додаткову інформацію розміщено знаходиться на сайті проекту EaP PLUS: <https://www.eap-plus.eu/object/call/123>.

([вгору](#))

Додаток 2

13.04.2018

Дослідники проблем нерозповсюдження зброї масового знищення можуть отримати грант на навчання в докторантурі в ЄС

Почався прийом заявок на гранти для вступу до докторантури в ЄС у галузі економіки, права або політичних наук на 2018 р. Конкурс проводить міжнародна організація – Український науково-технологічний центр (УНТЦ) ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Заявки приймаються до 15 травня 2018 р. на електронну пошту phd.grant@stcu.int

Основні вимоги:

- Тема дослідження має бути пов'язана з розвитком та тенденціями нерозповсюдження хімічної, біологічної, радіологічної чи ядерної зброї (ХБРЯ); експортного контролю матеріалів та нематеріальних технологій подвійного використання; національні та міжнародні системи експортного контролю;

- Кандидати повинні мати ступінь магістра, отриманий в університеті України, Грузії, Азербайджану або Молдови (незалежно від громадянства);

- У кандидатів мають бути наукові керівники в обох вишах – у їхній країні й там, де вони планують навчатися.

Грант розрахований на чотирирічний контракт, що починається з вересня 2018 р У разі достатнього обґрунтування, дата початку може бути змінена, але не більш як на 2 місяці.

Усю інформацію та документи кандидат має подавати англійською мовою. Форма заявки, перелік необхідних документів та докладніша інформація про грант є за цим [посиланням](#).

Довідково. Конкурс оголошено в межах проекту УНТЦ «Експортний контроль матеріалів та нематеріальних технологій подвійного використання в країнах ГУАМ». Він спрямований на те, щоб залучити академічну спільноту до сфери знань з питань нерозповсюдження ХБРЯ; створити відповідну законодавчу базу, політичні положення та адміністративну спроможність для виконання своїх міжнародних зобов'язань за режимами експортного контролю.

Мета проекту – підвищення обізнаності серед представників академічних та бізнес-спільнот, розробка спеціальних грантових програм та курсів, створення необхідних інформаційних продуктів та впровадження внутрішніх систем відповідності.

([вгору](#))

Додаток 3

03.04.2018

Європейська інфраструктура з дослідження та розроблення вакцин TRANSVAC оголошує конкурс на надання послуг із розроблення вакцин

TRANSVAC – це новий інфраструктурний проект, що фінансується Європейською Комісією у межах Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій програми «Горизонт 2020». Він спрямований на прискорення розробки ефективних вакцин, необхідних для вирішення проблем у галузі охорони здоров'я на європейському та глобальному рівнях. Кінцева мета проекту – забезпечення ефективної та стабільної співпраці експертів і використання обладнання для прискорення дослідження вакцин у Європі ([Національна академія наук України](#)).

Програма TRANSVAC надає доступ до сучасних технологій і послуг для підтримки розроблення профілактичних і терапевтичних вакцин як для людей, так і для тварин. Надання послуг не обмежується дослідженням конкретних захворювань. Окрім випадків, зазначених на сайті, послуги надаватимуться безкоштовно! Академічні та неакадемічні дослідницькі групи, малі й середні підприємства та представники промисловості будь-якої країни можуть подавати заявку на використання лише тієї інфраструктури, котра розміщена поза межами їхньої країни.

Розгляд заявок було розпочато 15 жовтня 2017 р. Конкурс залишатиметься відкритим протягом усього терміну дії проекту (до квітня 2022 р.) або поки всі послуги не буде вичерпано. Заявки можуть подаватися в будь-який час одразу після публікації в мережі відповідної форми подання і

до закінчення відповідного звітної періоду. Оброблення заявок проводиться кожні чотири місяці.

Дата завершення другого звітної періоду – 15 квітня 2018 р.

Переможці конкурсу визначатимуться шляхом незалежного експертного наукового оцінювання. Відібрані проекти зможуть розпочати роботу в проекті TRANSVAC одразу після отримання відповідного повідомлення.

Для отримання докладної інформації щодо послуг, які надаються в межах проекту TRANSVAC, критеріїв прийнятності, процедур подання заявки, механізму доступу до послуг, а також для завантаження форми заявки перейдіть за посиланням: <http://www.transvac.org>. Із усіх додаткових питань звертайтеся до команди проекту за адресою: transvacinfo@euvaccine.eu.

([вгору](#))

Додаток 4

20.04.2018

Літня школа ЕІТ із розроблення нових продуктів харчування

Європейський інститут технологій (ЕІТ) оголошує проведення Літньої школи з розроблення нових продуктів харчування (New Product Development – NPD) ([Національна академія наук України](#)).

Заявки на участь можуть подавати представники науково-дослідних організацій, які беруть участь у розробленні нових продуктів для харчової промисловості, з країн ЄС та асоційованих із ЄС країн (у тому числі з України), а також малі й середні підприємства (МСП).

Під час інтенсивного 8-денного семінару фахівці ЕІТ у галузі виробництва продуктів харчування розповідатимуть про розроблення нових продуктів, виходячи з потреб ринку та споживачів, а також допоможуть детально проаналізувати конкурентні вимоги й обмеження проектів.

Організатори Літньої школи ЕІТ із продуктів харчування: École Polytechnique Fédérale de Lausanne (Швейцарія), Maspex (Польща), PepsiCo (Велика Британія), Technion – Israel Institute of Technology (Ізраїль) і University of Warsaw (Польща).

Із докладнішою інформацією можна ознайомитися на сайті організаторів: <http://timo.wz.uw.edu.pl/summerschool/>.

Заявки на участь приймаються до 15 травня 2018 р.

Підтвердження згоди на вашу участь має надійти до 31 травня 2018 р.

([вгору](#))

02.04.2018

У квітні й травні триватиме конкурс українсько-австрійських науково-дослідних проектів на 2019–2020 роки

З 2 квітня до 31 травня 2018 р. Міністерство освіти і науки України, Федеральне Міністерство науки, досліджень і економіки Республіки Австрія та Австрійське Агентство міжнародного співробітництва в галузі освіти та досліджень оголошують конкурс спільних українсько-австрійських науково-дослідних проектів на період 2019–2020 рр. ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Конкурс є відкритим для будь-яких науково-дослідних груп закладів вищої освіти, науково-дослідних установ та підприємств обох країн.

До участі у конкурсі приймаються проектні пропозиції відповідно до таких пріоритетних напрямів:

- Фізика високих енергій;
- Екологія;
- Біотехнологія;
- Інформаційні та комунікаційні технології;
- Нанофізика та нанотехнології;
- Сучасні аспекти в гуманітарних науках.

Докладніша інформація про конкурс розміщена за цим [посиланням](#).

Завантажити форму заявки можна [тут](#).

Телефон для довідок: 287-82-76.

([вгору](#))

16.04.2018

У квітні-червні триватиме конкурс українсько-французьких науково-дослідних проектів на 2019–2020 роки

З 16 квітня до 18 червня 2018 р. Міністерство освіти і науки України, Міністерство закордонних справ та міжнародного розвитку і Міністерство національної освіти, вищої освіти та досліджень Франції оголошують конкурс спільних українсько-французьких науково-дослідних проектів для реалізації у 2019–2020 рр. ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

До участі у конкурсі запрошуються науковці закладів вищої освіти, науково-дослідних установ та підприємств.

До участі у конкурсі приймаються проекти за такими пріоритетними напрямками:

1) дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського

потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави;

2) інформаційні та комунікаційні технології;

3) енергетика та енергоефективність;

4) раціональне природокористування;

5) науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань;

6) нові речовини і матеріали;

7) фізика високих енергій;

8) аграрний сектор;

9) гуманітарні науки.

Докладніша інформація про конкурс розміщена за [цим посиланням](#).

Завантажити форму заявки можна [тут](#).

Телефон для довідок: 044 287-82-50.

([вгору](#))

Додаток 7

10.04.2018

У квітні-червні триватиме конкурс українсько-індійських науково-дослідних проектів на 2019–2021 роки

З 10 квітня до 11 червня 2018 р. Міністерство освіти і науки України та Департамент науки та технологій Уряду Республіки Індія оголошують конкурс спільних українсько-індійських науково-дослідних проектів для реалізації у 2019–2021 рр. ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

До участі у конкурсі запрошуються науковці закладів вищої освіти, науково-дослідних установ та підприємств.

Приймаються проектні пропозиції відповідно до таких пріоритетних напрямів:

метали та матеріалознавство;

обчислювальні науки;

науки про Землю та навколишнє середовище;

авіакосмічна техніка;

біологічні науки.

Докладніша інформація про конкурс розміщена за цим [посиланням](#).

Завантажити форму заявки можна [тут](#).

Телефон для довідок: 287-82-39.

([вгору](#))

10.04.2018

МОН закликає українських вчених не поспішати витратити власні кошти і подаватися на грант для отримання прав на свої винаходи

Українські науковці можуть отримати фінансування на патентування своїх винаходів – за ініціативи МОН відповідні гранти виділяються через Український науково-технологічний центр (УНТЦ) ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

«В умовах обмеженого бюджетного фінансування наукової сфери ми працюємо над тим, щоб запропонувати нашим вченим додаткові інструменти підтримки – насамперед фінансової. Саме завдяки ініціативі МОН в Українському науково-технологічному центрі, який є міжнародною організацією, було відкрито грантову програму на патентування винаходів. Подати заявку на фінансування може будь-яка наукова установа», – зазначив очільник Директорату науки МОН Д. Чеберкус.

Зокрема, програма була започаткована ще наприкінці 2015-го, і щороку в УНТЦ передбачено грант, за який вчені можуть здійснювати патентування винаходів. Однак за останній рік лише 3 наукові установи скористалися цією можливістю, одержавши 12 патентів. Вони передбачають авторство на винахід та виключне право на використання розробки протягом певного строку для 25 українських вчених.

«Водночас передбачених коштів вистачить для того, щоб профінансувати отримання в Україні близько 100 патентів на рік. Тому МОН запрошує наукові установи активніше подавати заявки на грант», – підкреслив Д. Чеберкус.

Всю необхідну інформацію про процедуру подання заявки на отримання патентної підтримки можна знайти за посиланням <http://www.stcu.int/wedo/commercialization/>

Додаткова інформація за номером (044) 287-89-30

Нагадуємо, що раніше [МОН представило 240 інноваційних розробок українських університетів](#).

Довідково. Український науково-технологічний центр – міжнародна організація, створена в жовтні 1993 р. на основі угоди, укладеної між урядами України, Канади, США та Швеції (пізніше її як сторону договору замінив ЄС). Фактично розпочав діяльність в грудні 1995-го, після проведення першої ради членів правління.

Основна мета започаткування УНТЦ – запобігання поширенню знань та досвіду, пов'язаних зі зброєю масового знищення, за межами України. Для цього центр створює та фінансує проекти для науковців та фахівців оборонної сфери, що працювали над створенням ядерної, хімічної, біологічної чи іншої зброї масового знищення, в сферах ядерної та хімічної промисловостей, працівників закритих наукових установ колишнього СРСР.

Також УНТЦ займається розвитком міжнародного наукового співробітництва та працює за такими напрямками як патентне право, трансфер технологій тощо.

Штаб-квартира центру розташована в Києві, а регіональні представництва – в Харкові та Львові, а також в Баку, Кишиневі і Тбілісі. Загалом УНТЦ має більше пів тисячі організацій-партнерів у різних країнах світу.

([вгору](#))

Додаток 9

25.04.2018

Результати конкурсу на отримання грантів для візитів молодих українських учених на місячний термін до Польщі

Згідно з Протоколом до Угоди про наукове співробітництво між Польською академією наук (ПАН) і Національною академією наук (НАН) України щодо візитів українських учених на місячний термін до Польщі, підписаним президентами обох академій, у 2018 р. ПАН прийме у своїх науково-дослідних інститутах 20 відібраних молодих українських учених для проходження стажування – згідно зі списком, що [додається \(Національна академія наук України\)](#).

Умови реалізації візитів

1. Українські вчені особисто покривають витрати на проїзд до місця призначення і назад.

2. Польська Сторона надає українським дослідникам безкоштовний доступ до наукового обладнання, матеріалів та літератури, необхідних для реалізації наукових цілей візиту, покриває витрати на забезпечення науковців належним житлом, а також сплачує 900 польських злотих на харчування, місцевий транспорт та інші витрати. Фінансування цих видатків буде здійснюватися відповідно до внутрішніх положень польської Сторони.

3. Українські вчені особисто забезпечують собі відповідне страхування у разі хвороби та/або від нещасних випадків під час перебування в Польщі. У разі потреби польська сторона надає українським вченим необхідну організаційну допомогу.

Термін подання заявок для здійснення візитів

До 30 червня 2018 р. українські вчені надають Відділу міжнародних зв'язків НАН України всю необхідну інформацію (супровідний лист, анкету, що [додається](#), запрошення наукової установи, що приймає, й узгоджену з ними програму перебування), пов'язану з візитом, – для подальшої передачі ПАН.

Не пізніше, ніж за 2 тижні після завершення візиту делегований учений надає Відділу міжнародних зв'язків НАН України детальний звіт про своє перебування в Польщі (англійською та українською мовами).

Усі наукові візити мають бути реалізовані до 30 листопада 2018 р.

Наявність електронних версій вищезазначених документів обов'язкова (надсилати у форматі DOC на електронну адресу varlamova@nas.gov.ua).

Довідки щодо реалізації візитів за тел: 239-66-16, Варламова Віра Анатоліївна.

([вгору](#))

Додаток 10

19.04.2018

Візит нобелівського лауреата Жюля Оффмана

18 квітня 2018 р. Національну академію наук України відвідав відомий імунолог і цитолог Жюль Оффман – лауреат Нобелівської премії в галузі фізіології і медицини 2011 р. ([Національна академія наук України](#)).

Із поважним гостем зустрілися перший віце-президент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік А. Наумовець, віце-президент НАН України, директор Інституту теоретичної фізики імені М. М. Боголюбова НАН України академік А. Загородній, член Президії НАН України, академік-секретар Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України, директор Інституту біохімії імені О. В. Палладіна НАН України академік С. Комісаренко, президент Національного центру «Мала академія наук України» НАН України та МОН України (МАН) академік С. Довгий.

Академік А. Наумовець привітав зарубіжного колегу в стінах НАН України та розповів про співпрацю Академії з Посольством Французької Республіки, зокрема при проведенні щорічного Всеукраїнського фестивалю науки.

Ж. Оффман зазначив, що приїзд до України – велика честь і велика приємність для нього. Він також поінформував учасників зустрічі про програму свого візиту, до якої увійшли виголошення вітального слова на урочистому відкритті III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України, відкрита лекція «Вроджений імунітет: від комах до людства», розрахована на студентів і молодих учених (обидва виступи мали відбутися 19 квітня 2018 р. в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»), а також спілкування з українськими школярами (20 квітня 2018 р.).

Академік С. Комісаренко торкнувся досліджень, що проводяться співробітниками відділу молекулярної імунології Інституту біохімії імені О. В. Палладіна НАН України, та згадав відомих французьких учених, із якими мав можливість співпрацювати.

Академік С. Довгий зосередився на роботі МАН і вже згаданому конкурсі, в якому візьмуть участь талановиті діти з усієї України, котрі, серед іншого, матимуть нагоду послухати видатного вченого, який зробив непересічний внесок у розвиток науки.

Академік А. Загородній розповів нобеліатові про структуру й основні напрями діяльності НАН України, в тому числі її міжнародного наукового і науково-технічного співробітництва. Серед зарубіжних партнерів, з якими в Академії склалася плідна співпраця, – й французький Національний центр наукових досліджень (Centre national de la recherche scientifique, CNRS). Як запевнив А. Загородній, Академія відкрита до налагодження та поглиблення взаємодії з колегами з-за кордону.

На завершення зустрічі академік А. Наумовець вручив Ж. Оффману диплом про присвоєння йому звання «Почесний доктор Національної академії наук України» – «за вагомий внесок у розвиток науки, суспільний прогрес, забезпечення миру, взаєморозуміння й співробітництва між народами».

Жюль Оффман – лауреат Нобелівської премії в галузі фізіології і медицини 2011 р.

Довідка. Нобелівську премію в галузі фізіології і медицини 2011 р. Ж. Оффману та Б. Бойтлеру було присуджено «за дослідження активації вродженого імунітету» (третім лауреатом того року став Р. Стейнман – «за відкриття дендритних клітин і вивчення їхньої ролі для набутого імунітету»). Вважається, що дослідження Ж. Оффмана щодо активації вродженого імунітету допоможуть успішно боротися з пухлинними й іншими захворюваннями, в основі яких лежить порушення імунної відповіді.

У 1996 р. Ж. Оффман зі своїми колегами досліджував гени, відповідальні за стійкість дрозофіли до інфекцій. Він пішов традиційним шляхом: отримав серію мутантних ліній і заражав мух бактеріями або грибками. При цьому виявив, що дрозофіли, мутантні за геном Toll, дуже чутливі до грибкових інфекцій. Toll був відомий як один із генів, котрі контролюють ембріональний розвиток. Але Ж. Оффман дійшов висновку, що продукт гену Toll бере участь також у виявленні патогенних мікроорганізмів і активація

цього гена необхідна для успішного захисту від них. У дрозофіл є 9 Toll білків, які розпізнають різні патогени.

Б. Бойтлер досліджував вроджений імунітет ссавців. Він шукав рецептор, що пов'язує токсичний ліпосахарид (ЛПС) бактеріальної клітинної стінки, котрий викликає септичний шок і гіперстимуляцію імунної системи. У 1998 р. Б. Бойтлер спільно з колегами встановив, що роль рецептора виконує білок гена, подібного до Toll-гена дрозофіли (Toll-like receptor, TLR). Взаємодія Toll-подібних рецепторів із ЛПС призводить до синтезу сигнальних молекул, котрі викликають запалення, а якщо ЛПС дуже багато – то до септичного шоку. Миші, мутантні за геном TLR, стійкі до дії ліпосахариду. Ці відкриття показали, що ссавці та дрозофіли використовують для активації вродженого імунітету подібні молекули і більшість генів, залучених у захисну систему дрозофіли, гомологічні або дуже близькі до генів вродженого імунітету ссавців.

Дослідження Ж. Оффмана та Б. Бойтлера спровокували лавину досліджень вродженого імунітету. У людини й тварин уже виявлено близько десятка різних TLR, кожен із яких розпізнає певні типи молекул, характерних для патогенних мікроорганізмів. Деякі мутації в цих генах викликають особливу чутливість до інфекцій, тоді як інші генетичні варіанти TLR пов'язані з підвищеним ризиком хронічних захворювань.

На думку Нобелівського комітету, ці роботи дали змогу зрозуміти механізм активації фази вродженого імунітету й відкрили новий шлях розвитку профілактики та терапії інфекційних, ракових і запальних захворювань.

Крім Нобелівської премії, в різні роки Ж. Оффману присуджувались інші престижні нагороди, зокрема, Премія імені Вільяма Корі (2003 р.), Премія Роберта Коха (2004 р.), Премія Бальцано (2007 р., спільно з Б. Бойтлером), Премія Кейо з медицини (2010 р.), Премія Шоу (2011 р., спільно з Б. Бойтлером і Р. Меджитовим), Золота медаль Національного центру наукових досліджень (2011 р.).

(вгору)

Додаток 11

19.04.2018

КУП НАНУ налагоджує співпрацю в сфері освіти і науки із заступниками глав місій Вишеградської четвірки

19 квітня 2018 р. на запрошення ректора, професора Ю. Бошицького у стінах Київського університету права НАН України в рамках нового університетського проекту «ДІАЛОГИ ВІДОМИХ ОСОБИСТОСТЕЙ СВІТУ ЗІ СТУДЕНТАМИ» пройшла зустріч із заступниками глав місій Вишеградської четвірки ([Київський університет права](#)).

Вишеградська четвірка – це угруповання чотирьох центральноєвропейських країн: Польщі, Чехії, Угорщини і Словаччини,

головною метою створення якої була інтеграція до євроатлантичних структур.

Зустріч такого формату в КУП НАНУ пройшла вперше та мала великий резонанс. На ній були присутні: заступник глави місії Посольства Республіки Польща в Україні Яцек Жур, заступник Посла Словацької Республіки в Україні Генріх Сасай, радник-посланник – заступник Посла, керівник політично-економічного відділу Посольства Чеської Республіки в Україні Зденька Цаїсова та Надзвичайний Посланник і Повноважний міністр, заступник глави місії Посольства Угорщини в м. Києві Ласло Чаба Пап.

Під час своїх доповідей представники Вишеградської четвірки наголосили на пріоритетних напрямках співпраці із Україною. Ними можуть стати програми, пов'язані з науковим обміном, освітнім співробітництвом, участь у Міжнародних Вишеградських Фондах, охорона навколишнього середовища, підтримка демократичних цінностей та транскордонне співробітництво.

Друга частина зустрічі була поділена на чотири секції, де кожен з представників Вишеградської четвірки мав нагоду більш детально розповісти про участь своєї країни в міжнародних відносинах та актуальні напрямки співпраці з Україною.

Доповіді викликали велику зацікавленість серед студентів та професорсько-викладацького складу і спонукали до активної дискусії. Піднімалися питання щодо викликів спільного майбутнього, можливостей використання освітніх грантових програм і стажування студентів КУП НАН України у провідних освітніх установах згаданих країн.

Дана зустріч пройшла в надзвичайно дружній та привітній атмосфері яка в подальшому сприятиме інтеграції Київського університету права НАН України до європейського та наукового простору.

([вгору](#))

Додаток 12

17.04.2018

Презентовано колективну монографію «Актуальні проблеми сучасного конституціоналізму (на прикладі України та Республіки Польща)» науковців Київського університету права НАН України та Гданського університету

Відбулася презентація спільного видання науковців Київського університету права (КУП) НАН України та Гданського університету (Республіка Польща) – колективної монографії «Актуальні проблеми сучасного конституціоналізму (на прикладі України та Республіки Польща)» ([Національна академія наук України](#)).

Працю присвячено як спільним, так і притаманним окремо Україні й Республіці Польща проблемам розвитку конституціоналізму на сучасному

етапі. Книга стала результатом кількарічної наукової співпраці між університетами.

Нове видання було презентовано в обох країнах.

Уперше книгу представили наприкінці березня 2018 р. у м. Гданськ, на базі Гданського університету. До делегації від КУП НАН України, очолюваної його ректором професором Ю. Бошицьким, ввійшли: виконувач обов'язків завідувача кафедри загальнотеоретичних та державно-правових дисциплін доктор юридичних наук, професор Н. Кудерська, професор кафедри загальнотеоретичних та державно-правових дисциплін кандидат історичних наук В. Іванов, доцент кафедри галузевих правових наук кандидат юридичних наук О. Рассомахіна, а також партнери університету – директор спеціалізованої школи № 47 з поглибленим вивченням іноземних мов Печерського району м. Києва С. Нетецька та заступник голови Української антипіратської асоціації С. Нетецький.

А вже 10 квітня 2018 р. монографію було презентовано у стінах КУП НАН України. З нагоди заходу до Києва прибула делегація з Польщі на чолі з завідувачем кафедри конституційного права та політичних інститутів факультету права й адміністрування Гданського університету доктором, професором А. Шмітом.

У презентації взяли участь провідні науковці обох університетів, представники Національної академії наук України та Національної академії правових наук України, провідні юристи, освітяни різних навчальних закладів, аспіранти та студенти.

Захід було організовано у формі пленарного засідання, котре пройшло на високому організаційному й науково-технічному рівні.

Першим до присутніх звернувся ректор КУП НАН України професор Ю. Бошицький, який привітав наукову спільноту з виданням монографії та зазначив, що такі спільні наукові видання дають змогу почути один одного, йти вперед у науковому пізнанні й розв'язанні нагальних завдань.

Із вітальними словами також виступили: завідувач кафедри конституційного права та політичних інститутів факультету права й адміністрування Гданського університету доктор, професор А. Шміт, заступник директора Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України академік НАН України О. Скрипнюк, заслужений юрист України О. Петік, завідувач лабораторії правового забезпечення розвитку науки і технологій Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, головний науковий співробітник Г. Андрошук, директор спеціалізованої школи № 47 Печерського району м. Києва С. Нетецька, Президент культурно-мистецького благодійного фонду «Київ-Класік» доктор філософії, професор Є. Басалаєва, український юрист, суддя Конституційного Суду України у відставці В. Кампо, а також професори кафедри конституційного права та політичних інститутів факультету права й адміністрування Гданського університету А. Ритель-Варзоха й А. Гайда.

Слід зазначити, що під час презентації університети домовилися про продовження роботи над наступними колективними монографіями, а про також проведення спільних міжнародних науково-практичних конференцій.

([вгору](#))

Додаток 13

13.04.2018

Візит уповноважених представників Національної академії наук України до Інституту океанології Болгарської академії наук

Відповідно до Угоди про наукове співробітництво між Національною академією наук (НАН) України та Болгарською академією наук (БАН) від 6 червня 2016 р. і Меморандуму про співробітництво, підписаного між Науковим гідрофізичним центром НАН України й Інститутом океанології БАН у жовтні 2017 р., а також на запрошення болгарської сторони українські вчені 2–3 квітня 2018 р. відвідали Інститут океанології БАН (м. Варна, Болгарія) ([Національна академія наук України](#)).

Безпосередню участь у робочих зустрічах і консультаціях взяли уповноважені представники:

– від Національної академії наук України – перший заступник головного ученого секретаря НАН України, директор Центру проблем морської геології, геоекології та осадового рудоутворення член-кореспондент НАН України В. Ємельянов, директор Наукового гідрофізичного центру НАН України член-кореспондент НАН України О. Щипцов і виконувач обов'язків ученого секретаря Наукового гідрофізичного центру НАН України Г. Стефанов;

– від Болгарської академії наук – директор Інституту океанології БАН доктор, професор С. Мончева, заступник директора з міжнародної діяльності

Інституту океанології БАН доктор, професор А. Палазов і вчений секретар зазначеного інституту доктор Л. Дімітров.

У процесі консультацій сторони обговорили умови й перспективи:

– фрахту науково-дослідного судна «Академік» Інституту океанології БАН для проведення морських геолого-геофізичних та гідроакустичних досліджень у західній частині Чорного моря в липні 2018 р.;

– поновлення участі НАН України у Чорноморському регіональному альянсі Глобальної системи спостережень за океаном (BlackSea GOOS);

– співробітництва у сфері гідрофізичних досліджень морського середовища та обміну океанографічними даними між Інститутом океанології БАН і Науковим гідрофізичним центром НАН України;

– спільної участі в розробленні проекту зі створення науково-дослідного судна нового покоління.

Згідно з нормами статей 248, 249 Конвенції ООН з морського права 1982 року сторони домовились організувати зазначені дослідження орієнтовно в період з 5 по 15 липня 2018 р. До наукового складу української експедиції ввійдуть 15 осіб – 10 українських дослідників та 5 болгарських. Визначено, що науковим керівником рейсу буде представник України, а заступником керівника – представник Болгарії.

Як очікується, заплановані морські дослідження матимуть геолого-геофізичне й гідроакустичне спрямування, тому представники НАН України особливу увагу приділили питанню можливості Інституту океанології БАН забезпечити такі експедиційні роботи відповідним науково-дослідним обладнанням і апаратурою.

Зокрема, з організаційно-технічних питань проведення експедиційних морських досліджень на науково-дослідному судні «Академік» делегація НАН України провела плідні консультації з ученим секретарем Інституту океанології БАН доктором Л. Дімітровим і старшим науковим співробітником відділу морської геології та археології доктором А. Васілевим.

Представники НАН України також ознайомилися з науковими напрямками та лабораторною базою Інституту океанології БАН.

Делегація НАН України відвідала й оглянула і науково-дослідне судно «Академік» Інституту океанології БАН, яке щойно повернулося з чергової експедиції, та відповідне наукове обладнання, необхідне для виконання запланованих морських експедиційних досліджень. Представники української Академії одноставно відзначили високу технічну оснащеність судна і придатність його обладнання до експедиційних робіт, передбачених планом-програмою морських досліджень. Крім того, представники НАН України особисто ознайомилися і встановили робочі взаємини з окремими членами екіпажу судна «Академік», а також із суперінтендантом інженером Б. Костовим. Це дасть змогу оперативно вирішувати питання в рамках підготовки до проведення експедиції.

Науково-дослідне судно «Академік» Інституту океанології БАН

Делегація НАН України також мала честь зустрітися з Міністром освіти і науки Болгарії паном К. Вилчевим, який у той же час відвідував науково-дослідне судно «Академік». Сторони висловили сподівання на розбудову співпраці між науково-дослідними установами України й Болгарії.

Під час візиту представників НАН України до Інституту океанології БАН сторони обговорили й інші питання. Зокрема, з огляду на міжнародне Десятиріччя науки про океан в інтересах сталого розвитку (2021–2030 рр.), проголошене резолюцією ООН від 05.12.2017 A/RES/72/73, особливу зацікавленість учених двох країн викликало обговорення питання перспектив спільної участі в розробленні проекту зі створення науково-дослідного судна «нового покоління».

По завершенні робочої зустрічі та консультацій українські й болгарські науковці оформили і підписали протокол, котрий закріплює відповідні домовленості.

Загалом, уповноважені представники НАН України вважають успішним свій візит до Інституту океанології БАН, а двосторонні консультації з питань взаємодії та співробітництва в галузі досліджень морського середовища – плідними й такими, що відповідають духові й букві Угоди про наукове співробітництво між Національною академією наук України та Болгарською академією наук.

[\(вгору\)](#)

25.04.2018

Компанія Huawei оголосила про старт інноваційної дослідницької програми HIRP OPEN 2018

Програма інноваційних досліджень Huawei (HIRP) розрахована на фахівців високого рівня, які на умовах повної зайнятості працюють у науково-дослідних інститутах та університетах і займаються розробками в сфері комунікаційних технологій, інформатики, інженерії та суміжних галузях. Головні цілі, переслідувані програмою, – технологічне оновлення в галузі ІКТ і взаємовигідне співробітництво, що відповідає взаємним інтересам сторін. Видатних переможців HIRP OPEN може бути запрошено для подальшої довготривалої співпраці з Huawei ([Національна академія наук України](#)).

Програма HIRP OPEN надає можливість фінансування інноваційних дослідницьких проектів тривалістю 1–2 роки – на конкурсній основі. Сума винагороди становить від 30 тис. до 70 тис. дол. США, але в особливих випадках може перевищувати вказаний поріг.

Цього року для досліджень пропонується 140 тем, згрупованих за 20-ма напрямками.

Кінцевий термін подання заявок – 30 травня 2018 р.

Докладніша інформація про програму доступна за посиланням: <http://innovationresearch.huawei.com/IPD/hirp/portal/index.html>.

[Путівник заявника](#).

([вгору](#))

Загородній А., академік НАН України, віце-президент НАН України, голова наукової ради Цільової програми співробітництва НАН України з ЦЕРН та ОІЯД «Ядерна матерія в екстремальних умовах»

Про виконання Цільової програми співробітництва НАН України з Європейським центром ядерних досліджень та Об'єднаним інститутом ядерних досліджень «Ядерна матерія в екстремальних умовах» // Вісник НАН України. – 2018. – № 2. – С. 33–34.

<...> Програму співробітництва НАН України з Європейським центром ядерних досліджень (ЦЕРН) та Об'єднаним інститутом ядерних досліджень (ОІЯД) «Ядерна матерія в екстремальних умовах» було започатковано згідно з постановою Президії НАН України № 1 від 13.01.2016.

Мета цієї Програми полягала у створенні на основі подальшого розвитку співпраці з ЦЕРН та ОІЯД умов для успішного розвитку фундаментальних досліджень з фізики високих енергій та ядерної фізики, тобто тих галузей науки, значного поступу яких сьогодні можна досягти лише завдяки участі у

великих міжнародних проектах та дослідницьких програмах провідних міжнародних наукових центрів.

Відповідно до зазначеної мети було сформульовано основні завдання Програми:

1) підвищення рівня досліджень з фізики високих енергій та ядерної фізики, які здійснюються установами НАН України;

2) забезпечення активної участі українських науковців у проектах ЦЕРН та ОІЯД, присвячених дослідженню актуальних проблем фізики і астрофізики високих енергій (зокрема, в проекті NICA Об'єднаного інституту ядерних досліджень), а також участі українських фізиків у формуванні фізичних програм досліджень у цих галузях;

3) забезпечення під час виконання цих проектів відповідних можливостей обміну інформацією та ресурсів її зберігання, підтримка подальшого розвитку грид-технологій та інших інформаційних інновацій.

Участь у виконанні Програми брали провідні наукові установи НАН України, які тісно співпрацюють з ЦЕРН та ОІЯД і мають істотні досягнення в дослідженнях з фізики високих енергій та ядерної фізики. Це насамперед Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут», Інститут ядерних досліджень, Інститут теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова, Інститут сцинтиляційних матеріалів Науково-технологічного комплексу «Інститут монокристалів», Інститут прикладної фізики, Інститут електрофізики і радіаційних технологій.

Протягом 2016–2017 рр. за Програмою було виконано 13 наукових проектів. Важливо зазначити, що наукова експертиза запитів, які подавалися на участь у Програмі, здійснювалася не лише в НАН України, а й у ЦЕРН та ОІЯД, що дозволило уникнути потрапляння на конкурс так званих «випадкових» проектів. Обсяги фінансування Програми становили: у 2016 р. – 786 тис. грн, у 2017 р. – 904 тис. грн, що, звісно, дуже мало (на один проект у середньому припадало менш як 70 тис. грн на рік), проте навіть за такої незначної фінансової підтримки вдалося отримати цілу низку дуже цікавих результатів. За браком часу я, на жаль, не зможу їх детально прокоментувати і обмежуся лише коротким переліком.

Розщеплення протонних струменів зігнутими кристалами. Цей дійсно унікальний результат було отримано в Інституті теоретичної фізики ім. О. І. Ахієзера Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» [1]. За ініціативою українських учених для перевірки отриманих ними теоретичних передбачень у ЦЕРНі було поставлено і проведено спеціальний експеримент з виявлення ефекту розщеплення пучка ультрарелятивістських протонів на кілька пучків при проходженні його через зігнутий кристал. Аналіз отриманих даних підтвердив основні передбачення запропонованої українськими фізиками теорії, що відкриває нові можливості для подальшого розвитку прискорювальної техніки, а саме — уможливорює керування параметрами пучків частинок великої енергії за допомогою

зігнутих кристалів на основі стохастичного механізму розсіяння частинок на вигнутих ланцюжках атомів кристала.

Активна участь України в обробленні результатів експериментів на грід-кластері ХФТІ (експеримент CMS). Одним із головних завдань Програми є підтримка і розвиток спеціалізованого обчислювального комплексу Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут», який є активним елементом грід-інфраструктури колаборації CMS другого рівня. Незважаючи на те, що цей обчислювальний комплекс створювався вже досить давно і на сьогодні його сервери вже певною мірою застарілі, рівень якості його роботи, згідно з даними ЦЕРН, за останні 2 роки становив 98 % [2], що є одним з найкращих показників серед аналогічних центрів, задіяних у грід-інфраструктурі експерименту CMS...

Можна лише низько вклонитися перед фахівцями, які обслуговують харківський кластер і завдяки самовідданій праці яких забезпечено такі високі показники якості роботи комплексу.

Загалом за весь час роботи цього комплексу в грід-інфраструктурі колаборації CMS було оброблено близько 3,4 петабайта даних.

<...>

REFERENCES [СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ]

1. Bandiera L., Mazzolari A., Bagli E., Germogli G., Guidi V., Sytov A., Kirillin I.V., Shul'ga N.F., Berra A., Lietti D., Prest M., De Salvador D., Vallazza E. Relaxation of axially confined 400 GeV/c protons to planar channeling in a bent crystal. Eur. Phys. J. C. 2016. 76(2): 80. <http://dx.doi.org/10.1140/epjc/s10052-016-3899-x>

2. Goloviznin V.V., Snigirev A.M., Zinovjev G.M. On the anisotropy of thermal di-leptons. (Submitted on 15 Nov 2017) <https://arxiv.org/abs/1711.05459>

<...>

[Повний текст](#)

([вгору](#))

Додаток 16

13.04.2018

Керамічний щит для бронетехніки

Видання Міністерства оборони України «Народна армія» (№13 (5545) від 29 березня 2018 року) опублікувало статтю, присвячену перспективам впровадження та використання однієї з науково-технічних розробок оборонного призначення, створених науковцями Академії ([Національна академія наук України](#)).

Державне підприємство «Спеціалізована зовнішньоторговельна фірма «ПРОГРЕС» Державного концерну «Укроборонпром» планує налагодити промислове виробництво захисних елементів на основі кераміки (а саме – оксиду алюмінію) для суттєвого підвищення балістичної захищеності вітчизняних бойових броньованих машин. Склад, конструкцію та технологію виготовлення навісної керамополімерної бронепанелі для додаткового захисту бойових броньованих машин (БМ) розробили вчені Навчально-наукового центру «Фізико-хімічне матеріалознавство» Національної академії наук України (до авторського колективу входить, зокрема, член-кореспондент НАН України В. Макара).

«Бронепанелі мають макрошарувате компонування й складаються із дискретного керамічного шару, який розміщено у високоміцній полімерній матриці, і текстильно-полімерного затримувального шару. Додатково бронепанелі може бути оснащено підкладкою з надвисокомолекулярного поліетилену. Кріпити їх на штатній броні БМ планують за допомогою шпилькового з'єднання. До речі, таку конструкцію бронепанелей зумовили результати останніх досліджень. Вони доводять, що саме багатошарові конструкції, які поєднують елементи кераміки й полімерних композитів, спроможні забезпечити надійний захист від високоенергетичних динамічних навантажень. <...> Бронепанелі виготовляють винятково з вітчизняних матеріалів за спеціально розробленою технологією, – ідеться у статті. – Результати балістичних випробувань підтвердили здатність бронепанелей стримати кулі калібру 12,7 та 14,5 мм. Також під час польових випробувань підтверджено їхню високу ремонтпридатність. Адже пошкоджені внаслідок влучання кулі дискретні керамічні елементи легко замінюють новими, які заливають спеціальним розчином. Він швидко твердне, і вже через 10–20 хвилин відремонтована захисна панель готова для подальшого використання. Передбачають, що маса квадратного метра бронепанелі, яка захищатиме від набоїв калібру 12,7 мм, становитиме 43–47 кг, а від набоїв калібру 14,5 мм — 93–95 кг. Вітчизняні фахівці також працюють над створенням захисних керамічних елементів, які зможуть убезпечити від боєприпасів калібру 30 мм. <...> Виробник розраховує до кінця цього року доопрацювати й представити

бронепанель на визначальні відомчі випробування в оборонне відомство. Також серед його амбітних планів – із часом налагодити серійне виробництво навісної керамополімерної бронепанелі для додаткового захисту вітчизняних бойових броньованих машин».

Докладніше про це читайте безпосередньо в публікації: <http://na.mil.gov.ua/62850-keramichnyj-shhyt-dlya-bronetehniky>, а також на сайті Інформаційно-консалтингової компанії «DEFENSE EXPRESS»: <https://defence-ua.com/index.php/statti/4408-keramichnyy-shchyt-v-ukrayini-rozroblyayut-innovatsiynu-bronyu>.

(вгору)

Додаток 17

17.04.2018

У Дніпрі створили недорогий фільтр для води, що працює без змінних картриджів

Мабуть, проблема чистої питної води близька кожному регіону України і хто як може, так її й розв'язує. Одні просто відстоюють воду, другі ставлять фільтри, треті звертаються до народних методів, четверті – купують вже очищену ([Tokar](#)).

Власний варіант запропонували у Дніпрі – там створили водоочисник на основі природних процесів. Науковці кажуть, що завдяки цьому вода нічим не відрізняється від джерельної.

В. Гевод, доктор хімічних наук, який викладає в Українському державному хіміко-технологічному університеті, працював над своїм фільтром ще з 90-х років. У своєму проекті він відмовився від змінних картриджів та реагентів.

У результаті разом зі своїми студентами В. Гевод прийшов до природного методу очищення. Уперше про пристрій, який йому вдалося зібрати, доктор розповів кілька років тому:

«Якщо коротко, то суть нашого методу – клин клином вибивають. У водопровідних системах забруднення води відбувається за рахунок розмноження гнильних бактерій. Якщо ж у воду подавати повітря, то так ми створюємо тепличні умови для утворення іншого виду мікробів».

Для цього у фільтрі є кремнієва суміш, яка замінює піщані та глиняні шари. Там і живуть «добрі» бактерії, що ведуть боротьбу зі своїми шкідливими «колегами».

Результати цього протистояння збираються в окремий резервуар. З кожного літра – десь півсклянки. Окрім цього, за рахунок повітрообміну видаляються різні шкідливі сполуки.

Але, якщо говорити мовою науковців, то «очищення води відбувається за рахунок багаторазового проходження добре аерованого водного потоку крізь біологічний фільтр і вдосконалений флотатор».

Є декілька видів водоочисників. Наприклад, очисники для комерційного споживання, які встановлені в деяких школах, дитячих садках та лікарнях Дніпропетровщини.

«Собівартість очищення складає 8 копійок за літр», – зазначає студент І. Борисов, який допомагав у створенні апарату.

([вгору](#))

Додаток 18

19.04.2018

Ефективність агропромислового виробництва в Україні зростає, – Гадзало

Завдяки науковим здобуткам учених із генетики, селекції та насінництва, використанню агробіотехнологій за останні роки значно посилюється вплив сільськогосподарської науки на ефективність агропромислового виробництва. Про це йдеться в доповіді «Про підсумки діяльності Національної академії аграрних наук України за 2017 рік та основні завдання на перспективу» Президента НААН Я. Гадзало, виголошеній на Загальних зборах ([Національна академія аграрних наук України](#)).

«Наукові установи відділення рослинництва створюють і пропонують виробництву сорти та гібриди практично всіх сільськогосподарських культур, які вирощуються в Україні.

Протягом звітної періоду доволі ефективно працювали наші селекціонери. Так, у 2017 році до державної науково-технічної експертизи сортів передано 235 сортів і гібридів сільськогосподарських культур», – сказав Я. Гадзало.

Також, за його словами, створено низку нових технічних засобів, розроблено технічні завдання, конструкторську документацію на виготовлення макетних та експериментальних зразків.

«Розпочато промислове освоєння окремих нових технічних засобів. Зокрема, промислове виготовлення компактора, дискатора та зчіпки борін з обладнанням для внесення рідких добрив, деструкторів і засобів захисту рослин одночасно з обробітком ґрунту», – йдеться в доповіді.

Також, як повідомив Президент НААН, здійснено модифікацію овочевої сівалки «Селена» в напрямі збільшення кількості рядків і пристосування для укладання труб крапельного зрошення.

([вгору](#))

27.04.2018

Сесія загальних зборів Національної академії наук України, присвячена підсумкам діяльності НАН України у 2017 році

26 квітня 2018 р. відбулася звітна сесія Загальних зборів Національної академії наук України, в ході якої було представлено отримані минулого року результати фундаментальних і прикладних досліджень, проаналізовано проблеми звітного періоду й визначено основні завдання Академії щодо подальшого розвитку науки й наукового забезпечення інноваційного розвитку нашої держави ([Національна академія наук України](#)).

Участь у зібранні взяли члени і наукові працівники НАН України, представники органів державної влади, наукової та освітянської громадськості, журналісти вітчизняних засобів масової інформації.

У своєму вступному слові президент Національної академії наук України академік НАН України Б. Патон, серед іншого, поінформував присутніх про те, що на початку березня 2018 р. було обрано нових членів НАН України – 21 академіка і 67 членів-кореспондентів.

Потому слово отримав радник Президента України П. Порошенко Ю. Богуцький, який оголосив учасникам сесії Загальних зборів НАН України вітання Глави держави ([ПЕРЕГЛЯНУТИ ВІТАННЯ](#)). На адресу учасників заходу також надійшло вітання від Голови Верховної Ради України А. Парубія ([ПЕРЕГЛЯНУТИ ВІТАННЯ](#)).

Далі президент НАН України академік Б. Патон виступив зі звітною доповіддю «Основні підсумки діяльності Національної академії наук України у 2017 році та завдання на наступний період». У ній він, зокрема, зазначив,

що попри досить складні умови роботи вчені Академії отримали чимало вагомих результатів на сучасних наукових напрямках, а саме: виявлення досі не відомих особливостей руху швидких частинок із власним обертовим моментом довкола чорної діри; новий метод побудови нейронних мереж, що враховує особливості кільцевої організації нейронів; модель народження віртуальних фотонів, що генерують неізотропне випромінювання, кутова залежність якого може бути ознакою утворення кварк-глюонної плазми; експериментальне підтвердження того, що карликові галактики з високим темпом утворення зірок можуть бути відповідальними за вторинну іонізацію Всесвіту; відкриття нового способу транспортування лікарських препаратів у крові людини; отримання молекулярно-генетичних доказів еволюційної консервативності мітотичного апарату поділу клітин; з'ясування рівня і чинників зростання соціальної напруженості в українському суспільстві.

Принципово нових наукових здобутків досягнуто, здебільшого, на перетині різних галузей наук, що засвідчує необхідність подальшого посилення уваги до організації міждисциплінарних досліджень. Крім того, як підкреслив президент Академії, високий рівень результатів, отриманих минулого року, значною мірою забезпечувався співпрацею вчених НАН України з провідними зарубіжними науковими центрами, участю у великих міжнародних програмах і проектах.

Щодо підсумків інноваційної діяльності академік Б. Патон відзначив позитивні наслідки прийнятого наприкінці 2016 р. рішення Президії Академії щодо реформування діяльності НАН України для ефективного наукового супроводження реалізації пріоритетів економічного розвитку держави. Так, посилилися зв'язки з виробничою сферою, налагоджено співпрацю з об'єднаннями роботодавців, промисловців і підприємців. Проведено інвентаризацію наявних розробок і визначено потенційні можливості установ Академії щодо вирішення актуальних науково-технічних і соціально-економічних проблем. Укладено угоду про співпрацю з Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, яка передбачає ефективне використання потенціалу НАН України для забезпечення інноваційного розвитку, зокрема для підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва. А головне – минулого року вчені Академії отримали чимало інноваційних результатів прикладних досліджень, а в реальний сектор економіки та соціальну сферу впроваджено низку перспективних науково-технічних розробок. Так, розроблено та реалізовано на практиці перехідний паливний цикл, що забезпечило використання ядерного палива компанії Westinghouse на вітчизняних АЕС. Промислова технологія модифікування рідких каучуків дала змогу повністю вирішити проблему імпортозаміщення при створенні вітчизняного виробництва твердого ракетного палива. На 2018 р. заплановано широке використання підприємствами Укроборонпрому нових композитних і шаруватих матеріалів для захисту легкоброньованої техніки. Також у поточному році на рейкозварювальних підприємствах Укрзалізниці буде впроваджено технологію контактного стикового

зварювання пульсуючим оплавленням високоміцних рейкових стиків. Розпочато процедуру державної сертифікації та підготовку до серійного виробництва медичних пов'язок із радіаційно зшитих гідрогелів для лікування ран і опіків. Вперше в Україні впроваджено створені на основі ДНК-маркерів молекулярно-генетичні системи для генотипування та селекції цінних рослин. Розроблено інформаційно-аналітичну систему для прогнозування розвитку енергетики.

Як зазначив академік Б. Патон, безумовним пріоритетом інноваційної діяльності НАН України були і надалі мають залишатися роботи, спрямовані на зміцнення безпеки й обороноздатності держави. У 2017 р. Академія спільно з Генеральним штабом Збройних сил України, Укроборонпромом, іншими відомствами здійснила заходи з актуалізації своєї «оборонної тематики» й використання результатів, отриманих за цільовою програмою НАН України «Дослідження і розробки з проблем підвищення обороноздатності і безпеки держави». Однак за цією програмою досі виконувалися виключно прикладні проекти, узгоджені з конкретними замовниками, а, на думку президента Академії, потрібно переходити до створення й фундаментального доробку, який в подальшому стане основою нових технологій як спеціального, так і подвійного призначення. Національна академія наук сподівається на державну підтримку своїх наукових колективів, котрі проводять оборонні дослідження, в рамках нового фонду, який зараз створюється, а саме – державного фонду розвитку ключових технологій та підтримки інновацій в оборонно-промисловому комплексі.

Принциповим і вкрай болючим для Академії питанням є забезпечення науковими кадрами і, особливо, науковою молоддю. Як поінформував академік Б. Патон, за останні 6 років чисельність працівників НАН України скоротилася майже на 11 тис. осіб. На початок 2018 р. вона становила близько 30 тис. осіб. Скорочення за рік перевищило 4 %. Особливе занепокоєння викликає скорочення чисельності молодих науковців, яке триває вже четвертий рік поспіль. Порівняно з 2013 р. їх поменшало на 27 %, а молодих кандидатів наук – на 15 %. «Запровадження цільової програми підтримки молодих науковців і розгортання вже з наступного навчального року повноцінного функціонування Київського академічного університету будуть, на нашу думку, реальними кроками у вирішенні проблеми залучення і закріплення в Академії талановитої молоді», – зазначив президент НАН України. Перші кроки вже заплановано: в 2018 р. мають відбутися пілотні конкурси з фінансуванням молодіжних лабораторій і груп в обсягах, що забезпечать виплату підвищеної зарплати та закордонні відрядження для здійснення спільних досліджень і участі в міжнародних конференціях.

Торкнувся доповідач і фінансового стану Академії. Так, за підсумками 2017 р. НАН України із загального фонду держбюджету було профінансовано на 2 млрд 716 млн грн, що майже на 658 млн грн перевищувало фактичне фінансування в 2016 р. Хоча навіть при такому

зростанні дефіцит бюджету Академії за загальним фондом становив понад 620 млн грн. При збільшенні базового фінансування наукових установ, у цілому, на понад 30 %, в окремих установах не було забезпечено повноцінної роботи в режимі повної зайнятості. Середньомісячна ж зарплата в Академії зросла минулого року на 42 %, до 6159 грн, а частка видатків на заробітну плату перевищувала 85 % всього загального фонду бюджету НАН України. Не набагато кращими є бюджетні перспективи поточного року, зауважив академік Б. Патон: у державному бюджеті на 2018 р. фінансування Академії визначено у сумі 3 млрд і майже 759 млн грн, що на 38 % перевищує показник минулого року. Водночас, реальне зростання фінансування НАН України в 2018 р. за основною бюджетною програмою становить лише 234 млн. грн, або 9,3 %. Тому особливої ваги, як і в минулі роки, набуває подальше збільшення власних надходжень або надходжень до спеціального фонду наукових установ, насамперед за рахунок активізації інноваційної діяльності, отримання міжнародних грантів. «До Кабінету Міністрів вже направлено обґрунтовані пропозиції щодо необхідності збільшення видатків Академії із загального фонду держбюджету в 2018 році для забезпечення виплати працівникам заробітної плати в режимі повної зайнятості. Ми також звернулися до Уряду з проханням підвищити посадові оклади працівників Академії починаючи з 2019 року та передбачити необхідні для цього кошти при підготовці Державного бюджету України на 2019 рік. Зараз посадовий оклад молодшого наукового співробітника в наших бюджетних наукових установах майже на 40 відсотків менший за середню заробітну плату в промисловості. А за чинним законодавством має бути в 2 рази більший», – повідомив академік Б. Патон.

Як наголосив доповідач, неодмінною умовою запровадження в Академії нової бюджетної програми – «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» (із плановим обсягом фінансування в розмірі 500 млн грн.) – є її цільова й адресна спрямованість. Планується, насамперед, підтримати розвиток пріоритетних наукових напрямів за результатами оцінювання ефективності діяльності установ НАН України, в тому числі за новою методикою, а також найважливіші для держави наукові дослідження і науково-технічні розробки, зокрема розробки з високим ступенем готовності. Якщо цю бюджетну програму буде дійсно реалізовано в поточному році, вона стане певною апробацією нової моделі фінансування наукової діяльності Академії. «Повноцінне застосування нової методики оцінювання наукових установ і пов'язане з цим запровадження нової бюджетної програми з підтримки розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень, активізація інноваційної діяльності для задоволення потреб реального сектору економіки та соціальної сфери нашої держави, поглиблення інтеграції до світового, насамперед європейського наукового простору – це найвагоміші напрями подальшого реформування діяльності нашої Академії», – підкреслив академік Б. Патон.

Наостанок академік Б. Патон нагадав, що для Національної академії наук України поточний рік є роком великого ювілею, який відзначатиметься як на загальнодержавному рівні (відповідно до указу Президента України), так і на міжнародному (100-річчя від часу заснування Академії включено до Календаря пам'ятних дат ЮНЕСКО на 2018 р.).

Потому відбулось обговорення звітної доповіді президента НАН України.

За словами заступника директора з наукової роботи Радіоастрономічного інституту НАН України академіка О. Коноваленка, наша країна зберігає та ще довго зберігатиме за собою пріоритет у галузі низькочастотної радіоастрономії. Вже 50 років функціонує гігантський – найбільший у світі – вітчизняний радіотелескоп УТР-2, ефективна площа якого становить 150 тис. м². Працює також створена на його основі унікальна система інтерферометрів УРАН. Завдяки цьому в різний час українським науковцям вдалося здійснити низку важливих відкриттів – наприклад, блискавок на Сатурні та низки нових пульсарів. У світі нині спостерігається бурхливий прогрес радіоастрономії, і зарубіжні дослідники приїжджають до України запозичувати досвід у цій галузі. Україна є співавтором створення радіотелескопа Nenu FAR, розташованого на території Франції – в обсерваторії Нансе. Залучення молодих науковців до робіт Радіоастрономічного інституту НАН України дає надію на продовження цих досліджень у майбутньому.

Директор Інституту прикладних проблем механіки і математики імені Я. С. Підстригача НАН України академік Р. Кушнір у своєму виступі торкнувся важливої, на його думку, проблеми, яка потребує вирішення, а саме – необхідності повноцінного використання отриманих в установах НАН України фундаментальних результатів для створення ефективних прикладних розробок і їхнього широкого впровадження в національну економіку. Вчений розповів про досвід реалізації такого підходу на прикладі очолюваного ним інституту, вчені якого останніми роками отримали чимало результатів фундаментального характеру в галузях математики, математичних проблем механіки і математичного моделювання процесів різної фізичної природи. Причому доробок науковців Академії добре відомий як в Україні, так і за її межами. Ці результати, як зауважив академік Р. Кушнір, стають основою низки науково-технічних проектів, які Інститут прикладних проблем механіки і математики імені Я. С. Підстригача формує та виконує спільно з іншими академічними установами – Фізико-механічним інститутом імені Г. В. Карпенка, Інститутом проблем міцності імені Г. С. Писаренка, Інститутом електрозварювання імені Є. О. Патона, Інститутом проблем машинобудування імені А. М. Підгорного, Інститутом надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України й іншими – із залученням фахівців із вищих навчальних закладів та галузевих науково-дослідних інститутів. Р. Кушнір наголосив, що вкрай болючим проблемним питанням як для всієї Академії, так і для її окремих установ (особливо природничого профілю) є поповнення

науковою молоддю. Наприклад, ситуація із залученням молодих кадрів до роботи в Інституті прикладних проблем механіки і математики імені Я. С. Підстригача НАН України наближається до критичної, частка молоді не перевищує чверті від усієї кількості співробітників установи. Тому нагальною, за словами академіка, є потреба в запровадженні низки науково-організаційних заходів довготривалої дії, котрі сприяли б значному поліпшенню цієї ситуації. На жаль, заходи, які вживалися досі, не дають очікуваного ефекту – молодь продовжує полишати наукову сферу, надаючи перевагу роботі в приватному секторі або виїзду за кордон. Для запобігання відтоку молодих кадрів слід суттєво підвищити рівень фінансового забезпечення здійснюваних ними досліджень. Важливо також налагодити щодо цього дієву співпрацю зі створюваним Національним фондом досліджень і міжнародними науковими фундаціями. Хороші результати вже отримано від взаємодії з УНТЦ, Фондом Фулбрайта (США), Німецькою службою академічних обмінів (DAAD), французьким Національним центром наукових досліджень (CNRS) та іншими організаціями. Попри те, що у владних структурах працює чимало осіб, які мають наукові ступені, розуміння потреби збереження науки не прослідковується, зауважив Р. Кушнір. Якщо стан національної наукової сфери погіршуватиметься, Україну можна буде невдовзі виключити з переліку не лише розвинутих країн, а й країн, спроможних засвоювати зарубіжні наукові відкриття й нові технології, вважає вчений. На його думку, все зумовлює необхідність створення в Академії групи оперативного реагування на зовнішні виклики та дій на випередження.

Директор Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського член-кореспондент НАН України Л. Дубровіна виступила з теми: «Академік В. І. Вернадський та заснування Української академії наук». Як зазначила вчена, при створенні УАН (нині – Національна академія наук України) за основу було взято саме запропоновану В. І. Вернадським модель організації науки, відповідно до якої вища наукова організація мала функціонувати на державних засадах. Засновник і перший президент Академії мав власне бачення перспективи національно-економічного та науково-технічного прогресу, і розглядав науку як потужну виробничу силу. Академія, на його переконання, мала стати розгалуженим науковим центром, живим організмом, котрий і сам невпинно розвивається (причому в руслі світових процесів), і слугує загальному розвитку держави. За задумом В. І. Вернадського, Академія мала, серед іншого, ще одне спеціальне призначення – сприяти зростанню рівня національної свідомості українців, повсюдному поширенню національної мови та культури. З-поміж головних визначальних рис Академії, обстоюваних В. І. Вернадським, доповідачка виокремила державний статус, самоврядність і настанову щодо гармонійного поєднання в ній природничо-технічних і соціогуманітарних наук. Докладно про роль видатного вченого в історії НАН України розповідають перші три томи видання вибраних творів В. І. Вернадського, що побачили світ у 2011-2012

рр. – з нагоди 150-річчя від його народження. Інформація про це зберігається також в архівах Академії, особових архівах окремих науковців, численних фундаментальних публікаціях із цієї тематики. Л. Дубровіна також порадила користуватися присвяченим академікові електронних ресурсом «Вернадськіана», що функціонує на інтернет-порталі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, і нагадала про щорічні іменні читання на вшанування цього видатного науковця.

Докладно на проблемах, з якими у своїй діяльності стикається Національна академія наук України, зупинився завідувач відділу хімії твердого тіла Інституту загальної та неорганічної хімії імені В. І. Вернадського НАН України, голова Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій академік А. Білоус. Він наголосив, що кількість науковців у нашій країні зменшується надзвичайно стрімко – за роки незалежності вона скоротилася як мінімум уп'ятеро. Попри вбоге бюджетне фінансування, влада та суспільство очікують від Академії виконання не притаманних їй функцій галузевої науки. З іншого боку, є чимало охочих приватизувати майно НАН України. Ще один негативний чинник, що гальмує розвиток Академії, – практично цілковита відсутність вітчизняних підприємств, зацікавлених у виготовленні високотехнологічної продукції на основі розробок авторства українських науковців. За цих умов Академія повинна займати активну позицію, зокрема підвищувати ефективних наукових досліджень, робити все необхідне для того, щоб нарешті запрацював Національний фонд досліджень, за допомогою якого на конкурсних засадах у перспективі розподілятимуться 40 % всього обсягу фінансування вітчизняної наукової сфери. Одночасно Академії потрібно також здійснювати атестацію своїх наукових установ, особливої ваги надаючи при цьому атестації наукових підрозділів, а також вирішувати проблему поповнення молодими науковими кадрами, які масово залишають науку, а заміну для них знайти дедалі важче. Зважаючи на все це Національна академія наук має сформулювати та представити органам державної влади й суспільству власну модель реорганізації наукової сфери і всіма засобами її просувати. В цій моделі, серед іншого, слід виокремити пріоритетні напрями наукових досліджень, які потребують підтримки в першу чергу.

Діяльність Малої академії наук України (МАН) представив її президент академік С. Довгий. Він розповів, що МАН пройшла шлях від неформального об'єднання шкільних учнівських товариств до авторитетної організації, яка працює в галузі наукової освіти та має статус національного центру. Нещодавно МАН було надано статус центру ЮНЕСКО 2-ї категорії, що стало визнанням і високою оцінкою українського досвіду на міжнародному рівні. Нині МАН – це загальнодержавна систему пошуку, виявлення і підтримки обдарованих дітей, схильних до наукової роботи. Структура МАН налічує 12 відділень і 64 спеціальності. Головним серед організовуваних нею заходів є Всеукраїнський конкурс-захист науково-дослідницьких робіт, котрий цього року присвячувався 100-річному ювілею НАН України. У

фіналі конкурсу 2018 р. взяли участь близько 1200 талановитих дітей, на першому ж його етапі налічувалося близько 120 тис. учасників. Система визначення переможців є, за словами С. Довгого, цілком прозорою та об'єктивною, а всі заходи транслюються в онлайн-режимі. Крім конкурсу, МАН проводить також плідний лекторій-практикум «Наука в XXI столітті», науково-технічну виставку «Майбутнє України», бере участь у Всеукраїнському фестивалі інноваційних проєктів «Sikorsky Challenge», Всеукраїнській олімпіаді з робототехніки, екологічних хакатонах, реалізує програму «Філософія для дітей». Кожен учень МАН має власні рейтинг і портфоліо. В структурі МАН функціонує міжпредметний лабораторний комплекс МАНЛаб, найкращий на теренах Східної Європи. Підтримуються зв'язки з понад 20-ма провідними науковими лабораторіями світу. Учні МАН демонструють високі результати на міжнародних конкурсах із різних напрямів знань. Наостанок С. Довгий наголосив, що хоче додати обговоренню оптимізму, оскільки талановиті діти в Україні є і вони мають перспективи вирости в талановитих дослідників – наукову зміну.

До учасників зібрання звернувся й заступник міністра освіти і науки України М. Стріха. Він насамперед подякував усім присутнім на заході членам Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій та висловив сподівання, що наступного року таки запрацює Національний фонд досліджень. Урядовець запевнив, що Кабінет Міністрів України готовий знаходити додаткові кошти на фінансування науки, якщо вона ефективно реформуватиметься. За словами М. Стріхи, було б доречно, якби під час відзначення свого ювілею наприкінці 2018 р. Академія представила свої пропозиції щодо цього, показавши науковій спільноті дорогу в майбутнє, бо наука – це і є майбутнє України. Він також коротко нагадав про напрями, за якими співпрацюють Академія та Міністерство. Це – налагодження роботи Київського академічного університету НАН України та МОН України, відродження морських досліджень, організація доступу вітчизняних учених до міжнародних наукометричних баз тощо.

Потому відбулось урочисте вручення Золотої медалі НАН України імені В. І. Вернадського. За підсумками конкурсу 2017 р. її присуджено академікові НАН України В. Моргуну та професорові Ю. Федаку (Канада) – з формулюванням «за видатні досягнення у галузі генетики та селекції сільськогосподарських рослин». А відзнаку НАН України «За сприяння розвитку науки» отримав відомий французький меценат Б. Кост, який уже не один рік підтримує археологічну науку в Україні.

Лауреатам Золотої медалі НАН України імені В. І. Вернадського було також надано слово для наукових доповідей.

Директор Інституту фізіології рослин і генетики НАН України академік В. Моргун розповів про внесок, який робить очолюваний ним інститут у вирішенні продовольчої проблеми, котра набуває у світі дедалі більшої актуальності, адже, за прогнозами ООН, до 2050 р. планета опиниться перед

загрозою голоду та потребою подвоїти вирощування зернових, і Україна тут має великий потенціал – в умовах насування дефіциту харчів забезпечити необхідну їхню кількість. За його словами, це – питання державної ваги. Учені ж Академії готові запропонувати свій доробок у галузі генетичного поліпшення сільськогосподарських рослин, зокрема озимої пшениці й кукурудзи. Наразі до здобутків Інституту фізіології рослин і генетики НАН України належать 145 сортів і гібридів високопродуктивних рослин, цілком адаптованих до місцевих умов: вони висіваються на українських полях уже понад 40 років і встигли довести свою ефективність. Нині, як зазначив академік В. Моргун, із зерна високопродуктивної пшениці сортів, отриманих ученими Академії, виготовляється близько третини всього українського хліба. Хліб, що випікається із зерна такої пшениці, є харчовим продуктом, збалансованим за вмістом корисних речовин, і здатен виконувати не лише енергетичну, а й – до певної міри – лікувальну функцію. Чимало із сортів і гібридів, отриманих ученими Академії, користуються великою популярністю за кордоном – ними цікавляться і їх купують американські, канадські, шведські, норвезькі компанії.

Як розповів професор Ю. Федак, пшеницю українського сорту Галичанка вирощували на території Канади ще з середини ХІХ ст., куди вона потрапила через Британські острови. З нових сортів пшениці, отриманих на основі сорту Галичанка, досі виготовляють високоякісний хліб. На початку ХХ ст. в Канаді вирощували пшеницю сорту Харківська, а з середини ХХ ст. – сорту Миронівська 808. Сам професор досліджує гени стійкості до фузаріуму та стеблової іржі в ярої пшениці – з метою поліпшення вже наявних сортів цієї рослини. Б. Федак із колегами шукають ці гени у диких рослин і намагаються перенести їх до культурних. У своїй роботі вони використовують розсадники для дослідження стійкості, молекулярні маркери і технологію дигаплоїдів. Окресленню потенціалу міжвидової гібридизації та описові одного з прикладів проведення таких досліджень і стосувалася доповідь ученого.

Після виголошення лауреатами наукових доповідей продовжилось обговорення звітної доповіді президента Академії. Зокрема, директор ДП «Івченко-Прогрес» доктор технічних наук І. Кравченко розповів про продукцію свого підприємства та його співпрацю з науковими установами НАН України. За словами доповідача, лише шість країн світу можуть виготовляти авіаційні двигуни, і Україна є однією з цих країн – саме завдяки здобуткам своїх науковців. ДП «Івченко-Прогрес» – це одна з найпотужніших у Європі експериментальних баз, і для вдосконалення вже наявної продукції та випуску нової це підприємство активно співпрацює з багатьма науковими установами НАН України – Інститутом електрозварювання імені Є. О. Патона, Інститутом проблем матеріалознавства імені І. М. Францевича, Інститутом надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля, Інститутом проблем міцності імені Г. С. Писаренка, Інститутом технічної теплофізики, Інститутом кібернетики імені В. М.

Глушкова. На завершення свого виступу І. Кравченко подякував партнерам за плідне і взаємовигідне співробітництво і запевнив у своїй відкритості до співпраці.

Із доповіддю «Оцінка змін загального соціально-економічного розвитку України за роки незалежності на основі матеріалів космічних зйомок» виступив почесний директор Наукового центру аерокосмічних досліджень Землі (ЦАКДЗ) Інституту геологічних наук (ІГН) НАН України академік В. Лялько. За його словами, нинішній час свідчить, що, крім фундаментальних розробок, від науки й науковців суспільство чекає реальної допомоги при вирішенні актуальних економічних задач. На вирішення найважливіших для сталого розвитку країни прикладних задач традиційно орієнтується одержання фундаментальних знань у галузі наук про Землю. Використовуючи останні досягнення математики, інформатики, фізики, хімії, біології та інших наук, фахівці в галузі наук про Землю шукають відповіді на виклики сучасності, а саме: вичерпання можливостей економічного зростання країни, що ґрунтується на екстенсивній експлуатації сировинних ресурсів; зростання антропогенних навантажень на довкілля до масштабів, які загрожують відтворенню природних ресурсів; необхідність ефективного використання геопростору для забезпечення сталого розвитку країни. Суттєву роль у вирішенні як цих, так і інших задач (у тому числі й соціоекономічного спрямування) відіграють останнім часом методи аерокосмічних досліджень Землі. Згідно з результатами досліджень, виконаних нещодавно у США, Китаї та інших країнах, ефективним методом незалежного контролю за зміною соціоекономічного стану можуть бути матеріали оцінки нічної освітленості території, що визначаються, зокрема, за матеріалами моніторингових аерокосмічних зйомок. Аналіз цих матеріалів у співставленні зі статистичними соціоекономічними даними дав змогу встановити, що зміна нічної освітленості території на 1 % приблизно відповідає змінам на 1 % як національного валового продукту, так і валового регіонального продукту. Завдяки цьому виконавці здійснили ранжування територій своїх країн на основі виявлених кореляційних зв'язків між параметрами нічної освітленості та даними про кількість населення (міського й сільського) і валовим регіональним продуктом. Як поінформував В. Лялько, в ЦАКДЗ ІГН НАН України також було виконано дослідження із застосуванням подібного методичного підходу для періоду незалежності країни, що дало змогу виявити: розподіл параметру сумарної інтенсивності нічного освітлення, зміни цього показника за 1992 і 2016 р.р. по території України та по територіях Київської і Дніпропетровської областей, виконати ранжування адміністративних областей України за характером змін сумарної інтенсивності нічного освітлення (пропорційно до соціоекономічного розвитку), а також показати вплив проведення АТО в Донбасі на зменшення – майже вдвічі – економічної активності в цьому регіоні. На завершення свого виступу академік підкреслив, що супутникова інформація є додатковим джерелом даних, використання яких може прислужитися нормалізації

ситуації в національній економіці, а також досягненню цілей сталого (збалансованого) розвитку.

Генеральний директор Національного наукового центру (ННЦ) «Харківський фізико-технічний інститут (ХФТІ)» НАН України академік М. Шульга розповів про експеримент із розщеплення атомного ядра (а саме ядра літію), який 1932 р. першими на території СРСР здійснили вчені ННЦ «ХФТІ» НАН України, і про подальші дослідження в цій установі. Цікаво, що впродовж майже року в 1932–1933 рр. там працював майбутній перший генеральний директор CERN Віктор Фредерик Вайскопф. У 1940 р. співробітники інституту В. Шпинель, В. Маслов та Ф. Ланге подали заявки на винахід атомної бомби. Вперше було запропоновано схему вибуху, котра стала потім загальноприйнятою – з використанням звичайної вибухівки для створення критичної маси з ініціюванням ланцюгової реакції. Фахівці ННЦ «ХФТІ» НАН України надавали консультації, коли в першій половині 1990-х рр. наша країна вирішила відмовитися від ядерної зброї. Нещодавно в інституті було споруджено унікальну ядерну підкритичну установку «Джерело нейтронів», котра не матиме аналогів у світі в найближчі 10 років. На її основі планується створити центр ядерної медицини. Між іншим, в жовтні цього року інституту виповнюється 90 років.

Про нові підходи до терапії нейродегенеративних захворювань розповіла в своєму виступі завідувач лабораторії імунології клітинних рецепторів відділу молекулярної імунології Інституту біохімії імені О. В. Палладіна НАН України академік М. Скок. За її словами, зі збільшенням тривалості життя суттєво зростає ймовірність виникнення когнітивних порушень, пов'язаних із віком. Хвороба Альцгеймера – це найбільш поширена форма деменції, на яку зараз страждає близько 47 млн людей у світі. Ця кількість подвоюється кожні 20 років, тож у 2050 р. сягатиме 131,5 млн. У людей із хворобою Альцгеймера спостерігаються порушення пам'яті, порушення мови, неможливість обслуговувати себе, деменція. В їхньому мозку спостерігається зниження кількості нікотинових рецепторів, які й підтримують життєздатність клітин мозку. Українські науковці експериментально дослідили нікотинові ацетилхолінові рецептори, аби спробувати перервати фатальну послідовність нейродегенеративних змін або принаймні загальмувати прогресування захворювання на певному етапі. У своїх дослідженнях вчені використали мезенхімальні стовбурові клітини (МСК), отримані з пуповини людини або плаценти миші, й виявили, що, введені внутрішньовенно, вони здатні проникати в мозок і запобігати патогенному впливові запалення на мозок, мітохондрії мозку й пам'ять. Загалом, як стверджують учені, МСК можуть бути ефективним терапевтичним засобом для лікування хвороби Альцгеймера.

Директор Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України член-кореспондент НАН України І. Косенко розповів, що очолювана ним установа не лише займається фундаментальними та прикладними дослідженнями в галузі інтродукції та біології рослин, паркобудівництва й

ландшафтної архітектури і найбільші здобутки має в напрямі розроблення технологій вирощування та селекції декоративних і плодкових рослин, а й є всесвітньо відомим шедевром садово-паркового мистецтва і невдовзі відзначатиме своє 226-річчя. Наразі парк готує документи на включення своєї історичної частини до списку світового спадку ЮНЕСКО, тому повинен мати максимальний рівень автентичності. Для цього планується відновити автентичне покриття головної алеї, очистити Красноставський став, облаштувати ароматизований полив газонів Партерного амфітеатру й ділянки «Звіринець», відремонтувати й утеплити науково-лабораторний корпус, встановити відсутні частини огорожі, реконструювати вхідну зону й створити новий водоспад. На території нової частини дендропарку, площа якої перевищує 10 га, планується облаштувати новий головний вхід із необхідною інфраструктурою, закласти фрагменти регулярного саду, українську садибу, «Японський сад» із фрагментами кам'яного саду, саду чайної церемонії зі штучним озером, водоспадами тощо. І. Косенко висловив сподівання, що всі ці роботи посприяють зростанню популярності парку в Україні та за її межами.

Директор Інституту надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України академік В. Туркевич поінформував присутніх про такий важливий напрям діяльності очолюваної ним установи, як міжнародне співробітництво. Вчені інституту виконували проекти в межах 6-ї та 7-ї рамкових програм ЄС з досліджень та технологічного розвитку, нині – виконують у межах Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020», програми НАТО «Науки заради миру та безпеки». За його словами, українським науковцям потрібно прагнути до збільшення кількості невеликих спільних проектів із зарубіжними колегами, оскільки це створює базу для подальшого формування дослідницьких консорціумів. Доцільно, на думку В. Туркевича, запровадити цільову програму стимулювання міжнародних проектів НАН України та допомагати перспективним проектам, які не отримали підтримки міжнародних програм.

З теми «Популяризація досягнень науковців Академії у медіа-просторі» виступив старший науковий співробітник відділу фізичної електроніки Інституту фізики НАН України кандидат фізико-математичних наук А. Сененко. За його словами, популяризація науки має три основні цілі: просвітництво для широких верств населення, висловлення експертної думки з актуальних питань, протидія псевдонауці. «Якщо ти неук і мовчиш, то поводиш себе розумно, а якщо розумний і мовчиш, то нерозумно», – процитував доповідач давньогрецького філософа Теофраста та перефразування цієї цитати: «Якщо науковці не розповідатимуть в ефірах про науку, замість них це робитимуть невігласи». На думку А. Сененка, вчені НАН України, здійснюючи популяризаційну діяльність, мають пояснювати суспільству важливість науки для інноваційного розвитку України загалом, висвітлювати користь від своєї роботи зокрема, розтлумачувати справжні витоки проблем національної наукової сфери й оперативно реагувати на

маніпуляції та недостовірну інформацію. Наразі активність науковців Академії в публічному просторі (зокрема соціальних мережах, креативних просторах, у межах науково-популярних проектів і на інших тематичних заходах та подіях) і ЗМІ помітно зростає. Проте, вважає А. Сененко, цього недостатньо: Академія та її вчені мають прагнути бути ще ближчими до суспільства та зрозуміло їй, водночас, інформативно розповісти йому про важливі, нагальні проблеми, в тому числі за допомогою широкого використання засобів наочності, розміщення дизайнерської графіки. Саме науковці мають бути лідерами громадської думки. Для зростання їхньої ваги в суспільстві доцільно було б частіше й регулярніше публікувати відповідні матеріали (в тому числі про результати досліджень та ефективність роботи вчених НАН України), перекладати актуальні зарубіжні науково-популярні публікації (зокрема новини), яких в Україні все ще обмаль, миттєво реагувати на маніпуляції та неправдиву інформацію у ЗМІ (впродовж годин, а не днів), демонструвати здатність до самокритики та сприйняття конструктивної критики, протидіяти псевдонауці, а також надавати інформаційну й ресурсну підтримку популяризаторському рухові науковців Академії. Загальну настанову в цьому напрямі А. Сененко означив одним словом – «проактивність».

Обговорення завершив голова Центрального комітету профспілки працівників НАН України кандидат філософських наук А. Широков. За його словами, під час 5-го засідання Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС в листопаді 2017 р., під час якого розглядалося й питання про імплементацію євроінтеграційних реформ у сфері науки і технологій, було констатовано падіння фінансування науки в Україні до історичного мінімуму, різке погіршення умов і рівня оплати праці дослідників, значний відтік вчених за кордон та в інші галузі економіки, що свідчить про відсутність науки серед основних пріоритетів Уряду, а також становить загрозу виконанню Угоди про асоціацію в сфері науки та технологій, спричинює зниження конкурентоспроможності економіки й втрату можливостей досягнення цілей сталого розвитку. Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти, розглянувши питання про стан реалізації Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», визнав цей стан незадовільним із більшості положень зазначеного закону, зокрема ст. 48 – щодо обов'язку держави забезпечувати бюджетне фінансування наукової і науково-технічної діяльності у розмірі не менше 1,7 % ВВП (з 1 січня 2020 р.). Згідно з офіційною інформацією Міністерства фінансів України, в Державному бюджеті на 2017 р. касові видатки на науку склали 7089,6 млн грн. (0,24 % ВВП, з них за загальним фондом – 0,16 %, за спеціальним – 0,08 %). У Державному бюджеті на 2018 р. видатки на науку враховано у обсязі 8326,6 млн грн (0,25 % ВВП, з них за загальним фондом – 0,19 %, за спеціальним – 0,06 %). Якщо збережеться тенденція збільшувати фінансування науки на 0,01 %, то нескладно вирахувати, що на омріяний показник 1,7 % ВВП Україна вийде через 145 років, зауважив А. Широков.

Він також зазначив, що конкурсне фінансування наукових досліджень, безумовно, потрібне, але його необхідно починати в разі збільшення бюджетного фінансування науки з нинішніх 0,2 % ВВП хоча б до 0,7 %. Уже за таких умов частка конкурсного фінансування може становити 25-30 % із подальшим синхронним підвищенням цих двох показників. За словами А. Широкова, істотне зменшення реального бюджетного фінансування після 2014 р. вкрай негативно позначилося на кадровому потенціалі науки: міграція за кордон, працевлаштування в інших сферах діяльності, втрата деяких наукових шкіл, погіршення вікової структури науковців через відсутність достатньої мотивації у науковій молоді. Про це свідчить і офіційна статистика: кількість виконавців наукових досліджень і розробок на 1 тисячу зайнятого населення в Україні зменшилося з 9,5 осіб у 2010 р. до 6,0 у 2016 р., тоді як у країнах ЄС цей показник складав 19,7 осіб. Великих кадрових втрат зазнала й НАН України. За 2015–2017 рр. чисельність провідної наукової організації нашої країни зменшилась на 7753 особи (22 %) і сьогодні становить менше 30 тис. працівників. Особливе занепокоєння викликає те, що досить часто з Академії за власним бажанням йдуть висококваліфіковані кадри працездатного віку, особливо талановита наукова молодь. У цій ситуації головним пріоритетом кадрової політики повинна бути всебічна підтримка саме наукової молоді, її закріплення з перспективою наукового і кар'єрного росту, наголосив доповідач. Аби частково зупинити такі негативні тенденції, зокрема забезпечити виплату заробітної плати згідно з чинним законодавством у режимі повної зайнятості, за розрахунками НАН України у 2018 р. необхідно додатково передбачити 399,037 млн грн за загальним фондом під час внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік». Про це Першого віце-прем'єр-міністра – міністра економічного розвитку і торгівлі України С. Кубіва інформував президент НАН України академік Б. Патон. Як повідомив А. Широков, на підтримку цієї позиції Центральний комітет профспілки працівників НАН України направив аналогічне звернення Прем'єр-міністрові України В. Гройсману, Голові Верховної Ради України А. Парубію та профільному парламентському комітету.

За результатами обговорення доповіді академіка Б. Патона було ухвалено відповідну постанову Загальних зборів НАН України, якою затверджено Звіт про діяльність Національної академії наук України у 2017 р. та визначено завдання Академії на наступний період.

Було також вручено дипломи лауреатам премій імені видатних учених України ([ПОВНИЙ ПЕРЕЛІК ЛАУРЕАТІВ](#)).

На завершення обговорення здобутків і проблем НАН України її президент академік Б. Патон зазначив, що Академія має реальний потенціал для здійснення наукових досліджень належного рівня, сприяння вирішенню проблем, що стоять перед країною. Критичні ж зауваження та пропозиції, котрі пролунали під час сесії Загальних зборів, буде ретельно опрацьовано Президією НАН України та враховано в подальшій роботі Академії.

Більше світлини із зали засідання та кулуарів шукайте за посиланням:
<https://www.facebook.com/NASofUkraine/posts/1853005101665611>.

[ЗВІТНА ДОПОВІДЬ АКАДЕМІКА Б.Є. ПАТОНА](#)

[ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ \(UKR\)](#)

[ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ \(ENG\)](#)

[\(вгору\)](#)

Додаток 20

05.05.2018

Національна академія наук України та Національний університет Сінгапуру уклали Меморандум про порозуміння

27 квітня 2018 р. в Президії НАН України відбулося підписання Меморандуму про порозуміння між Національною академією наук України і Національним університетом Сінгапуру ([Національна академія наук України](#)).

Із боку НАН України Меморандум підписав віце-президент НАН України академік А. Загородній, із боку Національного університету Сінгапуру – директор Центру сучасних 2D матеріалів професор Антоніо Кастро Нето.

Слід зазначити, що укладання Меморандуму стало реалізацією спільних домовленостей, досягнутих під час [зустрічі професора А. Кастро Нето з керівництвом НАН України 21 березня цього року](#).

Метою Меморандуму є започаткування та розвиток науково-технічного співробітництва українських дослідників з їхніми сінгапурськими колегами щодо вивчення графену й інших двовимірних матеріалів, а також практичне застосування спільних наукових розробок.

Меморандумом визначено, що двостороння наукова співпраця здійснюватиметься на принципах довгострокового партнерства та взаємної вигоди відповідно до законодавства двох держав.

Меморандум набрав чинності від дня його підписання.

([вгору](#))

Додаток 21

23.04.2018

Перше засідання Національного номінаційного комітету України з премії Нобелівського фонду сталого розвитку

23 квітня 2018 р. в будівлі Президії НАН України відбулося перше засідання Національного номінаційного комітету України з премії Нобелівського фонду сталого розвитку ([Національна академія наук України](#)).

Довідка. Нобелівський фонд сталого розвитку (Nobel Sustainability Trust, Швейцарія) заснували члени родини Нобелів. Вони виходили з того, що економічне та соціальне здоров'я цивілізації значною мірою залежить від наявності енергії і сталого підходу до сільського та лісового господарств, промислового виробництва, очищення води, проте надмірне споживання ресурсів призвело до потепління клімату на планеті, забруднення ґрунту, їжі, води і повітря, що створює загрози для існування людства.

Свою місію у забезпеченні сталого розвитку Фонд вбачає в роботі за такими напрямками:

- подолання проблем, пов'язаних із глобальними змінами клімату;
- підтримка досягнень в галузі чистих та відновлювальних технологій і відповідних стратегій;
- створення екологічно чистого середовища як гарантії життєзабезпечення для всіх.

Збереження зазначених базових складових життєдіяльності людства вимагає значних інтелектуальних і фінансових зусиль. Тому науковцям та/або закладам, які запропонували важливі проекти, зробили відкриття й винаходи, що можуть забезпечити поліпшення якості життя на планеті, щороку присуджуватиметься премія Нобелівського фонду сталого розвитку. Крім того, чотирьом учасникам конкурсного відбору, котрі посіли друге місце, Фонд щороку вручатиме грамоти й інші відзнаки. Він також щорічно виплачуватиме по дві стипендії. Лауреати премії нагороджуватимуться на офіційних церемоніях під час симпозіумів Фонду у великих містах по всьому світу.

Кандидатів для премії відбиратимуть національні номінаційні комітети, сформовані на базі провідних університетів понад 40 країн (відповідно до угоди, підписаної в листопаді 2017 р., в Україні представником Фонду визначено Національний технічний університет України (НТУУ) «Київський

політехнічний інститут (КПІ) імені Ігоря Сікорського»). Остаточне рішення щодо присудження премії Нобелівського фонду сталого розвитку ухвалюватиме Міжнародний комітет при Оксфордському університеті.

Планується, що вперше присудження премії Нобелівського фонду сталого розвитку відбудеться в 2019 р.

За погодженням із Нобелівським фондом сталого розвитку до складу Національного номінаційного комітету України увійшли 11 відомих учених, чий науковий інтерес належить до сфер, суголосних із місією Фонду, та які користуються незаперечним авторитетом і довірою в академічному середовищі. Очолив комітет президент Національної академії наук України академік Б. Патон.

Членами комітету стали:

– ректор НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» академік М. Згуровський (заступник голови Національного номінаційного комітету України);

– завідувач відділу високотемпературної термогазодинаміки Інституту технічної теплофізики НАН України, завідувач кафедри фізики енергетичних систем НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» академік А. Халатов;

– заступник директора Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона НАН України, завідувач кафедри лазерної техніки та фізико-технічних технологій НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» академік І. Кривцун;

– директор Інституту фізіології імені О. О. Богомольця НАН України академік О. Кришталь;

– віце-президент НАН України, голова Секції хімічних і біологічних наук НАН України, директор Інституту фізичної хімії імені Л. В. Писаржевського НАН України академік В. Кошечко;

– завідувач відділу фізики високих густин енергії Інституту теоретичної фізики імені М. М. Боголюбова член-кореспондент НАН України Г. Зінов'єв;

– перший віце-президент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік А. Наумовець;

– декан факультету біомедичної інженерії НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» доктор медичних наук, професор В. Максименко;

– заступник голови Комітету з Державної премії України в галузі науки і техніки В. Стогній (секретар Національного номінаційного комітету України),

– завідувач кафедри НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» член-кореспондент НАН України С. Сидоренко (секретар Національного номінаційного комітету України).

Під час першого засідання Комітету його члени затвердили Положення про Національний номінаційний комітет з премії Нобелівського фонду сталого розвитку, розглянули питання про особливості роботи комітету в 2018 р.

Наступного разу Комітет засідатиме в травні 2018 р. – за участі співзасновника Нобелівського фонду сталого розвитку професора М. Нобеля.
([вгору](#))

Додаток 22

25.04.2018

Премія «Для жінок у науці – 2018»

З 24 квітня 2018 р. стартував прийом заяв для участі у премії «Для жінок у науці – 2018» ([Національна академія наук України](#)).

Премію запроваджено ТОВ «ЛОРЕАЛЬ УКРАЇНА» у партнерстві з Національною академією наук України під патронатом Національної комісії України у справах ЮНЕСКО.

Українська премія є частиною глобальної програми L'ORÉAL-ЮНЕСКО «Для жінок у науці», що сприяє збільшенню внеску жінок у сферу наукових досліджень на глобальному рівні з 1998 р. Її мета – підтримати та відзначити талановитих жінок-науковців та заохотити молодих жінок обирати наукові професії та допомагати їм у їхній кар'єрі. Гасло програми – «Світу потрібна наука, а науці потрібні жінки».

До участі в цій програмі запрошуються жінки, які професійно проводять наукові дослідження у галузі STEM (наука, технології, інжиніринг та математика) на території України в будь-якому державному вищому навчальному закладі, дослідницьких центрах цих закладів або в Національній академії наук України і відповідають таким умовам:

- є громадянками України;
- мають вік від 18 до 40 років на момент закінчення терміну подання заяв;
- мають науковий ступінь;

- мають публікації в журналах, що індексуються у міжнародних наукометричних базах Scopus і/або Web of Science;
- соціально активні задля популяризації науки.

Заяви від потенційних учасниць приймаються за встановленою формою через онлайн-платформу www.forwomeninscience.in.ua з 24 квітня до 22 червня 2018 р. (включно).

Кожну заяву оцінюватиме незалежне журі програми, до складу якого входять експерти з різних галузей науки, запрошені організатором до участі. Рішення журі щодо визначення переможниць публічно оголосять на офіційній церемонії в листопаді 2018 р.

За результатами проведення програми, трьом учасницям, яких визначать переможницями, буде присуджено грошові премії у розмірі 120 тис. грн., відповідно до встановлених правил.

Інформування про правила програми та зміни до них здійснюватиметься на сайті: www.forwomeninscience.in.ua.

Додаткова інформація:

Юлія Романенко (Директор корпоративних комунікацій, ТОВ «ЛОРЕАЛЬ УКРАЇНА»): Yulia.ROMANENKO@loreal.com;

Марина Саприкіна (Керівниця, Центр «Розвиток КСВ»): ms@csr-ukraine.org;

Оксана Ізакова (STEM-координаторка, Центр «Розвиток КСВ»): fwis.ua@gmail.com, тел. (044) 292-02-48.

[ОФІЦІЙНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ
УМОВИ І ПРАВИЛА УЧАСТІ
\(вгору\)](#)

Додаток 23

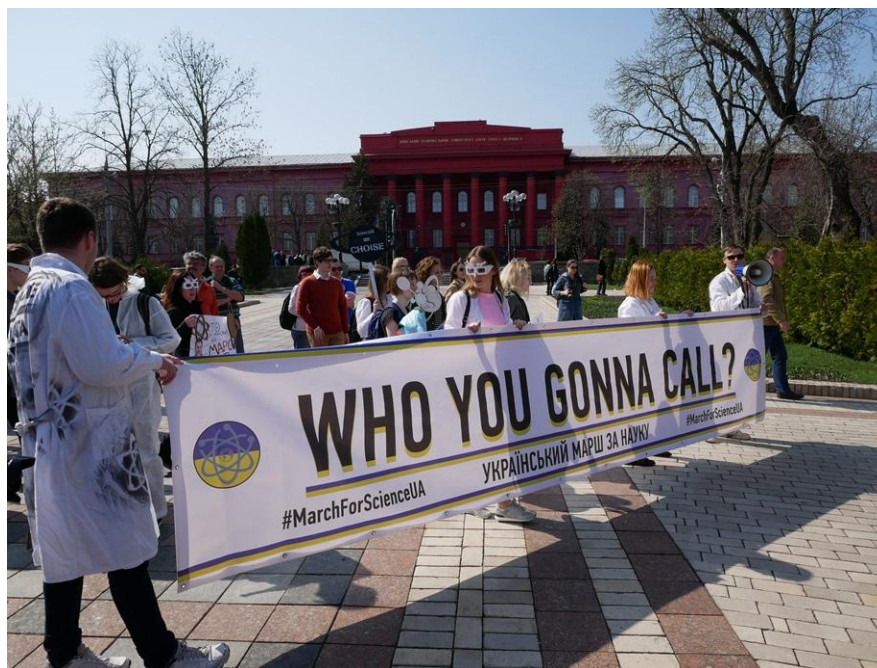
16.04.2018

Київом пройшла хода на захист науки

14 квітня 2018 р. в Києві у рамках глобальної ініціативи March for Science відбувся український Марш за науку ([Національна академія наук України](#)).

Марш було організовано для привернення уваги суспільства та влади до здобутків і проблем української наукової сфери.

Участь у заході взяли вчені з провідних вітчизняних академічних наукових установ і вищих навчальних закладів, популяризатори науки, а загалом – усі, хто цікавиться наукою та не байдужий до її долі в нашій країні. З гаслами «Наука – це цікаво», «Наука – це майбутнє», «Go Science!» тощо вони пройшли маршрутом від Парку імені Тараса Шевченка до Лядських воріт на Майдані Незалежності.

В пункті призначення діяла сцена, на якій науковці та представники науково-популярних ініціатив мали нагоду виступити з розповіддю про справу, якою займаються.

По закінченні ходи охочі могли долучитися до тематичного нетворкінгу – вужчим колом поспілкуватися щодо проблем, котрі спонукали їх вийти на цей марш.

Нагадаємо, київський Марш за науку відбувся в межах однойменної міжнародної ініціативи, що бере початок зі США. Цього ж дня в багатьох країнах світу тривало понад 230 аналогічних заходів.

Докладніше про цілі маршу читайте в одному з наших попередніх матеріалів: <http://www.nas.gov.ua/UA/Messages/News/Pages/View.aspx?MessageID=3927>.

Додатково про подію дізнавайтеся з повідомлень вітчизняних ЗМІ:

<https://www.unian.ua/science/10081310-vcheni-ye-groshey-nemaye-kijiv-priyednavsya-do-vsivnogo-marshu-za-nauku-foto-video.html> (інформаційна агенція «УНІАН»)

<https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/2441927-kievom-prohodit-kostumovanij-mars-za-nauku.html> (інформаційна агенція «Укрінформ»)

<https://ukranews.com/ua/news/558069-u-kyievi-marshem-pryvertaly-uvagu-do-nauky-i-neobkhidnosti-doslidzhen-dlya-lyudstva> (інформаційна агенція «Українські новини»)

<https://golos.ua/album/show/7048> (інформаційна агенція «Голос UA»)

<http://www.1tv.com.ua/news/101622> (https://youtu.be/DEsdzeQ_-O0)

(телеканал «UA:Перший»)

<https://youtu.be/GKWjNJ2kKBM> (телеканал «1+1»)

<https://youtu.be/wTuRjW1-wGU> (телеканал «UA|TV» (Іномовлення України))

<https://youtu.be/MI8RIHcdWOA> (телеканал «24»)

<https://youtu.be/h7HY0almoKs> (телеканал «112. Україна»)
<https://hromadske.ua/posts/u-kyievi-sotni-liudei-zibralysia-na-marsh-za-nauku> («Громадське телебачення»)
<https://hromadskeradio.org/news/2018/04/14/march-for-science-ukraine-doyakyh-problem-hotily-pryvernuty-uvagu-molodi-naukovci> («Громадське радіо»)
<http://radio.kiev.fm/news/vcheni-proyshlisya-centrom-stolici-i-vimagali-nauku-bez-pereshkod-65535> (Радіо «Київ»)
<https://youtu.be/ciFQUIWUs5c> («Інтелект ТБ»)
<https://youtu.be/VafoFBEDO0I> (Цензор. НЕТ – Sensor Online; хода)
<https://youtu.be/QcxDyYpgKhg> (Цензор. НЕТ – Sensor Online; виступи на Майдані Незалежності)
Більше світлин із київського Маршу за науку шукайте в альбомі на Facebook-сторінці Академії: <https://www.facebook.com/NASofUkraine/posts/1848004172165704>.
([вгору](#))

Додаток 24

13.04.2018

Українські вчені запрошують на Марш за науку

Про другий Марш за науку <...> його ініціатори – науковий співробітник відділу нервово-м'язової фізіології Інституту фізіології імені О. О. Богомольця НАН України кандидат біологічних наук О. Болдирев і координатор маршу Р. Фомов – розповіли в ефірі програми «Цією людиною був Альберт Ейнштейн» радіостанції «Громадське радіо» та програми «Земля 3.0» радіостанції «Голос столиці» ([Національна академія наук України](#)).

Марш за науку є ініціативою глобального масштабу. 2017 р. його започаткували американські вчені, збентежені намірами уряду США скоротити фінансування досліджень. У Європі ця хода має свою специфіку – її влаштовують, аби переконати владу та суспільство у важливості фундаментальної науки, а також проти поширення різноманітної псевдонаукової інформації, міфів, забобонів тощо. Крім того, вчені європейських країн стурбовані послабленням впливу науки на процес прийняття рішень державної ваги. Марш за науку не має єдиного формату й може відбуватись у вигляді протестів, демонстрацій, мітингів.

За приблизними підрахунками, 2017 р. участь у локальних маршах за науку взяло загалом понад 1 млн осіб. У 2018 р/ це число, ймовірно, зросте, оскільки на всіх континентах, крім Антарктиди, анонсовано більше 230 аналогічних подій. Як і попереднього разу, в цій ініціативі Київ є східним форпостом Європи. На Facebook-сторінці київського заходу своє зацікавлення ним виявили майже 1 тис. користувачів. «Мене особисто вразило те, що в Крайстчорчі (Нова Зеландія) на такий марш зібралося близько 250 людей – при тому, що в цьому місті тільки 4 університети. У

Києві ж тоді зібралось 100 осіб – попри те, що це науковий центр, у якому розташовано чимало університетів і наукових установ», – говорить О. Болдирев. Нині організатори очікують і сподіваються, що українці придуть підтримати вітчизняних науковців, поспілкуватися з ними, дізнатися про їхні успіхи й негаразди – і акція стане не лише яскравою (завдяки костюмам та інших атрибутам, котрі мають символізувати наукову діяльність), а й масовою. Марш є, серед іншого, ще однією – крім численних науково-популярних заходів – чудовою нагодою зустрітися з українськими вченими поза межами дослідних установ, у яких вони працюють, і з перших вуст дізнатися об'єктивну інформацію щодо багатьох актуальних проблем.

Українські організатори обрали цьогоріч формат костюмованого перформансу – мирної ходи інтелектуалів та їхніх прибічників. «Усіх українців, які бажають нашій країні процвітання, ми вважаємо своїми однодумцями», – говорить Р. Фомов. «Долучитися до маршу можуть усі, для кого наука важлива та потрібна. Бо нас, науковців, звісно, не так багато, і без допомоги суспільства, без його бажання розвивати та примножувати національний інтелектуальний потенціал ми не впораємося», – додає О. Болдирев і зауважує: «Наша наука вже багато років потерпає від не уваги, а іноді – й від зневаги. Суспільство практично не вкладає в неї власних коштів. Ті науковці, які продовжують працювати в Україні, здебільшого намагаються отримувати зарубіжні гранти, тобто, по суті, виживають за рахунок інших спільнот. Бажано, щоб наше суспільство обернулося до нас обличчям. Шириться думка, ніби наука повинна заробляти на себе сама. Проте її завдання – це отримання нових знань про навколишній світ. Заробляння ж грошей – справа бізнесу».

Наука в Україні опинилася в дивній, якщо не парадоксальній, ситуації: з одного боку, в суспільстві існує сумнів щодо того, чи потрібно її утримувати за державний кошт; з іншого боку, українці досі довіряють експертам (а найкращі серед експертів – це, звичайно, науковці, кожен із яких є фахівцем у своїй галузі) і переконані, що саме експертна думка має слугувати підґрунтям для прийняття рішень у різних сферах суспільного життя. Тому мета маршу – продемонструвати надважливість науки й, відповідно, необхідність її ресурсного забезпечення, яке, з огляду й на об'єктивні чинники, і на національну специфіку, приватний сектор економіки неспроможний реалізувати самотужки.

Афіша київського Маршу за науку – 2018

Неформальне гасло київського Маршу за науку – 2017: «Who you gonna call?», запозичене з кінострічки «Мисливці за привидами». В разі надзвичайної ситуації чи навіть катастрофи найпершими порадниками, до яких звернуться по допомогу, стануть учені, адже вони й виключно вони спроможні знайти відповіді на серйозні виклики сучасності – нові небезпечні захворювання, епідемії, наближення (нехай наразі гіпотетичне) масивного небесного тіла до нашої планети, зміни клімату, інвазії сільськогосподарських шкідників і багато-багато іншого. Наука також здатна запропонувати найбільш оптимальні рішення проблем громадського й політичного життя і навіть моделі раціональної повсякденної поведінки індивіда. «Ми хочемо показати, що в Україні все ще залишаються науковці, що не всі емігрували, що є розумні люди, які хочуть тут працювати на примноження вже наявного інтелектуального потенціалу та процвітання нашої країни, що потрібно підтримувати науку як систему, котра формує «мізки», здатні генерувати проривні ідеї світового рівня. Питання розвитку науки має стати якщо не першочерговим, то принаймні увійти до топ-5 пріоритетів, бо вона робить надзвичайно вагомий внесок в економіку», – пояснюють О. Болдирев і Р. Фомов.

«Наука ніколи не буде повністю доступною для широкого загалу, – зазначає О. Болдирев. – Адже дуже складним є науковий метод, за допомогою якого дослідники пізнають неочевидне, те, що не можна побачити «неозброєним» оком, без мікроскопів, телескопів та інших приладів. Водночас, наприклад, про будову Всесвіту й будову живого організму можна розповісти так, щоб зрозуміла й дитина. Власне, цим ми постійно й займаємося». Для когось, можливо, неприємно усвідомлювати своє походження від мавп, але це не є підставою для заперечення біологічної еволюції. Нам можуть не подобатися землетруси, проте вони однаково ставатимуться, а отже, потрібно вивчати їхню природу, щоби потім використовувати отримані знання для потреб людини. Наука є основою всього, підвалиною сучасного бурхливого цивілізаційного прогресу, саме

вона прищеплює критичне мислення, задає планку нормальності та раціональності, – такий головний меседж маршу.

По завершенні ходи, котра о 14.00 год. вирушить маршрутом від Парку імені Тараса Шевченка до Майдану Незалежності, планується й облаштування своєрідної імпровізованої сцени (орієнтовно – поряд із Лядськими ворітьми), на якій представники найбільших українських науково-популярних ініціатив поінформують всіх охочих про свою діяльність і досягнення у цій справі. Планується участь науковців із академічних установ, зокрема фізиків, біологів, фізіологів, істориків, літературознавців.

Докладний анонс події можна переглянути в одному з наших попередніх інформаційних повідомлень: <http://www.nas.gov.ua/UA/Messages/News/Pages/View.aspx?MessageID=3905>.

Записи радіопередач доступні за посиланнями:

<https://gs.fm/video/20180412/7492663.html> (<https://youtu.be/PC0fgXOaTUk>)

<https://hromadskeradio.org/programs/einstein/u-kyyevi-vidbudetsya-kostyumovanyu-marsh-za-nauku>

Додатково про марш дізнавайтесь також із публікації київського міського журналу «Хмарочос»: <https://hmarochos.kiev.ua/2018/04/12/14-kvitnya-u-kiyevi-proyde-marsh-za-nauku/>.

([вгору](#))

Додаток 25

05.05.2018

До ювілею Конституції Української Народної Республіки

29 квітня 2018 р. виповнилося 100 років від дня прийняття Конституції Української Народної Республіки. З цієї нагоди 24 квітня ц. р. в Інституті держави і права імені В.М. Корецького НАН України під головуванням директора цієї установи академіка НАН України Ю. Шемшученка відбувся круглий стіл із теми: «100 років Конституції Української Народної Республіки: історія і сучасність» ([Національна академія наук України](#)).

У його роботі взяли участь провідні правознавці, історики та політологи, співробітники інституту й інших академічних установ, Інституту законодавства Верховної Ради України та Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. З доповідями, зокрема, виступили академік НАН України О. Копиленко, член-кореспондент НАН України В. Солдатенко, академік Національної академії правових наук України О. Скрипнюк, член-кореспондент Національної академії правових наук України І. Кресіна, професори І. Усенко, Б. Андрусишин, В. Горбатенко, кандидати юридичних наук А. Іванова та Н. Омельченко.

Головуючий, якого підтримали всі учасники круглого столу, наголосив, що прийнята Українською Центральною Радою Конституція УНР (Статут

про державний устрій, права і вольності УНР) стала важливою подією в історії становлення й розвитку українського конституціоналізму. Її проект було підготовлено спеціальною конституційною комісією у складний період Української революції. Ідеологом і провідником цього проекту був голова Центральної Ради Михайло Грушевський. Його ідеї щодо конституційного розвитку України знайшли своє відображення в теоретичних працях автора, чотирьох універсалах Центральної Ради та самій Конституції УНР. Остання складалася з 83 статей і 8 розділів: «Загальні постанови», «Права громадян України», «Органи влади УНР», «Всенародні збори УНР», «Про Раду Народних Міністрів України», «Суд УНР», «Національні Союзи», «Про часове припинення громадянських свобод».

Ключове значення Конституції УНР полягало в тому, що вона юридично оформила відродження суверенітету й державності України, зафіксувала правові засади розвитку громадянського суспільства. Відповідно до цієї Конституції, Українська Народна Республіка «єсть державою суверенною, самостійною і ні від кого незалежною» (ст. 1). «Суверенне право в Українській Народній Республіці належить народові України, цебто громадянам УНР всім разом» (ст. 2).

Реальні політичні обставини позначилися на змісті та долі цієї Конституції. Її було поспіхом схвалено на останньому засіданні Малої Ради, і вона не набрала юридичної сили. Але загалом Конституцію було підготовлено на рівні вимог тогочасного конституціоналізму, вона враховувала досягнення світової та національно-правової думки, відзначалася високим рівнем демократизму. Саме тому і через 100 років вона є не тільки важливим історико-правовим документом, а й становить інтерес для сучасної практики конституційного реформування в Україні.

З деталями дискусії учасників круглого столу навколо проблем історії та сьогодення українського конституціоналізму можна ознайомитися у матеріалі журналістів газети «Голос України» (№81 (6836), 3 травня 2018 року). Відповідна публікація на офіційній інтернет-сторінці видання – <http://www.golos.com.ua/article/302575>.

([вгору](#))

Додаток 26

10.04.2018

Урочистості до 100-річчя від дня народження Олесь Гончара

3 квітня 2018 року виповнилося 100 років від дня народження видатного українського письменника і громадського діяча, Героя України, академіка НАН України Олесь Терентійовича Гончара ([Національна академія наук України](#)).

З цієї нагоди в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбулись урочистості, в яких узяли участь Міністр культури України Є. Нищук, ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка академік НАН України Л. Губерський, директор Інституту філології цього університету доктор філологічних наук Г. Семенюк, заступник директора Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України академік НАН України М. Сулима, директор Інституту біохімії імені О. В. Палладіна НАН України академік НАН України С. Комісаренко, президент Малої академії наук України академік НАН України С. Довгий, дружина письменника В. Гончар, онука О. Гончара, письменники, громадські й культурні діячі та інші. У рамках заходів в Інституті філології було відкрито Музей-кімнату визначного прозаїка (аудиторія № 15).

Заходи продовжились урочистим засіданням в актовій залі Інституту філології та врученням Державної літературної премії імені Олеся Гончара.

Цього ж дня академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України академік НАН України М. Жулинський і академік НАН України М. Сулима взяли участь у церемонії покладання квітів на могилу Олеся Гончара на Байковому цвинтарі.

У Національному музеї літератури України також відбулось урочисте засідання, присвячене ювілею українського класика. На ньому виступив академік НАН України М. Жулинський. Засідання було проведено Національним музеєм літератури України й Інститутом літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України.

Загалом святкові заходи з нагоди столітнього ювілею від дня народження О. Гончара пройшли по всій Україні. Життя та творчість видатного письменника стали темою урочистих засідань і зустрічей, меморіальних музейних виставок, численних публікації у друкованих ЗМІ, теле- та радіосюжетів.

Роздумами з нагоди 100-річчя видатного майстра слова на шпальтах газети «День» поділився академік НАН України М. Жулинський. Зі статтею можна ознайомитися на офіційному інтернет-сайті видання за посиланням: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo-osobystist/svitlo-viry-olesya-gonchara>.

(вгору)

24.04.2018

Розпочала роботу 38-а Міжнародна науково-технічна конференція IEEE ELNANO-2018

24 квітня в КПІ ім. Ігоря Сікорського розпочала роботу 38-а Міжнародна науково-технічна конференція IEEE «ELECTRONICS AND NANOTECHNOLOGY» («Електроніка і нанотехнології») (ELNANO-2018) ([Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»](#)).

Організаторами конференції є Інститут інженерів з електроніки та електротехніки IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers – всесвітня організація, яка існує вже понад століття і об'єднує приблизно 400 тисяч інженерів і дослідників з більш як 160 країн світу), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», Національний авіаційний університет, Інститут фізики напівпровідників ім. В. Є. Лашкарева НАН України та Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України.

Ця конференція є одним із головних щорічних наукових заходів у галузі електроніки та нанотехнологій, який збирає провідних науковців з багатьох країн світу, тож вона є надзвичайно важливою подією не лише для КПІ ім. Ігоря Сікорського, але й для всієї вітчизняної науки.

Вже багато років поспіль конференція ELNANO проводиться в КПІ. Як повідомив на церемонії її відкриття перший проректор університету академік НАН України Юрій Якименко, цього року участь у ній беруть дослідники з 24 країн, у тому числі представники Бразилії, Білорусі, Великої Британії, Вірменії, Естонії, Індії, Ірану, Іспанії, Італії, Кореї, Мексики, Норвегії, Польщі, Португалії, Словаччини, США, України, Швейцарії та інших. Усього ж її учасниками стали понад 520 фахівців з електроніки та нанотехнологій. На конференцію було надіслано 189 доповідей, але після рецензування зовнішніми і внутрішніми незалежними експертами до участі в ній було допущено лише 141 з них.

Після урочистого відкриття конференції відбулося її пленарне засідання. Після нього учасники працювали по трьох секціях – «Micro- and Nanoelectronics» («Мікро- та наноелектроніка»), «Biomedical Electronics and Signal Processing» («Біомедична електроніка і обробка сигналів») та «Electronic Systems» («Електронні системи») (робочою мовою конференції є англійська, тому назви секції подаються англійською).

Програмою конференції також передбачено проведення двох семінарів «Hardware acceleration of computations using Intel FPGA OpenCL technology» («Апаратне прискорення обчислень за технологією Intel FPGA OpenCL») та «Discriminative Correlation Filters and their application to the Visual Object Tracking Task» («Дискримінаційні кореляційні фільтри та їх застосування до завдань відстеження візуальних об'єктів»).

([вгору](#))

20.04.2018

Семінар для керівників бібліотек наукових установ НАН України

19 квітня відбувся семінар для керівників бібліотек наукових установ НАН України «Робота бібліотек наукових установ НАН України: основні пріоритети та завдання розвитку в 2018 році» ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

На семінарі доповідачі виступили з такими темами:

Онищенко Олексій Семенович, Голова Інформаційно-бібліотечної ради НАН України презентував бачення ролі бібліотек у формуванні інтегрованих інформаційних ресурсів для забезпечення наукової діяльності.

Солоіденко Галина Іванівна, вчений секретар Інформаційно-бібліотечної ради НАН України доповідала підсумки роботи бібліотек наукових установ НАН України за 2017 р.

Васильєв Олексій Всеволодович, директор Асоціації «Інформаційно-Консорціум» розповідав про організацію доступу до електронних БД для установ НАН України у 2018 р.

Сокур Олена Леонідівна, молодший науковий співробітник НБУВ окреслила результати ознайомлення з роботою бібліотек наукових установ НАН України у 2015 та 2017 рр.

Полякова Олена Володимирівна, головний бібліотекар НБУВ ознайомила учасників семінару із виконанням завдань зі збереження фондів бібліотеками наукових установ НАН України (2013–2017 рр.).

Із досвіду роботи бібліотек наукових установ НАН України були презентовані такі доповіді:

Джур Лариса Федорівна, зав. бібліотекою Інституту фізики НАН України репрезентувала організацію роботи з фондом у бібліотеці Інституту фізики НАН України»; Колодніцька Надія Іванівна, зав. бібліотекою Інституту надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля НАН України освітлила процес підготовки інформаційно-бібліографічних видань: з досвіду роботи бібліотеки Інституту надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля НАН України. Також на семінарі розглядалися питання консультування у відділах НБУВ, отримання літератури у відділі комплексного формування бібліотечних ресурсів НБУВ. Вдячні усім учасникам зустрічі! Запрошуємо для подальшої співпраці.

([вгору](#))

27.04.2018

Семінар лекторів Австрійської служби академічних обмінів (OeAD) та директорів Австрійських бібліотек в Україні

26 квітня 2018 р. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського відбувся семінар лекторів Австрійської служби академічних обмінів (OeAD) та директорів Австрійських бібліотек в Україні ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Семінар став знаковою подією у науково-культурному житті регіону та підтвердженням активної співпраці України і Австрії в науково-інформаційному просторі.

До участі у семінарі були залучені представники австрійських дипломатичних кіл в Україні, а саме Австрійського культурного форуму в м. Києві, високоповажні гості з Австрії: керівник культурно-політичної секції Федерального міністерства Європи, інтеграції та закордонних справ Австрії Referat V.2.d., координатор Австрійських бібліотек за кордоном С. Діпензайфен, доктор А. Кнафль, координатор Програм для лекторів Центру з міжнародної кооперації та мобільності Австрійської служби академічних обмінів (OeAD), австрійська письменниця і літературознавець маг. М. Шахінгер, лектори Австрійської служби академічних обмінів (OeAD) в Україні та інших країнах, директори та наукові керівники Австрійських бібліотек в Україні.

Привітання з нагоди відкриття Семінару висловила директор Австрійської бібліотеки в Києві при НБУВ, завідувач відділу міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків Т. Арсеєнко.

Стержнем програми стала доповідь С. Діпензайфен «Австрійські бібліотеки та культурна робота МЗС Австрії».

Програму Семінару доповнила активна робота з обміну досвідом між лекторами OeAD та доктором А. Кнафлем.

Цікавим пунктом програми стали літературні читання та мастер-клас за участі М. Шахінгер.

В рамках Семінару відбулася наукова дискусія на тему поетології.

На завершення програми обговорювались питання подальшої науково-культурної співпраці Австрійських бібліотек в Україні з представництвом OeAD у Львові.

([вгору](#))

Додаток 30

20.04.2018

Круглий стіл «Сучасні можливості космічної країни»

20 квітня 2018 р. в конференц-залі Торгово-промислової палати України відбувся круглий стіл «Сучасні можливості космічної країни», організований Державним космічним агентством України за ініціативи Ради молодих працівників космічної галузі України ([Державне космічне агентство України](#)).

Основною метою заходу було визначення основних напрямків розвитку і діяльності підприємств космічної галузі України, демонстрація нових

перспективних розробок та проектів, а також ролі, можливості та потенціалу молоді ракетно-космічної галузі України.

З вітальним словом перед аудиторією виступив Голова Державного космічного агентства України П. Дегтяренко. Серед почесних запрошених гостей були присутні також Я. Яцків – академік НАН України, директор Головної астрономічної обсерваторії України, А. Агарков – заступник Генерального конструктора ДП «КБ «Південне ім. М. К. Янгеля», В. Васильєв – Голова наглядової ради ПАТ «Елміз», О. Осадчий – Генеральний директор ВО «Київприлад».

Представники підприємств галузі, інститутів Національної академії наук України, вищих навчальних закладів, приватних компаній виступили з доповідями в рамках круглого столу.

У ході обговорення матеріалів особливу увагу було приділено інноваційним аспектам в розробці ракетно-космічної техніки та перспективам їх реалізації. Значну зацікавленість викликали нові тенденції створення конкурентоспроможної ракетно-космічної техніки, питання оптимізації міжнародного співробітництва, підвищення інтересу громадськості та ЗМІ до існуючих досягнень та нових проектів підприємств ракетно-космічної галузі.

Значну роль сьогодні для всієї космічної галузі відіграє високий рівень підтримки з боку ДКА України та керівництва ДП «КБ «Південне» ініціативи молоді в науково-технічній діяльності та професійному становленні; актуальність та результативність активізації спільних досліджень підприємств та організацій космічної галузі та НАН України; першочергове значення консолідації зусиль українських компаній та вчених-ентузіастів в питаннях дослідження та практичного освоєння космічного простору.

В рамках круглого столу було підтверджено наміри Ради молодих вчених НАН України та Ради молодих працівників космічної галузі про підписання Меморандуму про взаємодію. Головною метою молодіжного співробітництва є розширення кооперації та створення робочої групи для реалізації спільних проектів. Також було підписано Меморандум про співпрацю між Радою молодих працівників космічної галузі України та Українським молодіжним аерокосмічним об'єднанням «Сузір'я».

([вгору](#))

Додаток 31

11.04.2018

Міжнародна конференція «Права біженців та внутрішньо переміщених осіб: кращі європейські практики та шляхи їх імплементації в Україні»

3-4 квітня 2018 р. Національна академія правових наук України спільно з партнерами – Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES), проектом Ради Європи «Сприяння захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб

в Україні», Управлінням Верховного Комісара ООН з питань захисту прав біженців, Громадською організацією українців Словаччини SME SPOLU за підтримки SlovakAid – провела масштабну міжнародну конференцію, присвячену проблемам захисту прав біженців та внутрішньо переміщених осіб в Україні ([Національна академія правових наук України](#)).

Спікерами конференції виступали визнані міжнародні та національні експерти, громадські активісти, науковці, представники органів державної влади та місцевого самоврядування, судді. Усього взяли участь більше 100 учасників.

У Пленарному засіданні взяли участь О. Петришин, президент Національної академії правових наук України, С. Горбунова-Рубан, заступник міського голови з питань охорони здоров'я та соціального захисту населення, Б. Бабін, Постійний представник Президента України в Автономній Республіці Крим, Г. Швачка, Голова громадської організації українців у Словаччині «SME SPOLU» (Братислава, Словацька Республіка), Г. Кобахідзе, заступник директора IFES в Україні, В. Мурадян, Управління Верховного комісара ООН з питань захисту прав біженців, О. Хоруженко, Головний спеціаліст відділу реалізації прав осіб, які проживають на територіях, вражених збройним конфліктом Управління з питань внутрішньо переміщених осіб та гуманітарного співробітництва Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України.

Програма конференції включала також круглі столи: «Права біженців та осіб, що шукають притулок в Україні: механізми захисту й актуальні проблеми», «Судовий захист прав внутрішньо переміщених осіб в Україні», «Інтеграція внутрішньо переміщених осіб і біженців до місцевої громади», «Вибірчі права внутрішньо переміщених осіб та інших мобільних груп населення».

Організатори Конференції висловлюють щирю вдячність за активну участь, готовність поділитися міжнародним досвідом і наявними європейськими практиками делегації словацьких експертів – М. Возаріовій, PhD, Директор юридичного департаменту Міністерства закордонних справ та європейських питань Словацької Республіки, доцентка юридичного факультету Університету Каменіуса (Братислава, Словацька Республіка), JUDr. Н. Юст Грнчаровій, PhD, Національна експертка Словацької Республіки з питань шукачів притулку в експертній групі TAIEХ, Mgr. І. Бораросовій, PhD, науковий співробітник Центру європейських та Північно Атлантичних справ (CENNA), Mgr. М. Вишні, інтеграційний менеджер Департаменту Міграції та Інтеграції Міністерства внутрішніх справ Словацької Республіки, Б. Мешовій, Mgr. провідний адвокат громадської організації Ліга за людські права (Кошице, Словацька Республіка).

Окрема подяка – Навчально-науковій лабораторії дослідження проблем правового статусу внутрішньо переміщених осіб та забезпечення гендерної рівності, благодійній фундації «Право на захист», громадській організації «Група Впливу», громадській мережі «Опора» та їх високопрофесійним

експертам, які ознайомили учасників із результатами своєї роботи із біженцями, внутрішньо переміщеними особами, особами без громадянства в Україні.

([вгору](#))

Додаток 32

17.04.2018

У РІ КУП НАНУ відбулась I Міжнародна українсько-польська науково-практична конференція «Сучасні проблеми правотворення: досвід України та Польщі»

Цей міжнародний науковий форум поєднав творчий потенціал представників вузівської та академічної юридичної науки України та Польщі у сфері правотворення і ще раз ствердив необхідність дослідження можливостей сфери правового регулювання у зв'язку із започаткованими реформами, які відбуваються нині в українському суспільстві ([Київський університет права](#)).

Конференцію відкрив ректор Київського університету права НАН України, професор, заслужений юрист України Ю. Бошицький, який наголосив на тому, що в умовах сучасних політичних та правових трансформацій, кардинального оновлення усіх ланок життя не тільки в Україні, а й світовому співтоваристві, проведення Міжнародної українсько-польської науково-практичної конференції є знаковою подією не лише для Рівненщини, але й вітчизняної правової науки в цілому. «Нас єднає спільний досвід переживання глобальних процесів», – сказав доповідач. Неабияке піднесення серед учасників та гостей конференції викликав вітальний лист президента НАН України Б. Патона, який зачитав ректор. Як зазначено у листі, «конференція, яка нині проводиться у Рівненському інституті КУП НАНУ, сприятиме створенню надійної платформи для публічного обговорення означеної проблематики в українському юридичному просторі».

До складу делегації Гданського університету увійшли А. Шміт, доктор, професор, завідувач кафедри конституційного права та політичних інститутів, колишній декан факультету права й адміністрування, А. Ритель-Варзоха доктор, професор кафедри конституційного права та політичних інститутів факультету права й адміністрування, а також А. Гайда, професор відділу конституційного права та політичних інститутів факультету права й адміністрування. Виступи польських вчених були присвячені проблемам організації державної влади й реалізації чинного законодавства, універсалізації правового забезпечення інтеграційних процесів до Європейського Союзу. Провідною стала думка про те, що сучасна юридична наука не може розвиватися без обміну досвідом між різними науковими школами та пошуку можливостей для апробації та впровадження результатів досліджень.

Із вітальним словом до учасників конференції на пленарному засіданні звернувся начальник управління освіти і науки Рівненської ОДА Г. Таргонський, який відзначив заслуги ректора Ю. Бошицького, котрому вдалося розширити горизонти правничого діалогу із європейським світом. «Високий професіоналізм, самовіддана праця та постійний творчий пошук, запровадження найкращих світових практик, інноваційних форм і методів навчання у Рівненському інституті КУП НАНУ сприяють модернізації і примноженню юридичного потенціалу нашої держави та активній участі вітчизняної юридичної науки в європейських інтеграційних процесах» – підкреслив промовець.

Привітали учасників конференції також голова Рівненської обласної ради О. Данильчук, віце-президент Рівненської торгово-промислової палати М. Ярощук, заступник голови Рівненського апеляційного господарського суду О. Тимошенко, проректор духовної семінарії В. Кудін та ін.

Із доповідями на пленарному засіданні виступили к. ю. н., професор кафедри галузевих правових наук Київського університету права НАН України П. Біленчук, професор кафедри галузевих правових наук Київського університету права НАН України В. Рудник, завідувач кафедри спеціальних юридичних дисциплін РІ КУП НАНУ А. Мартіросян, завідувач кафедри загальнотеоретичних правових дисциплін РІ КУП НАНУ С. Книш («Проблемні питання, що виникають під час допуску адвоката до участі у судовому процесі») та ін.

Після пленарного засідання робота тривала у двох секціях «Загальнотеоретичні підходи до правотворення в Україні на сучасному етапі» та «Сучасні проблеми правотворення (досвід України та Польщі) у сфері публічного та приватного права».

Важливою частиною заходу стала насичена екскурсійна програма. Учасники конференції відвідали пам'ятні місця Кременеччини, зокрема літературно-меморіальний музей Ю. Словацького, який розташований у колишньому маєтку родини Словацьких. Прикметно, що на облаштування музею уряд Польщі виділив аж 2 мільйони гривень, що дорівнювало на той час річному бюджету міста Кременець. Побували екскурсанти і на горі Бона, що є найвищою точкою Волині. Гора названа іменем неаполітанської принцеси, дружини польського короля Бони Сфорца.

У Рівному польські вчені побували в обласному краєзнавчому музеї, де ознайомилися з оригінальними експозиціями, унікальними експонатами волинського іконопису, колекцією стародруків, предметами козацької доби, а особливо окрасою мистецької збірки музею – роботами відомого польсько-італійського скульптора Томаша-Оскара Сосновського, які виконані з білого мармуру в стилі академічного неокласицизму та відзначаються високою технікою та довершеністю форм.

Не менше враження справив на гостей інституту наймолодший музейний заклад міста (відкритий улітку 2010 року) Рівненський музей бурштину, де представлено ювелірні вироби та картини, унікальні злитки

бурштину, знайдені на Рівненщині, а також одяг та взуття, прикрашені цим каменем.

Після завершення конференції її учасники зібралися у виставковому холі Рівненського інституту для закриття виставки творчих робіт студентів Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, яку представив старший викладач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Д. Синенький. Прикметно, що він є організатором виставок у місті Києві (національна медична бібліотека), Кременці, Кракові, Замості, Перемишлі, Рівному, Тернополі, Львові, а також автором мистецьких проектів «Озирнись – світ прекрасний», «Звертаємось до тебе, рідна школо» та співорганізатором міжнародного науково-мистецького симпозиуму «Зустрічі у Кременці».

Наступною стане виставка кованих скульптур Ніни Кроки, яка була урочисто відкрита ректором Київського університету права НАН України, професором, заслуженим юристом України Ю. Бошицьким у рамках загальноуніверситетського проекту «Інтелектуальна власність України: перлини живопису для студентської молоді».

Безумовно, цей перший на теренах Рівненщини міжнародний науковий форум залишить незабутні враження і сприятиме конструктивному діалогу України та Польщі.

([вгору](#))

Додаток 33

17.04.2018

Науковці обговорюють проблеми телекомунікацій

17 квітня в КПІ ім. Ігоря Сікорського розпочала роботу XII Міжнародна науково-технічна конференція «Проблеми телекомунікацій» та X Міжнародна науково-технічна конференція студентів та аспірантів «Перспективи розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій і систем», присвячені Дню науки та Всесвітньому Дню телекомунікацій ([Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»](#)).

З привітанням до учасників конференцій звернулися науковий керівник Інституту телекомунікаційних систем, проректор з наукової роботи КПІ ім. Ігоря Сікорського академік НАН України М. Ільченко та керівник Центру теоретико-правових проблем Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної академії правових наук України, професор О. Баранов.

У перший день відбулося два пленарних засідання, на яких було заслухано 10 доповідей. Зокрема, О. Палагін, В. Романов, І. Галелюка, О. Вороненко, В. Груша, О. Ковирьова, Г. Антонова, В. Лаврентьєв, Ю. Брайко, Р. Імамутдінова (Інститут кібернетики ім. В. М. Глушкова) представили доповідь «Розумні» сенсорні мережі: від ідеї до ринку»; М. Ільченко, М. Кайденко, С. Кравчук (Інститут телекомунікаційних систем

КПІ ім. Ігоря Сікорського) – виступили з доповіддю «Структурно-функціональні принципи побудови системи управління та зв'язку бортового та наземного обладнання телекомунікаційної мережі на основі аероплатформ»; А. Мошинська, Л. Уривський (Інститут телекомунікаційних систем КПІ ім. Ігоря Сікорського) – «Декомпозиція процесів переходу від сценарію до стратегії передачі інформації у мультисервісній системі»; В. Джулай – «Новітні технології зв'язку на базі SDR комплексів» тощо.

Далі конференції працювали за такими секціями: 1. «Достовірне передавання інформації в телекомунікаційних системах»; 2. «Кабельні та оптоволоконні системи і технології»; 3. «Технології транспортних телекомунікаційних систем та мережні технології»; 4. «Безпроводові телекомунікаційні системи та технології, системи 5G»; 5. «Інформаційні технології в телекомунікаціях»; 6. «Сенсорні мережі та прикладні аспекти застосування телекомунікаційних технологій»; 7. «Апаратно-програмні засоби та пристрої телекомунікацій»; 8. «Технічна творчість радіоконструкторів України».

У рамках конференцій відбувся семінар «Modern information and telecommunication trends». Також організовано виставку «Технічна творчість радіоконструкторів України».

З доповідями, надісланими на конференції, можна ознайомитися в Збірнику їх матеріалів, електронну версію якого розміщено на <http://journals.uran.ua/> за посиланням: <http://conferenc.its.kpi.ua/proc/issue/archive>.

([вгору](#))

Додаток 34

23.04.2018

Базове фінансування вишів на науку дозволить їм будувати довгострокову дослідницьку політику – заступник міністра Максим Стріха під час конференції в МДУ

В Україні університетська наука показує високі результати майже за всім спектром сучасних знань, тому треба підтримати її базовим фінансуванням, щоб виші могли будувати довгострокову дослідницьку політику. На цьому наголосив заступник міністра освіти і науки України М. Стріха під час науково-практичної конференції у Маріупольському державному університеті. Участь у заході взяли понад 300 українських та закордонних вчених ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

«У нас профінансовано понад 1300 наукових тем в університетах. Це величезний спектр по всьому фронту сучасних знань – від фізики високих енергій, техніки, медицини до гуманітаристики, педагогіки, філософії. Наступного року, я сподіваюся, ми запустимо Національний фонд досліджень для грантової підтримки досліджень в усіх сферах. Ми так само плануємо здійснити атестацію наукової роботи вишів і запровадити базове фінансування для пріоритетних наукових напрямків. Тож університети

матимуть можливість не тільки короткотермінового конкурсного бюджетного фінансування, а й отримання порівняно довгострокових, інституційних, грантів. Вони дадуть змогу закладам вищої освіти вибудувати свої дослідницьку політику на довший час», – зазначив М. Стріха.

Він додав, що одним із пріоритетів МОН також є підтримка молодих вчених.

«Безумовно, Міністерство продовжуватиме політику підтримки молодих учених, бо якщо ми не вирішимо цього питання, заохочення молоді до науки, то всі інші слова майже втрачають значення», – підкреслив заступник.

Загалом конференція складалася з 8 тематичних секцій та панельних дискусій. У ній взяли участь представники 56 українських і 19 зарубіжних вишів. Вони обговорили проблеми і перспективи співпраці закладів вищої освіти з міжнародними партнерами та спрощення процедури визнання іноземних документів про освіту. Серед інших тем – забезпечення якості вищої освіти, розвиток лідерського потенціалу університетів, досвід залучення іноземних студентів та участь у програмах академічних обмінів.

За підсумком конференції укладено збірник, що містить тези доповідей науковців з України, США, Великобританії, Італії, Польщі, Греції, Кіпру, Ізраїлю, Китаю тощо. Також учасники розробили рекомендації, адресовані Кабінету Міністрів України, Міністерству освіти і науки України, органам місцевого самоврядування та закладам вищої освіти.

([вгору](#))

Додаток 35

12.04.2018

Рейтинг університетів за показниками Scopus 2018 року

Видавничою службою «УРАН», на замовлення [Освіта.ua](#), здійснено наукометричний моніторинг суб'єктів науково-видавничої діяльності України за показниками бази даних [SciVerse Scopus](#), на підставі якого складено рейтинг українських закладів вищої освіти ([Освіта.ua](#)).

Результати рейтингу вищих навчальних закладів базуються на показниках бази даних Scopus, що є інструментом для відстеження цитованості наукових статей, які публікуються навчальним закладом або його співробітниками. База даних Scopus постійно індексує понад 20 тис. наукових журналів та сотні книжкових серій.

Станом на квітень 2018 р. до бази даних Scopus включено 162 заклади вищої освіти України, що на 26 навчальних закладів більше ніж у [квітні 2017 року](#).

У рейтинговій таблиці вищі навчальні заклади України ранжовані за індексом Гірша – кількісним показником, що базується на кількості наукових публікацій і кількості їх цитувань.

Згідно з даними рейтингу, найвищий індекс Гірша серед [університетів України](#) мають Київський національний університет ім. Шевченка – 84 (79 у рейтингу 2017 р.), Харківський національний університет ім. Каразіна – 65 (60) та Львівський національний університет ім. Франка – 55 (50), що посунув з третьої сходинки Чернівецький національний університет ім. Федьковича – 54 (51).

Як і у минулому році, п'яту сходинку посів Одеський національний університет ім. Мечникова 53 (50).

Також не змінили свої позиції у порівнянні з минулим роком НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» із показником 49 (43), Донецький національний медичний університет (43) та Дніпропетровський національний університет ім. Гончара (40), що посіли відповідно шосте, сьоме та восьме місце.

На дев'яту сходинку піднявся Національний університет «Львівська політехніка», що має у своєму активі 38 пунктів за індексом Гірша.

Замикає першу десятку НТУ «Харківський політехнічний інститут» (38), що поступився місцем Львівській політехніці за рахунок меншої кількості публікацій.

Рейтинг складено [Видавничою службою «УРАН»](#) на замовлення [Освіта.іа](#) (дані актуальні станом на 6 квітня 2018 р.).

Індекс Гірша дорівнює N якщо науковець чи наукова установа опублікувала N наукових статей, кожна з яких була процитована щонайменше N разів, а решта ж статей були процитовані менше, ніж N разів. Наприклад, Київський національний університет ім. Шевченка має індекс, що дорівнює 84, це означає, що цим навчальним закладом було опубліковано 84 наукові статті, кожна з яких процитована щонайменше 84 рази. Інші ж статті Університету Шевченка були процитовані менш ніж 84 рази.

[«Scopus»](#) – бібліографічна і реферативна база даних, а також інструмент для відстеження цитованості статей, опублікованих в наукових виданнях. База даних індексує більше 20 000 наукових видань з технічних, медичних та гуманітарних наук. Також, до бази даних потрапляють публікації наукових журналів, матеріали конференцій та книжкових видань. Розробником та власником «Scopus» є видавнича корпорація «Elsevier». Дані «Scopus» окрім іншого, використовуються при складанні деяких рейтингів провідних університетів світу. Наприклад, *Times Higher Education* або *QS World University Rankings*.

([вгору](#))

Додаток 36

04.04.2018

Договір про створення спільного інкубаційного центру

4 квітня КПІ ім. Ігоря Сікорського уклав з компанією «Zhejiang Golden Egg Science and Technology» (м. Ханчжоу, Китайська Народна Республіка) договір про співпрацю та створення спільного інкубаційного центру.

Учасниками договору також стали Науковий парк «Київська політехніка» та ТОВ «Голден ег Технолоджі» (дочірнє підприємство компанії «Zhejiang Golden Egg Science and Technology») ([Національний технічний університет України „Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”](#)).

Документ підписали ректор університету академік НАН України Михайло Згуровський, генеральний директор компанії «Zhejiang Golden Egg Science and Technology» Лі Люмін, генеральний директор НП «Київська політехніка» Володимир Гнат і директор компанії ТОВ «Голден ег Технолоджі» Чан Сі Цо.

Церемонії підписання передувало обговорення напрямів подальшої співпраці та завдань, що ставитимуться перед спільним інкубаційним центром, та організаційних особливостей його роботи в Україні та в КНР. Участь в обговоренні з китайського боку взяли представниця компанії Кун Юе, Чан Сі Цо та Богдан Андрющенко, з українського – проректор університету з наукової роботи академік НАН України Михайло Ільченко, проректор з міжнародних зв'язків член-кореспондент НАН України Сергій Сидоренко, проректор з перспективного розвитку Олексій Новіков, генеральний директор Наукового парку «Київська політехніка» Володимир Гнат та інші.

Університет уже співпрацює з компанією у межах Меморандуму про співпрацю, підписаного 14 вересня 2017 р., тож укладення цього Договору – це наступний крок у налагодженні дійових стосунків з партнерами з міста Ханчжоу – однієї з історичних столиць Китаю, а нині – адміністративного центру провінції Чжецзян.

Отже співпраця на базі новостворюваного центру розгортатиметься на двох основних напрямках – освітньому та проектному. Учасники угоди домовилися, що українська його частина діятиме на базі Наукового парку «Київська політехніка», причому до її роботи залучатимуться й партнери КПІ ім. Ігоря Сікорського, а китайська частина – на базі Китайсько-Українського центру штучного інтелекту та інших партнерів компанії.

Китайські партнери беруть на себе зобов'язання підтримувати освітню діяльність, що проводиться Стартап-школою «Sikorsky Challenge», яка працює в рамках Інноваційної екосистеми КПІ ім. Ігоря Сікорського, та щорічний конкурс інноваційних проектів «Sikorsky Challenge». Понад те, компанія «Zhejiang Golden Egg Science and Technology» зголосилася виступати Генеральним спонсором конкурсу. Її представники братимуть у ньому безпосередню участь як члени експертних груп та журі й спільно з представниками університету відбиратимуть потенційно цікаві інноваційні проекти для подальшої комерціалізації в КНР.

Українська частина центру забезпечуватиме спільний пошук, відбір, аналіз, адаптацію та супровід інноваційних проектів, що можуть бути предметом подальшого інкубування та комерціалізації, а китайська – забезпечуватиме на основі аналізу та потреб ринків КНР рекомендації для адаптації та доопрацювання інноваційних проектів і нестиме

відповідальність за організацію інкубування та подальшої комерціалізації спільних відібраних проектів на території Китаю.

Реалізація відібраних проектів здійснюватиметься після підписання відповідних договорів. У документі наголошується, що розробки київських політехніків залишатимуться інтелектуальною власністю університету та його партнерів. Пріоритетними (але не виключними) для співробітництва визначено такі напрямки: створення нових матеріалів, штучний інтелект, високотехнологічні прилади, машини та механізми. При цьому перевага для першочергового розгляду та просування надаватиметься розробкам, які перебувають на стадії прототипу, лабораторного зразка або малосерійного виробництва.

Планується також, що для інноваційних проектів, підготовлених і адаптованих для впровадження на ринку КНР, створюватимуться нові спільні підприємства з чотирма учасниками (співзасновниками): проектною командою, Науковим парком «Київська політехніка», компанією «Zhejiang Golden Egg Science and Technology» та китайським інвестором.

([вгору](#))

Додаток 37

29.04.2018

**Горбач Т., с. н. с. відділу джерелознавства Інституту рукопису НБУВ
З нагоди 100-річчя НАН України**

Цьогоріч Національна академія наук України святкує столітній ювілей. Саме 100 років тому, на підставі закону, ухваленого 14 листопада 1918 р. Радою Міністрів Української Держави та затвердженого гетьманом України П.Скоропадським, 27 листопада 1918 р. було засновано Українську академію наук у м. Києві (УАН). Академія постала як самоврядна установа, до складу якої входили 15 інститутів, 14 постійних комісій, 6 музеїв, 2 кабінети, 2 лабораторії, Ботанічний та Акліматизаційний сади, Астрономічна обсерваторія, Біологічна станція, бібліотека, друкарня та архів. Перше установче, спільне зібрання Академії, що відбулося 27 листопада у приміщенні Наукового товариства у Києві, обрало Президентом УАН В. І. Вернадського. Важливою складовою Академії наук стала заснована того ж року (закон Радим Міністрів від 2 серпня 1918 р.) Національна бібліотека Української Держави, що стала головною академічною книгозбірнею країни. 3 травня 1919 р. вона стала називатися Всенародною бібліотекою України. Після окупації України більшовиками у 1921 р., нова влада підтвердила заснування УАН. 21 червня 1921 р. Рада народних комісарів УРСР ухвалила «Положення про Всеукраїнську Академію наук», відповідно до якого Академія визнавалася головною науковою установою республіки. Всеукраїнська Академія Наук (ВУАН) поділялася на три відділи. У 1936 р. ВУАН перейменували в Академію наук УРСР. Після здобуття Україною Незалежності, розпочався новий етап в історії Академії (з 1994 р.

Національної академії наук України), яка, однак, зберігає історичну тяглість і нерозривний зв'язок із заснованою сто років тому найвищою науковою академічною установою України ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Інститут рукопису НБУВ презентує виставку з нагоди 100-річчя НАН України. Відібрані для виставки експонати, віддзеркалюють початковий період діяльності Української академії наук, серед них: протоколи перших спільних зібрань УАН, й зокрема установчого зібрання 27 листопада 1918 р.; звідомлення про перші роки діяльності Академії наук; праці з історії діяльності УАН; листи-подяки УАН М. П. Василенкові та П. Я. Стебницькому за участь у заснуванні Академії, листування академіків (листи – А. Ю. Кримського, Д. І. Багалія, Б. О. Кістяківського, С. О. Єфремова); постанова Академії наук про видачу охоронних грамот членам Академії на майно та особисті речі; мандат, виданий М. П. Василенкові, в тому, що він є представником, УАН по нагляду за історичними архівами; фотоматеріали, що відображають постаті визначних українських вчених: першого президента УАН В. І. Вернадського, академіків – А. Ю. Кримського, М. С. Грушевського, Д. І. Багалія, О. В. Корчака-Чепурківського, О. І. Білецького, Л. А. Булаховського, містять зображення приміщень та будівель УАН.

Для ознайомлення з виставкою завітайте за адресою: вул. Володимирська, 62 (м. Л.Толстого), 2 поверх.

([вгору](#))

Додаток 38

17.04.2018

Колективом Інституту архівознавства НБУВ підготовлено електронне наукове видання «Національна академія наук України – 100 : головні тенденції розвитку і здобутки: документи і матеріали. Книга 1 : 1918–1945»

До 100-річного ювілею Національної академії наук України колективом Інституту архівознавства НБУВ підготовлено електронне наукове видання – [Національна академія наук України – 100 : головні тенденції розвитку і здобутки: документи і матеріали. Книга 1 : 1918–1945](#) / редкол.: О. С. Онищенко (гол. ред.) [та ін.]; упоряд.: О. С. Онищенко (наук. кер. проекту), Л. М. Яременко, Г. В. Індиченко [та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. – Текст. і граф. дані. – Київ, 2018. – 948 с. (Джерела з історії науки в Україні) ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Цим виданням розпочинається тритомна публікація підсумкових документів і матеріалів з наукової діяльності Національної академії наук України за 100-річний період її існування. У першій книзі акумульовано та систематизовано звітну документацію НАН України за період 1918–1945 рр., яка висвітлює становлення і розвиток Академії наук як провідного наукового

вітчизняного центру, створює цілісну картину головних тенденцій розвитку фундаментальних та прикладних наукових досліджень в Україні. Об'єднаний масив джерельної бази з наукової діяльності Академії представлений архівними та опублікованими документами. Зокрема, до видання увійшла звітна документація Академії наук, що відклалася в Інституті рукопису НБУВ, Інституті архівознавства НБУВ, Архіві Президії НАН України, архівах науково-дослідних академічних установ, а також центральних архівосховищах України – ЦДАВО України та ЦДАГО України. Також у виданні репрезентовано опубліковані підсумкові документи про діяльність Академії, представлені звідомленнями Академії за ранній період її діяльності (1919–1927) та звітними доповідями керівництва АН, виголошеними на Загальних зборах. Значна частина архівних документів публікується вперше, а звіти, які опубліковані раніше, подаються в археографічному опрацюванні крізь призму репрезентації наукових здобутків Академії наук.

Серед представленої документації з наукової роботи Академії наук і окремих її установ: щорічні звіти АН та її структурних підрозділів (відділень, секцій, кафедр, комісій, інститутів тощо), а також доповідні записки Президії АН до вищих органів влади з підсумковою інформацією про діяльність Академії, загалом 117 звітних документів. Ці документи відтворюють складний хронологічний етап розвитку академічної науки і свідчать, що, не дивлячись на нестабільну суспільно-політичну ситуацію, ідеологічний тиск з боку державних структур, військові події 1941–1945 рр., українським вченим вдалося отримувати результати світового рівня в багатьох напрямках природничих, технічних і гуманітарних наук.

Розробки співробітників Інституту архівознавства репрезентовані науковими коментарями до документів, які суттєво розширюють і доповнюють відомості, вміщені у документальному масиві видання. Окремий блок утворюють фотодокументи, які відтворюють колективні та індивідуальні зображення українських вчених під час проведення наукових досліджень, участі в різних наукових заходах, на робочих місцях тощо. Переважна більшість фотодокументів представлена оригіналами і досі не була опублікована. Поміж них світлини, що розкривають наукову діяльність академічних установ – Акліматизаційного саду, Науково-дослідної кафедри єврейської культури, Кабінету музичної етнографії, Українського науково-дослідного геологічного інституту, Інституту зоології та багатьох інших.

Представлені у виданні документи є підґрунтям для підготовки фундаментальних праць з історії та культури України і зацікавлять джерелознавців, архівістів, істориків, викладачів вищих навчальних закладів та усіх, хто цікавиться історією української науки.

З виданням можна ознайомитися на [порталі НБУВ](#).

([вгору](#))

04.04.2018

Дзеркала та зорі: як працює Головна астрономічна обсерваторія в Києві

Про історію та сьогодення своєї наукової установи, а також про розвиток астрономічних досліджень у нашій країні й у світі журналістам Інтернет-видання «Вікенд у Києві» розповіли вчені Головної астрономічної обсерваторії (ГАО) НАН України ([Національна академія наук України](#)).

Коли засновано обсерваторію та хто виступив ініціатором її створення? Чому ця обсерваторія називається головною? Як вона змінювалася впродовж своєї історії? Які експонати зберігаються в Музеї ГАО НАН України? Чим робота сучасних астрономів відрізняється від того, як працювали дослідники неба в давнину? Яким науковим обладнанням користуються астрономи Академії і що з його допомогою вивчають? Чому астрономам із різних країн ефективніше працюється в команді, а не нарізно? Яку практичну користь мають результати досліджень? Які чинники погіршують якість спостережень на телескопах і чи сприятливий у Києві астроклімат? Що вивчають астрофізика й астрометрія? Чи зміниться активність Сонця у найближчі роки і на що слід очікувати землянам? Наскільки високою є ймовірність існування життя на вже відомих людству екзопланетах (планетах біля інших зір)?

На ці й інші запитання відповіли вчені ГАО НАН України – співробітник лабораторії методологічного та інформаційного забезпечення освіти і науки астрономічної кандидат фізико-математичних наук Георгій Ковальчук, науковий співробітник лабораторії швидкоплинних процесів у зірках І. Верлюк, завідувач лабораторії методологічного та інформаційного забезпечення освіти і науки астрономічної Іван Крячко, старший науковий співробітник відділу фізики Сонця кандидат фізико-математичних наук С. Осіпов і науковий співробітник відділу фізики субзоряних та планетних систем Ю. Кузнецова.

Відповіді дізнавайтеся з публікації за посиланням: <http://project.weekend.today/mao>.

Більше інформації про академічну обсерваторію шукайте на її [сайті](#) та [Facebook-сторінці](#).

([вгору](#))

Додаток 40

21.04.2018

Суржик Л.

Джордж Гамота: «Насамперед потрібно визначитися з інфраструктурою науки в Україні»

Минув рік відтоді, як створено Національну раду з питань розвитку науки і технологій (НРРНТ) – постійно діючий консультативно-дорадчий орган при Кабінеті міністрів України, що складається в Наукового та Адміністративного комітетів ([DT.UA](#)).

Перший склад НРРНТ затверджено КМУ 9 серпня 2017 р. Науковий комітет Нацради сформовано відповідно до європейської практики – Ідентифікаційним комітетом (ІК) з питань науки, більшість якого представляли іноземні вчені. Залучення до ІК знаних у світі закордонних дослідників дало змогу, так би мовити, підняти планку для членів Наукового комітету, обрати до НК вчених, які користуються повагою і довірою української й закордонної наукової спільноти.

Днями випала нагода поспілкуватися з американським вченим українського походження, закордонним членом Ідентифікаційного комітету Юрієм (Джорджем) Гамотою. Попри високі титули й посади: науковець у Bell Laboratories, директор Інституту науки та технології і професор фізики при Мічиганському університеті, президент Thermo Electron Technologies, директор з наукових досліджень у Пентагоні, президент і засновник фірми Science & Technology Management Associates (STMA LLC), професор емеритус Мічиганського університету), пан Юрій упродовж понад двох десятиліть активно сприяє науковій співпраці українських та американських дослідників у різних галузях науки. Джордж Гамота також є іноземним членом Національної академії наук України.

– *Пане Юрію, дозвольте поцікавитися, з якої нагоди ви нині в Україні?*

– Наразі я приїхав як експерт – для перевірки діяльності кількох академічних інститутів. Принагідно зустрівся з представниками Наукового комітету, поцікавився, що вже зроблено, що у планах. Ми обговорили багато назрілих питань, які стосуються діяльності НК, взаємодії з владою тощо. Моїх колег з Ідентифікаційного комітету це теж цікавить.

– *Яка ваша думка про роботу НК?*

– Мені було приємно дізнатися, що за невеликий відтинок часу (НК працює, фактично, з вересня 2017 р. – Л. С.) зроблено більше, ніж я очікував. Відверто кажучи, в мене були побоювання, що стан справ значно гірший. Але я переконався: напрацьовано багато. Попри те, що умови для роботи були далеко не сприятливі, – Науковий комітет досі працює без фінансової підтримки з боку держави, тобто не має бюджету для виконання своїх завдань і функцій. На мою думку, так не годиться, адже це не тільки обмежує можливості для роботи НК, а й створює певні корупційні ризики.

Я поцікавився, як оплачуються відрядження членів НК, оренда офісу, комунальні послуги, оргтехніка, витратні матеріали. У відповідь почув, що люди змушені з власної кишені витратити гроші на поїздки або ж їздити у відрядження за рахунок університету чи наукової установи. Науковий комітет досі «безхатченко», а його два референти (юрист і секретар) працюють в університетській бібліотеці. НК має бути самостійним, ні від кого не залежним. Інакше неминуче виникатимуть конфлікти інтересів.

– *Які, на ваш погляд, здобутки в діяльності НК?*

– Науковий комітет визначив пріоритетні напрями роботи на нинішній рік. Перший – це створення Національного фонду досліджень (НФД). Розроблено Положення про НФД і проект змін до Закону про наукову і науково-технічну діяльність, які необхідні для того, щоби Фонд міг почати працювати. Другий важливий напрям докладання зусиль членів НК – реформа системи фінансування науки. Третій – підвищення вимог до результатів наукової роботи, зокрема до наукових публікацій та наукових журналів, які видаються в Україні. Члени НК порушують питання академічної доброчесності, викривають псевдовчених та шахраїв у науці. Думаю, що завдання на нинішній рік визначено правильно. І тепер треба подумати, як їх реалізувати.

– *А які бачите недоліки чи упущення?*

– Розумію важливість створення НФД та інших ініціатив Наукового комітету. Але це першочергові завдання. А що далі? Має бути стратегічний план... Тобто якою Науковий комітет бачить інфраструктуру (чи то пак – модель, систему) науки в Україні.

– *На початку нинішнього року відбулося перше засідання Національної ради з питань науки і технологій під головуванням прем'єр-міністра В. Гройсмана, на якому рефреном звучала сакраментальна фраза: «Дайте мені модель розвитку і фінансування науки...»*

– Наскільки стало відомо, Науковий комітет розробив пропозиції щодо моделі розвитку української науки та оперативного плану її реформування і подав їх на розгляд Кабміну. Можливо, наступне засідання Нацради буде присвячене обговоренню цих пропозицій.

Я розумію, що є закон про наукову діяльність і Науковий комітет повинен узгоджувати свою діяльність із його нормами та вимогами. Я можу лише висловити своє бачення ситуації. На мій погляд, наразі Фонд – не найголовніше. Насамперед потрібно визначитися з інфраструктурою науки в Україні.

– *І яка, на вашу думку, модель організації науки може бути прийнятна для нашої країни?*

– Я вважаю, що реформи в науці давно назріли. Адже за період незалежності в системі науки в Україні не відбулося жодних змін, – модель її організації залишається такою, якою вона була за радянських часів. А тому зміни мають відбутися, зокрема і в НАНУ.

– *Які саме?*

– Відповідь на це запитання зможемо знати, коли Національна рада з питань розвитку науки і технологій як уповноважений орган спільно з урядом дійдуть згоди в цьому доленосному для української науки питанні. Я можу лише висловити, знову-таки, власне бачення.

Будучність України, як і західних країн, залежить від підтримки фундаментальної науки, розвитку інновацій та створення робочих місць із

достойною оплатою праці. Без створення умов, які підстобують інноваційний розвиток, та привабливих робочих місць для молоді – марно сподіватися на гідну перспективу.

– Ви брали участь в атестації наукових установ НАНУ. Яке ваше враження?

– Я брав участь у роботі атестаційної комісії НАНУ з оцінки діяльності трьох інститутів у Харкові, які входять до складу потужного науково-технологічного комплексу. Те, що я там побачив, мене приємно вразило. Багато молодих науковців з ученими-лідерами на чолі, котрі вирости в незалежній Україні. Чимало їх мали й мають шанс працювати за кордоном, але вони залишилися вдома, аби влити нову кров в українську науку. Я реаліст і знаю, що в багатьох інших наукових установах країни справи невтішні, а то й зовсім кепські. Частина інститутів згорнуть, а деякі, може, взагалі перестануть існувати. Адже наука – дуже конкурентна сфера, і в ній немає місця науці «другого класу». У науці, як і в спорті, – якщо хочете виграти, то мусите знайти й підтримувати найкращих.

– Як іноземний член НАНУ ви поділяєте думку, що Академія «переобтяжена» інститутами технологічного профілю? І ця її особливість – радянська спадщина, якій нерідко місце в музеї?

– Співіснування у структурі НАН, приміром, НТК «Інститут електрозварювання ім. Є. Патона» та Інституту математики (як представника фундаментальної науки) – це все-таки нелогічно. В НАН має розвиватися насамперед фундаментальна наука. Потужний науково-технічний комплекс може існувати самостійно, заробляючи кошти, і лише якусь частину грошей на певні фундаментальні дослідження отримувати з держбюджету. На мій погляд, деякі наукові установи технологічно-виробничого профілю могли б об'єднатися з відповідними міністерствами чи бізнесовими компаніями.

Багато розмов ведеться про інтеграцію університетської науки з академічною, з освітою. Але для того, щоб наука поселилася в університетах, потрібно, крім іншого, звільнити науковців від надмірного викладацького навантаження. Науковець університету, отримавши грант на дослідження, повинен мати право самостійно набирати дослідників, зокрема студентів.

– Які як чорт ладану цураються науки, а ті, кого вабить наука, шукають можливостей виїхати за кордон, бо як прожити молодому науковцеві на зарплату, еквівалентну 150 долларам на місяць, очевидно знає лише поважний очільник Нацради з питань науки і технологій. Отож відкладаються в довгу шухляду пропозиції Наукового комітету, дає холості оберти бюрократична машина, внесені до Кабміну документи довго не розглядаються. Національна рада, фактично, ще не розпочала виконання своїх функцій.

– Так, про це потрібно бити на сполох! Наукова спільнота має діяти активніше, вимагати від влади виконання покладених на неї функцій. Має також бути більше інформації про роботу Наукового комітету. Це необхідно, зокрема, для формування громадської думки. Головне – щоб люди, населення, зрозуміли, чому наука важлива для них та їхніх дітей. Бо якщо просити гроші на науку – а це гроші платників податків, – то люди мусять знати, на що підуть кошти, яка користь від наукових досліджень. Так, зокрема, фермер має розуміти, що розвиток систем супутникового моніторингу дає змогу вести точне спостереження за станом полів і посівів, прогнозувати майбутній урожай. І коли він це розумітиме, то й підтримуватиме науку. І то стосується не лише України, Америка також пройшла через це, коли фермери Міннесоти заявляли: навіщо мільйони доларів віддавати на якісь там *fundamental research*, підтримуйте фермерів! Тепер ставлення американців до науки змінилося. Те ж саме має відбутися і в Україні. Головне – почати зміни і не зупинятися в цьому поступі.

([вгору](#))

Додаток 41

07.04.2018

Богдан Т., доктор економічних наук, зав.відділом державних фінансів Експертно-аналітичного центру «Оптима»

Руїнація української науки як наслідок кланово-олігархічного ладу

У сучасному світі запорукою побудови конкурентоспроможної та зростаючої економіки є розвиток науки й інновацій, які вважаються стратегічним ресурсом держави ([DT.UA](#)).

Для урядів багатьох країн розвиток економіки, що базується на знаннях, та стимулювання інноваційної діяльності є незаперечним пріоритетом економічної політики. Тим часом в Україні впродовж періоду незалежності у сфері науково-технічної діяльності накопичувалися гострі проблеми, невирішення яких призвело до занепаду національної інноваційної системи, втрати країною важливих наукових шкіл, деградації матеріально-технічної бази наукових установ, міграції наукових кадрів.

У 2015 р. Верховна Рада прийняла Закон «Про наукову і науково-технічну діяльність», який мав сприяти відродженню наукового потенціалу країни. Проте більшість положень цього закону досі залишаються добрими намірами, а правляча еліта продовжує курс (розпочатий урядом Яценюка) на утискання цієї сфери та економію бюджетних коштів. Фактично, така поведінка свідчить про нерозуміння ролі нових знань та інновацій у сучасному світі і нездатність до вироблення прогресивної стратегії реформування української науки.

Українські показники фінансування наукової діяльності відносно ВВП у період до 2014 р. відставали від середнього рівня в країнах ЄС майже втричі, а в 2016–2017 рр. – вже в чотири рази. Так, у 2016–2017 рр. в Україні витрати

всіх секторів на виконання наукових досліджень і розробок становили 0,5 % ВВП, тоді як відповідний середній рівень по країнах ЄС – 2,0 % (стратегія «Європа-2020» Європейської комісії поставила завдання довести обсяги фінансування цієї сфери у 2020 р. до 3 % ВВП).

В Україні фінансування сфери досліджень і розробок із державного бюджету у 2013р. становило близько 0,4 % ВВП, у 2014–2015 рр. зменшилося до 0,3 %, а в 2016–2017 рр. – до 0,2 % ВВП (див. табл. 1). У 2018 р. планується незначне збільшення обсягів бюджетного фінансування – до 0,25 % ВВП.

Табл. 1. Співвідношення витрат на виконання наукових досліджень і розробок до ВВП в Україні та країнах ЄС, %

	2013	2014	2015	2016	2017
ЄС-28, усі сектори	2,03	2,04	2,03
Україна — усі сектори	0,70	0,60	0,55	0,48	...
Україна — бюджетне фінансування	0,41	0,33	0,27	0,22	0,24

Джерело: розрахунки автора за даними Держстату та Держказначейства України

Для порівняння: у країнах ЄС у 2014 р. бюджетне фінансування сфери досліджень і розробок встановилося на рівні 0,84 % ВВП. Із наведеними даними різко контрастує зобов'язання держави забезпечувати бюджетне фінансування зазначеної сфери у розмірі не менше 1,7 % ВВП країни (стаття 48 Закону «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

Істотне зниження реального бюджетного фінансування, починаючи з 2014 р., вже запустило в дію незворотні процеси, пов'язані з зовнішньою міграцією та працевлаштуванням у інших сферах наукових кадрів, втратою важливих наукових шкіл і напрямів досліджень, погіршенням вікової структури зайнятих у сфері досліджень та розробок.

За даними Держстату, у 2016 р. серед загальної кількості дослідників, зайнятих виконанням наукових досліджень та розробок, частка дослідників віком за 50 років становила 45,4 % (28,9 тис. осіб), а частка дослідників віком до 35 років – 25,4% (16,2 тис.). Показово, що в наукових установах чисельність працівників-дослідників віком понад 65 років (10,2 тис. осіб) перевищувала чисельність молодих дослідників віком до 30 років (8,3 тис.). Кількість аспірантів у наукових установах за 2010–2016 рр. зменшилася на 40,4 %. У системі НАНУ середній вік наукових працівників становить 51,4 року, в т. ч.: докторів наук – 64,3 року. Середній вік членів Президії НАН на початку 2018 р. становив 77,3 року.

Щодо динаміки зайнятості, то в 2016 р. чисельність зайнятих виконанням наукових досліджень і розробок зменшилася на 20,1 %, порівняно з попереднім роком, і на 46,4 % – порівняно з 2010-м. Про занепад наукової сфери та падіння престижу наукової праці в Україні свідчать і такі дані: в нашій країні кількість виконавців наукових досліджень і розробок, у розрахунку на 1 тис. осіб зайнятого населення, зменшилася з 9,5 у 2010 р. до 6,0 у 2016-му, тоді як у країнах ЄС цей показник становив 19,7 особи.

Основними причинами відпливу з наукових установ найбільш продуктивної і працездатної робочої сили є низький рівень оплати праці, погана робота «соціальних ліфтів» для молодих вчених, а також очікування подальшого занепаду наукової сфери. Останні дані щодо середнього рівня оплати праці в установах НАНУ представлено на офіційному веб-сайті академії за 2015 р. (він становив 3992 грн). Для порівняння: середня заробітна плата в економіці того ж року становила 4195 грн, а в галузі державного управління, оборони та соціального страхування – 4378 грн. Наведені у табл. 2 дані свідчать про істотно занижений рівень оплати праці в державних наукових установах і необґрунтовану дискримінацію оплати наукової праці, порівняно з іншими видами діяльності.

Табл. 2. Порівняння середньомісячної заробітної плати (ЗП) зайнятих науково-технічною діяльністю із середньомісячною ЗП зайнятих іншими видами діяльності в Україні (2015 р.) та в країнах «ядра» ЄС (2011 р).

	Професійна, наукова та технічна діяльність, євро*	Всього по економіці, євро	Державне управління, оборона і соціальне страхування, євро	% відхилення ЗП зайнятих професійною, науковою і технічною діяльністю від середньої в економіці	% відхилення ЗП зайнятих професійною, науковою і технічною діяльністю від середньої в держуправлінні
Німеччина	4600	3533	3217	+30,2	+43,0
Данія	5767	4700	4833	+22,7	+19,3
Нідерланди	4983	3833	3950	+30,0	+26,2
Великобританія	4217	3183	3117	+32,5	+35,3
Швеція	4325	3425	3492	+26,3	+23,9
Фінляндія	3967	3350	3075	+18,4	+29,0
Україна	164,8	173,1	180,7	-4,8	-8,8

* дані щодо заробітної плати у сфері професійної, наукової та технічної діяльності України для виокремлення саме наукової діяльності в державних установах наведені по системі НАНУ.

Джерело: розрахунки автора за даними Держстату, НБУ, президії НАНУ та Євростату

Що стосується міжнародних порівнянь, то наведені дані свідчать: лише в Україні середня заробітна плата в установах НАН була нижчою як від середньої по економіці (на 4,8 %), так і від середньої по державному управлінні, обороні і соціальному страхуванні (на 8,8 %). У країнах «ядра» ЄС, навпаки, заробітна плата зайнятих професійною, науковою та технічною діяльністю перевищувала середню по економіці на 18,4 – 32,5 %, а середню по сектору державного управління – на 23,9 – 43 %.

Такий стан справ у сфері науково-технічної діяльності значною мірою пов'язаний із захопленням держави олігархічними кланами та спотвореною мотивацією економічних суб'єктів. В умовах, коли наблизений до влади бізнес має постійний доступ до джерел генерування прибутків, пов'язаних із перерозподілом бюджетних коштів, національного багатства і незаконним захопленням приватних активів, втрачається економічна доцільність генерування нових знань і виробничих інновацій.

За період незалежності в Україні, фактично, відбулося зрощення державної влади з олігархічним бізнесом, підпорядкування державних рішень інтересам олігархії. Держава в нашій країні значною мірою приватизована, права власності – розмиті і слабко захищені, а на багатьох ринках панують монополії та олігополії. Захоплення держави олігархічними групами істотно знижує ефективність роботи державних установ, відсуває стратегічні орієнтири та запити суспільства в їх діяльності на задній план. Така держава об'єктивно є висококорумпованою і низькопрофесійною.

У 2016 р., за рейтинговою оцінкою сприйняття корупції Transparency International, Україна посідала 131 місце зі 176 країн світу і мала 29 балів зі 100 можливих.

<...> Таким чином, за домінування кланово-олігархічного капіталізму наука, культура і мистецтво відкидаються на узбіччя суспільних процесів і ледь животіють у несприятливому для них інституційному середовищі, а наукові дослідження, розробки та інновації неістотно впливають на продуктивність виробничих факторів у країні.

Основними причинами руйнації української науки в умовах кланово-олігархічного ладу стали такі явища і процеси.

1. Відсутність цілісної державної політики розвитку науки та стимулювання інновацій, недостатнє законодавче забезпечення відповідних процесів і низький рівень виконання вже прийнятих законів. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», прийнятий понад два роки тому, досі виконує роль декларації про наміри і не має зобов'язуючого характеру для відповідальних органів. Національна рада України з питань розвитку науки і технологій як постійно діючий консультативно-дорадчий орган при Кабінеті міністрів провела тільки одне офіційне засідання під головуванням прем'єр-міністра. Міністерством освіти і науки спільно з Національною радою не затверджувалися пріоритетні напрями розвитку науки і техніки (як передбачено законом).

2. Низька зацікавленість у дослідженнях і розробках з боку органів державної влади та економічних суб'єктів, слабкі можливості для використання інновацій малими підприємствами, недовіра великих компаній до українських наукових установ (фактори низького попиту на наукові дослідження). До зазначених негативних явищ призвели нерозуміння органами державного управління та широкими верствами населення значення науки й інновацій як рушійної сили розвитку і підвищення добробуту, на що значною мірою впливають олігархізація економіки та відсутність інтенсивної конкурентної боротьби на внутрішніх ринках, закритість економіки і блокування НТП у радянські часи, домінування сировинних галузей у період незалежності.

3. Непроведення системних реформ у сферах організації та фінансування наукових досліджень, відсутність у виконавців науково-дослідних робіт належних стимулів до продуктивної праці, брак навиків комерціалізації наукових розробок (фактори неадекватної пропозиції). За даними Держстату, у 2016 р. наукові дослідження і розробки здійснювали 972 організації, 453 із яких працювали в державному секторі. У такому середовищі понад 25 років *невирішеними залишаються завдання впровадження прогресивних стандартів оцінки якості наукових робіт, сучасних методів стимулювання ефективної праці дослідників, інтенсифікації процесу комерціалізації наукових досліджень.*

У 2015 р. Президія НАНУ затвердила методика оцінки ефективності діяльності наукових установ, яка містить низку прогресивних положень щодо

оцінювання за показниками публікаційної активності; комерційної реалізації об'єктів прав інтелектуальної власності, надання консультативних послуг і експертних оцінок; міжнародної співпраці, ін. Але позитивні здобутки цієї методики нівелюються відсутністю бальної (кількісної) системи оцінок за кожним із встановлених критеріїв і відсутністю чіткого формалізованого підходу до присвоєння категорії науковій установі. Це відкриває можливості для суб'єктивних суджень і довільних трактувань отриманих експертною комісією даних. Крім того, на якість роботи експертних комісій, вірогідно, негативно впливає нереалізоване досі рішення щодо залучення до роботи комісій іноземних фахівців і забезпечення адекватної оплати їхньої праці.

4. Вкрай низькі обсяги бюджетного фінансування науково-технічної діяльності та непропорційно мала частка конкурсного) грантового фінансування. За висновком учасників парламентських слухань, які проходили 12.07.2015 р., «Україна має чи не найнижчі показники витрат на одного науковця не лише серед європейських держав, а й серед африканських, які тільки починають науково-технологічний розвиток і ще не нагромадили наукового потенціалу такого рівня, як в Україні». Останніми роками стан вітчизняної науково-технічної сфери характеризувався не тільки скороченням реальних обсягів фінансування, а й зменшенням частки держави в сумарних витратах: з 45,8 % у 2014 р., 40,1 % у 2015 і до 39,3 % у 2016 р.

У загальних обсягах бюджетного фінансування непропорційно низькою є частка конкурсного фінансування, в т. ч. і грантового, що погіршує можливості для виживання та розвитку найбільш конкурентоспроможних наукових колективів і проведення найважливіших для держави наукових досліджень. За висновком європейського аудиту національної системи досліджень та інновацій, у нашій країні конкурсне фінансування як альтернатива базовому не перевищує 3 % загального обсягу коштів, які держава спрямовує на наукову діяльність.

5. Незадовільний стан дослідницької та інноваційної інфраструктури, що негативно позначається на рівні наукових досліджень і результатах їх впровадження на практиці, погіршує можливості для дифузії нових знань та інновацій серед різних суб'єктів. Причинами такого стану є мізерні обсяги державної підтримки різних організаційних форм дослідницької та інноваційної інфраструктури, деградація матеріально-технічної бази наукових установ, низький рівень сприйнятливості до інновацій багатьох суб'єктів економіки.

Загалом, окреслені проблеми наукової сфери є наслідком кланово-олігархічного ладу в країні, спотвореної інвестиційної мотивації суб'єктів великого бізнесу, недалекоглядності державної політики та паралічу системи управління науковими дослідженнями і розробками.

Очевидно, що перетворення науки й інновацій на рушійну силу економічного розвитку потребує проведення дієвих інституційних реформ, спрямованих на деолігархізацію і демонополізацію економіки, а саме:

забезпечення функціонування механізмів представницької демократії, розвитку конкурентного середовища і підприємництва, покращення інвестиційного клімату в країні, зниження вхідних бар'єрів для входу на ринки, забезпечення належного захисту прав власності, ін. Поряд із цим, відродження і розвиток науково-технічного потенціалу країни має спиратися на проведення таких заходів:

1) розробка **стратегічних планів фундаментальних і прикладних досліджень** на основі визначених Національною радою з питань розвитку науки і технологій пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, що дозволить сконцентрувати ресурси держави на тих напрямках, які в змозі генерувати максимальний позитивний ефект для суспільства;

2) формування **тематики досліджень державних наукових установ на основі стратегічного плану** фундаментальних і прикладних досліджень, із урахуванням таких принципів: а) узгодження із загальними національними пріоритетами розвитку економіки та суспільства; б) врахування наявних наукових досягнень і рівня конкурентоспроможності українських вчених, а також загальносвітових тенденцій розвитку НТП; в) пріоритетність тих напрямів досліджень, які найефективніше сприятимуть інноваціям у підприємницькому секторі, вирішенню фундаментальних наукових проблем, а також стратегічних завдань державотворення в Україні (зокрема у сфері економіки, історії, мовознавства, соціології та права);

3) реформування та оптимізація мережі державних наукових установ після **проведення незалежної оцінки ефективності їхньої діяльності** (із введенням до складу комісій іноземних фахівців – визнаних у світі вчених). Одним із результатів такої оцінки має бути прийняття рішень про збільшення базового бюджетного фінансування наукових установ високої і найвищої категорій, включно з фінансуванням державою розвитку матеріально-технічної бази конкурентоспроможних установ;

4) збільшення обсягів **бюджетного фінансування з нинішнього рівня 0,2 % ВВП до 0,7 % у 2019 і до 1 % ВВП у 2020 р.**, із застосуванням таких методів фінансування досліджень і розробок: надання бюджетних коштів на виконання фундаментальних і прикладних досліджень державними науковими установами; оплата наданих послуг з виконання науково-дослідних робіт (НДР); впровадження державних цільових програм науково-технічного спрямування і науково-технічних програм; виділення грантів на проведення визначеного переліку НДР;

5) підвищення у загальних обсягах бюджетного фінансування наукової сфери **частки конкурсного проектного фінансування до 30 % у 2020 р.**; планування у відповідних обсягах бюджету Національного фонду досліджень; забезпечення високого рівня прозорості та підзвітності зазначеного фонду; формування ефективних процедур відбору конкурсних заявок; введення до складу наглядової ради Фонду представників міжнародних організацій;

б) запровадження **стимулюючої оплати праці за рахунок базового фінансування** в наукових установах найвищої та високої категорій, яка б передбачала: а) підвищення посадових окладів наукових працівників, з відновленням обґрунтованих міжкваліфікаційних співвідношень; б) введення спеціальних підвищуючих коефіцієнтів для співробітників, які: мають певну кількість публікацій у міжнародних реферованих виданнях, високий індекс внутрішнього та/або міжнародного цитування; беруть участь у міжнародних науково-дослідних проектах на посадах дослідників;

7) підвищення ступеня **відкритості та підзвітності державних наукових установ перед громадськістю**, в т. ч. і шляхом запровадження публічного захисту завершених НДР, які виконувалися за бюджетні кошти, та популяризації основних результатів НДР у формі, доступній для сприйняття громадськістю. Такі публічні заходи доцільно було б проводити після розміщення відповідних оголошень на веб-сторінці профільної академії наук із запрошенням відомих представників громадських організацій, державних органів і спеціалізованих бізнес-асоціацій. Для наукових установ секції суспільних та гуманітарних наук корисним може бути діалог із фахівцями найкращих аналітичних центрів України за версією світового рейтингу Global Go To Think Tank, який готується Університетом Пенсильванії. За його версією, у 2017 р. найкращими аналітичними центрами України стали: Центр Разумкова, Міжнародний центр перспективних досліджень, Київський національний економічний університет;

8) **активна участь держави в генеруванні та поширенні інновацій, законодавче забезпечення впровадження прогресивних інструментів державної підтримки інноваційної діяльності**. Такі інструменти отримали широке застосування у світі внаслідок високого ступеня непевності діяльності, пов'язаної з дослідженнями та інноваціями: в умовах недосконалої чи асиметричної інформації приватні інвестори не будуть схильні фінансувати життєздатні проекти, а висококваліфікований персонал не знаходитиме можливостей для зайнятості в даній сфері. В результаті – спрямування людських і фінансових ресурсів на інноваційні потреби без державної підтримки буде недостатнім, а проекти, необхідні суспільству, не реалізовуватимуться.

В Україні при розробці відповідного законодавства до переліку інструментів державної підтримки інновацій варто зарахувати: програми пільгового кредитування інноваційних проектів державними банками; надання інноваційних ваучерів для сприяння комерціалізації на міжнародних ринках ідей, пов'язаних із новою продукцією, технологіями та послугами; поширення сфери дії державних грантів на дослідні організації чи науково-технічні підрозділи компаній у підприємницькому секторі; запровадження податкових стимулів для суб'єктів інноваційної діяльності у формі: звільнення від обкладання податком на прибуток витрат підприємств на дослідження і розробки; надання індивідуальних податкових і митних пільг прямим іноземним інвесторам при розміщенні ними виробництв V і VI

технологічних укладів на території країни; надання відстрочок у сплаті податків інвесторам, які реалізують масштабні інноваційні проекти.

([вгору](#))

Додаток 42

13.04.2018

Web of Science Award Ukraine 2018

11 квітня 2018 р. у Великому конференц-залі НАН України відбулись організовані компанією Clarivate Analytics семінар «Наукові видання України: реалії та перспективи» і церемонія нагородження Web of Science Award Ukraine 2018, в межах якої відзнаки отримали й учені Національної академії наук України ([Національна академія наук України](#)).

Вітальним словом семінар відкрила модераторка й доповідачка, експерт з інформаційно-аналітичних ресурсів та навчання компанії Clarivate Analytics, науковий співробітник відділу сигнальних систем клітини Інституту молекулярної біології і генетики НАН України кандидат біологічних наук І. Тихонкова.

Із першою доповіддю – з теми «Нові тенденції у регулюванні публікаційної активності наукових установ» – виступив директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України, голова Науково-видавничої ради НАН України, член Президії НАН України академік Я. Яцків. Він, зокрема, розповів про публікаційну активність як один із показників продуктивності вченого, наукової установи, країни в цілому та їхньої залученості в міжнародне співробітництво, а також як один із показників дієвості наукової політики, у тому числі на державному рівні. Я. Яцків поінформував учасників семінару про кількість і рівень якості вітчизняних наукових

видань. Окремо доповідач зупинився на результатах запровадження державних програм підтримки й підвищення публікаційної активності в різних країнах світу та на перевагах і недоліках нового порядку формування Переліку наукових фахових видань України.

[\[ПЕРЕГЛЯНУТИ ПРЕЗЕНТАЦІЮ\]](#)

Доповідь «Журнали університетів: шляхи розвитку» виголосив проректор з наукової роботи Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара доктор хімічних наук С. Оковитий. Він поділився досвідом свого університету у просуванні наукових журналів до міжнародних наукометричних баз, зокрема надав докладні рекомендації щодо підвищення якості й, відповідно, авторитетності наукового журналу. На завершення С. Оковитий підкреслив, що зі включенням наукового журналу до бази даних його нелегкий шлях становлення тільки розпочинається й надалі слід підтримувати статус видання, публікуючи в ньому статті, максимально цікаві для міжнародної аудиторії.

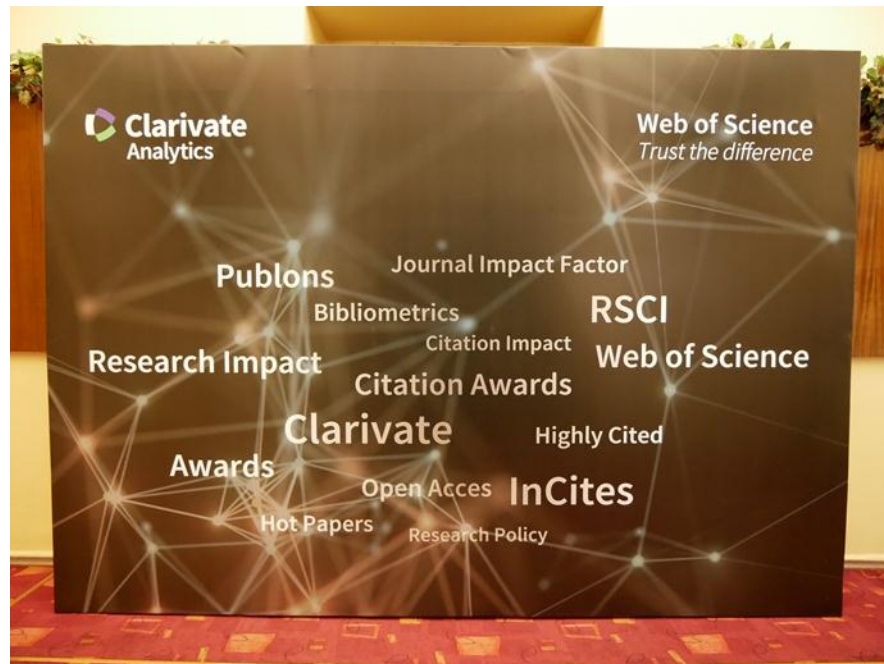
[\[ПЕРЕГЛЯНУТИ ПРЕЗЕНТАЦІЮ\]](#)

Публікаційній стратегії вченого й установи присвячувався виступ кандидата біологічних наук І. Тихонкової. Вона розповіла про те, як і навіщо за допомогою баз даних порівнюються наукові показники, як розраховуються імпакт-фактор та індекс Гірша, навіщо потрібні наукометричні бази й чим вони відрізняються між собою, як Україна представлена в базі Web of Science Core Collection, як застосовується InCites (інструмент для професійного бібліометричного аналізу й управління наукою), як інтерпретуються наукометричні показники, що таке кuartиль і від чого він залежить, як обрати найкраще видання для публікування своїх наукових результатів, як найефективніше обирати в базі даних видання та статті з певних тем, якими чинниками визначається мотивованість чи, навпаки, демотивованість ученого щодо публікування наукових статей, що ускладнює оцінювання здобутків науковців, які вітчизняні наукові установи мають доступ до бази даних Web of Science. Наостанок учена поділилася посиланнями на корисні англо- й україномовні ресурси, які пропонують докладну інформацію про такі бази даних.

[\[ПЕРЕГЛЯНУТИ ПРЕЗЕНТАЦІЮ\]](#)

Останню доповідь – «Web of Science Core Collection: критерії якості наукових журналів» – виголосив керівник освітніх програм компанії Clarivate Analytics В. Богоров. Серед таких критеріїв він виокремив видавничі стандарти, зміст, міжнародний склад і аналіз цитування. Доповідач навів підстави для відхилення чи виключення наукового журналу з бази даних, основні ознаки так званих «хижацьких» журналів і шляхи боротьби з недобросовісним видавцями й виданнями. Він також розповів, як подати заявку на включення наукового журналу до бази даних, а також про структуру платформи Web of Science.

[\[ПЕРЕГЛЯНУТИ ПРЕЗЕНТАЦІЮ\]](#) Потому В. Богоров відповів на запитання учасників семінару.

Після короткої перерви захід продовжився церемонією нагородження Web of Science Award Ukraine 2018. Перед врученням відзнак учасників події привітали перший заступник міністра освіти і науки України В. Ковтунець, заступник міністра освіти і науки України М. Стріха, віцепрезидент Національної академії наук України, директор Інституту теоретичної фізики імені М. М. Боголюбова НАН України академік А. Загородній, заступник міністра охорони здоров'я України О. Лінчевський і виконавчий директор компанії Clarivate Analytics з ринків, що розвиваються, В. Крішнан.

Науковці й наукові установи НАН України здобули перемогу у восьми з одинадцяти номінацій (24 лауреата загалом).

У номінації «Найцитованіші дослідники» перемогли, зокрема, завідувач відділу фізики зір і галактик Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік Ю. Ізотов, завідувач відділу фізичної хімії дисперсних мінералів Інституту біоколоїдної хімії імені Ф. Д. Овчаренка НАН України доктор фізико-математичних наук, професор М. Лебовка та провідний науковий співробітник відділу фізики магнітних явищ Інституту фізики НАН України доктор фізико-математичних наук Г. Морозовська.

У номінації «Установа з найбільшою кількістю високоцитованих робіт» відзначено Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут», у номінації «Найефективніша наукова установа» – Інститут теоретичної фізики імені М. М. Боголюбова НАН України, у номінації «Краща публікаційна стратегія» – Головну астрономічну обсерваторію НАН України, у номінації «За міжнародну співпрацю» – Інститут ядерних досліджень НАН України, у номінації «Найпродуктивніші установи» – Інститут фізики напівпровідників імені В. Є. Лашкарьова НАН України (підномінація «Природничі науки»), Інститут молекулярної біології і

генетики НАН України й Інститут фізіології імені О. О. Богомольця НАН України (обидві установи – в підномінації «Науки про життя»), Інститут проблем міцності імені Г. С. Писаренка НАН України (підномінація «Інженерні науки і технології»).

[\[ПЕРЕГЛЯНУТИ ПОВНИЙ ПЕРЕЛІК ЛАУРЕАТІВ\]](#)

На завершення урочистостей організатори привітали Національну академію наук України зі 100-річним ювілеєм.

Більше світлин – [в альбомі на Facebook-сторінці Академії.](#)

([вгору](#))

Додаток 43

12.04.2018

Доступ до Scopus і Web of Science мають отримати всі провідні виші та наукові установи України, – заступник міністра Максим Стріха під час вручення «Web of Science Award 2018»

9 українських вчених, 14 вишів та наукових установ, а також 1 журнал нагородженні премією «Web of Science Award 2018». Її в Україні вже вдруге вручає разом з МОН, НАН та МОЗ міжнародна видавнича компанія «Clarivate Analytics», якій належить платформа Web of Science ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Науковців відзначили за найбільшу кількість наукових робіт, опублікованих в 2008-2017 рр. Серед українських видань премію отримав журнал з найбільш впливовими дослідженнями. Установи ж нагороджували за найбільшу кількість високоцитованих статей, за найкращі публікаційні стратегії, за найбільшу кількість наукових праць, опублікованих у співпраці, та за кількістю публікацій загалом.

«Оприлюднення наукових результатів у визнаних у світі наукових базах – важливий показник як якості наукового дослідження, так і чинник, що стимулює розвиток науки. Торік ми знайшли кошти на те, щоб забезпечити централізовану передплату до Web of science і Scopus для понад 100 українських вишів та наукових установ МОН. І ми отримали вражаючі докази того, наскільки це потрібно. Якщо в перший місяць через ці підключення було зроблено 22 з половиною тисяч запитів, то через три місяці – понад 100 тисяч. Це свідчить, що українська спільнота справді інтегрується, що ці інформаційні продукти потрібні. Тому наразі нашою метою є отримання національної ліцензії, щоб доступ до баз мали всі провідні виші та наукові установи України – попри їх відомче підпорядкування. Звісно, на це потрібні кошти, і ми зараз працюємо над цим», – відзначив заступник Міністра освіти і науки М. Стріха вітаючи переможців.

Він додав, що доступ до баз є також важливим, оскільки «це вагомий інструмент для вчених, щоб зрозуміти, що діється в світі, за якими напрямками потрібно проводити дослідження, де шукати для них партнерів».

Премії «Web of Science Award 2018» були вручені в 7 номінаціях. Зокрема, їх отримали:

• **Українські дослідники з найбільшою кількістю наукових робіт, опублікованих в 2008–2017 рр.**

БОНДАРЕНКО Ігор Миколайович, Дніпропетровська державна медична академія

ПАРХОМЕНКО Олександр Миколайович, Інститут кардіології імені академіка М. Д. Стражеска

ЛУЩАК Володимир Іванович, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ШПАРИК Ярослав Васильович, Львівський онкологічний регіональний лікувально-діагностичний центр

ІЗОТОВ Юрій Іванович, Головна астрономічна обсерваторія

ЛЕБОВКА Микола Іванович, Інститут біологічної хімії імені Ф. Д. Овчаренка

ЛІСОВИЙ Володимир Миколайович, Харківський національний медичний університет

МОРОЗОВСЬКА Ганна Миколаївна, Інститут фізики Національної академії наук України

ВІННИЧЕНКО Ігор Олександрович, Сумський державний університет

• **Український науковий журнал з найбільш впливовими дослідженнями (JIF = 1.071, Q3)**

Український журнал фізичної оптики

• **Українська організація з найбільшою кількістю високоцитованих статей, опублікованих у 2008–2017 рр.**

Національний науковий центр Харківський фізико-технічний інститут Національної академії наук України

• **Найефективніші українські організації з понад 500 науковими публікаціями, опублікованими у 2008–2017 рр., за нормалізованими показниками**

Інститут теоретичної фізики імені М.М.Боголюбова Національної академії наук України (CNCI = 0.87)

Ужгородський національний університет (CNCI = 0.76)

• **Українські організації з найкращими публікаційними стратегіями за відсотком наукових праць, опублікованих в журналах Q1 в 2008–2017 рр.**

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького (53.71 %)

Головна астрономічна обсерваторія Національної академії наук (48.67 %)

• **Українська організація з найбільшою кількістю наукових праць, опублікованих у співпраці**

Інститут ядерних досліджень (592 статті)

• **Найбільш продуктивна українська організація за кількістю наукових праць, опублікованих у 2008–2017 рр.**

Багатопрофільний

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (5,356)

Фізика

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (2506)

Інститут фізики напівпровідників імені В.Є.Лашкарьова Національної академії наук України (1622)

Науки про життя

Інститут молекулярної біології і генетики Національної академії наук України (522)

Інститут фізіології імені О. О.Богомольця Національної академії наук України (520)

Інженерні науки та технології

Інститут проблем міцності імені Г. С. Писаренка НАН України (1480)

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (1197)

Суспільні, гуманітарні науки та мистецтво

Національний університет «Києво-Могилянська академія (91)».

([вгору](#))

Додаток 44

18.04.2018

Чорнієвич М.

У світовій науці Україна представлена на рівні провідних європейських країн, – Максим Стріха

Про розвиток нашої науки розповідає заступник міністра освіти й науки України М. Стріха ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Дмитро Тузов: 9 українських вчених, 14 вишів та наукових установ, а також 1 журнал нагороджені міжнародною премією «Web of Science Award 2018». Наскільки це престижна премія, що вона означає?

Максим Стріха: Web of Science – це велика міжнародна інформаційна система, яка зводить до купи усе, що друкується у наукових журнал по всьому світові. Оцінка цієї системи неформально підтверджує вартісність вченого. Цією премією відзначили науковців, чії статті найбільше цитують у світі, які мають найбільше рейтингових статей. Журнали, які мають найвищий показник цитованості. Від України брали участь заступник та перший заступник міністра освіти і науки, заступник міністра охорони здоров'я, представники Національної академії.

Дмитро Тузов: Хто ці 9 українських вчених і за що їх відзначили?

Максим Стріха: Усіх не пам'ятаю. Але, наприклад, щодо журналу, який відзначили. У Львові існує Інститут фізичної оптики, там працюють всього 30 науковців. У них англійською мовою видається журнал «Український

журнал фізичної оптики». За показниками Webofscience упродовж років цей журнал має в Україні стабільний імпаکت-фактор (коефіцієнт впливовості). Хоча журнал – фактично аматорський проект, який виник завдяки цілеспрямованості, впертості і чіткої редакційної політики. Це історія українського успіху.

Відзначили низку онкологів, кардіологів, себто тих, які на передньому краї боротьби з найважливішими недугами. Відзначили астронома Ізотова, Ганну Миколаївну Муразовську, мою співавторку. Багато років робимо спільний цикл статей. Лідером серед широкопрофільних університетів став Київський національний університет. Серед природничих, технічних та гуманітарних наук – Харківський університет, Київська політехніка і Могилянка. Також вважається, що чим більше науковці виконують робіт у співавторстві з вченими інших країн, тим такі роботи вартісніші і достовірніші. По Україні маємо показник у 44 %, це на рівні провідних європейських країн.

(вгору)

Додаток 45

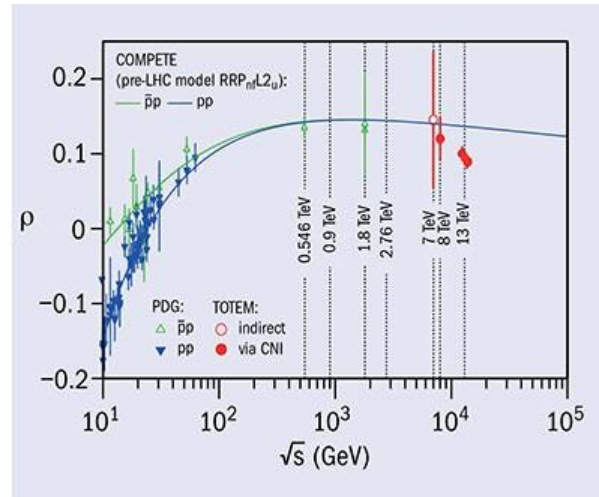
06.04.2018

Інтерпретація нових експериментальних результатів, отриманих в ЦЕРН

У квітневому випуску офіційного видання Європейської організації ядерних досліджень (ЦЕРН) – журналі «CERN Courier» надруковано статтю про експеримент, проведений на одній з установок Центру – TOTEM (<http://cerncourier.com/cws/article/cern/71278>), де зазначено отримані останнім часом результати вимірювань на Великому адронному колайдері характеристик пружного розсіяння протонів при енергії 13 TeV та пріоритет науковців Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України в інтерпретації цих результатів ([Національна академія наук України](#)).

Зокрема, у статті відзначено, що відразу після анонсу результатів експерименту 24 жовтня 2017 р., теоретики Євген Мартинов з ІТФ ім. М. М. Боголюбова НАН України спільно з Басарабом Ніколеску з Університету Бабеш-Боляї в Румунії на основі теоретичного аналізу зробили висновок (див. [arXiv:1711.03288](#)), що в спостереженні на TOTEM вперше отримано експериментальне підтвердження існування «оддерона» – частинки, передбаченої ще на початку 70-х років минулого століття. Ця частинка обумовлює різницю між взаємодією протонів і антипротонів з протонами, що має важливе значення для розуміння природи ядерних взаємодій.

Робота Є. Мартинова і Б. Ніколеску вже опублікована у журналі Physics Letters (E. Martynov and B Nicolescu, *Did TOTEM experiment discover the Odderon?* (2018) Phys. Lett. B **778**, 414.)

Зліва: установка TOTEM

Справа: залежність однієї з важливих характеристик процесу розсіяння (ρ) від енергії, показано протон-протонні pp (синім) і протон-антипротонні $p\bar{p}$ (зеленим) дані з довідника елементарних частинок (PDG) та вимірювань на TOTEM при 13 TeV (червоним). На противагу традиційній квантовій хромодинаміці темп росту ρ сповільнюється при високих енергіях

(вгору)

Додаток 46

18.04.2018

Засідання Президії НАН України

Президія НАН України заслухала і обговорила доповідь директора Інституту української мови НАН України доктора філологічних наук П. Гриценка «Стратегії сучасних лінгвістичних досліджень і завдання академічної лінгвоукраїністики» ([Національна академія наук України](#)).

У доповіді та виступах академіка НАН України Б. Патона, провідного наукового співробітника Інституту української мови НАН України члена-кореспондента НАН України, професора Н. Клименко, головного наукового співробітника Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України доктора філологічних наук, професора В. Бріцина, директора Головної астрономічної обсерваторії НАН України академіка НАН України Я. Яцківа, почесного директора Інституту археології НАН України академіка НАН України П. Толочка, академіка-секретаря Відділення фізики і астрономії НАН України академіка НАН України В. Локтева, академіка-секретаря Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України, директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України академіка НАН України М. Жулинського було підкреслено особливу роль Національної академії наук України у дослідженні української мови в сучасних непростих умовах і переконливо продемонстровано, що установи Академії зробили вагомий внесок у вивчення української мови, зміну правового поля та піднесення культури використання державної мови в житті суспільства. При

цьому бралися до уваги два вектори: перший – це наукове пізнання усієї складності української мови в її сучасному стані та минулому, і другий – функціонування української мови, її використання як інструмента освіти, культури і консолідації суспільства. Цінним є широкий міжнародний контекст дослідницьких програм мовознавців, постійне просування результатів вивчення української мови в міжнародний науковий простір.

Разом із тим, як підкреслювалося, сьогодні необхідно планомірно охопити вивченням усі сфери функціонування мови і всіх регіонів України. Потрібно докласти зусиль, щоб дослідження української мови в Академії максимально сприяли її удержавленню. З цією метою слід поглибити співпрацю з органами законодавчої й виконавчої влади України, з міністерствами освіти і науки, інформаційної політики, культури, а також ученими профільних кафедр університетів. Необхідно й надалі розвивати результативні контакти зі славістами світу. Актуальним завданням залишається віднайдення додаткових джерел фінансування для реалізації важливих мовознавчих програм.

Було прийнято проект постанови з цього питання.

([вгору](#))

Додаток 47

04.04.2018

Засідання Президії НАН України

Президія НАН України заслухала і обговорила доповідь провідного наукового співробітника Інституту фізики НАН України доктора фізико-математичних наук С. Єсилевського «Молекулярне моделювання біологічних систем: стан та перспективи» ([Національна академія наук України](#)).

У доповіді та виступах академіка НАН України Б. Патона, завідувача відділу білкової інженерії та біоінформатики Інституту молекулярної біології і генетики НАН України члена-кореспондента НАН України, професора О. Корнелюка, завідувача відділу нервово-м'язової фізіології Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України члена-кореспондента НАН України, професора Я. Шуби, академіка-секретаря Відділення фізики і астрономії НАН України академіка НАН України В. Локтева, члена Президії НАН України, почесного директора Інституту фізичної хімії ім. Л. В. Писаржевського НАН України академіка НАН України В. Походенка, голови Північно-Східного наукового центру НАН України та МОН України, генерального директора Державної наукової установи «Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України» академіка НАН України В. Семиноженка, директора Інституту кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України академіка НАН України І. Сергієнка, заступника академіка-секретаря Відділення біохімії, фізіології та молекулярної біології НАН України академіка НАН України М. Веселовського, віце-президента НАН України, директора Інституту

теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України академіка НАН України А. Загороднього було розкрито можливості комп'ютерного моделювання біологічних систем, результати якого є перспективними для використання у медицині та біофізичних дослідженнях.

Проблема адресної доставки ліків є актуальною, але все ще до кінця не вирішеною. Дослідження біологічних систем на рівні окремих атомів та молекул допомагають дослідникам наблизитись до конкретних результатів.

Проте наголошувалося, що матеріально-технічне забезпечення академічних установ, які проводять біофізичні дослідження, є вкрай незадовільним, тому зараз єдиним шляхом виконання таких досліджень на сучасному рівні є об'єднання в колаборації з іноземними фахівцями. Прикладом цього може слугувати співпраця науковців Інституту фізики НАН України з європейськими колегами профільних університетів Франції.

Підкреслювалося, що згадані дослідження виконуються в галузі наномедицини, яка є важливим міждисциплінарним напрямом на перетині медицини, молекулярної біології, біофізики, біохімії та фармакології. Саме тому для розширення взаємодії науковців необхідна подальша їх співпраця з ученими інших установ НАН України, вищими навчальними закладами, установами Національної академії медичних наук і відповідна координація досліджень.

Було прийнято проект постанови з цього питання.

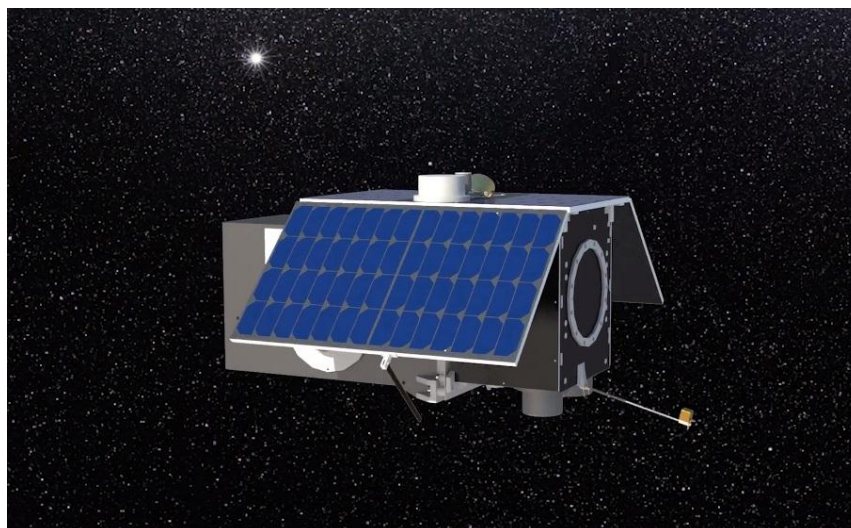
([вгору](#))

Додаток 48

25.04.2018

Про хід реалізації унікального космічного проекту «Aerosol-UA», розробленого українськими науковцями

ДП «КБ «Південне» імені М.К. Янгеля» вийшло на завершальну стадію робіт із виготовлення габаритно-динамічного макета мікросупутникової платформи YuzhSat, – повідомляє прес-служба підприємства ([Національна академія наук України](#)).

Платформа YuzhSat забезпечить розміщення корисного навантаження загальною масою до 30 кг для проведення науково-технологічних експериментів на навколосезонних орбітах заввишки від 450 до 1000 км.

Мікросупутник призначений для проведення космічного експерименту з дослідження атмосферного аерозолію (Aerosol-UA). Метою експерименту є створення бази даних супутникових вимірювань оптичних характеристик аерозольних і хмарних частинок в атмосфері Землі для поліпшення моделювання змін клімату. Як корисне навантаження для проведення космічного експерименту використовуються сканувальний поляриметр (СканПол) і мультиспектральний імідж-поляриметр (МСІП), розроблені науковцями Головної астрономічної обсерваторії (ГАО) НАН України.

Відео про мікросупутникову платформу YuzhSat розробки ДП «КБ «Південне» імені М. К. Янгеля» можна переглянути за посиланням: <https://youtu.be/CZLdTCuwsNU>.

Раніше, в інтерв'ю «Громадському радіо» (ефір від 21 лютого 2018 р.) директор ГАО НАН України академік Я. Яцків розповів про цей унікальний проект, розроблений обсерваторією спільно з партнерами.

Зокрема, вчений зазначив, що космічний апарат «Aerosol-UA» призначено для дослідження аерозолію в атмосфері Землі. Це дуже важливо знати для вивчення змін клімату. Всім відомо про вплив парникових ефектів, вуглекислого газу на кліматичні процеси, але значний вплив також має аерозоль в атмосфері нашої планети. З одного боку, аерозольні частинки можуть призводити до потепління, з іншого – до похолодання. Дотепер достеменно не відомо, як аерозоль впливає на зміни клімату.

За словами Я. Яцківа, науковці закінчили підготовку макета корисного навантаження, тобто приладів, які дають змогу виявити й дослідити аерозольні частинки та спрогнозувати їхній вплив на клімат.

«Це дуже амбітний проект. Американський проект був невдалий. Ми розробили більш досконалий проект і зараз він широко обговорюється. Якби Україні десь на початку 20-х років [2020-х рр.] вдалося запустити цей супутник – це був би визначний внесок України у вирішення глобальних проблем», – наголосив директор ГАО НАН України.

Повну версію розмови можна прослухати на сайті «Громадського радіо» за посиланням: <https://hromadskeradio.org/programs/hromadska-hvylya/ukrayinski-oligarhy-na-vidminu-vid-maski-ne-zacikavleni-v-rozvytku-novyh-tehnologiy-naukovec>.

Відеозапис радіоефіру розміщено також на офіційному сайті ГАО НАН України: <https://www.mao.kiev.ua/index.php/ua/interview-item/286-interview5-2>.
(вгору)

19.04.2018**Засідання Президії НАН України 18 квітня 2018 року**

На черговому засіданні Президії НАН України 18 квітня 2018 р. віце-президент НАН України, голова Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України академік С. Пирожков представив Національну доповідь «Україна: шлях до консолідації», у підготовці якої взяли участь Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса, Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Інститут соціології НАН України, а також фахівці Інституту філософії імені Г. С. Сковороди, Інституту історії України, Інституту всесвітньої історії, Інституту української мови НАН України. Доповідь є інтегрованим результатом наукових досліджень, виконаних у межах дослідних проектів установ Академії у галузі соціогуманітарних наук у 2017 р. ([Національна академія наук України](#)).

У цій доповіді на основі сучасних теоретичних концепцій та аналізу політичних практик комплексно проаналізовано проблемні питання консолідації українського суспільства у ситуації внутрішньої соціально-економічної кризи та зовнішньополітичних викликів і загроз, оцінено стан національної згуртованості, розкрито причини та фактори конфронтаційних явищ у суспільних відносинах, обґрунтовано модель національної єдності та стратегію її досягнення.

Стрижнева ідея колективної праці науковців НАН України полягає у тому, що успішний рух до моделі національної єдності можливий лише завдяки налаштуванню на діалог. На цій основі розвивається атмосфера довіри, яка перетворюється на консенсус і партнерство, що передбачають вирішення суперечностей на платформі зближення цінностей і органічного суспільного єднання.

Основними структурними елементами моделі суспільної консолідації є ті, в яких найповніше зосереджені спільні цінності та інтереси населення країни. Це насамперед соціально-економічна сфера, де консолідація відбувається на ґрунті прагнення вищої якості матеріального життя. Не меншу роль у функціонуванні моделі має відігравати узгодження соціальних протиріч через партнерський спосіб їх розв'язання, а також спільність уявлень про геополітичне майбутнє. Країна має бути об'єднана спільним суспільно-політичним устроєм на основі демократизму у всіх його проявах.

Спільними демократичними принципами мають стати підпорядкування системи влади національним інтересам, взаємодія держави і громадянського суспільства, налагодження дієвої комунікації між владою і громадянами, забезпечення народовладдя, здійснення політики підвищення добробуту населення, децентралізація і розвиток місцевого самоврядування,

забезпечення прав людини і громадянина, розвиток демократичної правової свідомості і правової культури громадян.

Стратегія досягнення суспільної консолідації має полягати у концентрації зусиль на тих рішеннях і діях, якими може бути забезпечено утвердження спільної ціннісної системи, соціальної і правової справедливості, доступу громадян до управління суспільними справами, піднесення політичної культури, розвиток високотехнологічної, соціально та екологічно спрямованої економіки. Реалізація стратегії суспільної консолідації потребує узгодженої взаємодії органів державної влади, громадських організацій, наукової та освітньої сфер.

Повнотекстовий електронний варіант Національної доповіді «Україна: шлях до консолідації суспільства» згодом буде оприлюднено на веб-сайтах НАН України, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського й Інституту політичних та етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України.

([вгору](#))

Додаток 50

04.04.2018

Засідання Президії НАН України

На спільному засіданні Президії Національної академії наук України та Колегії Державної служби статистики України 4 квітня 2018 р. було заслухано співдоповіді академіка-секретаря Відділення економіки НАН України академіка НАН України Е. Лібанової та голови Державної служби статистики України І. Вернера «Про наукове забезпечення проведення перепису населення» ([Національна академія наук України](#)).

В обговоренні взяли участь академік НАН України Б. Патон, заступник директора Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України член-кореспондент НАН України О. Майборода, віцепрезидент НАН України академік НАН України С. Пирожков, академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В. Локтев, голова Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій при Кабінеті Міністрів України, завідувач відділу Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В. І. Вернадського НАН України академік НАН України А. Білоус.

Відзначалося, що Законом України «Про Всеукраїнський перепис населення» сформовано програму майбутнього Всеукраїнського перепису. Серед іншого вона передбачає реєстрацію відомостей щодо етнічних та мовних ознак особи. Враховуючи зміни, що відбулися за останній час в економічних, соціальних, демографічних та міграційних процесах, в міжнародному та національному нормативно-правовому полі, прийняття й ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною і ЄС, події на Сході України

та Криму, що призвели до появи великої кількості внутрішньо переміщених осіб, на часі суттєва актуалізація Програми Всеукраїнського перепису.

Було розглянуто і затверджено розроблені вченими НАН України та фахівцями Держстату переліки етнічних груп та мов для використання їх під час оброблення матеріалів Всеукраїнського перепису населення, а також окреслено наступні заходи співпраці з науково-методичного супроводу його підготовки.

Підбиваючи підсумки розгляду питання, Президія НАН України констатувала, що доповіді, а також виступи в їх обговоренні, засвідчили гостроту та актуальність питання Програми Всеукраїнського перепису населення. Наголошувалося, що важко переоцінити надзвичайно важливу роль і значення даних щодо етнічного походження та мовного складу населення України для формування стратегії соціогуманітарного розвитку країни. Лише перепис населення дає змогу сформуванню обґрунтоване та засноване на суцільних даних уявлення про етнічний та мовний склад. Дані, отримані в ході проведення Всеукраїнського перепису населення, будуть покладені в основу визначення основних напрямів соціально-економічної, мовної та етнонаціональної політики України.

На закінчення Президія НАН України ухвалила прийняття відповідного спільного рішення Національної академії наук України та Колегії Державної служби статистики України.

(вгору)

Додаток 51

13.04.2018

Попова О., доктор економічних наук, головний науковий співробітник Інституту економіки та прогнозування НАН України

Село дрейфує...

В Україні вже тривалий час відбуваються істотні перетворення: то аграрне реформування, а от тепер реформа місцевого самоврядування і територіальної організації влади. Унаслідок останньої утворюються об'єднані територіальні громади (ОТГ), які включають місто як адміністративний центр і прилеглі сільські райони (DT.UA).

По факту формуються місько-сільські континууми, і формально начебто відбувається зближення (конвергенція) міста і села. Хоча подеколи важко подолати їх дивергенцію через занадто відмінні рівні розвитку і способи життя, розходження інтересів жителів, коли, як кажуть, для населення великих міст важливий курс валют, а у селах – урожай картоплі. Об'єднувальною метою є прагнення жити краще. Але поки що очевиднішим є превалювання суто територіально орієнтованого підходу при створенні ОТГ і меншою мірою – секторального, тобто пошуку тих економічних векторів, які стали б драйверами розвитку таких місько-сільських формувань.

Як найкраще реалізувати функціональну взаємопов'язаність сільських і міських районів для гармонізованого їх прогресу і управляти так, щоб ці зміни не тільки були на користь урбанізації, що більш очевидно, а й забезпечували б і прогресуючий аграрний та сільський розвиток? Запитань більше, ніж відповідей. Як один із варіантів, Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО) орієнтує на використання агротериторіального підходу – поєднання територіального і секторального підходів, за якого вдається досягти загального прогресу взаємопов'язаного розвитку сільських і міських районів.

За розрахунками ФАО з використанням коефіцієнта агломерації, в Україні місько-сільська зона (міські райони разом із сільськими, які перебувають у зоні впливу) великих міст охоплює 39 % населення, зона малих міст і селищ – 58, зона віддалених сільських районів (глибинка) – 3 % населення. У сільських районах проживає 25 % українців, при цьому 10 % – у районах, близько прилеглих до великих міст, 12 % – до малих міст і селищ. Отже, Україна характеризується агломераційним скупченням поселень і невеликою сільською глибинкою з певною сільською ізоляцією. Структура українського сільсько-міського континууму майже відповідає європейському.

Те, що майже все населення України проживає в межах і у зоні впливу великих і малих міст та селищ, засвідчує, що останні впливають на зміну рівня життя у сільських районах. Але очевидно й те, що у деяких випадках місто дійсно «підтягнуло» до себе село, в інших – місто швидше опустилося за рівнем розвитку до села, формуючи зону репресивності. При цьому є зони з традиційно міцним селом, де люди живуть не бідніше, ніж у місті, з добре впорядкованою інфраструктурою.

Важливо усвідомлювати наслідки для сільського населення й сільського розселення такого їх «стягування» до міст як мікрополісів розвитку. Як показує досвід країн Латинської Америки, суто територіальні підходи до розвитку забезпечили економічне зростання і скорочення масштабів бідності чи поліпшення розподілу доходів лише в третині випадків. Відтак, актуалізується пошук драйверів взаємопов'язаного розвитку міста і села, що забезпечило б загальний прогрес суспільного розвитку.

У минулому переорієнтація економіки з сільського господарства на промисловість і послуги, збільшення продуктивності в усіх цих секторах заклали основу позитивної динаміки суспільного розвитку. Результатом чого стали масштабна міграція із сільських районів у міста і скорочення загальної бідності. Нині характерні для ХХІ ст. проблеми вказують на те, що ситуація складатиметься по-іншому. Можливості індустріалізації, яка була основним каталізатором перетворень у минулому, тепер значною мірою вичерпано. До того ж широкомасштабна інтенсифікація сільського господарства з використанням значних обсягів залучених ресурсів призвела до серйозних екологічних наслідків, включаючи масове знеліснення, виснаження ґрунтів і водних джерел, що вже ускладнюють нинішні перетворення. Потрібно

знизити обсяг використовуваних ресурсів без шкоди для врожаїв. Це перше.

По-друге, люди, перестаючи займатися низькопродуктивною сільськогосподарською працею, переходять переважно у сферу неформальної зайнятості у містах, де продуктивність теж низька. Відтак, переваги таких змін незначні, і актуалізується завдання — дати людям більше шансів для розвитку у сільських районах. Розширити зайнятість поза сільським господарством може розвиток агропромисловості, зокрема, переробки, пакування, зберігання, розподілу і збуту продовольства. Цей сектор вирізняється вищою трудомісткістю і продуктивністю праці, випускаючи продукцію з високою доданою вартістю. Тим самим забезпечуються можливості для всеохоплюючих перетворень сільських територій у зв'язці з обслуговуючими міськими районами.

До цього часу малі міста переважно були платформою для розвитку несільськогосподарських сегментів сільської економіки. Однак дедалі очевиднішою є доцільність розміщення промисловості, зокрема агропромисловості, у сільських районах. За останніми дослідженнями, зростання несільськогосподарських секторів економіки у сільських районах більшою мірою сприяє скороченню сільської бідності, ніж зростання у малих містах.

Відомо, що у Китаї за великої частки сільського населення одночасно з розвитком середніх за розміром міст і масштабною сільсько-міською міграцією стимулювалася індустріалізація сільських районів і розвиток сільсько-міських підприємств. Фермерам, які припиняли займатися сільським господарством, надавалася робота у промисловому виробництві у сільській місцевості. Частка сільських районів в обсязі випуску продукції промисловості країни зросла з 14 % у 1980 р. до 70 % – у 2002-му.

Отже, особливістю нинішніх перетворень сільських районів є їх урбанізація не лише через створення умов проживання, як у містах, а й через розвиток несільськогосподарської сфери прикладання праці. За таких умов сільське населення може диверсифікувати джерела зайнятості та доходів і при цьому проживати та працювати у сільській місцевості. А інвестиції в освіту, охорону здоров'я, комунікації, місця відпочинку в невеликих містах і селищах, які рівномірно розподілені по території країни, допоможуть знизити міграцію у мегаполіси.

Нові акценти стосуються й аграрного розвитку. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) обґрунтувала Нову парадигму розвитку сільськогосподарських районів з використанням зв'язків з міськими районами. ФАО теж орієнтує на агротериторіальний підхід з посиленням зв'язків сільських районів особливо з малими містами, визнаючи їх стимулюючу роль як зв'язної ланки.

Агротериторіальний підхід по-новому

За реалізації агротериторіального підходу у рамках стратегій сільсько-міського розвитку ОТГ ефективніше може вирішуватися завдання

забезпечення якісним продовольством міських споживачів, оскільки ланцюги постачання будуть коротшими. Зв'язки між міськими центрами і їх «обслуговуваними» сільськими районами – тіснішими, координація і організаційна робота – кращими. Формується необхідна інфраструктура, як то сільські дороги, складські приміщення з холодильними установками, оптові ринки тощо. Інвестиції у цю інфраструктуру генеруватимуть зайнятість у сільському господарстві і несільськогосподарських галузях.

Уже зараз багато переробників сільськогосподарської сировини прагнуть купувати і певним чином контролювати агропідприємства, включаючи їх у свої технологічні ланцюги та поставляючи їм засоби та обладнання. Чи посилює така інтеграція міських підприємств з сільськими господарствами економічну конвергенцію міста і села, питання спірне. Бо, крім зближення форми організації діяльності, розрив між міськими і сільськими підприємствами у фінансових результатах, зарплатах працівників тощо зберігається, а часом і збільшується.

Разом з тим можуть формуватися ряд викликів для агровиробництва у сільських районах. По-перше, зміцнюватиметься агросектор у приміських зонах, особливо вирізняючись на тлі деградації на периферії. По-друге, посилюватиметься витіснення малих господарств у напівприміську-напівпериферійну зону. Як правило, у приміській зоні підвищення прибутковості ринків концентрує виробництво у великих комерційних підприємствах, ринок дедалі більше розшаровує підприємства і цілі райони на лідерів і аутсайдерів. Тому потрібно вести спеціальну роботу щодо кращої координації малих виробників і їх груп з міськими споживачами виробленої ними якісної продукції.

Однозначно необхідне стратегічне планування. Сучасний агротериторіальний підхід має ряд нових механізмів щодо налагодження зв'язків між міськими і сільськими районами. Це агропромислові коридори, агрокластери, агропромислові парки, особливі економічні зони з орієнтацією на сільське господарство, інкубатори агробізнесу. Такі механізми здатні формувати сприятливі умови для розвитку трудомістких видів агропромислової діяльності з високою доданою вартістю, що важливо для України. І добре, щоб вони, базуючись на території об'єднаних територіальних громад, районів чи регіонів, виважено поєднувались у рамках програм розвитку продовольчої системи країни.

Поки що ж певна робота ведеться щодо розвитку агрокластерів. Не густо відповідних агротериторіальних ініціатив як на державному рівні, так і в розроблюваних стратегіях розвитку ОТГ. Є лише приклади великих приватних агротериторіальних інвестицій в інфраструктуру підприємствами агрохолдингового типу, зокрема, сховища, транспортні термінали тощо. Тоді як важливо розширювати так звану інфраструктуру «останнього кілометра», а саме – в сільських районах, щоб покращити транспортування вирощеної аграрної продукції малих виробників, забезпечити інтеграцію цих районів у

виробничо-збутові ланцюги постачання продовольства міським жителям і на експорт.

Зворотний бік медалі

Кілька слів щодо використання сільської місцевості суто як бази для товарного відчуження вироблюваної аграрної продукції та вплив на сільське розселення. Такий цільовий підхід уже має місце в Україні, і він призвів до змін у системі агровиробництва. Загальна еволюційна логіка така: за змінами у агровиробництві відбудуться зміни у структурі агроландшафту з подальшим безпосереднім впливом на форми сільського розселення. Еволюція розселення слідує за еволюцією способів сільськогосподарського виробництва і способів діяльності людини. Але не так швидко.

Очевидно, що агровиробнича діяльність підприємств агрохолдингового типу з латифундистським типом господарювання (концентрація землекористування у великих масштабах, монокультуризація, висока товарність) призводить до відносного сільського перенаселення. Навіть недостатньо населені сільські райони, де такі господарства ведуть свою діяльність, виявляються перенаселеними, бо лише незначна частина доходів від їх діяльності дістається сільгосппрацівникам, при цьому це невелика частина всіх сільських жителів. Люди їдуть із села, села знелюдніють. Бо форми господарювання агрохолдингового типу не мають на меті забезпечувати існування населення на оброблюваних територіях. Дохід, збут продукції на рівні кількаразового перевищення розміру національного споживання – це за ними.

Суто товарне сільське господарство (за типом аргентинського зернового рільництва, канадських прерій), орієнтоване на світовий ринок, відрізняється від товарних форм традиційного господарства, що сформувалися шляхом поступового розвитку аграрної економіки. Бо, як правило, використовує землі, де населення відсутнє або попередньо зігнане з них. В Україні таких незаселених земель практично немає, тож селян і сільських жителів виганяють зі своєї землі та поселень (або ж доводять їх до логічного краю), створюючи нестерпні умови проживання внаслідок ведення екологічно небезпечних агровиробництв. Для прикладу, це відбувається у ряді сіл Тростянецького району Вінницької області, де здійснює і планує розширювати свою діяльність з виробництва курятини агроіндустріальний холдинг «Миронівський хлібопродукт», у Калуському районі Івано-Франківської області, де здійснює діяльність з виробництва свинини «Гудвеллі Україна» (до 16 березня 2018 р. – «Даноша»).

«Село майбутнього» для деяких сільськогосподарських «інвесторів» виглядає лише як придатак до індустріалізованого аграрного виробництва. Один з колишніх власників агрохолдингу висловлювався так: «Село, як прийнято розуміти село, існувати не повинно. Ми можемо зібрати людей, побудувати їм соціальні містечка за бюджетні кошти, і нехай там люди живуть. Упорядковані двоповерхові будинки. Людей похилого віку – на перші поверхи, молодших – на другі». Безапеляційні твердження, що

зневажають думку самих селян, які вже нині оббивають пороги владних інституцій, щоб відстояти свої права жити у своїх селах – екологічно чистих і впорядкованих.

А от продовження про те, що «потрібно об'єднати три-чотири тисячі жителів у єдиний центр...» десь перегукується з висловлюваннями причетних до нинішньої реформи осіб – «об'єднати ресурси, людський інтелект, майно, землю для того, щоб бути привабливими для інвестора, таким чином зможемо якраз зберегти села». Однак, якщо слідувати меті лише «привабливості для інвесторів», то у реформаційних процесах можна вбачати прагнення зменшити їхні транзакційні витрати і обсяг соціальної відповідальності перед населенням сіл. Тоді слід нагадати, що основна мета реформи, як визначено у Концепції реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні від 2014 р., – створення і підтримка повноцінного життєвого середовища для громадян.

Очевидно, що за нинішнього об'єднання у рамках міських і селищних територіальних громад великої кількості сіл не можна допустити чергового визискування цих сіл, потрібно знаходити шляхи для соціально-економічного їх зближення з містами і селищами. Не варто поляризувати розвиток і самого села, якщо ширше – позаміського простору. Не виправдано пришвидшувати і будь-якими засобами стимулювати урбанізацію, вона і так об'єктивно просувається. Бо кумулятивний ефект розвитку міст і сіл на основі неоконвергентних підходів здатний забезпечити загальносуспільний прогрес.

([вгору](#))

Додаток 52

06.04.2018

Ткаченко Л., кандидат економічних наук, провідний науковий співробітник Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України,

Накопичувальний рівень пенсійної системи: якою може бути українська модель?

Під час палких дискусій довкола заходів жовтневої пенсійної реформи увагу було прикуто до змін у правилах призначення пенсії за віком та формули її обчислення, тоді як питання другого накопичувального рівня і, зокрема, встановлення чіткої дати його запровадження залишилися майже непоміченими ([DT.UA](#)).

Можливо, на той час 1 січня 2019 р. здавалося досить віддаленим строком, а можливо, цієї дати не сприймали всерйоз, адже розмови про запровадження другого рівня – накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування – тривають уже багато років. Проте січень 2019 р. невпинно наближається, інтерес до другого рівня зростає, інтрига зберігається – наразі достеменно невідомо, якою саме буде модель запровадження та функціонування цієї системи.

Наприкінці лютого 2018 р. парламентський комітет з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення розглянув проект закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (реєстр. № 6677, доопрацьований) і рекомендував ВРУ прийняти його за основу. Порівняно з нормами існуючого законодавства законопроект № 6677 не є уточнюючим чи деталізуючим, за ключовими параметрами він пропонує зовсім іншу модель.

По-перше, другий рівень запроваджується додатково, а не на часткову заміну солідарної системи. Класична модель другого рівня, за якою у 1990-х – на початку 2000-х здійснювалися реформи у постсоціалістичних країнах і яка планувалася в Україні ще з реформи 2004 р., мала на меті приватизацію частини державної/публічної пенсійної системи. Це була одна із секторальних реформ перехідного періоду, яка виглядала необхідною і доцільною для розбудови ринкової економіки та адаптації пенсійної системи до нових умов. Частина пенсійного внеску вилучалася з державної/публічної розподільчої системи (англ. PAYG, більш звичний для нас термін — солідарна система) і спрямовувалася приватним структурам для інвестування та формування персональних накопичень. Сподівалися, що це сприятиме економічному зростанню, розвитку фінансових послуг і фондового ринку, стимулюватиме населення до легалізації зайнятості, детінізації доходів і подовження трудового періоду.

Теоретично красива концепція на практиці виявилася проблемною, причому кількість проблем та їх складність із часом лише зростали, що зрештою викликало хвилю зворотних реформ. Повну або часткову ренаціоналізацію накопичених активів обов'язкових недержавних пенсійних систем було проведено в Угорщині, Казахстані, Польщі. А Литва, Польща, Російська Федерація, Словаччина зробили участь у цих системах добровільною, даючи можливість людям обрати, залишатися чи повернутися до публічної системи.

Під час фінансово-економічної кризи багато країн, тимчасово чи на постійній основі, зменшили або зупинили відрахування внесків до обов'язкових недержавних пенсійних систем, щоб зберегти ці кошти для публічних розподільчих систем. Причиною таких «зворотних» реформ стала не лише необхідність забезпечити принаймні мінімальний гарантований дохід для всіх людей похилого віку (ця гарантія у будь-якому разі залишається за державою), а й намагання зупинити збільшення бюджетного дефіциту та державного боргу. Справа у тому, що значну частину пенсійних активів було інвестовано у державні цінні папери, а залучені кошти уряди використовували для фінансування своїх поточних потреб і зобов'язань, включаючи покриття дефіциту системи публічних фінансів і, зокрема, дефіциту солідарної системи. Наприклад, у Польщі, Угорщині, Словаччині така циркуляція «приватизованих» коштів

солідарної страхової системи спричиняла зростання національного дефіциту на 1,5 % щороку.

В Україні запровадження «приватизаційної» моделі другого рівня відкладалося якраз через фінансову неспроможність страхової солідарної системи, яка й без того перебувала в жалюгідному стані. Хронічна нестача коштів у бюджеті Пенсійного фонду не завжди відображалася у вигляді явного дефіциту. У певні роки дефіцит маскувався через непогашені казначейські позики на покриття «тимчасових» касових розривів (на початок 2018 р. їх сума сягає 48,1 млрд грн), а найчастіше просто занижувалися розміри пенсій через неадекватну індексацію, замороження мінімальних гарантій, зміну формули тощо.

Законопроект № 6677 передбачає, що другий рівень запроваджується не на часткову заміну, а додатково до існуючої солідарної системи, тобто бюджет Пенсійного фонду не матиме прямих фінансових втрат від запровадження другого рівня. Але зміна парадигми пов'язана не стільки з урахуванням досвіду країн Східної і Центральної Європи та СНД, скільки з останніми змінами у вітчизняній страховій солідарній системі.

У 2016 р. сумарний розмір єдиного соціального внеску (ЄСВ) було скорочено до 22 %, а його пенсійна складова зменшилася майже вдвічі. Роботодавці з радістю скористалися можливістю витратити на оплату праці ще менше, тож вибухового зростання «брутизованих» зарплат очікувано не відбулося. Порівняно з 2015 р. надходження страхових внесків до бюджету Пенсійного фонду скоротилися на 35% (див. табл.), хоча середня зарплата зросла на 23,6 %, а чисельність застрахованих найманих працівників, які є найнадійнішими платниками внесків, – на 4,2 %. За розрахунками Пенсійного фонду, втрати власних надходжень унаслідок зниження ЄСВ оцінювалися у 96,4 млрд грн. За незмінного розміру ЄСВ можна було зібрати майже вдвічі більше внесків і закінчити бюджетний рік навіть із профіцитом у 14,7 млрд грн. А в результаті у 2016 р. більш як половину видатків пенсійної системи довелося забезпечувати коштом державного бюджету.

Структура доходів і видатків бюджету Пенсійного фонду України у 2015–2018 рр., млрд грн

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р. (план)
Усього доходів	264,7	255,8	293,2	352,8
Надходження від ЄСВ	165,4	107,1	154,3	208,3
Кошти державного бюджету:	94,8	142,6	133,5	139,3
- на покриття дефіциту страхової системи;	31,8	84,9	56,1	21,4
- на додаткові державні програми	54,9	51,3	64,8	97,4
Усього видатків	265,7	253,4	291,5	345,8

Джерело: звіти Пенсійного фонду України за 2015–2017 рр.

Економічне пожвавлення та пришвидшення динаміки зростання зарплат (у тому числі завдяки дворазовому підвищенню мінімальної зарплати) дали

змогу наростити надходження внесків у 2017 р. на 44 %, у 2018-му очікується їхній приріст ще на 35 %. Оскільки чітких державних зобов'язань щодо компенсації втрат страхової системи від зниження розміру ЄСВ немає, користуючись нагодою, держбюджет почав швидко скорочувати свій внесок у фінансування пенсійних видатків (45,8 % у 2017 р., 40 % – за планом на 2018 р.). Це призводить до посилення ризиків подальшого збіднення пенсіонерів, адже фінансова спроможність страхової солідарної системи надзвичайно обмежена. На 100 пенсіонерів припадає 110 платників, і за існуючої ставки ЄСВ (з 22 % до Пенсійного фонду спрямовується 18,84 %) страхова пенсійна система здатна забезпечити розмір виплати в середньому близько 21 % від поточного рівня зарплат. І що швидше зростатимуть зарплати, то швидше буде знецінюватися відносна вартість пенсій.

Від політиків і деяких експертів часто доводиться чути, що серед населення працездатного віку близько половини не сплачують внесків, і це резерв для вирішення фінансових проблем страхової системи. Але якщо розглянути структуру населення працездатного віку за статусом на ринку праці, то переважна більшість з цих людей мають досить поважні причини не працювати та/або не сплачувати внесків (*див. рис.*). Серед незайнятого населення (всього 8,7 млн осіб) 1,7 млн осіб становлять безробітні, майже 2 млн уже є пенсіонерами, ще 4,5 млн осіб – учні/студенти та особи, які виконують сімейні/домашні обов'язки. Серед населення у неформальній зайнятості (всього 3,7 млн осіб) майже 1,5 млн осіб – це особи, які працювали в особистих селянських господарствах з частковим продажем виробленої продукції, і для них участь у страховій системі не є обов'язковою. Тобто **насправді в країні немає значного ресурсу для «мобілізації» додаткових платників внесків, не кажучи вже про 7 млн осіб. Навіть у разі поліпшення ситуації із зайнятістю, з огляду на демографічні тренди, істотного приросту кількості платників ЄСВ немає звідки чекати.**

Найбільш одіозний пункт жовтневої реформи 2017 р. – зниження оцінки одного року стажу у пенсійній формулі з 1,35 до 1 % – фактично легалізував зниження рівня страхового відшкодування, і його необхідність аргументувалася якраз зниженням ставки ЄСВ. Нині ні в кого не виникає сумнівів, що солідарна страхова система не в змозі забезпечити прийнятний рівень пенсій і, зокрема, виконання вимог Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення (№ 102). За таких обставин «додатковий» другий рівень подається як рятівник усієї пенсійної системи, що допоможе підтягнути сукупний розмір пенсійного забезпечення хоча б до тих заповітних 40 % заробітку.

По-друге, «додатковий» другий рівень потребує сплати додаткових внесків. Існуюче законодавство ще з часів реформи 2004 р. передбачало, що внески до другого рівня сплачуватимуться працівником із нарахованої заробітної плати, але паралельно із зростанням розміру внеску працівника до другого рівня відбуватиметься зниження внеску роботодавця до солідарної системи, і вивільнені кошти мають спрямовуватися на підвищення зарплат. У перший рік розмір внеску до другого рівня становитиме 2 %, щороку він збільшуватиметься на 1 % до досягнення 7 %, на яких буде зафіксований для всіх подальших років. Попри певний песимізм щодо спроможності держави і суспільства проконтролювати адекватність виконання зобов'язань роботодавців щодо брутизації зарплат, така перерозподільна схема запровадження сплати внесків до другого рівня принаймні формально виглядала справедливою.

Як уже зазначалося вище, законопроект № 6677 не передбачає вилучення частини ЄСВ із солідарної системи, тобто внески до другого рівня мають сплачуватися додатково та окремо від ЄСВ. Порядок встановлення розміру внеску до другого рівня (2 % на старті з поступовим підвищенням до

7 %) зберігається. Постає логічне запитання: хто і з яких коштів сплачуватиме ці внески?

Законопроект № 6677 визначає, що внески сплачуватимуть із заробітної плати (доходу) застрахованих осіб. Водночас автори цього проекту закону пропонують КМУ разом із проектом закону про державний бюджет України на 2020 р. підготувати і подати на розгляд парламенту пропозиції щодо поступового, протягом 2020–2023 рр., зменшення розміру податку на доходи фізичних осіб і поступового скасування військового збору з фізичних осіб із одночасним спрямуванням вивільнених коштів до системи сплати страхових внесків до накопичувальної системи пенсійного страхування.

Судячи з тексту законопроекту, формування розміру другого внеску виглядатиме в такий спосіб:

- у перший рік перші 2 % застраховані особи мають сплатити з власної кишені за рахунок додаткового фіскального навантаження;

- наступні 3% повинні бути вивільнені від зменшення податку на доходи фізичних осіб з нинішніх 18 до 15 %;

- останні 2 % мають надійти в результаті скасування військового збору, але оскільки ставка цього збору 1,5 %, ще 0,5 %, яких не вистачає, застраховані особи, ймовірно, мусять сплатити з власної кишені.

У підсумку **наймані працівники матимуть додаткове (порівняно із сьогоднішнім) фіскальне навантаження в розмірі 2,5 % заробітної плати, а бюджет країни втрачає податкові надходження в сумі 4,5 % фонду зарплати внаслідок зниження податків, плюс ще втрати від виведення з бази оподаткування 7 % фонду зарплати (страхові внески до другого рівня мають бути звільнені від оподаткування).**

По суті законопроект № 6677 пропонує запровадити сплату внесків до другого рівня за рахунок бюджетних коштів, причому не лише державного/центрального бюджету, а й місцевих бюджетів, для яких податок на доходи фізичних осіб становить найбільшу статтю доходів. За такого підходу «додатковий» другий рівень нічим не кращий за «приватизаційний», адже система публічних фінансів в обох випадках зазнає значних збитків. Скорочення податкових надходжень до державного й місцевих бюджетів веде до ще більшого загострення проблем недофінансування усього публічного сектора, включаючи медицину, освіту і солідарну пенсійну систему.

Спроба покласти частину фіскального тягаря зі сплати внесків до другого рівня на роботодавців може призвести до гальмування зростання зарплат, адже роботодавці всіма способами намагатимуться зробити це не за рахунок своїх прибутків, а в рамках тих самих витрат на оплату праці. Тобто, як і у випадку з бюджетними коштами, кінцевими «бенефіціарами» всіх збитків будуть працівники та їхні сім'ї, все населення країни.

Якщо намагатися запровадити другий рівень у рамках існуючого фіскального поля, без припливу «нових», дійсно додаткових коштів, система навряд чи зможе генерувати справді додаткові доходи. Вочевидь,

внески до другого рівня доведеться сплачувати застрахованим особам із власного заробітку, але загальне фіскальне навантаження має бути розподілене більш справедливо. Наприклад, запровадження другого рівня можна синхронізувати з переходом до прогресивного оподаткування персональних доходів, щоб доходи від зайнятості в нижньому й середньому діапазонах оподатковувалися на вигідніших умовах, ніж високі заробітки та пасивні доходи.

По-третє, другий рівень функціонуватиме через недержавні пенсійні фонди. Існуюче законодавство ще з часів реформи 2004 р. передбачає створення Накопичувального фонду як цільового позабюджетного фонду, в якому акумулюються внески та пенсійні активи другого рівня; адміністративне управління Накопичувальним фондом здійснює виконавча дирекція Пенсійного фонду, управління пенсійними активами здійснюється компаніями з управління активами. Через два роки (початкова редакція ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» встановлювала термін 11 років) після запровадження перерахування страхових внесків до Накопичувального фонду учасники другого рівня матимуть право спрямувати свої внески до обраного ними недержавного пенсійного фонду, який має статус суб'єкта другого рівня.

Законопроект № 6677 передбачає децентралізовану модель, де головними діючими особами будуть недержавні пенсійні фонди, а Пенсійний фонд здійснюватиме лише частину адміністративних функцій (збір внесків, ведення персоніфікованого обліку, прийом заяв від учасників, деякі інші). На думку авторів законопроекту, така модель дає можливість розподілити ризики між десятками недержавних пенсійних фондів, не концентруючи їх в одному державному фонді, забезпечує конкуренцію на ринку послуг з накопичувального пенсійного страхування та знижує ризики побудови корупційних схем.

Не ставлячи під сумнів загальну необхідність існування недержавних пенсійних фондів, у тому числі можливість їх присутності в системі другого рівня, дозволимо собі поставити лише одне формальне запитання: **чи може запропонована децентралізована модель носити назву державної і функціонувати в рамках загальнообов'язкового державного пенсійного страхування поряд із солідарною системою?** Якщо закон зобов'язує сплачувати внески, державні органи здійснюють регулювання, нагляд і контроль, це ще не означає, що система є державною чи навіть публічною. Передбачена участь Пенсійного фонду надто обмежена для того, щоб надати запропонованій моделі статус державної. Тобто така модель другого рівня може мати право на існування, але **потрібно називати речі своїми іменами — це приватна система, і навряд чи їй місце у Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».**

Ніхто не говорить, що модель другого рівня, прописана в нинішній редакції закону, є ідеальною. Незважаючи на обмаль часу, потрібно докласти

зусилля для напрацювання соціально прийнятної та фінансово обґрунтованої моделі, яка зможе поєднати потужність публічних і приватних механізмів.

([вгору](#))

Додаток 53

04.04.2018

Президент Національної академії наук України академік Б. Є. Патон зустрівся з Першим віце-прем'єр-міністром України – Міністром економічного розвитку і торгівлі України С. І. Кубівим

2 квітня 2018 р. відбулася зустріч Президента Національної академії наук України академіка Б. Патона з Першим віце-прем'єр-міністром України – Міністром економічного розвитку і торгівлі України С. Кубівим ([Національна академія наук України](#)).

Під час зустрічі було розглянуто питання, що стосуються: плану реалізації завдань, передбачених Угодою про співпрацю між Національною академією наук України і Міністерством економічного розвитку і торгівлі України; збільшення обсягів фінансування НАН України у 2018 р. (для забезпечення режиму повної зайнятості працівників установ); підвищення посадових окладів працівників НАН України починаючи з 2019 р.; відзначення 100-річчя Академії та інші питання.

Національна академія наук України, зокрема, звернулася до Кабінету Міністрів України з обґрунтованими пропозиціями щодо необхідності збільшення обсягів видатків Академії із загального фонду Державного бюджету України у 2018 р. на майже 400,0 млн грн для забезпечення виплати працівникам заробітної плати в режимі повної зайнятості згідно з чинним законодавством.

НАН України також звернулася до Уряду з проханням підвищити посадові оклади працівників Академії починаючи з 2019 р. та при підготовці проекту Державного бюджету України на 2019 р. передбачити на це необхідні кошти.

При цьому наголошувалося, що відповідно до п.2 ст.36 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» «Держава гарантує встановлення ставок (окладів) науковим працівникам державних наукових установ (вищих навчальних закладів), виходячи з розрахунку посадового окладу молодшого наукового співробітника на рівні не нижче подвійної середньої заробітної плати у промисловості в цілому по Україні».

Водночас, посадовий оклад молодшого наукового співробітника в бюджетних наукових установах НАН України у 2018 р., встановлений згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 31.01.2001 № 74 (зі змінами) «Про умови оплати праці працівників бюджетних науково-дослідних установ і організацій та інших наукових установ Національної академії наук України», майже на 40 % менший за минулорічну середню заробітну плату в промисловості.

([вгору](#))

11.04.2018

Комітет рекомендує Верховній Раді прийняти за основу законопроект щодо перерахунку пенсій науковим працівникам, журналістам, працівникам органів місцевого самоврядування та іншим

Законопроектом № [7406](#) пропонується визначити порядок перерахунку пенсій для наукових працівників, журналістів, працівників органів місцевого самоврядування та державних службовців, зокрема зберегти за особами, яким призначено пенсію до набуття чинності Закону України від 03.10.2017 р. № 2148-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій», право на перерахунок пенсії на тих підставах, які діяли на час виходу особи на пенсію, у тому числі у разі підвищення розміру заробітної плати працюючим працівникам. При цьому, умови та порядок перерахунку пенсій таким особам визначатиметься Кабінетом Міністрів України ([Офіційний веб-портал Верховної Ради України](#)).

Відповідні зміни пропонується внести до законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про державну службу», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Члени Комітету з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення під час обговорення, підтримуючи законодавчу ініціативу, водночас висловили застереження, що реалізація законопроекту потребуватиме додаткових видатків з бюджету Пенсійного фонду та призведе до збільшення видатків Державного бюджету України.

Запропоновані зміни порушують вимоги статті 27 Бюджетного кодексу України та статті 91 Регламенту Верховної Ради України в частині надання суб'єктом права законодавчої ініціативи фінансово-економічного обґрунтування, подання пропозицій змін до законодавчих актів щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету та терміну набрання чинності.

За результатами обговорення члени Комітету рекомендують Верховній Раді прийняти його з урахуванням висловлених зауважень.

([вгору](#))

25.04.2018

Стипендія Президента молодим науковцям НАН призначатиметься на 2 роки та надаватиметься за новими, прозорішими правилами

Стипендія Президента для молодих науковців Національної академії наук відтепер призначатиметься точно на 2 роки, а граничний вік отримання стипендії для докторів наук (та отримувачів, які навчаються у докторантурі)

піднято з 35 до 40 років. Це передбачає постанова Уряду, що прийнята 25 квітня 2018 р. ([Урядовий портал](#)).

«Раніше стипендія Президента України не враховувала положення нового Закону «Про наукову та науково-технічну діяльність», через це молоді науковці-доктори наук та ті, хто навчається в докторантурі, на 5 років раніше втрачали можливість отримувати таку стипендію. Цим документом проблему було вирішено. Окрім цього, нам вдалося прибрати «розмите» формулювання про те, що стипендія призначається «до двох років». Тепер чітко зафіксовано, що стипендія призначається на 2 роки», – розповів генеральний директор директорату науки МОН Д. Чеберкус.

До вимог для отримання стипендії також було включено об'єктивні показники, які допоможуть зробити такі вимоги прозорішими та фаховішими.

Зокрема, віднині обов'язковою умовою для здобуття стипендії Президента України є наявність у претендента наукових результатів (не менше трьох з перерахованих форм: монографія, наукова стаття, зокрема опублікована у виданні, що входить до наукометричних баз Web of Science, Scopus, (Index Copernicus для гуманітарного та соціоекономічного напрямів), наукова доповідь, охоронний документ на інтелектуальну власність, нормативно-правовий документ або науково-методичний документ, звіт), а також можливості проводити наукові дослідження.

Окрім цього змінилася процедура висунення молодого вченого на отримання стипендії. Так, раніше для того, щоб молодий науковець міг претендувати на стипендію, вчена рада його установи мала висунути його не менш як 2/3 голосів присутніх членів ради. Тепер це рішення ухвалюватиметься за умови присутності не менше двох третин від складу ради та вважатиметься прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини присутніх членів ради.

([вгору](#))

Додаток 56

25.04.2018

Зміни до порядку про присвоєння вчених звань: посилено відповідальність за академічну недоброчесність та покращено доступ до науково-педагогічної діяльності осіб з інвалідністю I групи

Уряд посилив відповідальність за порушення академічної доброчесності під час отримання вченого звання – окремо уточнено, що за таке порушення не лише відмовлятимуть у присвоєнні звання, а й позбавлятимуть його. Відповідну постанову було прийнято на засіданні Уряду 25 квітня 2018 р. ([Урядовий портал](#)).

«Ми маємо розвивати культуру академічної доброчесності у нашому академічному середовищі, посилювати відповідальність за порушення академічної доброчесності. Саме тому в порядку було окремо уточнено, що в

разі недотримання вимог законодавства з питань присвоєння вчених звань, зокрема за порушення академічної доброчесності, атестаційна колегія МОН скасовує рішення вченої ради та відмовляє у видачі державного документа про присвоєння вченого звання. Більш того, в порядку відтепер прописано, що в разі виявлення МОН порушення вимог законодавства з питань присвоєння вчених звань, зокрема за порушення академічної доброчесності, особа, якій присвоєно вчене звання, може бути позбавлена такого звання шляхом затвердження атестаційною колегією МОН рішення вченої ради про позбавлення вченого звання в установленому МОН порядку», – розповів заступник міністра освіти і науки України Ю. Рашкевич.

Щоб покращити доступ до науково-педагогічної діяльності осіб з інвалідністю I групи, для них було дещо полегшено вимоги для отримання вчених звань. Також урівняні можливості діячів культури та мистецтв у отриманні вченого звання доцента.

«У попередній редакції порядку вчене звання доцента присвоювалось діячам культури та мистецтв, які мають суспільне визнання, в результаті чого отримали почесне звання “Народний артист України”, “Народний художник України”, “Народний архітектор України”, “Заслужений діяч мистецтв України”. Тепер цей список розширено званнями “Заслужений артист України”, “Заслужений художник України”, “Заслужений архітектор України”, “Заслужений працівник культури України”, “Заслужений майстер народної творчості України”, – пояснив Ю. Рашкевич.

Ще частину правок до документа зробили для того, щоб технічно привести його у відповідність до нового законодавства. Так, змінено неактуальні терміни, наприклад, термін «вищий навчальний заклад» замінено терміном «заклад вищої освіти», що відповідає Закону «Про освіту».

([вгору](#))

Додаток 57

19.04.2018

Україна може пишатися своєю наукою та обдарованою молоддю, – Глава Уряду на фіналі конкурсу Малої академії наук

У сучасному світі є небагато країн, які можуть пишатися такою Академією наук і такою обдарованою молоддю, яка є сьогодні в Україні, сказав Прем'єр-міністр України В. Гройсман під час відкриття Фінального етапу конкурсу-захисту Малої академії наук України ([Урядовий портал](#)).

Цього року учасниками конкурсу стали 1200 учнів. «І тепер я знаю, як виглядають 1200 справжніх зірок України, – сказав Прем'єр-міністр. – Я пишаюся вами, адже розумію, скільки ви докладаете зусиль, скільки ваші наставники вкладають у вас. Важливо, аби ви не тільки напрацьовували свої рішення, відкривали нові можливості. Важливо, аби кожен зробив свій внесок в нашу країну. Країну, яка потребує нових рішень, сучасних відкриттів, здатних змінювати в доброму розумінні світ. Мало країн є на

світі, які можуть пишатися такою Академією наук і такою кількістю обдарованої молоді».

Глава Уряду наголосив, що завдання влади зробити кожну дитину успішною і побудувати країну такою, аби в ній хотілося залишатися й працювати. «Ми маємо прекрасну країну в центрі Європи. Вона може бути лідером у багатьох сферах. І ми заслуговуємо на те, аби бути лідером за якістю життя», – додав В. Гройсман.

Довідково. Цього року Уряд виділяє на проекти розвитку науки понад 8 млрд грн. Окрім того, за ініціативи Кабінету Міністрів створено Фонд підтримки стартапів з початковим бюджетом в 50 млн грн. Як наголошував Глава Уряду сьогодні потрібно не просто «освоїти» кошти, але максимально наблизити розробки науки з потребами промисловості. Тим більше, що Україна має потенціал у багатьох сферах – від агровиробництва до космосу, зауважував Прем'єр-міністр.

([вгору](#))

Додаток 58

13.04.2018

Лілія Гриневич: ми робимо реформи в сферах освіти та науки, бо для безпеки в сучасному світі військової сили недостатньо, потрібен людський капітал

В Україні спостерігається віковий розрив між поколіннями науковців – здебільшого працюють вчені поважного віку та молоді науковці, адже саме середньої вікової категорії «відтік мізків» торкнувся найбільше. Про це розповіла міністр освіти і науки України Л. Гриневич під час виступу в межах 11-го Безпекового форуму в Києві 13 квітня 2018 р. ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

«Є кілька чинників, що спричиняють цей відтік кадрів. Є економічна ситуація в країні, є війна, що також чинник. 2016 року ми досягли історичного мінімуму фінансування науки – лише 0,16 % ВВП. 2018-го нам вдалося вирівняти ситуацію. Відбулося збільшення інвестицій: на 38,2 % для НАН України та на 12,3 % для МОН на університетську науку. Але цього категорично недостатньо. Я мушу визнати, що ми разом з нашою повільною бюрократичною машиною зараз не можемо забезпечити виконання тих очікувань, що були рушієм для людей на Майдані. Але це не означає, що ми не маємо рухатися вперед, і ми робимо це», – зазначила Л. Гриневич.

Вона додала, що зараз Міністерство освіти і науки України перебуває в процесі здійснення щонайменше чотирьох реформ, які безпосередньо впливають на розвиток людського капіталу.

«Ми робимо реформи в сферах освіти та науки, бо для безпеки у сучасному світі військової сили недостатньо, потрібен людський капітал. Понад 65 % населення України сьогодні, в цю хвилину, дотичні та піддаються впливу системи освіти в Україні. Серед них – 1,3 млн дошкільнят,

більш як 3,5 млн школярів, 1,6 млн студентів, близько 300 тис учнів закладів професійної освіти та 18 млн батьків. Насправді ж, по суті, практично все населення нашої держави – продукт системи освіти. Сьогодні не лише ми, а й увесь світ перебуває в освітній кризі та шукає шляхи адаптації до викликів нового часу», – повідомила міністр.

Л. Гриневич відзначила, що за даними досліджень, проведених в Гарвардському та Стенфордському університетах, тільки 15 % кар'єрного успіху забезпечується рівнем професійних навичок. У той час як інші 85 % – це так звані «м'які навички» (Soft Skills).

([вгору](#))

Додаток 59

25.04.2018

Маємо не тільки нарощувати бюджет на науку, а й давати науковцям більше варіантів отримати фінансування їх проектів, – Максим Стріха

Збільшення фінансування наукової сфери в Україні зараз є одним з ключових завдань, але не менш важливо – забезпечити українським науковцям можливість отримувати кошти під свої проекти з різних джерел. На цьому наголосив заступник міністра освіти і науки М. Стріха під час прес-конференції, що передувала круглому столу «Молоді вчені України: проблеми та виклики», 25 квітня 2018 р., в Києві ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

«Специфічні проблеми молодих учених дуже важливі, і ми вже працюємо над їх розв'язанням. Зокрема, в МОН створено відповідну робочу групу, куди увійшли представники рад молодих вчених при НАН, МОН, МОЗ. Ми ініціювали перед Урядом збільшення стипендії Президента України для молодих вчених в 2,5 рази, Кабінету Міністрів – в 2 рази. Засновано 25 наукових стипендій для молодих вчених на честь Героїв Небесної Сотні, які, сподіваємося, почнуть присуджувати вже з наступного року. 2016-го ми започаткували конкурс наукових проектів для молодих вчених, який вже профінансовано на 38,4 млн гривень. Тобто робота в цьому напрямі триває, але ми маємо розуміти, що не можна досягнути острівця благоденства лише для молодих вчених – потрібно «вилікувати» всю систему української науки», – зазначив М.Стріха.

Він додав, що цього року видатки бюджету на науку зросли на 38,2 % – дня НАН, та на 12,3 % – для МОН, однак цього, безумовно, не достатньо. Тому подальше збільшення фінансування на науку зараз є одним з пріоритетів. Але поряд з цим також важливо, щоб вчені усіх ланок в Україні мали більше варіантів для отримання фінансування.

«Саме так побудована система в європейських країнах. Одна з її головних характеристик – поліваріантність, коли є різні джерела грантодавців, отримання коштів під дослідження. Очевидно, що така ж

система має бути в Україні, коли кожен інструмент загострений під певну мету. Бо, наприклад, є мета підтримки високої науки, яка є основою основ. Є мета підтримки тих завдань, які ставить сьогодні перед нами життя – це обороноспроможність, медицина», – зауважив заступник міністра.

Одним з таких інструментів має стати Національний фонд досліджень – планується, що він почне працювати вже цього року. Основною функцією Фонду буде грантова підтримка наукових проектів, відібраних за спеціальним конкурсом. Зараз Положення про Фонд вже перебуває на реєстрації в Мін'юсті, після чого буде винесено на розгляд Кабінету Міністрів. Ухвалення документа відкриє шлях до проведення конкурсу до Наукової ради Фонду – колегіального органу його управління.

Окремо М. Стріха підкреслив, що великі можливості для фінансування проектів українські вчені отримали завдяки євроінтеграції та входженню української науки в європейський простір. Приміром, з 2014 р. за підсумками 404 конкурсів для 83 українських організацій-учасників програми «Горизонт 2020» (загалом 117 участей у програмі) передбачено фінансування 90 проектів у сумі 17,232 млн євро. 9 з цих проектів координуються українськими організаціями.

([вгору](#))

Додаток 60

25.04.2018

Через недофінансування аграрної науки Україна може постати перед загрозою продовольчій безпеці, – Гладій

Нинішня негативна тенденція з фінансуванням аграрної науки в Україні зберігається. Про це йдеться в доповіді першого віце-президента Національної аграрної академії наук М. Гладія на Загальних зборах НААН ([Національна академія аграрних наук України](#)).

«Потреба наукових установ у фінансуванні фундаментальних досліджень, прикладних розробок, підготовки наукових кадрів на 2018 рік становить 857,1 млн грн. Тоді як Державним бюджетом на 2018 рік передбачено за загальним фондом лише 441,6 млн грн, майже вдвічі менше. Тобто умови фінансування не покращуються», – сказав він.

М. Гладій зазначив, що, згідно із законом України, на освіту і науку держава повинна виділяти не менше 1,7 % ВВП на підтримку її розвитку, водночас реалії такі, що в бюджеті 2018 р. ця цифра становить лише 0,17 % ВВП, або у 10 разів менше.

«Через таке, мабуть, вимушене недотримання вимог законодавства України з 2014 р. держава має один із найнижчих показників відношення кількості учених до кількості економічно активного населення. Цей показник в Україні становить лише 3,7 особи на 1 тис. економічно активного населення, тоді як у Фінляндії – 15,4, Німеччині – 11,5, Японії – 11, США –

9,7, Чехії – 8,8, навіть у Польщі – 6,4, в середньому по країнах ЄС – 9,2», – йдеться в доповіді.

За словами першого віце-президента НААН, якщо ситуацію не змінити, це призведе до подальшого скорочення чисельності науковців, згортання аграрної науки та її деградації, а як наслідок – знищення наукового забезпечення розвитку галузей аграрного сектору економіки, що посилить залежність від іноземних інновацій, призведе до загрози продовольчій безпеці України.

«Зважаючи на вищесказане, напрошується висновок, що на сьогодні розвиток науки вимагає кращого фінансового забезпечення як зі сторони влади щодо законодавчої та організаційно-економічної підтримки, так і зі сторони Академії в плані пошуку додаткових джерел фінансування», – йдеться в доповіді.

Зокрема, як наголосив М. Гладій, слід визначитися зі створенням науково-інноваційних центрів для цілеспрямованого впровадження науки і техніки в кожному регіоні.

«Цього потребують процеси децентралізації влади й управління в нашій державі. Спільні зусилля місцевих органів влади, аграрного бізнесу та аграрної науки повинні стати важливою передумовою підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору та вирішення соціально-економічних проблем сільських територій», – сказав він.

Також перший віце-президент НААН нагадав, що завершується підготовка Програми реформування аграрної науки.

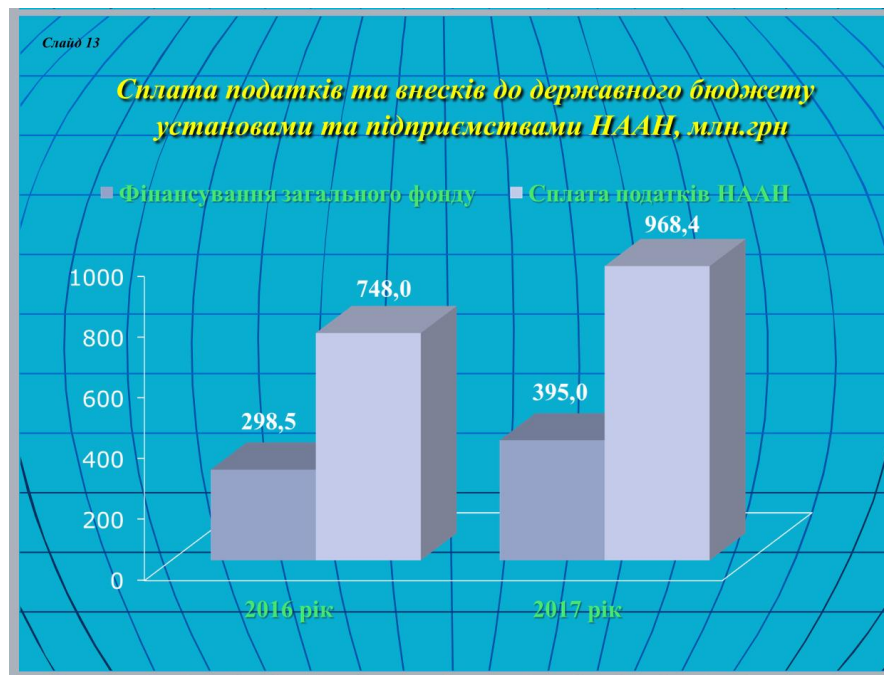
([вгору](#))

Додаток 61

24.04.2018

НААН сплатила до бюджету в 2,5 рази більше, ніж отримала з нього, – Гладій

Установи, підприємства та організації Національної аграрної академії України в 2017 р. сплатили до бюджету в 2,5 рази більше, ніж НААН отримала з нього. Про це йдеться в доповіді першого віце-президента Національної аграрної академії наук М. Гладія на Загальних зборах НААН ([Національна академія аграрних наук України](#)).

«Слід зазначити, що загальна сума сплати податків та інших обов'язкових платежів до бюджету установами, підприємствами та організаціями НААН щорічно зростає, і в 2017 році становила 968,4 млн грн, що у 2,5 разу більше, ніж фінансування Академії із загального фонду Державного бюджету в 2017 році», – сказав він.

За таких умов, як зазначив М. Гладій, посилення податкового навантаження на державні підприємства НААН у вигляді відрахування 75 % прибутку дослідних господарств, що вилучається державою до бюджету у вигляді дивідендів, призвело до «втрати» близько 100 млн грн, які могли б бути використані на розвиток науки.

«Таким чином державні підприємства – дослідні господарства НААН – поставлено в нерівні умови господарювання, порівняно з комерційними приватними структурами, в яких прибуток фактично не оподатковується (оскільки вони сплачують єдиний податок), а надмірне вилучення прибутку господарюючими суб'єктами НААН через дивіденди позбавляє їх господарської ініціативи та обмежує можливості їхнього інноваційного та конкурентного розвитку», – йдеться в доповіді.

Перший віце-президент НААН зазначив, що з метою збереження розвитку науково-дослідної бази вітчизняної аграрної науки і освіти, академія підготувала законодавчі пропозиції щодо відновлення сплати держаними підприємствами, зокрема дослідними господарствами, частини чистого прибутку в розмірі 15 %.

(вгору)

26.04.2018

25-річчя НАМН України

24 квітня 2018 р. у Національному центрі ділового та культурного співробітництва «Український дім» відбулися урочисті збори з нагоди 25-річниці заснування Національної академії медичних наук України ([Національна академія медичних наук України](#)).

На захід завітали запрошені та гості, в числі яких відомі державні діячі, народні депутати України, авторитетні керівники та фахівці галузі, видатні вчені, творці вітчизняної медичної науки, іноземні гості, директори державних установ НАМН України, академіки-фундатори Національної академії медичних наук України, співробітники Академії тощо.

Розпочались святкування у холлі «Українського дому», де працювала експозиція новітніх технологій та наукових досягнень у різних галузях медицини, що її представили науково-дослідні інститути НАМН України. Всіх присутніх, учасників та гостей з 25-річним ювілеєм створення Національної академії медичних наук України щиросердно привітав президент НАМН України академік В. Цимбалюк і урочисто відкрив святкування.

Урочисті збори з нагоди 25-ї річниці заснування НАМН України продовжились в концертному залі, де до уваги численних гостей був представлений документальний фільм про історію Академії та її 36-ти науково-дослідних інститутів.

На урочистості завітали представники Адміністрації Президента України, представники депутатського корпусу, Національної академії наук України, МОЗ України, Київської міської державної адміністрації тощо.

Чимало теплих слів звучало на адресу ювілярів - еліти медичної науки - всіх тих науковців-медиків, що щодня невтомно і злагоджено працюють на авторитет української медичної науки; що своєю чергою, у такий непростий час для вітчизняної медицини і країни в цілому, дає змогу говорити вголос про здобутки, відкриття і досягнення наших вчених, якими пишаємось не лише ми, співгромадяни і колеги. Їхній досвід цінують і у світових наукових колах. В цьому мали змогу переконатися всі присутні, коли з екрану лунали поздоровлення з різних куточків світу від колег-науковців та партнерів з США, Англії, Японії, Німеччини, Угорщини та багатьох інших країн.

Тож і можновладці, державні діячі в цей день відзначили найкращих, найталановитіших представників НАМН України. Орденами, грамотами і почесними нагородами відзначили внесок відомих персоналій у розвиток української медичної науки і НАМН України зокрема.

Завершуючи урочисті збори з нагоди 25-річчя НАМН України, президент Академії висловив подяку усім гостям, партнерам і друзям за підтримку, за допомогу, за участь в житті Академії та сприяння її розвитку.

Завершилися урочисті збори виступом Національного академічного оркестру народних інструментів «Наоні» (диригент народний артист України В. Гуцал).

Відео:

[Вітання від Президента України – заст. голови АПУ Р. Павленко.](#)

[Привітання від президента НАН України Б. Патона – академік В. Кошечко.](#)

[Привітання директора Департаменту з питань охорони здоров'я КМДА В. Гінзбург.](#)

[Привітання народного депутата України К. Іщейкіна \(член Комітету з питань бюджету Верховної Ради України\).](#)

[Подяка президента НАМН В. Цимбалюка.](#)

(вгору)

Додаток 63

26.04.2018

IX Міжнародного медичного форуму «Інновації в медицині — здоров'я нації». IMF-2018

25 квітня 2018 р. у ВЦ «КиївЕкспоПлаза» відбулася церемонія офіційного відкриття IX Міжнародного медичного форуму «Інновації в медицині – здоров'я нації». Участь в офіційному відкритті Форуму традиційно взяв Президент Національної академії медичних наук України академік В. Цимбалюк ([Національна академія медичних наук України](#)).

Щороку Міжнародний медичний форум – знакова подія для науковців НАМН України, оскільки одним з незмінних організаторів та активних учасників ММФ є сама Академія та всі провідні установи НАМН України. Надто цьогоріч, коли проведення IX-го Форуму співпало із відзначенням 25-річчя з року заснування НАМН України, на чому у своєму вітальному слові до учасників Форуму наголосив очільник НАМН України.

Крім того, говорячи про досягнення українських вчених-медиків та значення їх винаходів, В. Цимбалюк додав ряд фактів, що назавжди вписали імена українських науковців до історії світової медицини. Все це у свою чергу дає підґрунтя та підтверджує рівень і значення ІМФ для фахівців, спеціалістів та новаторів сьогодення.

У церемонії відкриття також взяли участь: керівник Департаменту з питань охорони здоров'я Адміністрації Президента України І. Лурін, заступник голови Комітету ВР України з питань охорони здоров'я, народний депутат України І. Сисоєнко, Директор Департаменту охорони здоров'я Київської міської державної адміністрації В. Гінзбург, заступник Міністра соціальної політики України Н. Федорович.

Серед почесних гостей – представники посольств та торгово-економічних місій, керівники структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних державних адміністрацій, директори державних установ НАМН України, експерти МОЗ України, проректори, директори інститутів та завідувачі кафедр НМАПО імені П. Л. Шупика, президенти медичних та стоматологічних асоціацій, директори компаній-учасників Форуму, представники ЗМІ, кращі фахівці галузі охорони здоров'я.

Цьогоріч Форум проходив з 25 по 27 квітня й об'єднав 46 науково-практичних заходів і 35 майстер-класів, які відбулись у межах VII Міжнародного медичного конгресу «Впровадження сучасних досягнень медичної науки у практику охорони здоров'я України». На Форумі виступили понад 700 доповідачів. Наукові й науково-практичні заходи відбувались за підтримки 40 медичних асоціацій, 18 навчальних медичних закладів вищої освіти, 3 академій післядипломної освіти та 450 спеціалізованих видань.

У рамках Форуму також відбулись найбільші в Україні спеціалізовані виставки – Міжнародна виставка охорони здоров'я Medicaexpo, Міжнародна фармацевтична виставка Pharmaexpo та Міжнародна виставка стоматологічного обладнання Dentalexpo. Експозиційна частина буде представлена новітнім медичним та стоматологічним обладнанням, медичним інструментарієм, фармацевтичною продукцією тощо.

Окремо в рамках Форуму відбулось нагородження відзнаками НАМН України видатних медиків сучасності та працівників НАМН України, приурочене до 25-річчя Національної академії медичних наук України.

Президія НАМН України висловлює велику подяку організаторам Форуму за багаторічну співпрацю, за підтримку ювілейних заходів з нагоди 25-річчя НАМН України та проведення масштабного комплексного заходу ІМФ-2018 – знакової події у сфері охорони здоров'я – на високому професійному рівні!

[\(вгору\)](#)

04.04.2018

МОН залучає більше ресурсів для перевірки на плагіат, – підписано меморандум з компанією «Антиплагіат»

На найближчі 7 років українські виші отримають безкоштовний доступ до ще одного сучасного сервісу перевірки наукових робіт на плагіат. Це стало можливим завдяки Меморандуму, який Міністерство освіти і науки України підписало з компанією «Антиплагіат» 4 квітня 2018 р., в приміщенні МОН ([Урядовий портал](#)).

«Зараз до Міністерства надходять зауваження про те, що вчені ради не мають достатнього арсеналу інструментів для перевірки робіт на плагіат. Тому МОН прагне надати вишам якнайбільше можливостей для викорінення академічної недоброчесності. Для нас важливо, щоб запропонованими ресурсами могли безкоштовно користуватися не лише вчені ради, а й аспіранти та докторанти», – розповіла Міністр освіти і науки України Л. Гриневич.

Документ передбачає вільний доступ до сервісу Unicheck (<https://unicheck.com/>), де вчені зможуть перевірити дисертацію перед поданням до спеціалізованих вчених рад. Важливо, що заклади вищої освіти (їх спецради) самостійно вирішують питання щодо використання сервісу. Зі свого боку Міносвіти сприятиме співпраці університетів та компанії «Антиплагіат», яка надаватиме доступ до сервісу з антиплагіатних перевірок.

На основі цього меморандуму кожен заклад вищої освіти може укласти договір про співпрацю з компанією та користуватися перевагами сервісу.

«Меморандум, за яким МОН співпрацює з компаніями, є модельним. Тож до тексту документа вносяться мінімальні правки. Це робиться для того, щоб створити рівні умови для всіх сторін», – додала Міністр.

Також пропонується сервіс автоматично визначатиме цитування художньої та наукової літератури, законів та методичних фраз, які не є плагіатом.

Нагадаємо, що [раніше МОН уклало меморандум](#) для вдосконалення антиплагіатних перевірок з компанією Plagiat.pl, яка пропонує сучасну систему для виявлення плагіату.

([вгору](#))

24.04.2018

Велика українська енциклопедія має стати національним проектом Української держави, – Богдан Червак

23 квітня Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво» презентувала нові видання, які містять методичні рекомендації для створення

електронних енциклопедій та електронної версії Великої української енциклопедії ([Урядовий портал](#)).

Участь у презентації взяв перший заступник Голови Держкомтелерадіо Б. Червак.

Доктор історичних наук, професор, директор Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво» А. Киридон представила науковій громадськості два видання – монографію «Енциклопедичні видання в сучасному інформаційному просторі» та методичні рекомендації «Редакторська підготовка текстів e-ВУЕ». Вона нагадала, що робота над друкованою версією ВУЕ, перший том якої побачив світ в 2017 р., теж розпочиналася з методичних рекомендацій. А вже за місяць-два видавництво має презентувати портал ВУЕ.

«Для нас важливо було створити щось унікальне... Ми розглядали функціонування електронних енциклопедій в сучасному інформаційному просторі, але універсального типу енциклопедій не було створено. Тому для нас було важливо все осмислити. І наші напрацювання є в цій монографії», – сказала А. Киридон, додавши, що понад 30 авторів надали для монографії свої матеріали.

Як зауважив Б. Червак, нові видання є ілюстрацією великої наукової роботи, яку проводить Енциклопедичне видавництво з метою підготовки та випуску в світ повноцінної української енциклопедії. «У наш час українська енциклопедія не може бути лише в паперовому вигляді, у вигляді книжки, це має бути повноцінний інтернет-портал з дотриманням усіх сучасних вимог. Тільки тоді ми можемо говорити про те, що наша енциклопедія відповідає духові часу», – зазначив Б. Червак.

Він наголосив, що підготовка двох версій ВУЕ – електронної і паперової – є складна і відповідальна справа, тому Держкомтелерадіо надасть необхідну підтримку для реалізації цього проекту.

«Ми докладаємо всіх зусиль, щоб зробити цей проект національним проектом Української держави. Я думаю, що незабаром ми проведемо велику нараду за участю перших осіб держави, де обговоримо всі проблемні питання, пов'язані з випуском Великої української енциклопедії, зокрема й питання збільшення фінансування. Ми будемо намагатися залучити якнайширше коло авторів для написання статей для ВУЕ, щоб ті високі стандарти, які були задані при підготовці першого тому, дотримувалися, удосконалювалися, і ми прийшли до повноцінного видання», – сказав перший заступник голови Держкомтелерадіо Б. Червак.

Нагадаємо, що «Велика українська енциклопедія» (ВУЕ) – універсальне довідкове видання – створюється у двох взаємодоповнювальних версіях: багатотомного друкованого видання і онлайн-порталу. Цей проект реалізується Державною науковою установою «Енциклопедичне видавництво». Науково-методичний супровід підготовкою ВУЕ здійснює Національна академія наук України. Серед авторського колективу – співробітники академічних інститутів, наукових установ, державних

інституцій, викладачі вищих навчальних закладів, музейники, представники громадських організацій.

([вгору](#))

Додаток 66

11.04.2018

Розмір премії Кабміну за інновації цього року можуть збільшити вдвічі – уже визначено 5 робіт-претендентів на неї

Цього року 5 наукових робіт можуть отримати Премії Кабінету Міністрів України за розроблення і впровадження інноваційних технологій. Відповідну рекомендацію ухвалив Комітет з присудження Премії сьогодні, 11 квітня 2018 р., під час засідання у приміщенні МОН ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Остаточне рішення про відзначення робіт ухвалюватиме Кабмін. Також Уряд визначить, яким буде розмір Премій цього року. Торік він становив 100 тис на одну премію. Наразі розглядається можливість, щоб цього року ця сума була збільшена вдвічі – до 200 тис грн.

Загалом на отримання Премії було подано 17 робіт. Для їх розгляду було створено 3 експертні групи за такими напрямками:

- Впровадження нових технологій для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики.
- Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу.
- Освоєння нових технологій озброєння та військової техніки, виробництва матеріалів, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій.

Планується, що традиційно Премії будуть присуджені та вручені до Дня науки, який відзначається у травні.

Довідково: Премію Кабінету Міністрів України за розроблення і впровадження інноваційних технологій було започатковано в 2012 р. відповідною постановою Уряду. В 2013, 2014 та 2016 роках було вручено по 5 Премій, а в 2017-му – 4. У 2015 р. Премія не вручалася.

Нагадуємо, що [українські науковці можуть отримати фінансування на патентування своїх винаходів – за ініціативи МОН відповідні гранти виділяються через Український науково-технологічний центр](#).

([вгору](#))

Додаток 67

25.04.2018

Власенко В.

Переможцями конкурсу MBioS Challenge стали 6 стартапів

Журі першого в Україні конкурсу біомедичних стартапів MBioS Challenge, організованого «Домом інновацій» і компанією Borsch Ventures, оголосило переможців ([Дім інновацій](#)).

Із 97 проектів, які взяли участь у конкурсі, 12 вийшло до фіналу: по п'ять стартапів на стадії ідеї та прототипу, а також два стартапи з робочою моделлю і грошовим потоком. Кожен з них здобув можливість виступити на сцені найбільшої в Україні технологічної конференції iForum 25 квітня. На заході були присутні венчурні інвестори, бізнесмени, журналісти, представники акселераторів.

Кожен проект мав три хвилини, щоб розповісти про себе і сподобатися журі. Переможця обирали за результатами публічних пітчінгів.

Серед стартапів на рівні ідеї найкращими стали мобільний ультразвуковий хірургічний інструмент MUSIC-Med, який розробили науковці із Черкас, і проект біонічного протеза руки Esper Bionics із Києва.

На стадії прототипу найліпшими стали проект абсорбційної вуглецевої пов'язки для лікування ран і опіків, сервіс Helsi.me, що допомагає пацієнтам записатися до лікаря, і Latrax, який пропонує лікувати епілепсію електростимуляцією блукаючого нерва.

Проекти на рівні ідеї та прототипу боролися за можливість пройти акселерацію від компанії Borsch Ventures, тобто отримати знання з фінансів, маркетингу та інших необхідних для стартапу напрямків.

Призом для проекту-переможця на стадії комерціалізації стане поїздка в один зі світових R&D-центрів, де створюють медичні інновації. І цей приз дістався стартапу QROK MEDICAL, який розробив систему навігації для лікарень. Система дає змогу стежити за місцем розташування пацієнта, контролювати його температуру, активність. Її вже використовують в одеській клініці Into-Sana.

Також засновник «Дому інновацій», бізнесмен і меценат І. Янковський запропонував свій власний приз – поїздку на одну з найбільших у Європі медико-технологічних конференцій Life Sciences Baltics, яка відбудеться 26–27 вересня 2018 р. у Вільнюсі.

Усі переможці MBioS Challenge зможуть презентувати свої проекти британським інвесторам під час прямого включення в рамках щорічної конференції Української медичної асоціації Великобританії 12 травня.

[\(вгору\)](#)

Додаток 68

20.04.2018

Підоричева І., кандидат економічних наук, завідувач відділу Інституту економіки промисловості НАН України

Незручна правда

Діючий уряд анонсував значну кількість ініціатив з підтримки інновацій – розробку Стратегії розвитку інновацій в реальному секторі економіки до 2025 р., прийняття пакета «інноваційних» законопроектів [\(DT.UA\)](#).

При уряді утворено консультативно-дорадчий орган – Раду з питань інновацій, перше засідання якої відбулося 14 березня, 21 березня проведено чергові парламентські слухання на тему: "Національна інноваційна система: стан та законодавче забезпечення розвитку". Все це, звісно, позитивні віяння, які обнадіюють. Проте чи насправді влада готова до змін? Хотілося б помилятися, але в цьому є великі сумніви.

Важливість інновацій з точки зору довгострокових перспектив економічного розвитку визнається в усьому світі. Особливо чітко це усвідомлюють у країнах, які зазнали суттєвих економічних потрясінь. У таких країнах окремі невеличкі зміни та вдосконалення старої системи кардинально ситуації не змінять, а дадуть лише змогу втриматися на плаву. Якщо прагнення цих країн сфокусовані на високих цілях, а саме: здійснити технологічний прорив, зайняти лідируючі позиції в певних нішах і галузях, то мова має йти про перетворення зовсім іншої якості – засновані на інноваціях.

Держава як гарант інноваційних змін в економіці

Генерація власних або навіть запозичення чужих інновацій неможливі в «задушливій» атмосфері для бізнесу. Ключова роль у цих процесах відводиться державі – вона може або здійснити потужний стимулюючий вплив, або, навпаки, зробити інноваційну діяльність не вигідною і навіть загрозливою для підприємців через надмірні ризики та невизначеність.

Українська держава свідомо обрала другу роль. Історія налічує чимало прикладів того, як гучні декларації та програми економічних перетворень у кращому випадку залишали ситуацію незмінною, а у гіршому – оберталися несприятливими наслідками для населення через відсутність адекватного інструментарію, а швидше за все, через небажання їх здійснювати. У результаті в суспільстві сформувалося скептичне ставлення до можливості втілити оголошувані інноваційні перетворення. Чи вдасться їх реалізувати цього разу, питання залишається відкритим...

Емпіричні дані, зібрані вченими по багатьох країнах світу, показали, що державні інтервенції трансформуються в ефективність і стійке зростання на рівні підприємств за наявності певних умов – конкуренції на внутрішньому ринку, міжнародних торговельних потоків, співпраці у сфері досліджень і розробок, мобільності робочої сили, прямих іноземних інвестицій, якісного управління та прозорості інноваційних агентств.

Але наявність цих умов сама по собі не гарантує інноваційного зростання. Країни різняться між собою методами стимулювання інновацій, які багато в чому залежать від траєкторій їх попереднього розвитку, що відображають цінності, поведінкові установки, традиційне мислення та історичні зв'язки між ключовими суб'єктами, задіяними в інноваційному процесі, – підприємствами, науковими установами та освітніми закладами. Тому конкретний набір проблем і шляхів їх вирішення розглядається в контексті кожної окремої країни.

Для України головна складність полягає в тому, як при існуючій корумпованій адміністративній еліті та усталеній олігархічній системі, що в більшості випадків зацікавлені в збереженні сучасного стану держави та економіки, ефективно реалізувати інноваційні зміни, перетворити споживацьку сировинно-орієнтовану модель економіки на конкурентну продуктову, аби вигодонабувачем був не вищий шар державних чиновників, а активна більшість населення.

Адже, не бажаючи втратити важелі управління та можливість впливати на перерозподіл ренти, політична еліта не те що не сприятиме інноваційним змінам, вона усіма можливими засобами пручатиметься їм, виступаючи, за термінологією французького соціолога Алена Турена, антимодернізаційною силою в країні. От чому ймовірність невдачі започаткованих цього разу урядових ініціатив з підтримки інновацій є цілком можливою, якщо українська влада не змінить своїх цінностей на користь благополуччя населення як пріоритету розвитку країни.

Можливості та конкурентні переваги України

Загалом Україна має значні можливості та конкурентні переваги, аби докорінно змінити економіку:

– висококваліфікований та освічений людський капітал – 24-те місце із 130 країн за індексом людського капіталу (*The Global Human Capital Index 2017*);

– вигідне географічне положення – у центрі Європи, на перехресті транспортних шляхів. Близькість України до держав — членів ЄС, легкий доступ до їх ринків є особливо привабливими для тих інвесторів, які відкривають бізнес з орієнтацією на експортну діяльність;

– багаті природні ресурси – 70,8 % (427,3 тис. км²) території України становлять землі, придатні під посіви сільськогосподарських культур та/або випасання худоби. На території України зосереджено чверть світових запасів чорноземних ґрунтів;

– розвинену мережу наукових установ і університетів, які потрібно повернути обличчям один до одного та до потреб промисловості;

– великий споживчий ринок, який не насичений окремими групами товарів (за даними державної статистики, на 1 лютого 2018 р. чисельність наявного населення в Україні становила 42,3 млн осіб). За умови забезпечення зростання рівня споживання та купівельної спроможності населення можна створити гарні перспективи для розвитку багатьох галузей економіки України;

– ще наявний промисловий потенціал, який потребує для свого збереження й розвитку використання наукових напрацювань та інноваційних рішень.

Реальний стан справ

Тим не менш, будучи однією з найбільших європейських країн, володіючи значними природними, людськими та матеріальними

ресурсами, за рівнем соціально-економічного й технологічного розвитку Україна значно поступається всім європейським країнам. Обсяг ВВП на душу населення (за паритетом купівельної спроможності) станом на 2016 р. становив 8269,6 дол. США, що в 5,9 разу менше, ніж у Німеччині, в 4,2 разу — у Чехії, в 3,3 разу – у Польщі, в 2,7 разу – у Румунії та в 2,3 разу – у Болгарії.

Більша частина ВВП України використовується на кінцеве споживання, рівень якого у 2016 р. сягнув 84,2 %. Тобто фактично всі вироблені в країні товари та послуги витрачаються на задоволення кінцевих потреб індивідів і суспільства за рахунок відмови від інвестицій у виробничі потужності. Частка капітальних інвестицій у ВВП становить лише 15,5 %.

Для порівняння, у таких нових індустріальних країнах, як Китай, Індія, Південна Корея, вона становить 44, 30 і 29 % відповідно. Високі норми інвестування дають можливість цим країнам безперервно оновлювати виробничі потужності, підвищувати продуктивність праці, збільшувати товарну різноманітність і розширювати в такий спосіб свою присутність на глобальних ринках. В Україні ж при наявному рівні валового нагромадження основного капіталу годі й казати про інноваційний розвиток, адже, враховуючи масштаби існуючих в економіці проблем, цього рівня буде явно недостатньо для реальних структурних зрушень.

Злободенними проблемами залишаються слабкість зв'язків наукової сфери з промисловістю, несформований з боку промисловості попит на дослідження і розробки, недостатні ринкові стимули для розвитку наукомісткого виробництва. Так, за показниками інноваційного потенціалу Індексу глобальної конкурентоспроможності (*The Global Competitiveness Report 2017-2018*), найнижчу оцінку отримали «державні закупівлі високотехнологічної продукції» (96-те місце), «витрати компаній на дослідження і розробки» (76-те місце) та «співпраця університетів та промисловості у дослідженнях і розробках» (73-те місце). Найвищу оцінку присвоєно показнику «наявність вчених та інженерів» (25-те місце), однак і він при збереженні тенденції до катастрофічного скорочення кількості науковців може найближчими роками значно знизитися.

Протягом 1991–2015 рр. чисельність науковців скоротилася на 249,2 тис. осіб, або на 79,6 %, і станом на 2016 р. становить 97,9 тис осіб. У середньому за 2005–2015 рр. кількість дослідників в Україні становила 1026 осіб на 1 млн населення, що у 4–7 разів менше, ніж у розвинених країнах – членах Європейського Союзу, та у 2–3 рази менше, ніж, скажімо, у Польщі, Словаччині чи Литві.

Така тривала негативна динаміка не відповідає загальносвітовим трендам. Значні геополітичні, соціально-економічні та екологічні зміни, які відбувались у світі протягом останніх років, навпаки, привели до посилення ролі науки та людського капіталу в багатьох регіонах. За даними ЮНЕСКО, науковими дослідженнями й розробками у світі займаються близько 7,8 млн дослідників, тобто на 21,2 % більше, ніж у передкризовому 2007 р.

Наявна ситуація є результатом слабких модернізаційних процесів і відсутності прогресивних структурних зрушень в економіці практично упродовж усього періоду незалежності та зумовлена, по-перше, відсутністю дієвої системи стимулювання інновацій, заходи якої скасовуються щорічними змінами до державного бюджету та інших законів.

По-друге, високою вартістю залучення кредитних ресурсів (облікова ставка НБУ протягом останніх трьох років, 2015-й – березень 2018 р., не опускалася нижче 12,5 % річних), значним податковим навантаженням на підприємців (базова ставка податку на прибуток підприємств у 2018 р. залишилася на незмінному рівні 18 %), що не передбачає надання дешевих кредитів на розвиток бізнесу та не сприяє підвищенню інвестиційного попиту, залишаючи складними умови для модернізації виробництва.

По-третє, неякісним інституціональним середовищем (правовою невизначеністю та слабкістю рівня захищеності прав інтелектуальної власності, відсутністю ефективної та розгалуженої інноваційної інфраструктури, високим рівнем корупції та ін.), що позбавляє інноваційну сферу інвестицій, ускладнює формування ринку інноваційних ідей.

По-четверте, несприятливим культурним тлом для інновацій, відсутністю професійних навичок, необхідних для ефективного управління інноваційними процесами на підприємствах.

Нарешті, обмежений попит підприємств на інновації пояснюється процесами, що відбуваються у самому виробництві. Домінування великих бізнес-структур у сировинному сегменті промисловості, високий рівень монополізації у більшості виробничих галузей перешкоджають формуванню зацікавленості промисловості в інноваціях.

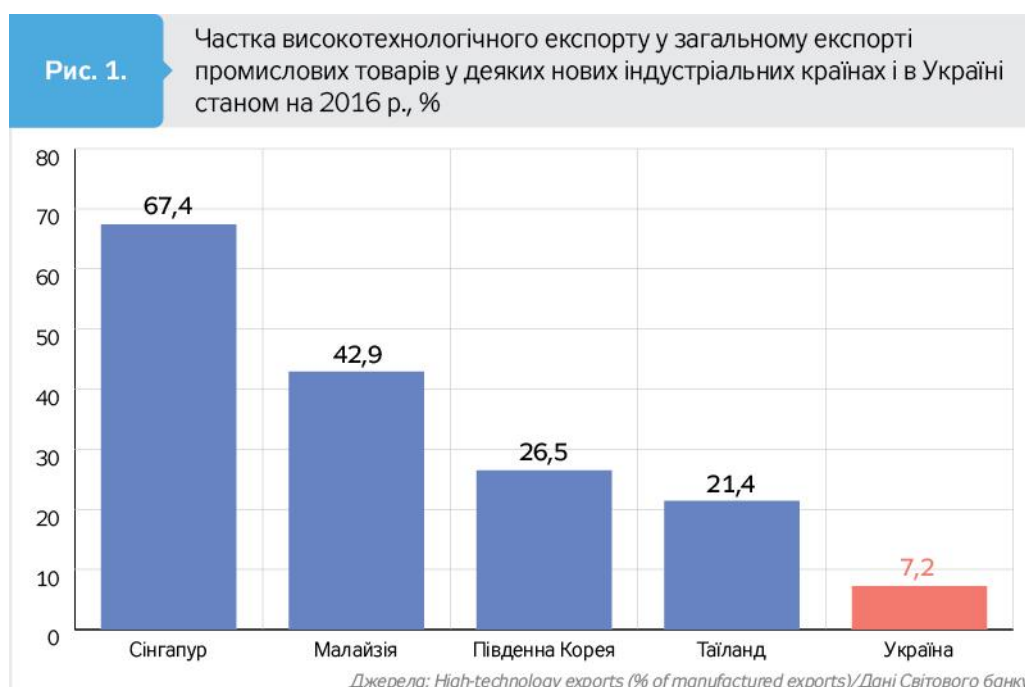
Суттєво знизилася протягом останніх років частка переробної промисловості у структурі валової доданої вартості, натомість частка аграрного сектора виробництва продовжує зростати (*див. табл.*).

Структура валової доданої вартості за 2010–2016 рр. (у постійних цінах), %

Галузь	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Сільське, лісове та рибне господарство	8,4	9,6	9,2	10,3	11,3	11,8	12,2
Добувна промисловість	6,6	6,9	6,9	6,7	6,0	5,7	5,5
Переробна промисловість	15,0	14,7	14,3	12,8	12,6	11,7	11,8
Промисловість, усього	21,6	21,7	21,2	19,5	18,6	17,4	17,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	3,2	3,2	3,2	3,0	3,0	2,9	2,8
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	0,8	0,8	0,6	0,6	0,5	0,4	0,4
Будівництво	3,7	3,5	3,1	2,7	2,4	2,1	2,4
Сфера послуг	62,3	61,3	62,7	63,9	64,2	65,4	64,9

Джерело: розраховано за «Національні рахунки України за 2016 рік: статистичний збірник», Державна служба статистики.

По суті, Україна перетворилася з індустріально розвиненої країни, якою була раніше, на аграрно-індустріальну з низьким рівнем технологічного розвитку та конкурентоспроможності на світовій арені. Основну частку українського експорту становлять продукція сільського господарства та метали – 57,9 % станом на кінець 2017 р., у січні 2018-го вона ще збільшилася – до 58,1 %. Експорт високотехнологічної української продукції становить 7,2 % загального експорту промислових товарів. Обнадійливими виглядають тенденції підвищення цього показника: з 2011 р. – на 2,9 %. Разом із тим відставання від нових індустріальних країн усе ще вражаюче – у 3–9 разів (рис. 1).

Пріоритети відновлення

Диверсифікація товарного експорту за рахунок продукції з високою доданою вартістю, яка пройшла всі стадії обробки, сьогодні вкрай потрібна Україні, тим більше, що навіть в аграрному секторі виробництва наша держава має для цього неабиякі перспективи. Україна є найбільшим виробником та експортером соняшникової олії в світі: у 2016–2017 маркетинговому році українські аграрії експортували 5,84 млн т соняшникової олії, що на 30,4 % перевищує показник попереднього року. Українську соняшкову олію закупають понад 120 країн світу. За умови внесення відповідних законодавчих поправок та обмеження експорту олійних культур (наприклад, близько 60 і 90 % від валового збору бобів сої та насіння ріпаку відповідно йдуть на експорт) українські аграрії можуть значно збільшити обсяги виробництва та експорту рослинних олій.

Враховуючи динамічне зростання поставок українських фруктів, ягід та овочів на ринок ЄС, перспективним виглядає напрям упровадження глибокої переробки цієї продукції (миття; сушка; квашення; виготовлення пюре, повидла, варення, консервів, соків; заморожування) з метою підвищення її доданої вартості та розширення можливостей на європейському та глобальному ринках.

Для реалізації таких перспектив мають бути змінені акценти в економічній політиці держави на користь формування конкурентоспроможного промислового виробництва і, перш за все, його переробного сектора. Це зумовлено кількома причинами, передусім впливом промисловості та її переробного сектора на економічні процеси.

Переробна промисловість виступає драйвером економічного зростання, виробляючи більш як 16 % світового ВВП. У Китаї та Південній Кореї, де зосереджено значні виробничі потужності, переробна промисловість забезпечує майже 30 % ВВП, в Японії ця частка перебуває на рівні 20 % ВВП, у Німеччині – 22,9, у Чеській Республіці – 27,1, у Польщі – 20,4 %. Навіть у Болгарії, традиційно аграрній країні, вона становить нині 16,6 % ВВП, що на 2,5 % більше, ніж в Україні. Хоча ще у 1999 р. внесок промисловості у ВВП України становив 32,8 % – більше, ніж у будь-якій з перелічених вище країн на той час.

Переробна промисловість є генератором технічного прогресу та інновацій в економіці. Наприклад, у Європейському Союзі на частку промисловості припадає 65 % витрат, які спрямовуються на дослідження й розробки, і майже 50 % витрат на інновації. Країни, які мають сучасну промисловість, демонструють меншу вразливість до глобальних потрясінь і здатні успішніше долати випробування. Більш того, вони зберігатимуть значні можливості для промислового зростання й технологічного прогресу протягом наступних десятиліть (за даними ЮНІДО).

Однак хоч би якою важливою була аграрна сфера для країни, вона не здатна вивести її на інший рівень економічного розвитку. Тим більше враховуючи типове для сільського господарства явище – спадну віддачу, коли кожна додаткову одиницю певної культури буде дедалі дорожче виробляти через задіяння дедалі більших площ земель, але вже не таких родючих, а світові ринкові ціни не зможуть компенсувати цю різницю. Тому що довше країна вирощуватиме сільськогосподарські культури та поставлятиме їх на експорт, то біднішою вона ставатиме.

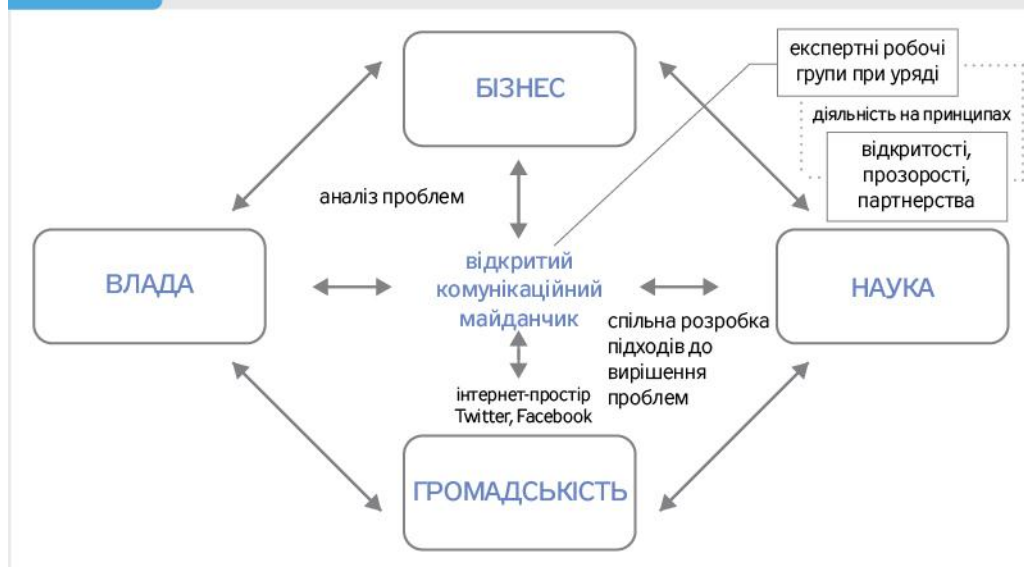
Щоб не допустити такого сценарію в Україні, необхідно відродити, системно й планомірно розвивати на новій технологічній основі потужну переробну промисловість і насамперед ті галузі, в яких Україна має конкурентні переваги та здатна стати світовим лідером. Необхідно не просто прагнути до зміни споживацької сировинної моделі економіки на інноваційно-інвестиційну, потрібно вже сьогодні розглядати майбутнє України через призму четвертої індустріальної революції, коли в усіх секторах економіки дедалі більше використовується потенціал новітніх, сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і фактично відбувається зрощення ІТ-індустрії з промисловістю.

Промисловість України повинна мати унікальну в очах світу пропозицію, що дозволить їй залишатися активним гравцем на внутрішньому ринку і на глобальній економічній арені. Досягти цього, окрім як інноваційним шляхом, неможливо, тим більше, зважаючи на потенціал країни та його сьогоднішню нереалізованість.

Конкретні кроки в цьому напрямі мають передбачати у тому числі розвиток комунікаційних майданчиків між владою, бізнесом, наукою, освітою та широкою громадськістю для обміну інформацією, колегіального вироблення рішень найгостріших проблем інноваційної сфери (рис. 2).

Рис. 2.

Відкриті комунікаційні майданчики спільного вироблення рішень

Такі майданчики можуть функціонувати у вигляді експертних робочих груп при уряді на принципах відкритості та прозорості діяльності з метою залучити суспільство до обговорення вироблених рішень. Здійснення таких ініціатив дозволить державним органам комунікувати із суспільством, оперативно відстежувати громадську думку з різних питань і, виходячи з цього, реалізовувати, а у разі необхідності — корегувати заходи політики відповідно до можливостей та очікувань гравців державного та приватного секторів економіки для досягнення найкращих результатів. Це також дасть можливість попередити неефективне витрачання державних коштів і спрямувати їх до сфер найбільшого зацікавлення приватних інвесторів.

([вгору](#))

Додаток 69

29.04.2018

Снігова О., кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу економічного зростання та структурних змін в економіці Інституту економіки та прогнозування НАН України

Smart-спеціалізація та stupid-реалізація

Одним із важливих напрямів реалізації положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, а також економічної інтеграції із загальним ринком ЄС і забезпечення включеності в глобальні ланцюги доданої вартості є реалізація в Україні ідеї smart-спеціалізації ([DT.UA](#)).

Застосування цього новітнього підходу визначається як ключовий компонент співпраці в рамках Європейської політики добросусідства щодо можливості використовувати європейські структурні та інвестиційні фонди.

Виходячи з потреби долучитися до Стратегії розумних спеціалізацій (СРС) Євросоюзу, в Україні з 2016 р. здійснюється доволі активна робота з вироблення узгодженої з ЄС позиції.

Для адекватного застосування принципів смарт-спеціалізації та отримання на цій підставі позитивних результатів у край важливо правильно усвідомлювати сутність цієї інноваційної системи розумних рішень, розробленої Євросоюзом для активізації структурних змін в економіці регіонів, формування і розвитку регіональної спроможності ефективного функціонування на найважливіших світових ринках. **Проте в Україні смарт-спеціалізація саме як інноваційна система прийняття рішень у сфері регіональної та структурної політики на практиці взагалі не отримала розвитку.**

Було дві спроби застосувати її положення.

На виконання доручення першого віце-прем'єр міністра – міністра економічного розвитку і торгівлі С.Кубіва (№18942/2/1-16 від 10 червня 2016 р.) з метою підготувати пропозиції щодо участі в СРС і визначити найбільш ефективні механізми її просування як національної ініціативи при Національній академії наук України було створено Міжвідомчу координаційну групу із залученням провідних експертів-науковців і практиків – представників центральних органів виконавчої влади.

Враховуючи значну зацікавленість на державному рівні в реалізації вищезгаданої стратегії, на базі спільної роботи фахівців із спеціалізованих міністерств – економічного розвитку та торгівлі, інфраструктури, енергетики та вугільної промисловості, аграрної політики та продовольства, охорони здоров'я, освіти і науки, а також науковців шляхом експертного опитування було визначено перелік секторальних напрямів розумної спеціалізації для України: *ресурсні матеріали; біоекономіка та біотехнології; енергетика та енергомашинобудування; аерокосмічні технології; інформаційно-комунікаційні технології; здорове суспільство.*

Хоча такий підхід не відповідає керівним принципам проектування дослідницьких та інноваційних стратегій для розумної спеціалізації, на перших етапах входження України у цей процес він є корисним для започаткування пошуку ринкових ніш на структурованому європейському ринку. Проте **на практиці такими підходами до «ручного» встановлення пріоритетів секторального розвитку не слід зловживати, оскільки є загроза механічного визначення базових галузей регіонів як тих, що відповідають критеріям розумної спеціалізації, та нового витка консервації застарілої економічної структури регіонів України.** Тому виконану фахівцями роботу краще сприймати швидше не як визначення напрямів смарт-спеціалізації як такої, а як установа перспективних напрямів інтеграції вітчизняної науково-дослідної системи до європейського дослідницького простору.

На сьогодні концепцію смарт-спеціалізації на практиці намагається застосовувати лише Мінекономрозвитку та торгівлі (МЕРТ) при формуванні

засад нової промислової політики, зокрема, в проекті Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 р. Цей документ активно обговорюється в експертному середовищі з осені 2017 р., а його прийняття було заплановано на перший квартал 2018-го. При цьому смарт-спеціалізація подається МЕРТ як підхід Євросоюзу до виявлення унікальних функцій і активів кожної країни та регіону, підкреслення конкурентних переваг регіональної *промисловості*, а також як елемент *політики децентралізації*.

Тому природно, що будь-які згадування про смарт-спеціалізацію в Україні з боку МЕРТ насамперед асоціюються з розвитком або модернізацією промисловості. Навіть з'являється *помилкове поняття «смарт-спеціалізація промисловості»*, яке спочатку стало наполегливо застосовувати в українській практичній площині МЕРТ при презентації проекту вищезгаданого документа, після чого це поняття увійшло в обіг серед практиків, особливо фахівців у галузі промисловості. При цьому з поля зору випадає суто європейське розуміння смарт-спеціалізації як інструменту розвитку не промисловості, а значно ширшого спектра секторів регіональної економіки, які мають перспективи при впровадженні інновацій (при цьому у промислово розвинутих регіонах не виключаються промислові види економічної діяльності).

Паралельно зі «смарт-спеціалізацією промисловості», в процесі численних презентацій проекту Стратегії розвитку промислового комплексу України МЕРТ серед основних напрямів реалізації Стратегії "народило" також термін "смарт-регулювання" промисловості. Можливо, реалізація цього напрямку стратегії стосується вдосконалення процесу регулювання промислового розвитку. Проте це лише припущення, зроблене на підставі подальшої презентації роботи міністерства щодо активізації скасування застарілих регуляторних актів у промисловості. Зрозуміло, що плутанина у застосуванні термінології походить із нечіткого розуміння смарт-спеціалізації як інструменту розвитку, а також цілей, особливостей і механізмів її застосування у європейській практиці.

У самому проекті Стратегії смарт-спеціалізація подається більшою мірою як інструмент урахування регіональних особливостей промислового розвитку України. Так, серед стратегічних завдань при реалізації нової промислової політики Мінекономрозвитку ставить за необхідне забезпечити регіональний розвиток промисловості з урахуванням економічної та інноваційної спеціалізації регіонів, а смарт-спеціалізацію визначає серед переліку заходів з його реалізації.

Проте серед напрямів, передбачених Стратегією, такими, що сприяють впровадженню смарт-спеціалізації в Україні в її європейському контексті, є лише ті, що стосуються гармонізації підходів щодо визначення розумних спеціалізацій регіонів, імплементації Україною Стратегії смарт-спеціалізації Єврокомісії, а також приєднання України до Європейської платформи смарт-спеціалізації з метою відкрити доступ вітчизняним регіонам до інструментів платформи, спрямований на визначення економічної та інноваційної

спеціалізації регіонів у майбутньому, а також розширення доступу до структурних фондів ЄС.

Разом тим **серед напрямів забезпечення регіонального розвитку промисловості в проекті Стратегії містяться також ті, що суперечать положенням класичної концепції смарт-спеціалізації, зокрема, підтримка кластерних ініціатив і розвиток кластерної співпраці в промисловості.** Найважливіше розходження між напрямками вирішення стратегічного завдання проекту Стратегії «Регіональний розвиток промисловості» стосується явної мети Стратегії смарт-спеціалізації регіонів ЄС – перетворення регіональних економік на основі унікальних, заснованих на знаннях, *нових* сфер діяльності, тоді як мета більшості кластерів полягає в простому підвищенні ефективності компаній, що входять у кластер.

Такі розбіжності між смарт-спеціалізацією та застосуванням кластерної політики зауважують європейські розробники концепції смарт-спеціалізації. За їх визначенням, **упровадження в регіонах кластерної політики може стати перешкодою для розвитку перспективних стратегій структурних змін.** В умовах України це несе додаткову загрозу, оскільки застосування кластерної політики в умовах застарілої економічної структури промислових регіонів **перешкоджає зрушенню в бік нових, менш традиційних** для даного регіону, але потенційно більш перспективних напрямів регіональної спеціалізації, посилюючи і без того значний ступінь регіональної структурної інертності та інерції регіонального розвитку.

Подібним чином, **заводячи мову про регіональну смарт-спеціалізацію, фахівці МЕРТ звужують її розуміння до класичної територіальної спеціалізації** на засадах використання принципу локалізації конкурентних переваг регіональної економіки, з урахуванням елементів вбудованості вітчизняних промислових комплексів у світові ланцюги доданої вартості. На практиці в роботі МЕРТ ця діяльність обмежується пошуком нових ринків збуту вітчизняної промислової продукції в умовах втрати російських. При цьому застосування концепції смарт-спеціалізації спрямовується на **«зменшення міжрегіональних відмінностей у розвитку промислового потенціалу України та забезпечення реалізації промислової політики регіонів з урахуванням інноваційної спеціалізації регіонів».**

Для українських регіонів таке розуміння смарт-спеціалізації несе вагому загрозу усталення сумісності вітчизняної економіки із загальним ринком ЄС як постачальника сировини або продукції з низькою доданою вартістю.

Сказане значною мірою підтверджується переліком конкурентних переваг регіональних економік, на яких акцентують увагу фахівці МЕРТ при презентації проекту Стратегії розвитку вітчизняного промислового комплексу. Так, серед конкурентних переваг регіонів України МЕРТ визначає: низькі логістичні витрати та розвинуту логістичну інфраструктуру, вигідне географічне розташування та вихід до Чорного моря, наявність виробничих майданчиків, високий мінерально-сировинний потенціал, угоди

про вільну торгівлю з ЄС, державами ЄАВТ, Канадою, СНД та ін. Безперечно, цей список є важливим і містить чинники, які безпосередньо впливають на ефективність регіонального розвитку. Проте він жодним чином не стосується (навіть суперечить) переліку конкурентних переваг регіональних економік, які у сучасній регіональній політиці формуються на засадах смарт-спеціалізації.

Цей перелік, навпаки, демонструє подальше бажання експлуатувати конкурентні переваги індустріальної доби та підкреслює спрямованість органів державної влади на застосування застарілого підходу до побудови в Україні державної регіональної економічної політики, який в ЄС не використовується з 2010 р. Йому на зміну прийшла концепція нової регіональної політики з інноваційним інструментом досягнення цілей регіонального розвитку – смарт-спеціалізацією. До того ж акцент на індустріальних конкурентних перевагах регіонального розвитку на практиці може не лише негативно вплинути перш за все на якість промислової, регіональної та структурної політик України, а й посилити подальшу консервацію економічної структури регіональної економіки, не адекватної вимогам часу.

У той час як в європейській і світовій практиці наголошується на можливостях смарт-спеціалізації для активізації використання промислового потенціалу регіонів, в Україні невинно превалює ідея переважання промислової складової над іншими, первинними аспектами концепції смарт-спеціалізації. Такий підхід ставить під загрозу адекватне впровадження регіональної смарт-спеціалізації в цілому та зумовлює небезпеку викривлення її сутності в українських реаліях до простої модернізації регіонального промислового потенціалу. І ці побоювання мають високий ризик реалізації.

Дійсно, у 2016 р. в ЄС було засновано платформу смарт-спеціалізації для промислової модернізації – інструменту поєднання розумної спеціалізації та міжрегіонального співробітництва для підвищення конкурентоспроможності промисловості та інновацій, застосування якого спрямовано на координування зусиль регіонів ЄС, які мають намір спільно працювати над розробкою інвестиційних проєктів у сферах смарт-спеціалізації. Чітко зазначена ідея платформи полягає в активізації застосування потенціалу смарт-спеціалізації для модернізації промислового потенціалу регіональної економіки.

В українській практичній площині, яка наразі формується проєктом Стратегії розвитку промислового комплексу, застосування смарт-спеціалізації зводиться виключно до забезпечення регіонального розвитку промисловості та до «стимулювання розвитку галузей з інноваційним підходом до виробництва». Проте такий підхід входить у пряму суперечність безпосередньо з ідеєю смарт-спеціалізації, що впроваджується в ЄС, згідно з якою галузева пріоритетність підтримки виключається повністю. Навпаки, на смарт-спеціалізацію покладається

завдання відходу від традиційної промислової політики шляхом підтримки не певних, хай навіть вельми нових і прогресивних галузей, а власне інновацій у найбільш перспективні галузі регіональної економіки (які далеко не завжди мають бути представлені промисловістю).

Не заперечуючи суттєвого значення смарт-спеціалізації в промисловому розвитку, слід зауважити, що її застосування в Україні лише для модернізації вітчизняної промисловості або для розвитку її регіонального потенціалу є процесом, вирваним із контексту. Тому, можливо, те, що в Стратегії смарт-спеціалізацій ЄС сприймається як належне на підґрунті попередніх періодів структурної модернізації регіональних економік, що здійснювалися протягом 1970–2000-х років, для України потребує уточнень і значної адаптації до реалій.

Регіональна смарт-спеціалізація – це модель структурних змін, які ведуть до диверсифікації економіки регіону на засадах розробки нових напрямів виробничої діяльності. Її результат набагато ширший, ніж проста технологічна модернізація базових галузей промисловості. Це, скоріше, структурна еволюція всієї регіональної економіки як кумулятивний процес, що пов'язує нинішні і майбутні сильні сторони регіональної економіки в певній галузі діяльності і знань.

Для України впровадження моделі смарт-спеціалізації є вкрай актуальним завданням, оскільки саме на її засадах можливо розблокувати регіональний потенціал для структурних і технологічних змін, а також промислової модернізації на інноваційних засадах. Проте **застосування регіональної смарт-спеціалізації в умовах її невизначеності як основного інструменту нової регіональної політики** та відсутності чіткого розуміння місця в сучасній державній інноваційній, промисловій, секторальній, структурній і регіональній політиці **зумовлює втрату сутності процесу** — сприяння регіональним структурним змінам за рахунок використання наявного базису знань для створення нових галузей (нових видів економічної діяльності) або нових, заснованих на знаннях, напрямів регіональної спеціалізації.

Неабияке значення смарт-спеціалізація має також для забезпечення так званої спеціалізованої диверсифікації – пов'язаної не зі *спеціалізацією* регіональної економіки, що використовує локалізовані конкурентні переваги, як такою, а із розширенням *можливостей* регіональної економіки адаптуватися до непередбачуваних змін ринкових умов у майбутньому. Це важливо для подолання деструктивних тенденцій консервації старопромислової економічної структури наших регіонів і структурної інертності регіональної економіки, які значною мірою базуються на практиці штучного визначення певних промислових галузей регіонів як пріоритетних і лобіюванні державної підтримки певних секторів і напрямів економічної діяльності. Для України це шанс, якого не можна втратити.

([вгору](#))

04.04.2018**Про науку й інновації в Україні**

Про те, в якому стані перебуває вітчизняна наукова сфера, як спинити «відтік мізків» за кордон і стимулювати розвиток інноваційної системи, в інтерв'ю «Національному промислового порталові» розповів старший науковий співробітник відділу фізичної електроніки Інституту фізики НАН України кандидат фізико-математичних наук А. Сененко ([Національна академія наук України](#)).

«Нині ми опинилися в ситуації, що, навіть якщо держава завтра почне вкладати у науку великі кошти – ситуацію дуже важко буде виправити. Старше покоління йде в небуття, а поневірена молодь вже зараз прямує туди, де більше можливостей. Ми на повен зріст відчуємо брак людей. У подібній ситуації опинилися свого часу Південна Корея, Сінгапур, Саудівська Аравія», – говорить молодий учений. «Відтік мізків» з України значно посилюється навіть попри те, що в багатьох країнах світу існує жорстка конкуренція між науковцями і досягти успіху там досить непросто. «Загалом, ми вже перебуваємо на стадії, коли питання не стільки та не лише у тому, щоб припинити відтік науковців за кордон. Питання у тому, як їх заохотити повертатися сюди. На мою думку, без рееміграції вже не обійтись», – вважає А. Сененко. Щоб зупинити деградацію вітчизняної наукової сфери та заохотити вчених, котрі виїхали, повернутися на Батьківщину, потрібно, як він стверджує, збільшити базове (тобто бюджетне) фінансування науки й створити прозору систему грантового, а також запровадити спеціальні державні програми підтримки науки й учених: «...якщо ми доведемо фінансування науки до 1,7 % ВВП, якщо ми підвищимо забезпечення науковців, років через десять ми вийдемо на прийнятний, нижче середнього, європейський рівень. Ми бачимо це по армії, адже через 25 років після розвалу, її стан за 3 роки значно покращився. Звісно, напругу порівнювати не можна, але нормальне фінансування, компетентне керівництво та час – роблять дива. Песимістичний сценарій – вся розумна молодь поїде від нас за пару років. Якщо раніше з України виїздили кандидати наук зі ступенем і певними напрацюваннями, тепер виїжджають бакалаври, шукають собі перспективи за кордоном. Зараз навіть талановиті школярі шукають можливість навчання за кордоном. Ми маємо всі шанси перетворитися в аграрну наддержаву у найгіршому сенсі цього слова. Але навіть аграрній наддержаві потрібні інновації! Ми могли б стати першими у світі з нашими агропромисловими потужностями. Та поки вперто намагаємося просто обмінювати картоплю на айфони».

Якщо ж Україна дійсно прагне створити інноваційну економіку, то без розвитку наукових досліджень не обійтись, підкреслює А. Сененко: «...прагнення неймовірних інновацій має стимулювати інвестиції саме в «велику науку», а наука – породжувати ґрунт для

неймовірних інновацій. На мою думку, і те, і інше – немислимі речі одне без одного. Якщо у нас не буде інновацій та їх впровадження, фундаментальна наука лишається потрібною лише для підтримки національної гордості та певного культурного рівня. Або для експорту мізків та підтримки інновацій інших країн».

Чому без науки Україна не зможе існувати як повноцінна держава? Які зміни потрібні для створення сприятливого інноваційного клімату у нашій країні? Як вітчизняні вчені скорочують дистанцію між собою та суспільством, інформуючи його про результати своєї діяльності? Про це й інше читайте за посиланням: <http://uprom.info/blogs/ekspertna-dumka/nauka-chi-innovatsiyi-shho-poperedu/>.

(вгору)

Додаток 71

13.04.2018

Яковлєв А., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та маркетингу Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»,

Комерціалізація результатів досліджень – найслабша ланка інноваційної діяльності

Інновації – найважливіший двигун розвитку сучасної економіки (DT.UA).

Однак в Україні здобутки на цьому напрямі не вражають. Їх розробляють і впроваджують менше однієї п'ятої підприємств та інших структур господарювання. Прийнято низку законів, які мають сприяти інноваційному розвитку держави. Та й вони працюють не дуже ефективно. Недостатня і координація державних органів на цьому напрямі, нерозподілені повноваження з державної підтримки інновацій. У результаті, значною мірою не виконується стратегія розвитку нового в науці та техніці.

Вирішенню зазначених проблем має сприяти Національна інноваційна система. Вона охоплює сукупність законодавчих та інших складових, націлених на створення і застосування нових знань, технологій та підготовку умов для забезпечення інноваційного розвитку. Саме створенню Національної інноваційної системи були присвячені парламентські слухання, які відбулися наприкінці березня у ВР.

Не можна сказати, що в Україні немає нічого передового. Є чим похвалитися в інформаційних технологіях, сільському господарстві, військово-промисловому комплексі та медицині. Приміром, у Харківській державній установі «Інститут загальної та невідкладної хірургії ім. В. Зайцева» впроваджено методику імплантації «штучної шкіри» та засоби заміщення дефектів кісток кістковими імплантатами при лікуванні низки захворювань. Ряд високоякісних зернових культур лідирують на Європейському зерновому ринку. Сприяють зміцненню обороноздатності

держави розробки науковців Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» – у галузі танкової техніки, Харківського національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського – у створенні безпілотних літальних апаратів та ін.

Що ж заважає як слід реалізувати ці розробки? Насамперед — мізерне фінансування. У 2018 р. в Україні передбачено витрати на науку в розмірі 0,22 % ВВП, а на інновації ще менше – 0,1 %. Тим часом у розвинених країнах вони сягають 3–4 %, та ще й з урахуванням значно більшого ВВП. Навіть у сусідній Польщі витрати на наукові дослідження та розробки, за абсолютною величиною, більш ніж у 100 разів перевищують українські.

Нині заплановано певне збільшення фінансування науки в Україні, зокрема – на інноваційні розробки. Якщо у 2017 р. спрямовувалося 0,21 % ВВП, то тепер – 0,22 %. Хоча щось. Тим часом, за розрахунками, цей показник мав би становити не менше 1,7 % ВВП. Тобто на істотне збільшення державного фінансування інновацій найближчим часом розраховувати не доводиться.

Не вистачає грошей і в замовників. Грошей закордонних інвесторів та міжнародних грантів надходить недостатньо. Мало розвинені в Україні й венчурні фонди та ринок цінних паперів.

На нашу думку, найбільш прийнятною формою фінансування цього процесу є кредити. Для постачальників перевага зазначеного джерела полягає в тому, що погашення кредитів здійснюється не одразу і вони не підлягають оподаткуванню. Водночас кредит підвищує відповідальність розробників та виробників, оскільки обов'язок його повертати спонукає відбирати для фінансування справді ефективні проекти, які забезпечують поліпшення показників діяльності суб'єктів підприємництва. Саме кредитування може певною мірою допомогти посилити найслабшу ланку інноваційної діяльності в Україні – комерціалізацію результатів досліджень.

Існує чимало цікавих розробок, але не всі вони доходять до споживача через фінансову неспроможність та з низки організаційних причин. Тим часом розробникам інколи бракує коштів на повне погашення кредитів. У зв'язку з цим на березневих парламентських слуханнях запропоновано заходи із запровадження цільового кредитування, а саме – надання безвідсоткових кредитів, впровадження податкових канікул для інноваційно активних підприємств, які спрямовують частину прибутку на інноваційну діяльність, та ін.

Своєю чергою, треба зацікавити і банки. Наприклад, можна запропонувати зниження податкових навантажень на банківські структури при кредитуванні ними ефективних інновацій. Вигоду отримають усі: держава – в результаті збільшення податкових надходжень від прибуткових інновацій, самі інноватори і банки.

Найбільше висококваліфікованих науковців зосереджено у вишах. Однак, як підкреслила у своєму виступі на слуханнях міністр освіти і науки Л. Гриневич, якщо у США таким структурам виділяється не менше 75 %

державного фінансування на наукові дослідження та розробки, то в Україні – тільки 10 %. Треба не лише збільшити їм обсяг фінансування, а й підвищити автономію вишів у проведенні інноваційної діяльності. Зокрема, наділивши їх правом використовувати матеріально-технічну базу вишів спільно з бізнес-структурами, спростивши систему банківських розрахунків, внісши зміни до Бюджетного кодексу в частині надання вишам права самостійно використовувати кошти, отримані за результатами наукових досліджень, внісши зміни до Податкового кодексу щодо їх звільнення від ПДВ, знизивши податки на землю та скерувавши їх на розвиток матеріально-технічної бази вишів тощо.

Безумовно, підприємці візьмуть на освоєння тільки розробки, що до цього готові і мають практичну цінність. У цьому контексті розглядався позитивний досвід корпорації «Науковий парк» Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», в якому фахівці знаних наукових шкіл працюють безпосередньо з бізнесом.

Тим часом учасники парламентських слухань велику увагу приділяли засобам зацікавлення бізнесу у впровадженні інновацій, бо він – основна ланка на шляху реалізації нововведень. Для малого бізнесу, зокрема для початківців, так званих стартапів, засоби зацікавлення полягають у податкових преференціях. Для великого бізнесу – в інформаційній підтримці, популяризації його продукції, пошуках ринку і т. ін.

Вище розглядалися заходи, які потребують чималих фінансових вкладень. Але є організаційно-управлінські засоби діяльності відповідних структур, що не потребують значних коштів. Як казав славнозвісний літературний персонаж Остап Бендер, це – кошти, які лежать на підлозі, і їх слід лише підібрати. До таких структур належать, зокрема, технопарки та бізнес-інкубатори, позитивний досвід роботи яких в Україні є і потребує подальшого поширення. Технопарки поєднують наукові дослідження з функцією комерціалізації їхніх результатів. Мета роботи бізнес-інкубаторів полягає у створенні сприятливих умов для стартового розвитку фірм та індивідуальних підприємців шляхом надання їм відповідного комплексу послуг та ресурсів.

На жаль, мало поширені в Україні кластери. Їх організація пов'язана зі складністю багатьох сучасних розробок, виконати які не під силу одній організації. Під кластерами розуміють сукупність різних підприємств, організацій, пов'язаних партнерськими відносинами на всьому ланцюжку життєвого циклу товарів: від видобутку сировини – до споживання продукції та послуг. Така робота в одній команді сприяє скороченню часу на розробку та впровадження нововведень, зниженню витрат на ці процеси, підвищенню якості нових товарів.

Постає нагальна потреба у створенні відповідної національної методики визначення ефективності нововведень, господарських рішень у ринкових умовах. Першим наближенням до неї можна вважати працю фахівців кафедри економіки і маркетингу Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут». У ній наведено критерії та показники визначення величини попереднього і фактичного ефекту нововведень, господарських рішень упродовж життєвого циклу інновацій, у тому числі методи розрахунку ефекту від створення портфеля проектів, оцінки операцій зовнішньоекономічного ефекту, при роботі українських фахівців у транснаціональних компаніях. Запропоновано визначення комерційного ефекту суб'єктів підприємництва, ІТ технологій, впливу імовірнісних факторів на величину ефекту.

Інновації стають успішними, коли відбувається їх ефективна комерціалізація. Щоб бути успішними на ринку, треба ще до початку створення інновації на основі прогнозування знаходити потенційних покупців. Виникають нові форми організації між розробниками, виробниками та споживачами інновацій. Наприклад, у США 85 % ідей щодо поліпшення приладобудівної продукції підказують інноваторам споживачі.

На жаль, бізнесові структури не завжди відгукуються на вимоги часу. Сьогодні їхню продукцію беруть. А що буде далі? Буває й так, що бізнес, стримуючи впровадження інновацій, підвищує ризики можливих негативних результатів застосування низки нововведень. Допомогти уникнути цього може прискіпливе дослідження ринку з метою з'ясувати, якому споживачеві потрібна конкретна продукція з відповідними техніко-економічними характеристиками, як змінюється попит у динаміці.

Нарешті, для запровадження інновацій у виробництво необхідно закуповувати нове обладнання, освоювати нові технології... Нічого не вкладеш – нічого й не отримаєш.

А ще ж – є корупція, тіньові схеми, подолання яких поки що примарне. Як підкреслювалося на парламентських слуханнях, відторгнення бізнесу від наукових результатів спостерігається також у зв'язку з його частковою націленістю на тіньові схеми та придбання другорядних іноземних технологій. Перепон на шляху високих темпів інноваційного розвитку в Україні ще чимало. Усі їх ми мусимо подолати задля процвітання нашої неньки...

[\(вгору\)](#)

Додаток 72

28.04.2018

Богапов Г., випусковий редактор онлайн-версії тижневика «Дзеркало тижня», керівник порталу HiTech.Expert

Нікому замовляти...

Для вітчизняної економіки та її конкурентоспроможності на світовому ринку важливо розвивати насамперед високотехнологічні виробництва. Це дозволить не тільки створити нові робочі місця, забезпечити приплив інвестицій, а й перемогти в економічній конкуренції та у війні на Сході [\(DT.UA\)](#).

Ще за радянських часів в Україні функціонували потужні виробництва продукції електроніки та комплектуючих. Звісно – з перекосами у бік оборонної промисловості. Радянська електроніка своїми параметрами значно поступалася закордонним аналогам. Проте випускався широкий асортимент електронної техніки. Однак усе це було змито перебудовною хвилею та великою кількістю китайського ширвжитку. Від колись потужної індустрії не лишилося й сліду.

У [DT.UA](https://dt.ua) порушувалася тема [виробництва електронної продукції в Україні](#), і не просто ширвжитку, а в тому числі й для оборонних потреб. Це було 14 років тому, багато води сплигло відтоді, прокотилися дві революції, триває війна на Сході України. Але ситуація у сфері науки та передових розробок для виробництва стала ще гіршою. Безліч учених виїхали за кордон і працюють у провідних університетах та інших установах, піднімаючи технологічний рівень інших країн. При цьому все-таки залишилися колективи, здатні створювати сучасні розробки, такі необхідні для індустріалізації України.

Тепловізори для армії

Українська армія, що веде бойові дії на Сході України, сьогодні гостро потребує приладів нічного бачення. Нинішні поставки Міністерству оборони тепловізорів від різних фірм часто не відповідають необхідному рівню якості. Частина їх призначена виключно для побутових потреб.

Річ у тому, що, згідно з Вассенаарськими домовленостями, прийнятими у 1996 р., західні країни не поставляють або поставляють обмежено Україні техніку подвійного призначення. До речі, при цьому Україна як учасник угоди має можливість і повинна активніше, на державному рівні, домовлятися з іншими країнами про надання таких технологій.

Отримуємо ж прямо протилежний ефект: західні компанії часто обмежують параметри техніки, що використовується для подвійного застосування. Наприклад, не поставляють приладів нічного бачення із частотою кадрів більше 9 Гц (тобто всього дев'ять кадрів на секунду), щоб вони не застосовувалися для військових потреб. А така низька частота дуже погіршує відображення рухомих об'єктів і знижує ефективність застосування приладів у бойових умовах. Крім того, часто навіть заявлені параметри поставленої техніки не відповідають їхнім реальним характеристикам.

Тому важливо використати наявний потенціал профільних наукових установ і в плані консультацій при закупівлі нової техніки, і для сертифікації обладнання, що надходить.

«Справді, структури, пов'язані з Міноборони, виявляють зацікавленість у тестуванні та підтвердженні параметрів поставлених приладів нічного бачення. У нашій лабораторії є різноманітне обладнання для вимірювання характеристик приладів технічного зору інфрачервоного, видимого та терагерцового діапазонів. До того ж колектив має великий досвід роботи з розробки систем бачення», – відзначає В. Забудський, старший науковий

співробітник Інституту фізики напівпровідників НАН України, кандидат фізико-математичних наук.

Власний тепловізор у відділі Інституту фізики напівпровідників під керівництвом члена-кореспондента НАНУ, професора Федора Сизова був розроблений ще в 90-х роках минулого століття. Тоді для його виробництва використовувалися власні матричні фотоприймачі розміром 128x128 елементів з параметрами на рівні світових. Розробка демонструвалася на багатьох виставках і викликала великий інтерес, але так і залишилася не впровадженою у виробництво.

«Головна проблема, яка стоїть перед високотехнологічним науково-виробничим комплексом, полягає в тому, що в Україні вмерла промисловість із виготовлення елементної бази електроніки. Залишилося тільки кілька заводів. Нікому замовляти як у нас – розробки, так і нам – виготовлення певних модулів», – каже завідуючий лабораторією ІФН НАНУ, кандидат фізико-математичних наук В. Рева.

Однак потреба у власному виробництві приладів нічного бачення актуалізувалася у 2014 р., з початком війни на Сході України.

«У 2014–2015 рр. ми пропонували відновити виробництво тепловізорних приймачів. За нашими підрахунками, на це було потрібно 15–20 млн дол. На жаль, процес не запустили, хоча, за даними, були західні джерела фінансування», – підкреслює В. Рева.

Попри чотири роки війни й нібито розуміння проблем із боку західних партнерів, поставка високотехнологічного обладнання для України залишається закритою.

«Ми можемо купувати тепловізори з високою кадровою частотою до 60 Гц тільки за наявності спеціального дозволу. Після того, як ми придбали у США такий прилад для проведення досліджень, до нас через два роки приїжджали представники Держдепу – перевірити, як він використовується», – каже Ф. Сизов.

Побачити невидиме

В Інституті фізики напівпровідників за останні роки розроблено й інші технології візуалізації, які можна широко застосовувати в різних сферах. Про те, що вони досить актуальні, свідчить уже 15-річний досвід співпраці з провідними китайськими науково-дослідними центрами.

Так, колектив перейшов до вивчення нових і актуальних систем бачення в терагерцовому діапазоні. З одного боку, дослідження показали, що пасивних приладів масового застосування в цьому діапазоні отримати не можна, але можна створювати спеціальні прилади активного бачення, наприклад для виявлення небезпечних речовин у посылках та конвертах методом сканування, за типом рентгенівських установок в аеропортах.

Ще один напрям – розробка високочутливих приймачів випромінювання у видимих і ближньому інфрачервоному діапазонах спектра. Цей напрям – дуже актуальний, оскільки всі виробники смартфонів б'ються над тим, щоб їхні камери знімали при слабкому освітленні, а ще краще – у повній темряві.

На цьому напрямі теж є певні досягнення, наприклад було розроблено прилад на основі ПЗЗ матриць (ПЗЗ – прилад із зарядовим зв'язком) з електронним множенням, що дозволяє отримати зображення досить високої якості в умовах дуже слабкого освітлення. Випробуваннями підтверджено, що майже в повній темряві, тільки при світлі зоряного неба, маючи відповідну оптику, можна спостерігати й ідентифікувати об'єкти на відстані до 200 метрів. Ця методика перспективніша, ніж та, яку нині використовують виробники гаджетів, адже вони для отримання зображення фіксують кілька кадрів і використовують вторинні датчики камер. А використовуючи розроблені приймачі, можна знімати не тільки фото, а й відео з телевізійною частотою кадрів.

Знову ж, у такій техніці зацікавлені й українські військові. У листі від В. Гордієнка, головного конструктора підприємства, що належить Укроборонпрому, йдеться: «Державне підприємство Науково-виробничий комплекс "Фотоприлад" зацікавлений у проведенні досліджень і розробці фотоматриць ПЗЗ із електронним множенням та в експериментальній розробці приладів бачення на їхній основі, які функціонують у видимих і ближньому інфрачервоному діапазонах спектра. Підприємство готове провести необхідні випробування параметрів зразків таких пристроїв на своїй базі з метою можливого застосування у приладах подвійного призначення».

І вже за результатами випробувань було підписано протокол із висновками: «Розроблена камера має чутливість не гіршу, ніж чутливість електронно-оптичного перетворювача (ЕОП) покоління 2+. І може бути рекомендована із заміни ЕОП 2+ покоління при модернізації приладів нічного бачення бронетанкової техніки».

Власне виробництво

Сьогодні, наприклад, ті ж США і Китай мають потужні центри розробки та великі виробництва як у приватному, так і в державному секторах. Але у світі достатньо невеликих країн у тій-таки Європі, де працюють дослідницькі центри, а виробництва готової продукції розміщені в інших країнах. Можливо, цей досвід слід перейняти й Україні, тобто розробляти нові технології у вітчизняних НДІ, а готову продукцію випускати, наприклад, на великих китайських фабриках або європейських підприємствах.

«Коли справа стосується високих технологій подвійного застосування, у Європі або США вимагають одержання ліцензій і різноманітних дозволів. Те саме стосується й Китаю, можливо меншою мірою, але часто можна не отримати необхідної якості продукцію», – відзначає В. Рева.

З одного боку, китайські підприємства готові сьогодні випускати в масових масштабах насамперед споживчу електроніку, з другого – у них зараз часто не вийде це робити дешевше, ніж у Європі, через зростання зарплат китайських фахівців, а з третього – вони здатні швидко скопіювати технології та налагодити виробництво під своєю маркою.

Тому створювати підприємства для розробки й випуску високотехнологічної продукції, особливо подвійного призначення, потрібно однозначно в Україні.

Однак що робити, якщо раніше потужні науково-виробничі підприємства розпродали свої площі, колективи старішають, а молодь їде за кордон? Відповідь проста й складна одночасно і лежить на поверхні: інвестувати в перспективні розробки, у виробництво елементної бази та готових приладів, у кадровий потенціал. Залучати діючі групи вчених з різних вітчизняних науково-дослідних інститутів і талановиту молодь, якій можна буде запропонувати гідну зарплату. Тісно співпрацювати з фахівцями з інших країн.

Можливо, є сенс створити спеціальний технопарк, який мав би повністю замкнений цикл як розробки, так і виробництва елементної бази і готових приладів. Тим часом централізована закупівля технологій та обладнання для виробництва дозволить оптимізувати витрати.

І треба розуміти, що військові хочуть отримати те, що відразу стріляє або, в даному випадку, знімає, а не інвестувати в те, що буде отримане через 5 або 10 років. Тому необхідний діалог усіх зацікавлених осіб – від розробників до Кабміну та президента країни.

([вгору](#))

Додаток 73

27.04.2018

Екологічні впливи гідроенергетики залишаються недооціненими

18 квітня 2018 р. у Верховній Раді України відбувся круглий стіл «Екологічні аспекти розвитку гідроенергетики в Україні», ініційований громадськістю, що стурбована деградацією річок України ([Національна академія наук України](#)).

Участь у заході взяли народні депутати України, представники парламентських комітетів, центральних і місцевих органів виконавчої влади, міжнародних організацій та громадськості, а також науковці. Національну академію наук України представляло широке коло вчених, які досліджують стан водних екосистем і впливи гідроенергетики на довкілля.

Слід зазначити, що після ухвалення Кабінетом Міністрів України в 2016 р. [Програми розвитку гідроенергетики до 2026 року](#) загострилася суспільна ситуація навколо планованих гідроенергетичних об'єктів. Це, зокрема, пов'язано з відсутністю науково-експертного обґрунтування доцільності їхньої реалізації. Ухваленню рішення Уряду не передувало дослідження стану водних екосистем в районах наявних і планованих гідроенергетичних об'єктів, оцінювання припустимості реалізації програми з точки зору впливу на довкілля, що має здійснюватися в рамках стратегічної екологічної оцінки. Лише згодом, після виникнення громадського резонансу, Національну академію наук України було залучено до вивчення геологічних,

гідробіологічних та інших аспектів реалізації окремих гідроенергетичних проєктів, а саме – [каскаду шести ГЕС на р. Дністер](#).

У межах круглого столу вперше відбулося відкрите обговорення екологічних проблем гідроенергетики за участі широкого кола зацікавлених сторін. Науковці Академії обстоювали чітку позицію: розвиток гідроенергетики можливий лише при усуненні негативних екологічних впливів гідроенергетичних об'єктів і за умови мінімізації ризиків подальших впливів, що потребує глибокого наукового дослідження сучасного стану басейнів основних річок України, перш за все Дніпра, Південного Бугу й Дністра.

Один із ініціаторів заходу, голова Національного екологічного центру України, вчений секретар Інституту геологічних наук НАН України кандидат геологічних наук Р. Гаврилюк у своєму виступі наголосив, зокрема, на відсутності стратегічної екологічної оцінки програми розвитку гідроенергетики, що не дало змогу об'єктивно оцінити ризики її реалізації для екологічної безпеки країни. Фахівець також підкреслив необхідність впровадження нових підходів до оцінювання гідроенергетичного потенціалу – з урахуванням екологічних обмежень, – що має стати підґрунтям для планування розвитку гідроенергетики.

Заступник директора Інституту геологічних наук НАН України член-кореспондент НАН України С. Шехунова наголосила на необхідності розроблення й реалізації програми екологізації гідроенергетики та запропонувала створити комплексну (міжвідомчу) робочу групу і провести широке обговорення всіх основних екологічних, технічних, економічних, соціальних, правових проблем гідроенергетики. Як підкреслила вчена, першочерговим є оздоровлення екологічного стану річкових систем із уже наявними спорудами гідроенергетики (перш за все на р. Дніпро), а також здійснення аналізу проєктів, котрі вже реалізуються. Окремий акцент С. Шехунова зробила на високих екологічних і техногенних ризиках проєкту Канівської ГАЕС через складну геологічну будову на ділянці Канівських гляціодислокацій і недостатню вивченість басейну Дністра, де, зокрема, дуже поширений карст.

Як відзначив директор Інституту проблем природокористування та екології НАН України член-кореспондент НАН України А. Шапар, проблема регулювання рівнинних річок є не тільки українською, а й світовою. Закони гідрології, за його словами, свідчать, що в разі подальшого регулювання стоку Дніпра і Дністра ці річки деградуватимуть за схемою: річка – система озер – болото. Тому головним завданням Уряду, депутатів, місцевих громад є забезпечення близького до природного стану функціонування екосистем водозбірних басейнів і безпосередньо річок. Для цього необхідно запровадити мораторій на будь-яке будівництво гідротехнічних споруд та започаткувати державну програму досліджень екологічного стану великих і малих річок України.

Увагу присутніх до важливості імплементації європейського законодавства привернув директор Українського гідрометеорологічного інституту ДСНС України та НАН України член-кореспондент НАН України В. Осадчий. Впровадження норм водних директив Європейського Союзу у національне законодавство створить підґрунтя для ефективного управління водними ресурсами, – наголосив він.

Пропозиції всіх учасників круглого столу буде опрацьовано Комітетом Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи й розглянуто на засіданні Комітету для ухвалення відповідних рекомендацій.

Р. С. Про цей круглий стіл дізнавайтеся також на офіційному сайті Верховної Ради України: <http://portal.rada.gov.ua/news/Novyny/157375.html>.

Доступний також повний відеозапис цієї події: <https://youtu.be/6OKihLkQ-U0>.
([вгору](#))

Додаток 74

27.04.2018

Оголошується конкурс наукових проектів в рамках цільової програми наукових досліджень НАН України «Біопаливні ресурси і біоенергетика» на 2018–2022 рр.

З метою виконання постанови Президії НАН України від 21 березня 2018 р. № 103 «Про результати виконання цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Біологічні ресурси і новітні технології біоенергоконверсії» оголошується конкурс наукових проектів в рамках цільової програми наукових досліджень НАН України «Біопаливні ресурси і біоенергетика» на 2018–2022 рр. ([Національна академія наук України](#)).

Основною метою Програми є залучення нових біологічних ресурсів для отримання різних видів біопалив, розроблення та впровадження технологічних рішень щодо отримання рідких видів біопалив (біоетанол другого покоління, біобутанол, біодизель, авіаційне біопаливо та біонафта), біогазу, а також ефективного використання твердих видів палив за рахунок практичного запровадження сучасних технологій біоенергоконверсії для подолання енергозалежності України від третіх країн.

Основними завданнями Програми є:

- Створення та відбір високоолійних рослин і оцінка їх технічних характеристик для отримання біодизеля.
- Створення високоврожайних поліплоїдних ліній міскантусу як сировини для отримання біоетанолу та характеристика їх продуктивності.
- Конструювання термотолерантних штамів дріжджів з полішеними параметрами біоконверсії субстратів (ксілоза, глюкоза, гліцерин) до етанолу.
- Відбір високопродуктивних форм цукрового сорго для розробки платформи виробництва рідких біопалив із сировини другого покоління.

- Розробка наукових основ грибної біоконверсії лігноцелюлозних відходів для отримання біоетанолу другого покоління.
- Створення генофонду високопродуктивних біоенергетичних трав'янистих та деревних культур як біопаливного матеріалу.
- Розробка сучасних способів конверсії біомаси для одержання рідких біопалив та мікрокристалічної целюлози.
- Синтез та дослідження властивостей мономерних та полімерних матеріалів на основі відходів виробництва біопалив.
- Підвищення ефективності виробництва біоетанолу за допомогою інноваційного тепломасообмінного обладнання.
- Розробка технологій та устаткування для спалювання біопалива аграрного походження.

Запити на проведення наукової (науково-технічної) роботи подаються на конкурс за формою, визначеною додатком 5 до Порядку формування тематики та контролю за виконанням наукових досліджень в Національній академії наук України, що затверджений постановою Президії НАН України від 13.04.2011 № 111 (зі змінами), у паперовому вигляді у 2-х ідентичних примірниках, кожен з яких скріплений у пластиковому швидкозшивачі з перфорацією та у електронному вигляді (приєднаним файлом) на електронну адресу: privalikhin@nas.gov.ua.

Запит подається за адресою: 01030, Київ, вул. Володимирська, 54, кім. 317.

Дата подання запиту визначається датою реєстрації запиту.

Запити, що подані на конкурс після завершення визначеного терміну їх подання, оформлені не за встановленими вимогами, а також запити, що не відповідають оголошеним умовам конкурсу, до участі у конкурсі не допускаються.

Наукова експертиза запитів на проведення науково-технічних робіт за Програмою організується та їх конкурсний відбір здійснюється Науково-технічною радою Програми, склад та положення про яку затверджено постановою Президії НАН України від 21.03.2018 №103. Конкурсний відбір робіт здійснюється з урахуванням результатів наукової експертизи запитів, вагомості окремої роботи для досягнення цілей, зазначених у концепції Програми, та передбаченого в бюджеті НАН України обсягу коштів на перший рік виконання Програми.

Переможці конкурсу за рішенням НАН України укладають договір з НАН України про умови виконання і фінансування роботи.

Запит, який за результатом конкурсу не прийнято до виконання, не повертається.

Остаточний строк подання запитів – до 16-00 18 травня 2018 р.

Подача матеріалів здійснюється в робочі дні з 14-00 до 17-00.

Контактна особа: секретар науково-технічної ради Програми Приваліхін Сергій Миколайович, тел. 239-65-52, e-mail: privalikhin@nas.gov.ua.

(вгору)

20.04.2018

«Біоетанольна схема» допоможе Україні в диверсифікації виробництва, – Гадзало

У рамках диверсифікації виробництва Україні слід звернути увагу на «біоетанольну схему». Про це заявив Президент Національної аграрної академії наук Я. Гадзало, підбиваючи підсумки засідання Загальних зборів НААН України ([Національна академія аграрних наук України](#)).

«Актуальні і потребують глибших досліджень питання диверсифікації виробництва. На державному рівні ставиться завдання переходу від сировинного до високотехнологічного виробництва, створення додаткової вартості аграрної продукції, розширення асортименту продукції і переорієнтації ринків збуту з метою підвищення ефективності виробництва», – сказав Я. Гадзало.

У цьому контексті президент НААН звернув увагу на «біоетанольну схему», що наразі працює в багатьох країнах.

«Яскравий приклад цього – Бразилія, світовий лідер цукрового ринку. Коли ситуація з цінами на ринку цукру стає критичною – цукрові заводи переробляють більшу частину тростини на біоетанол, таким чином формуючи значну доходність цукрового виробництва. Можна також гранулювати жом і реалізовувати патоку», – сказав Я. Гадзало.

([вгору](#))

25.04.2018

Молоді вчені обговорили на конференції Eurodoc головні проблеми розвитку науково-дослідної кар'єри

Як привабити молодь до дослідницької кар'єри та знайти альтернативні методи оцінювання впливу досліджень на розвиток науки і суспільства – ці та багато інших важливих питань обговорили молоді вчені під час щорічної Конференції Європейської ради аспірантів і молодих учених Eurodoc «Науково-дослідна кар'єра – жива мрія?». Вона пройшла упродовж 4 днів в Університеті Тампере (Фінляндія) ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Цьогоріч Раду молодих вчених при МОН на заході представляли І. Дегтярєва, О. Романенко та спостерігач М. Хмара.

Серед найважливіших питань – якість докторської підготовки та можливості для розвитку молодих науковців, працевлаштування та привабливість дослідницької кар'єри для талановитої молоді, географічна, інтерсекторальна та міждисциплінарна мобільність на всіх етапах кар'єри, ментальне здоров'я, баланс роботи та життя, сприятливе дослідницьке середовище, (не)стабільність працевлаштування, фінансування та пенсійне

забезпечення тощо. У докторській підготовці визначальними чинниками є дослідницька доброчесність, цифрові виклики, пов'язані з відкритою наукою та відкритими даними, виклики глобалізації, залучення у побудову економіки знань.

Ф. Готьє (голова управління відкритої освіти Генерального директорату з досліджень та інновацій Європейської Комісії) наголосила на тому, що зараз Єврокомісія разом зі стейкхолдерами шукають альтернативні методи оцінювання впливу досліджень на розвиток науки і суспільства. Насамперед йдеться про розширення бази критеріїв за межі єдиного параметричного критерію. Зокрема, варто звернути увагу на інші види діяльності вченого в аспекті відкритої науки, викладання, участі у громадській та управлінській діяльності, публічні виступи тощо.

20-21 квітня відбулися Пленарні Збори Eurodoc, на яких було обрано керівні органи організації на 2018/2019 рік. Президентом Eurodoc на другий термін було обрано аспіранта лінгвістики Лейденського університету Г. О'Ніл (Нідерланди).

Представники України (Ради молодих учених при МОН) традиційно є досить активними у складі робочих органів та увійшли до складу адміністрації Eurodoc: І. Дегтярьова – до складу Консультативної ради (Advisory Board) та співкоординатор Робочої групи з дослідницької доброчесності; Ю. Овчинникова – співкоординатор робочої групи з питань інтердисциплінарності; О. Березко – веб-майстер. О. Романенко та М. Хмара працюватимуть у робочій групі з ментального здоров'я та у контексті теми «Наука, дружня до родини» (Family friendly research) разом з іншими колегами.

Під час Пленарних зборів було оптимізовано структуру Eurodoc: утворено 3 нові робочі групи – з дослідницької доброчесності, з акредитації, з ментального здоров'я.

Членство в Eurodoc дозволяє Раді молодих учених при МОН вносити пропозиції до розробки політик у сфері реформування науки та вищої освіти відповідно до європейського досвіду.

[\(вгору\)](#)

Додаток 77

06.04.2018

Романенко О., доктор філософії в економіці, доцент КНТЕУ, член Ради молодих вчених при МОН

Гарет О'Нейл: «Критичний підхід і вільне висловлення думок є вирішальним для демократії в Європі»

Європейська рада докторантів і молодих учених (Євродок) є неурядовою організацією зі штаб-квартирою у Брюсселі. Вона об'єднує національні організації докторантів і молодих учених з 35 країн Європи, що репрезентують інтереси молодих учених на європейській арені [\(DT.UA\)](#).

Україна є членом Євродоку з 2014 р. Інтереси молодих українських науковців у Євродоку представляє Рада молодих учених при МОН.

Про те, що хвилює європейську наукову молодь, розповів президент Євродоку Гарет О'Нейл.

– *Пане Гарет, які виклики нині стоять перед молодими вченими Європи?*

– Основні виклики, які Євродок вважає істотними для молодих науковців Європи, – це брак можливостей залишитися в академічному середовищі і перехід на неакадемічний ринок праці; перехід до відкритої науки (Open Science) і зростання кількості питань психічного здоров'я (mental health issues) в академічних колах.

– *Як Європейська рада докторантів і молодих учених впливає на розв'язання цих проблем?*

– Євродок координує діяльність робочих груп з молодих науковців і спеціалістів з різних важливих тем. Наші робочі групи працюють у таких напрямках: питання зайнятості та кар'єри; відкрита наука і питання психічного здоров'я для молодих науковців.

– *Чому важливо, щоб асоціації молодих учених у Європі об'єднувалися для розв'язання спільних проблем?*

– Євродок представляє асоціації молодих науковців (у Європі молоді науковці (early-career researcher) не обмежуються віком, а визначаються позицією в кар'єрному розвитку. – О.Р.) з 32-х країн Європи. Ця співпраця має вирішальне значення для визначення важливих проблем молодих учених та їх розв'язання.

– *Які результати такої співпраці?*

– Євродок організовує семінари і конференції для тих, хто розпочинає наукову кар'єру; проводить опитування і розробляє політику для молодих науковців у Європі – як-от, наприклад, наша недавня заява щодо Рамкової програми-9.

– *Які реформи у сферах освіти і науки відбуваються нині в Європейському Союзі?*

– Європейська комісія вважає, що освіта і наукові дослідження в Європі мають бути більш відкритими. Концепція «Відкрита наука» передбачає обмін онлайн-інформацією про навчальні матеріали, дослідницькі дані та результати досліджень. Така політика кардинально змінить науку в Європі.

– *Як концепція «Відкрита наука» може бути реалізована на практиці?*

– Наразі найбільш розвинені два методи. Open Science – це відкритий доступ Open Access та відкриті дані Open Data. Метою Open Access є відкриття дослідницьких публікацій у журналах і сховищах. Метод Open Data передбачає відкриття даних досліджень у форматі FAIR (Findable Accessible Interoperable Reusable – доступний для пошуку, сумісний з багаторазовим використанням).

– *Які механізми існують в Європі для заохочення молоді працювати у сфері науки?*

– Європейський Союз приділяє велику увагу науці та її ролі в суспільстві. Цікава ініціатива Асоціації випускників Марії Кюрі – My Science Super Heroes (Моя наука Супергерої). Вона спрямована на залучення дітей до науки і таким чином заохочує їх прагнути ставати вченими.

– В умовах онлайн-технологій навчання зменшується попит на «живе викладання» в університетах, відповідно значно зменшується попит на працю професорсько-викладацького складу. У зв'язку із цим постає питання: де молоді вчені Європи можуть знайти роботу, якщо вакансій в університетах немає?

– Одна з головних проблем, з якою молоді науковці стикаються в Європі, – це те, що вони змушені залишати університети. Відтак у них часто виникає почуття розчарування від того, що вони не змогли залишитися в науковій галузі. Справді, шанс залишитися працювати в академії на все життя реально невеликий, але є чимало можливостей для кар'єри в державному та приватному секторах.

– Як високий рівень мобільності позначається на сім'ях молодих дослідників?

– Молоді дослідники – це справді високомобільні люди, вони часто подорожують усередині своїх країн та поза їхніми межами з метою здійснення докторських та постдокторських досліджень. Така мобільність є стресовою для них самих та їхніх сімейних стосунків і навіть може змусити молодих дослідників відкласти створення сім'ї.

– Які програми підтримки дітей та сімей молодих учених є в Європі?

– Мені не відомі жодні структурні інституційні програми в Європі, які пропонували б підтримку сімей молодих учених і дослідників. Незважаючи на те, що це загальноприйнята практика в державному і приватному секторах для початківців-професіоналів. Тому, вважаю, академічна сфера повинна пропонувати більшу підтримку сім'ям молодих учених.

– Чому для країн важливо мати певну критичну масу інтелектуалів, науковців? Як це впливає на загальне соціально-економічне становище держави?

– Вчені й інтелігенція дають критичну оцінку нашим суспільствам, працюють над розвитком нашої громадськості як соціально, так і науково. Критичний підхід, вільне висловлення думок та наукових висновків є вирішальним для демократії в Європі.

(вгору)